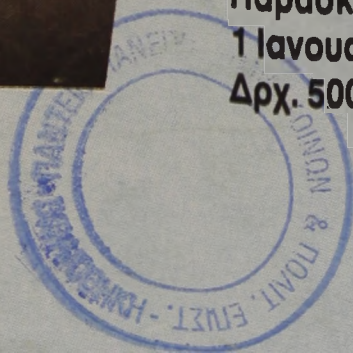

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 677
Παρασκευή
11 Ιανουαρίου 1999
Δρχ. 500

12 MAR 2000

Πνευματικά Δικαιώματα

Στέλιος Κοκολινάκης

Θανάσης Ρεντζής

Χριστίνα Πηγάκη

Γεωργανδρέας Ζάννος

Δημήτρης Αρμάος

Γιώργος Α. Κόκκας

Σπύρος Πλασκοβίτης

Άγις Μεταξόπουλος

Ηρακλής Δ. Λογοθέτης

Γεώργιος Κουμάντος

Χριστόφορος Αργυρόπουλος

Διονυσία Καλλινίκου

• ΟΤΕ, ΚΟΚΚΑΛΗΣ, ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ • Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΙΡΑΚ
• ΤΟ ΦΙΑΣΚΟ ΤΩΝ S-300

Ένα πολυτελές δέτομο λεύκωμα με 550 φωτογραφίες ενός αιώνα, από το 1885 μέχρι το 1985, που αποτυπώνουν την ιστορία, τον πολιτισμό και την αρχιτεκτονική του αιγαιοπελαγίτικου νησιού που υμνήθηκε και έθελεξε όσο λίγα. Σπανιότατα ντοκουμέντα, κυρίως ιστορικού περιεχομένου, καθώς και αποτυπώσεις θαυμάσιων αρχιτεκτονημάτων, τοπίων, στιγμιότυπα με διάσημους επισκέπτες του νησιού, εκδηλώσεις από την ζωή της Μυκόνου, που προέρχονται από φωτογραφίες ανωνύμων φωτογράφων, καρτ-ποστάλ εποχής, φωτογραφίες σπουδαίων Ελλήνων και ξένων φωτογράφων (Β. Παπαϊωάννου, Χ. Πουλίδη, Λ. Μπενάκη, Α. Κωνσταντινίδη κ.ά) που απαθανάτισαν ανύπαρκτα πλέον κτίσματα και στιγμές του νησιού. Το πλουσιότερο αυτό αρχείο συνοδεύεται με σχόλια και επεξηγήσεις από έναν γνώστη του γενέθλιου τόπου του, τον συγγραφέα Παναγιώτη Κουσαθανά.

Πέραν της αισθητικής απόλαυσης, το λεύκωμα αποτελεί καταγραφή της πορείας του νησιού μέχρι τα τελευταία

χρόνια, οπότε και άρχισε να δημιουργείται το λεγόμενο «τουριστικό θαύμα της Μυκόνου» που αλλάζει ριζικά τη φυσιογνωμία του νησιού. Τί προσείλκυσε όμως τόσους πνευματικούς ανθρώπους σ' αυτό το άνυδρο νησί των ανέμων; Τι απομένει σήμερα από την αληθινή Μύκονο; Νοσταλγικό (και οδυνηρό) ταξίδι στην κρυμμένη, κάτω από την εκτυφλωτική επιφάνεια, ουσία ενός ελληνικού νησιού.

24 X 33 cm, τιμή: 25.000 δραχ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑΣ / PANAYOTIS KOUSATHANAS

ΕΝΘΥΜΙΟΝ ΜΥΚΟΝΟΥ

Σχόλια αὐ φωτογραφίες (1885-1985)

MYKONOS, A PHOTOGRAPHIC MEMENTO

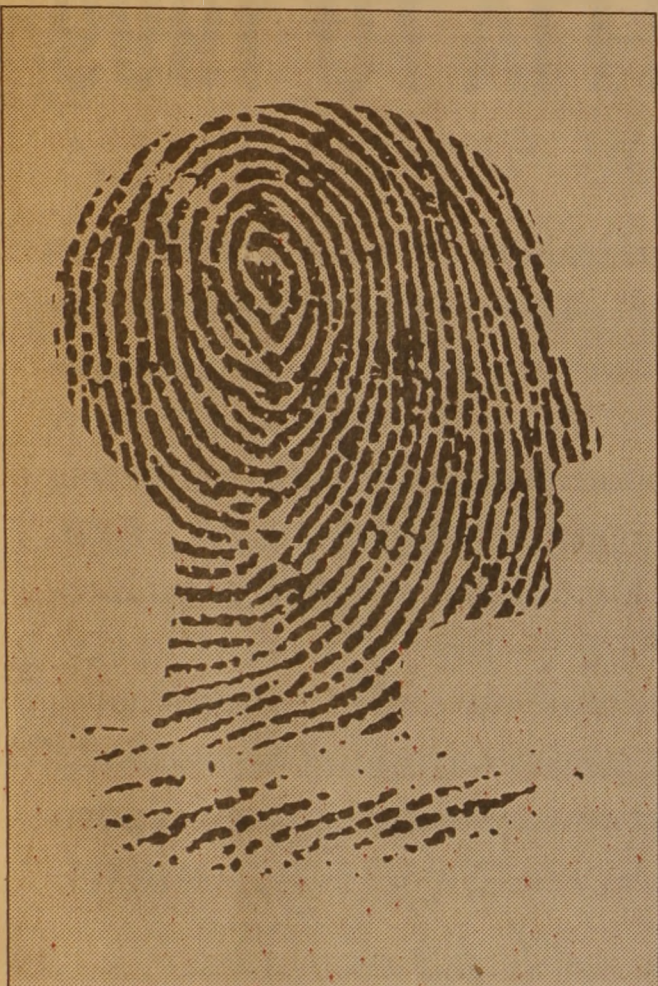

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
CRETE UNIVERSITY PRESS

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 - 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583 • ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Τ.Θ. 1527, 711 10 ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 394236

Περίοδος Β': Έτος 26ο · Τεύχος 677
Παρασκευή 1 Ιανουαρίου 1999 · Δρχ. 500

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ:

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Τασία Λεβόν
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΕΛ. 12 ΤΟ ΦΙΑΣΚΟ ΤΩΝ S-300 ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΕΛΕΙΑ Η
ΣΕΛ. 13 ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΙΡΑΚ - του Σωτήρη Ντάλλη
ΣΕΛ. 14 ΟΤΕ, ΚΟΚΚΑΛΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ Κ. ΣΗΜΙΤΗ - του
Δημήτρη Στρατούλη
ΣΕΛ. 16 Ε, ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ ΑΠΟ ΜΑΣ - του Τ. Παππά
ΣΕΛ. 18 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ - του Π.Ν. Στάγκου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

- 24 **ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ:**
Το έχειν και το είναι
26 **ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ:**
Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα
30 **ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ:**
Ανάποδες σκέψεις για τα «πνευματικά δικαιώματα»
32 **ΘΑΝΑΣΗΣ ΡΕΝΤΖΗΣ:**
Τελευταία δικαιώματα
38 **ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΗΓΑΚΗ:**
Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού και η νομική προστασία του
42 **ΑΓΙΣ ΜΕΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ:**
Homo Piraticus: Ολίγα τινά περί της πειρατείας, των θυμάτων
της και της εφαρμογής των νόμων στην Ελλάδα
44 **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΡΜΑΟΣ:**
Οι δικαιούχοι των δικαιωμάτων
48 **ΗΡΑΚΛΗΣ Δ. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ:**
Η λογοκλοπή και το απνευμάτιστο δικαίωμα
52 **ΓΕΩΡΓΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΝΝΟΣ:**
Η πνευματική ιδιοκτησία στην Ελλάδα
56 **ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΚΟΛΙΝΑΚΗΣ:**
Συλλογική διαχείριση πνευματικών δικαιωμάτων και νέα
τεχνολογία
60 **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΑΣ:**
Εκτός από το δίκαιο της ουσίας είναι και θέμα διαδικασίας
64 **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΜΑΝΤΟΣ:**
Η πνευματική ιδιοκτησία: εθνικές και διεθνείς διαστάσεις

• Λόγω του αφιερώματος στα ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩ-
ΜΑΤΑ απουσιάζει η τρέχουσα ύλη. Απ' το επόμενο...

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μιζέρια και δύναμη για το 1999, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΜΙΖΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΗ ΓΙΑ ΤΟ 1999

NOMIZΟΥΜΕ πως δεν είναι μόνη η δική μας αίσθηση, αλλά λίγο ως πολύ απηχούμε τη γνώμη όλων των ευαίσθητων κατοίκων αυτού του τόπου. Αργά αλλά σταθερά μας βυθίζουν στη μιζέρια τους ενώ δεν μας αξίζει, ενώ εκείνοι, οι «άρχοντες», οι «κλειδοκράτορες», οι «κυρίαρχοι του παιχνιδιού» είναι ανίκανοι να νιώσουν, έστω, λίγη από την καθαρτήρια μελαγχολία μας. Από τη μια, λοιπόν, συνωθούνται όλοι αυτοί οι υψιπετείς στόχοι, «η αταλάντευτη πορεία προς την ΟΝΕ», «η ενσωμάτωσή μας στο ευρώ», «η πολιτική βούληση για τον εκσυγχρονισμό», το «σεξ» του Πάγκαλου από τη μια με τα Σκόπια κι απ' την άλλη με την τοποθέτηση των S-300 στην Κρήτη – την πιο δυσάρεστη εξέλιξη του κυπριακού προβλήματος μετά την εισβολή και μετά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους κ.λπ. Και απ' την άλλη, παρατάσσονται όλες αυτές οι ατομικές περιπτώσεις που νιώθουν απογοήτευση, απόρριψη, ασφυξία από μια κοινωνία που λειτουργεί μόνο μέσα από διακρίσεις, ρατσιστικές φοβίες, φαβοριτισμούς και αγιοποιήσεις του μετρίου. Είμαστε εμείς, λοιπόν, οι αδύνατοι;

ΙΣΩΣ, ΣΥΜΦΩΝΑ με τα τρέχοντα κριτήρια, να είναι κι έτσι. Ίσως πάλι ν' αναλωνόμαστε σε μια διαρκή άρνηση και σε μια στυφή άποψη για τα πράγματα. Είμαστε όμως –έτσι νιώθουμε κι έτσι θα θέλαμε να νιώθετε και σεις– και δυνατοί· δυνατοί γιατί έχουμε ιδέες, «πιστεύω», γιατί αναγνωρίζουμε αξίες, γιατί πιστεύουμε στην ανάγκη μιας επαναστατικής ρήξης με κάθε τι φθαρμένο και ηττημένο στον τόπο αυτό. Και η δύναμή μας αυτή δεν αντλείται από την κατασκευασμένη ευφορία της νέας χρονιάς αλλά και από τις βαθύτερες συνειδητοποιήσεις ότι όλα αυτά τα χρόνια, όλες αυτές τις δεκαετίες, το *Αντί* έχει πράξει το καθήκον του, προβάλλοντας ένα γόνιμο «αντί» σ' όλες τις θηριώδεις βιαιότητες που μας περιβάλλουν.

ΕΜΕΙΣ ΑΠΟ ΦΕΤΟΣ, κι αυτό δεν είναι σχήμα λόγου, αποδυόμαστε σε μια νέα προσπάθεια ανανέωσης και ενός καινούργιου ξεκινήματος. Παλιοί και νέοι συνεργάτες μας συστρατεύονται στην προσπάθεια αυτή, θέλοντας να καταδείξουν ότι κάποιες κοινές ιδέες παραμένουν εξαιρετικά επίκαιρες. Απ' την άλλη πλευρά, οι προκλήσεις της νέας εποχής απαιτούν ένα βλέμμα φρέσκο, ανεπηρέαστο, ελεύθερο, υπεύθυνο, συνθετικό, αριστερό· το *Αντί* θέλει και το 1999 να εκπροσωπεί αυτή την ανεξάρτητη ματιά για όλους εσάς που μας στηρίζατε και μας στηρίζετε.

Καλή Χρονιά!

αντί

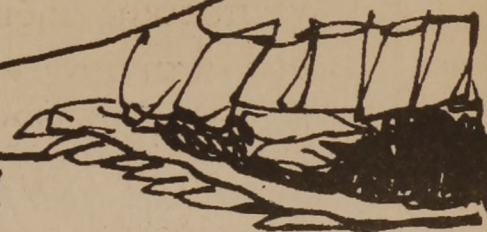
ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΓΙΑΓΙΑ, ΣΕ 'ΜΕΝΑ Ο ΑΓΙΟΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΕΣΤΕΙΛΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΙΤΣΑ ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ
ΜΠΟΥΝΤΟΥΑΡ ΤΗΣ ΜΠΑΡΜΠΙ.

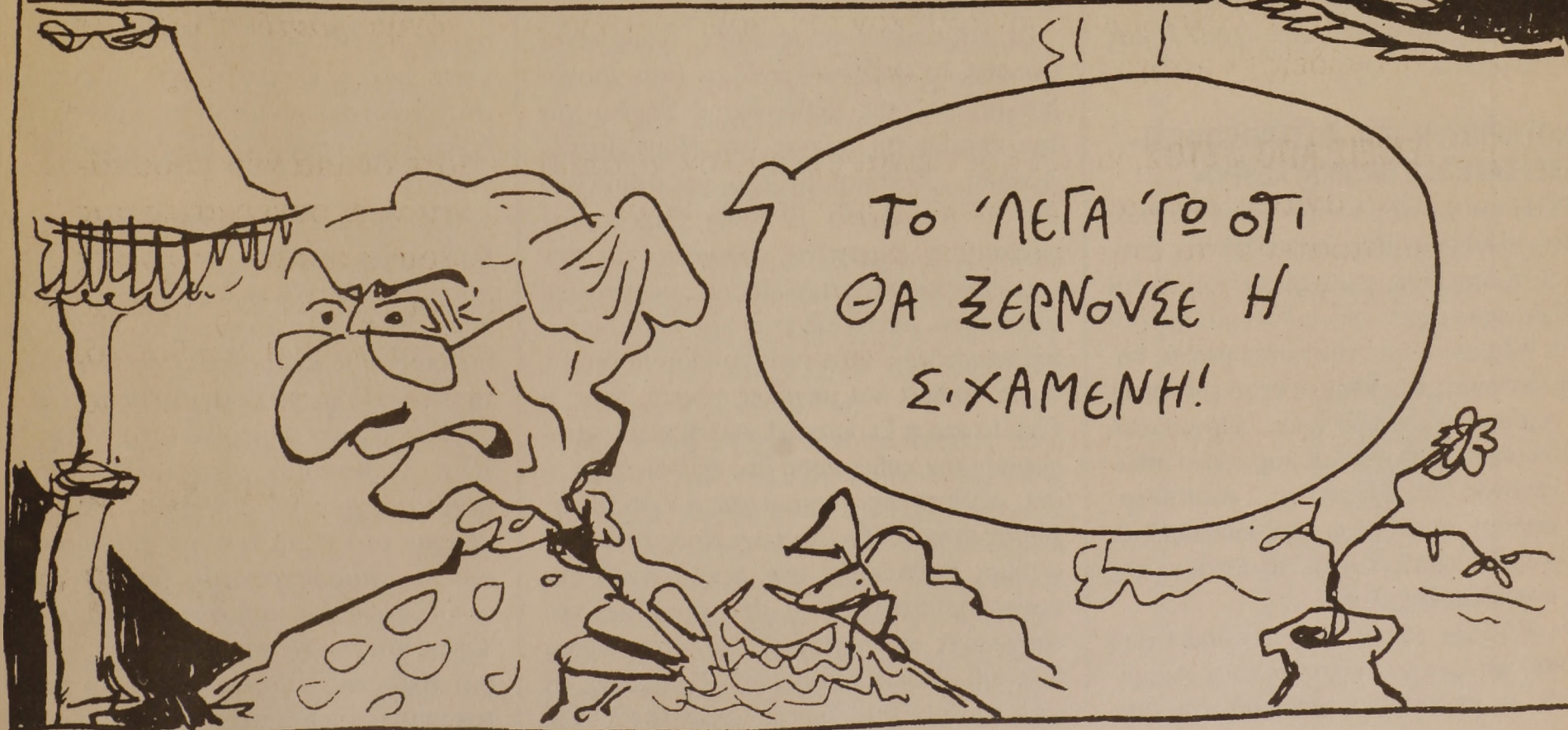
ΚΑΙ ΤΙ ΣΟΥ
'ΓΡΑΦΕΙ;

ΟΤΙ ΗΜΟΥΝ ΚΑΚΟ
ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΝΑ ΠΕΡΑΣΩ
ΑΠΟ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΠΟΛΟ
ΔΙ ΥΠΟΘΕΣΙΝ ΜΟΥ!

ΤΟ 'ΛΕΓΑ 'ΓΩ ΟΤΙ
ΘΑ ΖΕΡΝΟΥΣΕ Η
Σ.ΧΑΜΕΝΗ!

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Τα πάντα ρει - ακόμα και για το ΠΑΣΟΚ

ΑΡΧΙΜΗΝΙΑ κι Αρχιχρονιά, επιφυλλιδογράφοι θα γράψουν πάλι για την «ακατάλυτη ροή του χρόνου, ποιητές θα υποστηρίξουν ότι «ο μελλούμενος χρόνος περιέχεται στον περασμένο χρόνο», κοινωνιολόγοι, πολιτειολόγοι (αγκάλιά με κάποιους δημοσιογράφους) προσπαθούν να προβλέψουν το... παρελθόν! [οι Ιταλοί αποκαλούν την προσπάθεια αυτή dietrologia (=οπισθοδρομολογία), υπονοώντας μια συζήτηση ή ανάλυση επιστημονικοφανή, αλλά στην ουσία κούφια].

Παρ' όλα αυτά, το Πολιτικό Δεκαπενθήμερο στη θέση του: Όχι για να «προβλέψει», αλλά για να καταγράψει. Και, φυσικά, για να ευχηθεί στους πολίτες αυτής της χώρας -και ειδικότερα στους αναγνώστες του Αντί- Καλή Χρονιά! Χρειάζεται να θυμίσουμε ότι το 1999 είναι η έσχατη χρονιά πριν από τη νέα χιλιετία; Τα ευκόλως εννοούμενα, λέει η χρηστομάθεια, παραλείπονται... Πάντως μια σεμνή -έστω «βραχυπρόθεσμη»- ευχή θα ήταν: Να μπορούμε να πούμε όλοι παρών, όταν ο Χρονοδείκτης σημάνει την είσοδό μας στον 21ο αιώνα.

4 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Η «ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ» ΘΑ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟ ΟΝΟΜΑ: «ΕΥΡΩ»...

Η ΡΟΗ του χρόνου μπορεί να είναι ακατάλυτη, αλλά στην Ευρώπη οι πάντες -πολιτικοί, τραπεζίτες, οικονομολόγοι, απλοί εργαζόμενοι- έχουν σημειώσει μια ημερομηνία: 4 Ιανουαρίου, την ημερομηνία, δηλαδή, γέννησης του νέου κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος, του «ευρώ». Πρόκειται, κατά κοινή παραδοχή, για κορυφαίο πολιτικό γεγονός (και όχι απλώς... νομισματικό), εφόσον η γέννηση και κυκλοφορία του «ευρώ» ταυτίζεται με το κτίσιμο της νέας ενωμένης Ευρώπης.

ΤΟ «ΕΥΡΩ» (όπως και η Ευρωπαϊκή Ένωση) μπορεί ν' ανησυχεί τους Αμερικανούς, οι οποίοι, στη γέννησή του, δια-

βλέπουν το «αντίπαλο δέος του δολαρίου», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις δικές τους οικονομικές συναλλαγές. Πέρα από τους Αμερικανούς, όμως, υπάρχουν ερωτήματα που αναμένουν (κυρίως από πλευράς ευρωπαίων εργαζομένων) απαντήσεις: θα θεσμοθετηθεί, μαζί με το «ευρώ», και μια ορθολογικότερη και δικαιότερη λειτουργία των κοινοτικών δημοσιονομικών; Θα ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή; Θα προχωρήσει η διαδικασία της διεύρυνσης ή θα επιδιωχθεί -αντιθέτως- η «εμβάθυνση» με στοιχεία απομονωτισμού;

ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ; Αν όλα πάνε καλά, αν ο πληθωρισμός, τέλη του 1999, συμπιεσθεί σε επίπεδο 2%-2,5% και τα επιτόκια βρεθούν σε απόσταση 1,5% από τον κοινοτικό μέσον όρο, αν, τον Ιούνιο του 2000, εκτιμηθεί, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι η χώρα πληροί τις προϋποθέσεις για την ένταξή της στην ΟΝΕ, τότε, το 2001 η Ελλάδα θα ενταχθεί στην ΟΝΕ και τον Ιανουάριο του 2002 η δραχμή θ' αντικατασταθεί από το «ευρώ»...

Τα παραπάνω συγκροτούν, όπως είναι γνωστό, το «πολιτικό σχέδιο» (και χρονοδιάγραμμα) της κυβέρνησης Σημίτη για την ένταξη της χώρας στη Νομισματική Ένωση... Κάποιοι, βέβαια, υποστηρίζουν ότι το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ωραιοποιεί ορισμένα στοιχεία, για την «καλλιέργεια ενός αισιόδοξου οικονομικού κλίματος». [Αυτό λέγεται και «δημιουργική λογιστική», κάτι που χρησιμοποίησαν, όμως, ακόμα και μεγάλες χώρες, όπως η Γαλλία και η Γερμανία]. Άλλοι πάλι κατηγορούν την κυβέρνηση ότι, ενώ διακηρύσσει: «ύψιστη προτεραιότητα η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ» (άρα όχι, προς το παρόν ακόμα, βελτιώσεις στη φορολογική και κοινωνική πολιτική...), από την άλλη, καταστρώνει «προεκλογικά πακέτα» ύψους 300-400 δισεκατομμυρίων δραχμών, εν όψει των βουλευτικών εκλογών του 2000...

Αποτέλεσμα: Κανείς να μην ξέρει, επακριβώς, «πού το πάει η κυβέρνηση Σημίτη» και αν, κάτω από την πίεση της εσωκομματικής αντιπολίτευσης (η οποία διαρκώς τους διαμηνύει: «στις εκλογές δεν ψηφίζουν οι αγορές, αλλά οι πολίτες»...), θα μετατρέψει το 1999, από έτος της οικονομίας, σε έτος προεκλογικής προετοιμασίας.

ΠΑΝΤΩΣ, μέχρι στιγμής, ούτε η ελληνική αγορά άλλαξε τρόπο λειτουργίας ούτε το κράτος. Και ενώ όλοι δέχονται (με εξαίρεση την ηγεσία του Περισσού) ότι αποκλεισμός της Ελλάδας από την ευρωπαϊκή ενοποίηση θα σήμαινε σημαντική πτώση του γενικού βιοτικού της επιπέδου, από την άλλη, το θέμα της ισοτιμίας θα τεθεί με ιδιαίτερη οξύτητα όταν θα πρέπει ν' αποφασισθεί η «αμετάκλητη σύνδεση (κλείδωμα) της δραχμής με το «ευρώ».

Ο Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ: ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΥΤΕ ΙΣΟΒΙΟ ΟΥΤΕ ΑΙΩΝΙΟ!

ΜΕ ΑΥΤΟΝ τον... υπότιτλο (ο κύριος τίτλος ήταν δριμύτερος: «Έτοιμοι να χάσουμε τις εκλογές»), η Απογευματινή στέγασε μια συνέντευξη που παραχώρησε στον πολιτικό συντάκτη της Γιάννη Παπαδόπουλο, ο υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος.

ΑΠΟ ΜΙΑ συνέντευξη, βέβαια, η κάθε εφημερίδα είθισται να επιλέγει και να προβάλλει εκείνα τα σημεία που την βολεύουν... Μια άλλη εφημερίδα, λόγου χάρη, θα μπορούσε να προβάλλει, από την ίδια αυτή συνέντευξη, τα όσα κατέθεσε ο Θ. Πάγκαλος για τον σημερινό αρχηγό της Ν.Δ.: «Ο κ. Καραμανλής εξαχρειώθηκε μέσα σε ταχύτατο χρονικό διάστημα... Κατάντησε άθυρμα στα χέρια των πιο αντιδραστικών, των πιο καιροσκοπικών, των πιο ανεύθυνων τάσεων που υπήρχαν στο κόμμα του». Όμως και σε σχέση, πάντοτε, με τον... κύριο τίτλο της Απογευματινής, οι απόψεις του υπουργού Εξωτερικών μπορούν να συ-

νομισθούν στα εξής τρία σημεία: α) Η σημερινή πολιτική μας ενοχλεί τον πολίτη, αλλά ενδέχεται στα επόμενα δύο χρόνια ο πολίτης να κεφαλαιοποιήσει τα αποτελέσματα της πολιτικής μας, β) Αν αυτό δεν γίνει, τι να κάνουμε, δημοκρατία έχουμε, ουδέποτε θεώρησα ότι το ΠΑΣΟΚ πρέπει να κυβερνά ισοβίως και αιωνίως, γ) Θα ήταν ανέντιμο (γιατί, άραγε;) αν αλλάξαμε τώρα τον εκλογικό νόμο, πιστεύω όμως ότι, μετά τις εκλογές, πρέπει να σχηματισθεί κυβέρνηση συνεργασίας, «ακόμα και αν το ΠΑΣΟΚ αποκτήσει αυτοδυναμία».

ΕΡΩΤΗΣΗ πρώτη: Πόσοι από τους σημερινούς υπουργούς της κυβέρνησης Σημίτη συμμερίζονται τις απόψεις του Θ. Πάγκαλου; Ερώτηση δεύτερη: Πόσοι, από τα σημερινά κεντρικά στελέχη του κυβερνώντος κόμματος δέχονται ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είναι... «θεσμός», άρα μπορούν και να πέσουν «επί των τειχών» υπερασπιζόμενοι μια υπόθεση που δεν φέρνει ψήφους;

ΤΟ ΘΕΜΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΙ S-300 ΑΛΛΑ Η ΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ...

ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ τώρα, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις βρίσκονται σε νεκρό σημείο. Και ούτε διαγράφονται οποιεσδήποτε προοπτικές κινητικότητας, καθώς, στις παραμονές του καινούργιου χρόνου, η Άγκυρα έκρινε πως έπρεπε ν' αναθέσει σε «ομάδα εργασίας» του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, τη μελέτη –και υποβολή εκθέσεως– γύρω από το θέμα των «μειονοτήτων στην Ελλάδα», περιλαμβανομένης και της Κρήτης «από πλευράς εθνοτήτων»! Προφανής επιδίωξη: Να εμφανισθεί η Άγκυρα άγγελος-προστάτης όλων των καταπιεζομένων – Τούρκων, Αλβανών, Μακεδόνων, Βλάχων, των κατοικούντων ή παρεπιδημούντων στην Ελλάδα ή την Κρήτη!

ΑΝ ΟΙ ΚΑΙΡΟΙ δεν ήταν δύσκολοι, αν δεν υπήρχε το θέμα των S-300 που ήλθε να διαλύσει κάποιες από τις πιο στυλπνές ψευδαισθήσεις μας, αλλά και να επιβεβαιώσει την ανυπαρξία υπεύθυνης, επιτελικής στρατηγικής απέναντι στο Κυπριακό, θα μπορούσαμε ν' αντιμετωπίσουμε αυτή την «ομάδα εργασίας» του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών με κάποια ανάλαφρη διάθεση. Αλλά τα ψέματα τελειώσαν. Και αν δεν πρέπει να υποτιμάμε καμιά κίνηση της τουρκικής πλευράς (μια ιταλική παροιμία λέει: *όποιος γνώριζε κάτι περισσότερο από τον διάβολο, βρήκε τον διάβολο στη λεκάνη...*), άλλο τόσο, θα πρέπει να μελετούμε υπεύθυνα, βασανιστικά,

κάθε μας κίνηση, κάθε μας απόφαση. Και ενώ όλοι ξέραμε ότι την περασμένη Τρίτη επρόκειτο να συναντηθούν ο πρόεδρος Γλ. Κληρίδης και ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, για να συζητήσουν το «θέμα των S-300», σε συνάρτηση με το ψήφισμα 1218 του Συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά και των δηλώσεων Κλίντον, Μπλαιρ, Ευρωπαϊκής Ένωσης και Γαλλίας που το συνόδευσαν, κανείς μας δεν ήξερε ποιος, επιτέλους, ευθύνεται γι' αυτήν την ακατανόητη –και σαφώς απερίσκεπτη– παραγγελία των ρωσικών πυραύλων.

ΓΙΑΤΙ, όμως, απερίσκεπτη; Απερίσκεπτη γιατί, αντί να παραγγείλουμε αντιαεροπορικούς πυραύλους μικρού βεληνεκούς, για την «εγγύς υποστήριξη» της Κύπρου, προτιμήσαμε να καλύψουμε όπως επισημαίνει και ο Μιχ. Κορώνης στην *Ελευθεροτυπία*) και τον «πέραν της νήσου εναέριο χώρο» Αλλά αυτός, ακριβώς, ο μεγαλοϊδεατισμός μας, όχι άσχετος με έναν υφέρποντα λαϊκισμό, ακόμα και σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, έδωσε λαβή στην Άγκυρα, για να εκβάλει κραυγήν μεγάλην: Οι Ρώσοι ξανάρχονται! Οι S-300 μπορούν να πλήξουν (και πράγματι μπορούν) τις τουρκικές ακτές! Κατά συνέπεια: θα τους εξουδετερώσουμε μόλις εγκατασταθούν!

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ είναι γνωστή: Αμερικανοί, Βρετανοί, Γάλλοι, πρώην Σοβιετικοί ή Ρώσοι αλλά και Συμβούλιο Ασφαλείας, που από το 1974 ανέχονται την τουρκική εισβολή, κινήθηκαν για μια «συμβιβαστική λύση». Και η λύση βρέθηκε με την εγκατάσταση ή αποθήκευση (δεν το ξέρουμε ακόμα) στην Κρήτη. Αλλά, αφού «άλλαι αι βουλαί των ανθρώπων, και άλλαι αι βουλαί των πραγμάτων», αφού ξέρουμε ότι η πολιτική των μεγάλων δυνάμεων δεν πάει αντάμα με την ηθική, τι τους θέλαμε τους S-300; Για να κατατροπώσουμε τους Τούρκους, μήπως;

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, το ερώτημα παραμένει: Ο Κληρίδης παγίδευσε τον Αρσένη, τότε υπουργό Άμυνας, ή ο Αρσένης τον Κληρίδη, που είχε και τον βραχνά της δικής του (προεδρικής) επανεκλογής;

ΟΤΑΝ θα κυκλοφορεί το τεύχος αυτό του Αντί (που λόγω νέου έτους στοιχειοθετείται και τυπώνεται ενωρίτερα του κανονικού), ίσως να έχουμε κάποιες πρώτες μεστές απαντήσεις. Και, ίσως, αποδειχθεί ότι –παρά την τόση αρνητική, ως σήμερα, συσσώρευση– ο δρόμος προς την αποστρατικοποίηση του νησιού, μπορεί ν' ανοίξει. Άντε, και πάλι Καλή Χρονιά!

ANTHΝΩΡ

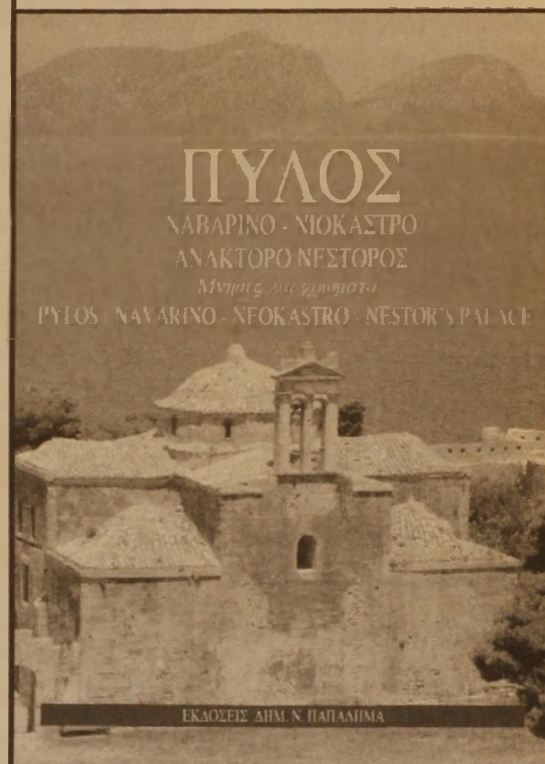
ΠΥΛΟΣ

NABARINO - ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ
ΑΝΑΚΤΟΡΟ ΝΕΣΤΟΡΟΣ

Μνήμες και χρώματα

Δίγλωσση έκδοση

Ελληνικά - αγγλικά

Κείμενα - επιλογή στίχων -
φιλολογική επιμέλεια:
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

Φωτογραφίες:
ΚΩΣΤΑΣ ΔΡΗΜΤΖΙΑΣ

Μετάφραση: ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΚΟΥΜΑΣ
Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΚΚΟΣ

Σχ. 4ο,
δεμένο με 167 σελίδες,
2 χάρτες, 1 αεροφωτογραφία,
148 φωτογραφίες,
20 παλαιές φωτογραφίες
και γκραβούρες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79,
Τηλ.: 36.27.318

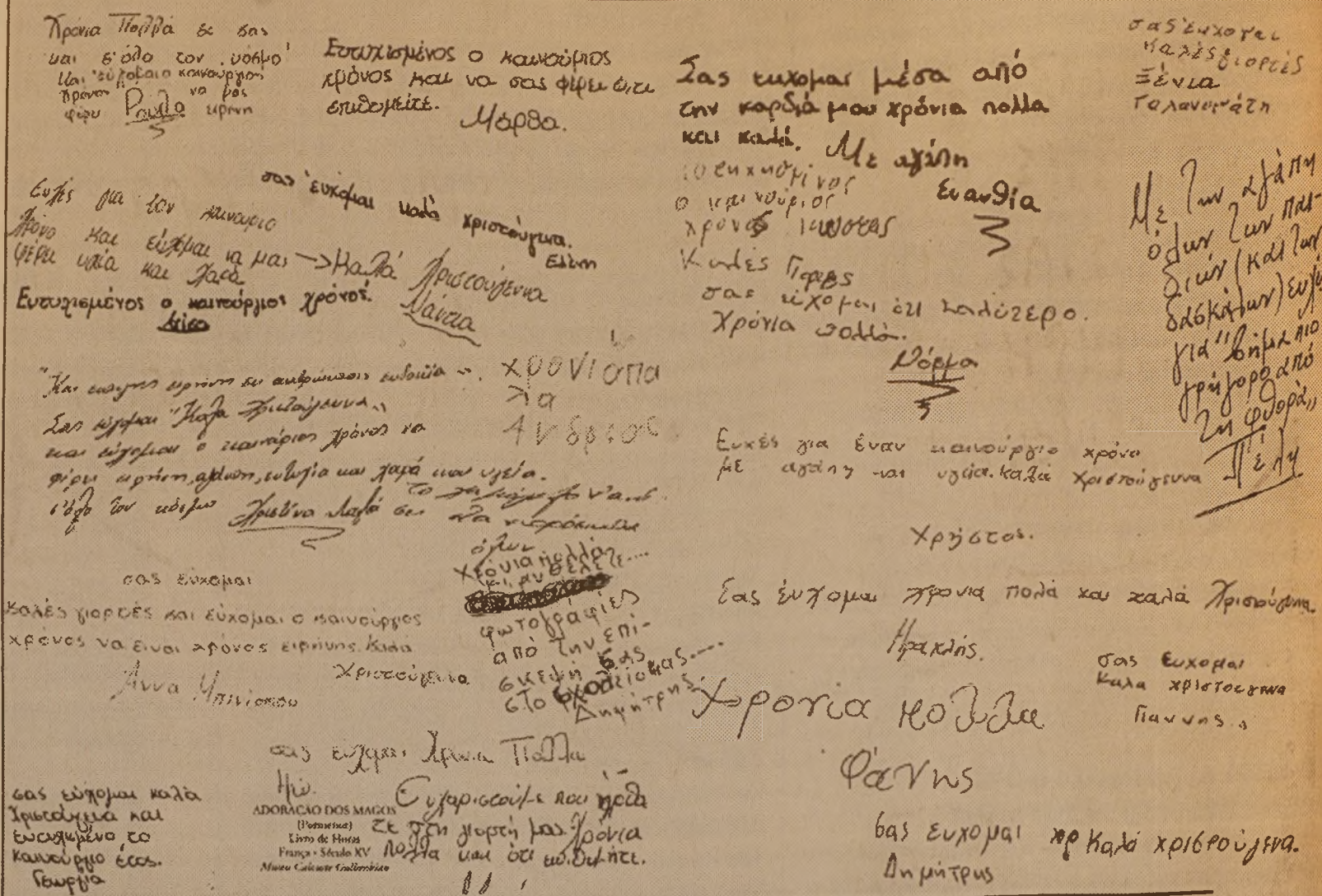
MERRY CHRISTIE'S

Πήγαν όλα κατ' ευχήν κατά την πρόσφατη, χριστουγεννιάτικη, δημοπρασία των Christie's, έτσι ώστε ο μπαμπάς κ. Λογοθέτης να επαίρεται δικαίως ότι «αυτή την φορά κανείς δεν αμφισβήτησε τίποτε». Ιδιαίτερα ευτυχείς πρέπει να είναι και οι νέοι κάτοχοι των δύο «Πανταζήδων» για την εξαιρετική επιλογή τους ή ο έτερος που απέκτησε τον «Λεμπέ-ση». Άντε, καλοφάγωτα τα μήλα, οι «νεκρές φύσεις» και τα ελαφάκια από τους σχετικούς πίνακες. Και σ' άλλα με υγεία... Εξάλλου τι ψυχή έχει το χρήμα εμπρός στην τέχνη!

Μ.Σ.

«ΒΕΝΙΖΕΛΕΙΑ» ΣΤΗΝ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Δικό τους το μαχαίρι δικό τους το πεπόνι, δικό τους και το σπίτι. Ομιλώ για την -άδεια- Εθνική Πινακοθήκη την οποία μεγαθύμως πρόσφερε η διευθύντρια κ. Πλάκα σε πρόσφατη βιβλιοπαρουσίασή (του) στον υπουργό (της). «Καλωσορίζουμε τον υπουργό Πολιτισμού στο σπίτι του!». Είπε. Και τότε σύμπαν το πολυπληθές ακροατήριο αθέλητα ένωσε την φιλόφρονα κολακεία ν' ανάγεται σ' επίπεδο δικανικού σχήματος, σ' επίπεδο ποίησης υψηλής. Το σπίτι της, το σπίτι του, το σπίτι της Μπερνάντα-Πλάκα. Στέφανος Προτεστάκις

Τις ευχές των μικρών μαθητών του δού Δημοτικού Σχολείου Δάφνης τις στέλνουμε και μεις με τη σειρά μας ολόψυχα στους αναγνώστες μας. Καλή Χρονιά!

ΕΠΟΧΟΥΜΕΝΑ Α-ΛΟΓΑ!

Μία από τις ατραξιόν των εορτών ήταν το χάξι που κάναμε εμείς οι ελάχιστοι ποδηλάτες του άστεος με τις απίστευτες ουρές και τα τρομακτικά μπουτιλιαρίσματα τα οποία δημιουργούσαν τα συμπαθή εποχούμενα ά-λογα στην απελπισμένη τους προσπάθεια να φτάσουν καλά και σώνει ως την πλατεία Κολωνακίου με το Ι.Χ. τους! Γιατί βέβαια όταν διαθέτεις ρόδα με δύο χιλιάδες άλογα οφείλεις και να την παρκάρεις έξω από το Da Capo. Αλλιώς δεν λέει.

Τι κι αν η συμφόρηση του κέντρου ήταν εφιαλτική, τι κι αν μπλοκαρίζονταν συνεχώς από λεωφορεία ως νοσοκομειακά, τα εποχούμενα δίποδα ά-λογα αρνούσαν να περπατήσουν λίγα λεπτά και επέμεναν στην άνεση του Ι.Χ. τους, η οποία αυτόχρονα όμως μετατρέποταν σε

φυλακή. Τι άλλο πρέπει, άραγε, να υποστούμε για ν' απαγορευθούν τα Ι.Χ. από το κέντρο και ν' αναβαθμισθούν εξ αντανακλάσεως, οι δημόσιες συγκοινωνίες;

Μάνος Στεφανίδης

ΥΓ. Αφόρητος είναι επίσης ο κυκλοφοριακός παραλογισμός γύρω από τον «Ευαγγελισμό». Κι ενώ λίγους δρόμους παραπάνω οι θέσεις πάρκινγκ εμπρός στα σπίτια των κ.κ. Σημίτη, Ψυχάρη, Αρσένη κ.ά. φυλάσσονται άψογα, στη Μαρασλή η αναρχία περί το πάρκινγκ κλείνει κάθε δυνατή πρόσβαση προς το Νοσοκομείο και μερικές φορές εγκλωβίζει τα αγωνιόντα νοσοκομειακά αυτοκίνητα ως και μισή ώρα! Η δημιουργία ελεύθερης ζώνης από αυτοκίνητα και υπερειργασία είναι και υπερεύκολη. Έλεος!

ΌΠΩΣ ΑΜΕΡΙΚΗ!

Φέτος η φωτοχυσία και το glamour της πρωτεύουσας ήταν μεγαλύτερα από κάθε άλλη χρονιά. Όπως επίσης και ο -απίστευτος- αριθμός των αστέγων που κοιμούνται στα πεζοδρόμια και τα πάρκα της πόλης όλες αυτές τις άγιες μέρες. Υπό το φως της αργυροχρόνου σελήνης όπως θα 'λεγε και ο ποιητής. Φαίνεται ότι επί εκσυγχρονισμού η επιδεικτική πολυτέλεια και η απελπισία των πενήτων πρέπει να συνυπάρχουν: όπως Αμερική!

Υ.Γ.: Και να μην ακούω αηδίες. Το μεγαλύτερο δέντρο της Ευρώπης είναι και φέτος το φουγάρο της ΔΕΗ στο Κερατσίνι, το οποίο, επιτέλους, έχει και ταξική συνείδηση.

Μ.Σ.

ΜΕΤΑΞΥ ΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ
ΗΓΕΣΙΑΣ ΥΠΑΡΧΕΙ
ΠΛΗΡΗΣ ΣΥΜ-
ΠΝΟΙΑ!

ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΑ
ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ 'ΜΑΣ
ΠΟΥ 'ΧΟΥΜΕ ΚΙ
ΕΜΕΙΣ ΓΙ' ΑΥ-
ΤΟΥΣ!

'91 ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ

«ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ '91», δήλωνε στους δημοσιογράφους ένας απ' τους εκπρόσωπους της συντονιστικής επιτροπής αγώνα των κατελιγμένων σχολείων μετά την ανακοίνωση των «παραχωρήσεων» Αρσένη προς τους μαθητές της (φετινής) Β' Λυκείου. Τέτοιου είδους δηλώσεις δεν επιτρέπουν στον υπουργό Παιδείας και τους επιτελείς του να αισθάνονται και πολύ άνετα.

Έχουν περάσει ήδη οκτώ χρόνια απ' το μαθητικό κίνημα των καταλήψεων, την απόσυρση του νομοσχεδίου και την παραιτηση Κοντογιαννόπουλου, τη δολοφονία Τεμπονέρα και τον εμπρησμό του Κάπα Μαρούση. Πολλά έχουν αλλάξει και άλλα τόσα έχουν μείνει ίδια και अपαραλλάχτα. Τηλεδιάσκεψη μπορεί να μην υπήρχε, αλλά

κι ο Κοντογιαννόπουλος ίδια με τον Αρσένη μέθοδο είχε χρησιμοποιήσει για να αποκλιμακώσει την ένταση· αυτή των μετρημένων παραχωρήσεων. Ούτε όμως τα ΜΜΕ έχουν αλλάξει στάση: Ναι μεν προβάλλουν τις εικόνες των «δροσερών νιάτων» και των κινητοποιήσεών τους, αλλά δεν ξεχνούν να τονίζουν την ανευθυνότητά τους και να υπογραμμίζουν ότι έχουν πέσει θύματα υποκινητών. Παρά τη φαινομενική εχειρία των Χριστουγέννων, οι καταλήψεις αναμένονται να τερματιστούν πιο δύσκολα απ' ό,τι το '91. Για πρώτη φορά οι μαθητές συντονίζουν τον αγώνα τους πανελλαδικά. Για πρώτη φορά οι μαθητές μοιάζουν υποψιασμένοι και κριτικοί απέναντι σ' όλους τους σωτήρες τους· απ' αυτούς της οδού

Μητροπόλεως μέχρι εκείνους της ΟΛΜΕ, των κομματικών νεολαιών και των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων. Σ' αυτό συνηγορούν πολλά που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια και κυρίως η συνειδητοποίηση της πικρής αλήθειας: αυτής που υπαγορεύει τη λύση των φροντιστηρίων για την είσοδο στο Πανεπιστήμιο με γενικές εξετάσεις ή χωρίς.

Έχουν αλλάξει οι καιροί και θα είναι δύσκολο για τον Γ. Αρσένη και την κυβέρνηση Σημίτη να νουθετήσει τους καταληψίες και να τους αναγκάσει να κάτσουν καλά. Αυτοί άλλωστε δεν διεκδικούν ούτε παραγραφή χρεών, ούτε φορολογικές ελαφρύνσεις, ούτε αυξήσεις των μισθών. Αυτοί διεκδικούν το μέλλον τους.

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΝΗ

Με ερώτηση που υπογράφουν οι βουλευτές της Ν.Δ. Γ. Κεφαλογιάννης, Μ. Κεφαλογιάννης και Χ. Μαρκογιαννάκης και η οποία απευθύνεται στους υπουργούς Οικονομικών, ΠΕΧΩΔΕ, Εθνικής Άμυνας, Γεωργίας, Πολιτισμού και Δικαιοσύνης ανακινείται εκ νέου το θέμα της παραχώρησης 25.913 στρεμμάτων δημόσιας έκτασης στο νομό Λασιθίου από το ίδρυμα «Παναγία Ακρωτηριανή» στην αγγλική εταιρεία Loyal World Limited κατά παράβαση σωρείας διατάξεων της ισχύουσας νομοθεσίας (βλ. αναλυτικά Αντί τχ. 668 και 669). Μέχρι σήμερα δεν έχει δοθεί απάντηση για το θέμα από τους αρμόδιους υπουργούς και γι' αυτό το λόγο έχει ζητηθεί επείγουσα προκαταρκτική εξέταση από την Εισαγγελία Αθηνών. Αναμένουμε...

Η.Κ.

ΠΟΣΟ ΠΑΕΙ;

Πόσο πάει η πίπα, όταν το «λειτουργήμα» επιτελείται επί του προέδρου των ΗΠΑ; Προσωπικά δεν ξέρω, αλλά σίγουρα τα παιδιά της Βαγδάτης και οι εκατοντάδες πληγέντες Ιρακινοί το γνωρίζουν καλύτερα από τον καθένα μας. Όσο για το συμβούλιο του ΟΗΕ και τις διακηρύξεις περί τα ανθρώπινα δικαιώματα, εδώ φοβάμαι ότι συνδυάζονται η πίπα με το «είπα-ξείπα». Έτσι που πλέον ο ερωτύλος Μπιλ να ηγείται όχι των ΗΠΑ αλλά των (π)ΗΠΑ.

Μ.Σ.

ΑΛΒΑΝΟΦΑΓΩΝ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Δεν ήταν η πρώτη φορά και καθώς φαίνεται ούτε η τελευταία. Μετά τον 17χρονο Κορίνθιο που δολοφόνησε δύο Αλβανούς γιατί είχαν ληστέψει το σπίτι του και αφέθηκε ελεύθερος, μετά τον 58χρονο κτηνοτρόφο **Γ. Μακρή** από τα Ιωάννινα, που δολοφόνησε έναν Αλβανό και τραυμάτισε ακόμα έναν επειδή αποπειράθηκαν να του κλέψουν ένα κοπάδι αγελάδων για να αφεθεί τελικά κι αυτός ελεύθερος, ήρθε η σειρά του 57χρονου γεωργού από τις Λιβανάτες Φθιώτιδας **Κώστα Ζέρβα** να πάρει το νόμο στα χέρια του και να πυροβολήσει τραυματίζοντας τον 22χρονο **Αρέν Σεχού**, ο οποίος αποπειράθηκε μαζί με άλλους συμπατριώτες του να κλέψει απ' το κτήμα του δράστη λίγες πατάτες! Ο Ζέρβας, σε αντίθεση με τους πρωταγωνιστές των δύο προαναφερόμενων περιστατικών, προφυλακίστηκε στις φυλακές Χαλκίδας και οι συγχωριανοί του έσπευσαν να του συμπαρασταθούν αποκλείοντας την Εθνική Οδό Αθηνών-Λαμίας και απαιτώντας από τη δικαιοσύνη την απαλλαγή του. Είναι αυτές οι δύο προηγούμενες δικαστικές αποφάσεις που οπλίζουν τα χέρια των αλβανοφάγων νοικοκυραίων που θεωρούν πολυτιμότερο ένα σακί πατάτες από μια ανθρώπινη ζωή.

Λ.Β.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΥΓΚΟΛΛΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Στην ανατύπωση του λεξικού του, ο κ. Μπαμπινιώτης έστρεψε να εξαφανίσει την κακόζηλη έκφραση «*Κύπρος: 2. κράτος που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος του παραπάνω νησιού*» που είχε επισημανθεί στο *Αντί* της 5ης Απριλίου 1998 («*Το μέρος και το όλον κατά Μπαμπινιώτη*»).

Το *Αντί* βεβαίως διεκδικεί τον τίτλο του επιμελητή του λήμματος και όσα οικονομικά οφέλη αυτό συνεπάγεται. Ωστόσο γνωρίζοντας πόσο μικρά είναι τα περιθώρια κέρδους σε μια τέτοια έκδοση, θα πρέπει μάλλον να αρκεστούμε στην άδηλη ανταμοιβή εκ της τιμής που μας έκανε ο κ. Μπαμπινιώτης απλώς να μας λάβει υπ' όψη του.

Το λεξικό συγγυρίστηκε και ως προς την υβριστική αθλητική απόδοση του λήμματος *Βούλγαρος*. Τώρα πλέον τίποτε δεν θυμίζει την φοβερή διαμάχη

που έφτασε μέχρις Αρείου Πάγου. Η ψυχρή ταφή της ερμηνείας παραπέμπει στην καλλιτεχνική εξάλειψη των ηρώων της Ρωσικής Επανάστασης από τις φωτογραφίες παρέα με τους Λένιν-Στάλιν.

Ωστόσο η απόλυτη συμμόρφωση του κ. Μπαμπινιώτη με την απόφαση του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου δημιουργεί ερωτήματα. Ασφαλώς είχαμε λίγες ελπίδες ότι θα αξιοποιούσε την πρότασή μας να καλύψει το επίμαχο λήμμα με αυτοκόλλητο εφ' ου θα αναγραφόταν αυστηρή προειδοποίηση για το περιεχόμενο και την προσωπική ευθύνη προς τούτο του εκκολλούντος («*Αυτοκόλλητα και στα αυτονόητα*», *Αντί* 31.7.98).

Εν όψει διαφόρων δηλώσεων Μπαμπινιώτη περί ζωντάνιας της γλώσσας και περί του εφήμερου των λεξικών περιμέναμε τουλάχιστον μια ανώδυνη

μνεία αυτής της σπάνιας απόδοσης του λήμματος και της συνακόλουθης διαμάχης, του τύπου «*εδώ απαλείφεται η υβριστική χρήση του λήμματος στα γήπεδα κατόπιν της τάδε δικαστικής απόφασης και εν αναμονή της απόφασης του Αρείου Πάγου*». Έτσι, πέραν της διεθνούς πρωτοτυπίας όπου δικαστήρια γίνονται επιμελητές της ύλης λεξικών, αν δικαιωθεί τελικώς ο κ. Μπαμπινιώτης, στην τρίτη έκδοση θα μπορούσε να ανορθώσει την αρχική ερμηνεία του μνημονεύοντας και τις νέες αποφάσεις των δικαστηρίων χάριν της ιστορικότητας.

Τέλος, ας επισημανθεί ότι όπως και αν εξελιχθεί η κατάσταση δικαστικώς, το λεξικό προσφέρεται για συλλέκτες. Είτε η πρώτη έκδοση θα είναι απαγορευμένη είτε η ανατύπωση θα είναι αδόκιμη και ανιστόρητη.

Σ. Καφαντάρης

ΜΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, το Εφετείο Χανίων αποφάσισε να δωρίσει σ' έναν απεξαρτημένο πλέον απ' τα ναρκωτικά άνθρωπο τον **Τάσο Μανουσάκη** την ποινή των πέντε χρόνων κάθειρξης για αδικήματα που είχε διαπράξει την περίοδο της εξάρτησής του απ' την ηρωίνη. Χωρίς κανένα ενδοιασμό, η δικαιοσύνη στέλνει έναν άνθρωπο που, έπειτα από σκληρή ψυχική και σωματική δοκιμασία, κατάφερε ν' απεξαρτηθεί –από τις αρχές του '97 και με τη στήριξη του προγράμματος Απεξάρτησης 18 Άνω– στη φυλακή, αγνοώντας τις τεράστιες πιθανότητες που υπάρχουν να τον στείλει μ' αυτόν τον τρόπο πάλι στην ηρωίνη.

Και αν για τον ίδιο τον Τάσο Μανουσάκη αυτή η απόφαση υπαγορεύει μια σκληρή προσωπική δοκιμασία, για τους υπόλοιπους ηρωινομανείς που παλεύουν ν' απεξαρτηθούν –και είναι πολλοί–, για ολόκληρη την κοινωνία, αυτή η δικαστική απόφαση στέλνει ένα μακάβριο και επιστημονικά αστήρικτο μήνυμα: κανένας ναρκομανής δεν μπορεί να γίνει καλά. Κανένας ναρκομανής δεν αξίζει να προσπα-

θήσει, αφού –ακόμα κι αν τα καταφέρει– η τσιμπίδα του νόμου δεν είναι διατεθειμένη να του δώσει την ευκαιρία, να του παραγράψει τα αδικήματα που διέπραξε κατά την περίοδο της ναρκοεξάρτησής του.

«Μια ακόμα τραγική προσωπική ιστορία» θα φελλίσει κάποιος παρασυρόμενος από τη γιορτινή ατμόσφαιρα των ημερών και αρνούμενος να απασχολήσει το μυαλό του με δυσάρεστα θέματα.

Κάτι τέτοιες ιστορίες σαν αυτή του ανθρώπου που κινδυνεύει να περάσει τα επόμενα πέντε χρόνια της ζωής του πίσω από τα κάγκελα της φυλακής γιατί έτσι το θέλησε το γράμμα –και όχι το πνεύμα– του νόμου αποδεικνύουν περίτρανα πόσο κούφια και άδεια είναι τα λόγια όλων των υπευθύνων και όλης της κυβερνητικής πολιτικής που κόπτονται γαι την καταπολέμηση των ναρκωτικών.

Την ίδια στιγμή το αλισβερίσι στα ελληνοαλβανικά σύνορα θα συνεχίζεται και όλο και κάποιος μεγαλύτεμος θα βγαίνει απ' τη φυλακή με αναρρωτική άδεια...

Λ.Β.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΙ Θ' ΑΠΟΓΙΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ;

«ΟΙ ΗΠΑ ΕΧΟΥΝ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ισχύ και φλέγονται από την επιθυμία να την χρησιμοποιήσουν κτηνωδώς εναντίον οιοσδήποτε βρεθεί στο διάβα τους χωρίς να ξέρουν πώς να το κάνουν, και έτσι δημιουργούν διαρκώς συνθήκες τρομακτικής καταστροφής». Αυτές οι εξαιρετικά επίκαιρες παρατηρήσεις γράφτηκαν έναν αιώνα πριν, το 1895, από τον Γκόντκιν, εκδότη του προοδευτικού περιοδικού *Nation* (αναδημοσιεύονται στο βιβλίο της B.W. Tuchman, *The Proud Tower*, Ballantine Books, 1996).

Τότε η αιτία πολέμου ήταν συνοριακές μικροδιαφορές μεταξύ τρίτων στη Νότια Αμερική, της Βενεζουέλας και της Βρετανικής Γουιάνας. Οι ΗΠΑ έπαιζαν τον ρόλο ηπειρωτικού χωροφύλακα, γι' αυτό και βρέθηκαν αντιμέτωποι των ιμπεριαλιστών Εγγλέζων. Τώρα η θέση τους είναι ηγεμονικότερη και οι κίνδυνοι καταστροφής πολλαπλάσιοι, αντίστοιχοι με την ισχύ των σύγχρονων όπλων και με τον βαθμό διαπλοκής του βιομηχανικού στρατιωτικο-πολιτικού κατεστημένου, αλλά έχουν τουλάχιστον συμμάχους τους τέως ιμπεριαλιστές.

Είναι βεβαίως αστείο ο ισχυρισμός ότι ο Κλίντον επεδίωξε, με τους βομβαρδισμούς του Ιράκ, ματαίωση της διώξής του από το Κονγκρέσο. Και με τι ύφος τίθε-

νται τα επιχειρήματα! Αντιγράφω το συνήθως πληροφορημένο περί τα αμερικανικά πράγματα Ποντίκι της 23ης Δεκεμβρίου 1998: «Έκθεση μαϊμού για μια επίθεση μαϊμού με μόνο σκοπό να γλιτώσει την παραπομπή ο μαλάκας!»

Ωστόσο, παραμένει η βεβαιότητα ότι οι βομβαρδισμοί προσέδωσαν στον Κλίντον τον χαρακτήρα του στρατιωτικού αρχηγέτη-ήρωα. Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο Κλίντον δεν διέταξε μεν τους βομβαρδισμούς για να αποφύγει την παραπομπή αλλά τους διέταξε για να παραπεμφθεί φορώντας τα διάσημα του ήρωα. Και έχει ο θεός.

Πολλοί βρήκαν την ευκαιρία να κλαυθμυρίσουν εκ νέου για την καταστροφή της Σοβιετικής Ένωσης. Όπερ έδει δείξαι: Εφόσον αυτά δεν γινόντουσαν επί βασιλείας των δύο Υπερδυνάμεων και γίνονται τώρα, προκύπτει ευκόλως ότι η ΕΣΣΔ ήταν η εγγυήτρια της παγκόσμιας ειρήνης και, συνακόλουθα, η διάλυσή της είναι μεγίστη απώλεια για την ανθρωπότητα.

Νομίζω πως δεν χρειάζονται λεπτεπίλεπτες στρατηγικές αναλύσεις για να καταδειχθεί ότι η ύπαρξη μιας υπερδύναμης οδηγεί σε σταθερότερη ισορροπία απ' όσο δύο ή περισσότερες, και επομένως οι χειρισμοί της μίας υπερδύναμης είναι λι-

γότερο πιθανό να φέρουν πυρηνικό ή άλλο ολοκαύτωμα.

Από την άλλη πλευρά, είναι σαφές ότι η μονοκρατορία προσέδωσε στις ΗΠΑ αξιοσημείωτη υπεροψία που κατ' επέκταση οδηγεί σε χυδαίες αυθαιρεσίες εναντίον πάντων, ιδίως των μικρών κρατών που ταλανίζονται με πάσης φύσεως δικτατορικά καθεστώτα και έχουν ασθενή ερείσματα στη διεθνή κοινότητα. Τελικά οι λαοί αυτών των χωρών πληρώνουν βαρύτατο τίμημα αίματος, είτε εξαιτίας των δικτατόρων είτε εξαιτίας των βλημάτων Κρουζ του διεθνούς χωροφύλακα που στη χώρα του ούτε δακρυγόνα δεν μπορεί να εκτοξεύει ούτε κατ' οίκον έρευνα να κάνει χωρίς άδεια εισαγγελέως.

Η Ιστορία μακροπρόθεσμα και η συστηματική διεθνής κατακραυγή βραχυπρόθεσμα είναι οι μόνες γραμμές άμυνας σ' αυτήν την νέα διεθνή τάξη πραγμάτων. Δεδομένου μάλιστα ότι οι ΗΠΑ έχουν αναγάγει κατά καιρούς την εσωστρέφεια και τον απομονωτισμό σε εθνικά ιδεώδη, οι διεθνείς πρωτοβουλίες θα γίνουν αποτελεσματικότερες αν συνδυαστούν με υποστήριξη των αμερικανών διανοουμένων, οι οποίοι πάντοτε, ακόμα και πριν από την εποχή του Γκόντκιν, είχαν κριτική στάση απέναντι στην εξουσία.

Σ. Καφαντάρης

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΗΜΑΡΧΟΥ

Στις 10.12.98 έφτασε στα γραφεία του Αντί, η ακόλουθη επιστολή:

Τρεις ολόκληρους μήνες μετά τις καταγγελίες σε βάρος της ΔΕΜΕΚΑΒ, που δημοσιεύτηκαν εν εκτάσει στον Τοπικό και Αθηναϊκό Τύπο, δύο μήνες μετά την υποβολή μηνύσεων εναντίον της ίδιας Δημοτικής Επιχείρησης Βόλου, της οποίας Πρόεδρος είναι μέχρι την 31.12.98, ο εντονώτατα αποδοκιμασθείς στις πρόσφατες εκλογές Τ.Α. κ. Δ. Πιτσιώρης και αφού έχουν προχωρήσει οι σχετικές ανακρίσεις για πλαστογραφία μετά χρήσεως, απάτη, ψευδή βεβαίωση και συκοφαντική δυσφήμιση, εθίγησαν οι κ.κ. Δ. Πιτσιώρης και Χρ. Μπέσσας και εμήνυσαν τους... μηνυτές τους για δημοσιεύματα του Αντί της 11.9.98 και 25.9.98. Έτσι τουλάχιστον ισχυρί-

ζεται ο κ. Δ. Πιτσιώρης σε επιστολή του, που έφτασε και δημοσιεύτηκε στο Αντί της 4.12.98.

Φυσικά δεν λέει λέξη για την «ταμπακίερα»:

Για την χάλκευση εγγράφου, την πλαστογραφία, την ψευδή βεβαίωση, τη συστηματική ασυνέπεια της ΔΕΜΕΚΑΣΒ έναντι πλήθους συνεργατών της, πανεπιστημιακών και μη, τις μηνύσεις, καταγγελίες και διαμαρτυρίες τους κ.λπ. Όπως δεν λέει λέξη για την αναντίστοιχη προς το Πρόγραμμα ΤΗΕΡΜΙΕ χρησιμοποίηση των μέσω αυτού εισπραχθέντων χρημάτων της Ε.Ε., για τις αυτεπάγγελτες δικαστικές παρεμβάσεις περί την υπόθεση Τσαλαπάτα κ.λπ.

Περί όλων αυτών θα τα ξαναπούμε όπου και όπως πρέπει. Θα θυμί-

σουμε όμως ότι ήδη, επί του πολιτικού και Δημαρχιακού, ο κ. Δ. Πιτσιώρης εκρίθηκε από τους δημότες Βόλου. Και καταδικάστηκε συντριπτικά!

Αν συνέβαλα σ' αυτό –πράγμα που δεν πολυπιστεύω– χαίρομαι ιδιαίτερα!

Όμως άλλο είναι το αξιοσημείωτο στην επιστολή του κ. Δ. Πιτσιώρη. Ο πρωτοφανής τρόπος με τον οποίο απευθύνεται ένα Δημόσιο Πρόσωπο στο περιοδικό, στον Τύπο δηλαδή, και απειλώντας εμμέσως πλην σαφώς ζητάει περίπου «δήλωση αποκηρύξεως» των δημοσιευμάτων.

Ας δούμε, όμως, γιατί «καμαρώνει» ο κ. Δήμαρχος:

Ο κ. Δ. Πιτσιώρης «Δεν ήταν

όμως αποκλειστικά αφοσιωμένος στην πολιτική. Την περίοδο της χούντας και αφού αποχαρακτηρίστηκε κομμουνιστής και χαρακτηρίστηκε με τη σωστή ιδεολογική του τοποθέτηση, σοσιαλιστής, εργάστηκε στη ΜΕΤΚΑ δύο χρόνια...» κ.λπ. (ΝΕΑ 16.9.1998, σελ. 12, Συνέντευξη Δ. Πιτσιώρη)

Ε, αυτή η λεπτολογία και η σχολαστικότητα στους ιδεολογικο-πολιτικούς χαρακτηρισμούς διέκρινε την χούντα! Και την... έφαγε τελικά!

Κ. Χρονάκης

ΥΓ. Δεν έχω λάβει ακόμη γνώση του περιεχομένου των μηνύσεων Δ. Πιτσιώρη και Χρ. Μπέσσα. Όταν συμβεί αυτό ίσως χρειαστεί να τα ξαναπούμε.

Το **φιάσκο** των S-300 και η πολιτική **ιδιοτέλεια**

του Στρατηγικού Αναλυτή

Αδυνατεί κανείς να επιχειρήσει μια σοβαρή ανάλυση για το περίφημο «αμυντικό δόγμα» και την ιστορία των πυραύλων S-300. Στην «ανάλυση» αυτή δεν έχουν καμία σημασία ούτε τα τεχνικά χαρακτηριστικά των πυραύλων ούτε οι στρατηγικές του ενιαίου αμυντικού δόγματος. Να το πούμε εξ αρχής: Πρόκειται για την πιο απίθανη, την πιο τραγελαφική ιστορία της πρόσφατης διπλωματικής(;) και πολιτικής(;) ιστορίας μας όπου πρωταγωνιστούν τα γνωστά μας πρόσωπα: Ανδρέας, Μάκης, Άκης και Κωστάκης.

Η όλη ιστορία σε πραγματικά γεγονότα ξεκίνησε ως μια συνηθισμένη ιστορία καμαρίλας από την προ-ωνάσειο και ωνάσειο εποχή. Χωρίς να έχει συζητήσει προηγουμένως το θέμα με τον τότε υπουργό Εξωτερικών της Κύπρου **Αλέκο Μιχαηλίδη**, ο **Ανδρέας Παπανδρέου** μετά τη σύντομη συνομιλία ξεφούρνισε, έξω από τη ροζ βίλα της Εκάλης, στους αναμένοντες δημοσιογράφους την «ιδέα» τού ενιαίου αμυντικού δόγματος. Τόσο απλά. Στη συνέχεια πήρε το κορδονάκι ο υπουργός –τότε– Άμυνας **Γεράσιμος Αρσένης** και αφού το ανέπτυξε με τους επιτελείς του –μεταξύ των οποίων και ο «αστέρας-στρατηγός» **Ν. Βορβολάκος**– το πλάσαρε στον πρόεδρο της Κύπρου **Γλαύκο Κληρίδη** ο οποίος το ενστερνίστηκε ασμένως: Ένα τρυνκ χρειαζόταν ο άνθρωπος προ των εκλογών! Στον όλο σχεδιασμό έπαιξε ρόλο και ο Βικέντιος Αρσένης, γνωστός μας και από παλαιότερες δόξες... Στην όλη επεξεργασία της επιχείρησης συμμετείχε εν συνεχεία και ο **Άκης Τσοχατζόπουλος** εν γνώσει και του πρωθυπουργού, πια, **Κώστα Σημίτη**. Αλλά και το υπουργείο Εξωτερικών συντονίστηκε στην όλη προσπάθεια. «Συντονίστηκε», ο λόγος το λέει. Αφού είχαν «σχεδιαστεί» και στρατηγικοί άξονες με τη Συρία σύμφωνα με τους οποίους θα εχρησιμοποιούντο τα αεροδρόμια της χώρας αυτής σε ενδεχόμενη πολεμική σύρραξη με την Τουρκία.

του Βαγγέλη Χερουβείμ

Τέτοιοι οι στρατηγικοί σχεδιασμοί στα υπουργεία Άμυνας και Εξωτερικών. Αναρωτιέται κανείς τί σοί πολιτικοί άνδρες έχουν προκύψει σ' αυτή τη χώρα με τις καθοδηγητικές εμπνεύσεις του Ανδρέα Παπανδρέου.

Τέτοιες ιστορίες παραλόγου, τέτοιες ιστορίες καμαρίλας! Ποια «ανάλυση» θέλετε, λοιπόν, αγαπητοί αναγνώστες;

Στην Κύπρο, πάλι τα ίδια. Το ΑΚΕΛ συμπαραστέκεται πλήρως στην ιδέα: ακολουθούν και τα άλλα κυπριακά κόμματα. Και σήμερα; Σήμερα ο **Σπύρος Κυπριανού** και ο **Βάσος Λυσσαρίδης** μόνοι, ενίστανται στην απόφαση για την εγκατάληψη της «απόφασης» εγκατάστασης των πυραύλων στην Κύπρο. Είχαν όμως συνεξετάσει και αυτοί στα σοβαρά όλα τα ενδεχόμενα όταν, όλοι μαζί –Κύπριοι και ελλαδίτες–, ελάμβαναν την περίφημη απόφαση και παράγγελλαν τους πυραύλους στη Ρωσία; Στην Κύπρο, οι πολίτες αισθάνονται σήμερα, για άλλη μια φορά, προδομένοι: είναι αποξενωμένοι από τη «μητέρα-πατρίδα».

Βεβαίως, όλοι πια έχουν πληροφορηθεί την κάθε λεπτομέρεια του παρασκηνίου. «Λεπτομέρειες» που όμως εγνώριζαν πο-

λύ καλά και εξ αρχής οι πρωταγωνιστές αυτής της φαρσοκωμωδίας. Εγνώριζαν πολύ καλά τις απόψεις των Αμερικανών, υπό την ομηρεία των οποίων έχουν θέσει τα ελληνικά και κυπριακά θέματα άμυνας και εξωτερικής πολιτικής.

Βεβαίως και όφειλε το υπουργείο Εξωτερικών, που κατανάλωσε τόσες ώρες διαβουλεύσεων με τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις σχετικά με το ενταξιακό πρόβλημα της Κύπρου, να είχε καλά υπολογίσει τις επιπτώσεις για την σχεδιαζόμενη εγκατάσταση των S-300.

Βλαπτική όλη αυτή η ιστορία για την Κύπρο, η ένταξη της οποίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να αποτελεί τον κύριο στόχο. Βλαπτική στην μακρόχρονη προοπτική και για την Ελλάδα και τους διακανονισμούς των σχέσεών μας με την Τουρκία.

Αλλά ποιος νοιάζεται για όλα αυτά; Το καίριο πρόβλημα που φάνηκε να απασχολεί τον κύριο Κληρίδη στην Κύπρο και το υπουργικό συμβούλιο στην Αθήνα είναι η «συνέχιση της διακυβέρνησης» των χωρών τους. Σε όλους αυτούς σαφέστατα καταλογίζεται **πολιτική ιδιοτέλεια**.

Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Για την αγορά των S-300 δαπανήθηκε δημόσιο χρήμα. Κυπριακό δημόσιο χρήμα θα πείτε. Και φυσικά πληρώθηκαν υψηλές προμήθειες: Σε ρώσους, έλληνες και κύπριους διαμεσολαβητές. Οι πύραυλοι «θάβονται» μεν αλλά οι «προμηθευτές» καρπώνονται αυτή την ώρα τις προσπάθειες των κόπων τους...

Στο μεταξύ, οι πύραυλοι που αγοράστηκαν με κυπριακές λίρες, εγκαθίστανται στην Κρήτη, πλησίον των νατοϊκών βάσεων, με την επίβλεψη ρώσων τεχνικών συμβούλων και υπό τον έλεγχο των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων! Τέτοιος τραγέλαφος!

Ποια «ανάλυση», λοιπόν, να επιχειρήσουμε, αγαπητοί αναγνώστες; Αυτά όλα είναι ιστορίες που μόνον ο αείμνηστος **Μποστ** θα μπορούσε δεόντως να στολίσει. Ιστορίες θεάτρου του παραλόγου, ιστορίες κλαυσίγελου...

Η επίθεση στο Ιράκ

του Σωτήρη Ντάλη

Η επιλογή του χρόνου της επίθεσης κατά του Ιράκ δείχνει ότι πρόκειται για μια κυνική απόφαση του Κλίντον, η οποία μόνο σε αναβάθμιση του ρόλου των ΗΠΑ στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ και του ΟΗΕ δεν οδηγεί.

Με εξασθενημένο το κύρος του, ο αμερικανός πρόεδρος επιχειρεί να αποδείξει ότι οι ΗΠΑ είναι σε θέση να διατηρήσουν το ρόλο του υπερχωροφύλακα. Η απόφαση για χρήση βίας εις βάρος του Ιράκ είναι προβληματική από κάθε άποψη.

Δεν ενημερώθηκε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η απόφαση, βέβαια, στηρίζεται στην έκθεση του επικεφαλής των επιθεωρητών του ΟΗΕ στο Ιράκ, Αυστραλού **Ρίτσαρντ Μπάτλερ**, την οποία εμείς δεν μπορούμε να αμφισβητήσουμε· άλλοι το έκαναν ήδη. Η έκθεση Μπάτλερ υποστηρίζει ότι οι Ιρακινοί παρεμπόδιζαν συστηματικά τους επιθεωρητές του ΟΗΕ. Αυτό, όμως, δεν είναι κάτι καινούργιο. Στα οκτώ χρόνια που βρίσκεται στο Ιράκ η επιτροπή των επιθεωρητών, η UNSCOM, οι έλεγχοι και οι έρευνες γίνονται υπό συνθήκες δύσκολες και εχθρικές.

Μάλιστα, την ίδια μέρα που παρέδιδε ο Μπάτλερ την έκθεσή του, ένας άλλος οργανισμός που δραστηριοποιείται στο Ιράκ, η Διεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ), παρέδιδε τη δική της έκθεση, με συμπεράσματα εντελώς αντίθετα· και πιο συγκεκριμένα ότι: το καθεστώς του **Σαντάμ Χουσεΐν** δεν είναι σε θέση να κάνει χρήση πυρηνικών όπλων.

Η επίθεση εναντίον του Ιράκ ξεδίπλωσε όμως πολλές πτυχές και ανέπτυξε νέες αντιπαλότητες. Εν μέρει, η διάσταση της Γαλλίας από την αμερικανοαγγλική επιχείρηση αλλά κυρίως η στάση της Κίνας και της Ρωσίας—όσο αδύναμη και αν εμφανίζεται η τελευταία σήμερα—προβληματίζουν για μελλοντικές ενδεχόμενες εξελίξεις.

Αλλά το τοπίο και στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, με τις ισορροπίες Συρίας, Ιράν, Τουρκίας και το ανακύπτον κουρδικό ζήτημα, διαγράφεται θολό· οι αντιθέσεις περί τις πετρελαϊκές πηγές του Ιράκ αλλά και στην περιοχή του Καυκάσου, όλα μαζί αυτά, προδιαγράφουν ένα σκοτεινό μέλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την άλλη απέδειξε πολλές από τις αδυναμίες της. Με

την Αγγλία να τρέχει πίσω από τον πλανητάρχη, παραμερίζοντας τους φυσικούς συμμάχους της, και με τις άλλες σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις να συγκατανεύουν στα νεύματα των ΗΠΑ, πώς θα μπορούσε κανείς να ελπίζει στη χάραξη μιας άλλης, διαφορετικής, πολιτικής άμυνας;

Με τον ιρακινό δικτάτορα το ίδιο ισχυρόν αλλά τον ιρακινό λαό να βυθίζεται περισσότερο στην εξαθλίωση, «η Αλεπού της Ερήμου» επιχείρησε να ολοκληρώσει το έργο της «Κатаϊγίδας της Ερήμου» του Ιανουαρίου του 1991. Με μια ουσιαστική διαφορά σήμερα: τα ΜΜΕ δεν την «πάτησαν» όπως τότε. Η κοινή γνώμη και τα ΜΜΕ κράτησαν μια διαφορετική στάση. Όπως σημείωνε πολύ εύστοχα και ο **Κ. Αγγελόπουλος** στην *Καθημερινή* της 20ης Δεκεμβρίου: «Σήμερα τα περί του τρομε-

ρού οπλοστασίου χημικών και πυρηνικών μέσων του Ιράκ ακούγονται σαν “παραμύθια” και η διεθνής κοινή γνώμη δεν αγνοεί ότι στη χώρα αυτή χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν καθημερινώς από έλλειψη φαρμάκων. Ουδείς εξάλλου μπορεί να πιστέψει ότι οι ΗΠΑ υπερασπίζονται μια “δίκαιη” υπόθεση επειδή είναι αθλίας ποιότητας το καθεστώς του Σαντάμ».

Και μόνον το εμπάργκο φαρμάκων που έχει επιβληθεί στο Ιράκ, διαλύει κάθε επιχείρημα της Δύσης που υποτίθεται ότι κόπτεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μετά τις «ηρωϊκές» εξόδους των αμερικανικών αεροπλάνων που αναπτύχθηκαν από το Ιντσιρλίκ τις τελευταίες ημέρες, και οι θριαμβολογίες του ισχυρού πλανητάρχη θα κρατήσουν το θέμα των επιδρομών στο Ιράκ σε διαρκή επικαιρότητα.

Ο κ. Κόκκαλης και οι ευθύνες του κυρίου Σημίτη

του Δημήτρη Στρατούλη

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΤΟΥ Διευθύνοντα Συμβούλου του ΟΤΕ κ. Χρυσολούρη και τα όσα επακολούθησαν αφήνουν ανοικτά και αναπάντητα πολλά ερωτηματικά, γιατί επί θητείας του:

α) Υπήρξε υποκατάσταση των αρμόδιων υπηρεσιών του ΟΤΕ από ένα δικό του **παραμηχανισμό συμβούλων**, που διαχειριζόνταν ερήμην των οργάνων Διοίκησης και με αδιαφάνεια τις κρίσιμότερες επιχειρησιακές αποφάσεις. Ο **Νικόλαος Γκείβελης** είχε προσληφθεί ως ειδικός σύμβουλος επί θεμάτων ανάπτυξης δικτύου και υπηρεσιών ευρείας ζώνης και νέων τεχνολογιών. Ο **Ηλίας Νάχμαν** ως σύμβουλος επικοινωνίας. Ο **Γεώργιος Συλλάβαντος** ως ειδικός σύμβουλος για θέματα τεχνολογίας. Ο **Ζαν Γκραλ** ως σύμβουλος σε θέματα μετοχοποίησης. Ο **Παναγιώτης Κοκκινόπουλος** ως ειδικός σύμβουλος επί παντός επιστητού. Το Δ.Σ. του ΟΤΕ από ανώτατο όργανο διοίκησής του μετατράπηκε σε «διακοσμητικό φυτό».

β) Πραγματοποιήθηκαν με δική του ευθύνη, χωρίς να προηγηθούν μελέτες σκοπιμότητας και χωρίς να προϋπάρχουν συλλογικές αποφάσεις του Δ.Σ. του ΟΤΕ, μεγάλου ρίσκου και αβέβαιης αποδοτικότητας **επενδύσεις στα Βαλκάνια** με βασικό στόχο την εξυπηρέτηση ξένων προς τον ΟΤΕ ιδιωτικών συμφερόντων.

- Δόθηκαν 200 δισ. δρχ. για την εξαγορά του 35% και του μανάτζμεντ της **ROM TELEKOM**, για να εκχωρηθεί τελικά το μανάτζμεντ αυτής της εταιρείας από τον ΟΤΕ σε στελέχη της αμερικανικής GTE, για την οποία σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ελεγχθεί με ποια ελληνική εταιρεία είχε ή έχει ακόμα ή προγραμματίζει να αποκτήσει στο εγγύς μέλλον σχέσεις. Στην πορεία επίσης αποκάλυφθηκε ότι ο ΟΤΕ έχει να πληρώνει για αυτή την επένδυση «ως ουρά» και άλλα 100 δισ. δρχ. από την πρόσθετη υπεραξία, που θα παραχθεί από την βελτίωση της αποδοτικότητας αυτής της επιχείρησης.

- Για την εξαγορά από τον ΟΤΕ του 40% του αντίστοιχου Οργανισμού της **Μολδαβίας**, για την οποία ο ΟΤΕ διέθεσε πάνω από 50 δισ. δρχ. χρησιμοποιήθηκε ως εκ πρόσωπος του ΟΤΕ ο Διευθύνων Σύμβουλος της INTRAKOM, κύριος **Τσουκαλίδης**, που ήταν ταυτόχρονα και πρόξενος της Μολδαβίας στη χώρα μας, όπως φαίνεται από την 12.2.1998 επιστολή του Υπουργού Τηλεπικοινωνιών και Πληροφοριών της Μολδαβίας κυρίου **Καζιάν** προς τον κύριο Χρυσολούρη.

- Οι επενδύσεις του ΟΤΕ στη **Σερβία** (120 δισ. δρχ. για την εξαγορά του 20% του Σερβικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών) και στην **Αρμενία** (εξαγορά από τον ΟΤΕ του 90% του Αρμενικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών με πάνω από 45 δισ. δρχ.) εγκατε-

λείφθηκαν στην τύχη τους. Το αποτέλεσμα είναι στην μεν πρώτη περίπτωση και μόνο από την υποτίμηση του σερβικού νομίσματος να υπάρχουν τεράστιες ζημιές, ενώ στη δεύτερη περίπτωση είχαμε αφενός παράπονα από τον αρμόδιο Υπουργό της Αρμενίας κύριο Vardanian προς την ελληνική κυβέρνηση, γιατί ο ΟΤΕ έστειλε ως διευθυντικά στελέχη υπηρεσιακούς παράγοντες χαμηλής στάθμης και αφετέρου ήδη ο ΟΤΕ καλείται να πληρώσει επιπλέον και ως φόρο υπεραξίας 2,5 δισ. δρχ. που χρωστούσε στο αρμενικό δημόσιο η αμερικανική εταιρεία TWTL που κατείχε πριν από αυτόν το 49% αυτής της εταιρείας.

γ) Εν μέσω χρηματιστηριακής κρίσης προχώρησε η **Τρίτη μετοχοποίηση** του ΟΤΕ, που τον οδηγεί ένα βήμα πριν από την ολοκληρωτική ιδιωτικοποίησή του. Ταυτόχρονα υπήρξαν και καταγγελίες ότι κάποιοι στη Διοίκηση του ΟΤΕ διαχειρίστηκαν για ίδιον όφελος τις προμήθειες των Τραπεζών που ανέλαβαν να φέρουν εις πέρας και το νέο αυτό ξεπούλημα της δημόσιας περιουσίας.

δ) **Περιορίστηκαν** από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης **κατά 71 δισ. δρχ. τα κοινοτικά κονδύλια**, που προορίζονταν για επενδύσεις εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης του ΟΤΕ ενώ εν τω μεταξύ είχε γίνει δυνατόν να έχει απορροφηθεί μόνο το 7% των κονδυλίων που προβλέπονταν για την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών στον ΟΤΕ.

ε) **Περιορίστηκε δραστικά η κερδοφορία του ΟΤΕ**, που ήταν και είναι η πιο κερδοφόρα επιχείρηση στη χώρα μας (τα κέρδη του το 1998 αναμένεται μετά δυσκολίας να φτάσουν τα 300 δισ. δρχ. έναντι 364 δισ. δρχ. που είχαν προϋπολογισθεί), και μάλιστα υποχρεώθηκε πρόσφατα να αναζητεί μεγάλης έκτασης δανεισμό –από το εξωτερικό κυρίως– για να αποπληρώσει την εξαγορά του Ρουμανικού Οργανισμού Τηλεπικοινωνιών.

στ) **Επεκτάθηκαν ανεξέλεγκτα προγραμματικές συμφωνίες** για έργα πληροφορικής, που είχαν υπογραφεί από την προηγούμενη Διοίκηση με συγκεκριμένη ιδιωτική εταιρεία, όπως για παράδειγμα η απευθείας ανάθεση στην INTRAKOM του προγράμματος πληροφορικής για την έκδοση των λογαριασμών του ΟΤΕ, που από 6 δισ. δρχ. θα έφτανε στην πλήρη εξέλιξή του τα 50 δισ. δρχ. με ταυτόχρονη δυνατότητα της προμηθεύτριας εταιρείας να έχει πρόσβαση σε όλα τα απόρρητα τηλεπικοινωνιακά κυκλώματα των ενόπλων δυνάμεων της χώρας.

ζ) Ο ΟΤΕ **κινδυνεύει να μείνει έξω από την ψηφιακή δορυφορική τηλεόραση**, γιατί με ευθύνη του κ. Χρυσολούρη πάγωσε απόφαση της προηγούμενης Διοίκησής του, που είχε παρθεί τον Απρίλη του 1997, για δημιουργία κοινής θυγατρικής του ΟΤΕ με την ΕΡΤ και ο Οργανισμός ενεπλάκη σε ένα περίεργο αλισβερίσι με εκδοτικοεπιχειρηματικά συμφέροντα και μάλιστα χωρίς κανένα

νυσιαστικό αποτέλεσμα. Ο ΟΤΕ συμμαχίσε με τον κ. Κυριακού, ο οποίος είχε την στήριξη του κ. Κόκκαλη και μέσω αυτής της συμμαχίας επεδίωξε συμμετοχή στην ήδη έτοιμη να εκπέμψει MULTICHOICE. Η τελευταία, όμως, στις 17.12.1998 κατέθεσε στο Υπουργείο Τύπου αίτηση για άδεια συνδρομητικής ψηφιακής τηλεόρασης, που θα εκπέμπει από δορυφόρο, χωρίς να περιμένει τον ΟΤΕ με τις περίεργες συμμαχίες του, που κινδυνεύει πλέον να βρεθεί έξω από αυτή την αγορά ή να μπει με δυσμενέστερους γι' αυτόν όρους από αυτούς που θα μπορούσε ήδη να είχε μπει, εάν είχε ενεργοποιήσει τις παλαιότερες αποφάσεις του.

Οι παραπάνω εξελίξεις και η κατάληξή τους αποδείχνουν ότι εξακολουθεί να παίζεται ένα επικίνδυνο παιχνίδι σε βάρος του ΟΤΕ, που αντί να είναι βασικός μοχλός για την ανάπτυξη της χώρας μας έχει μετατραπεί σε ένα πεδίο ανελέητης αντιπαράθεσης οικονομικών συμφερόντων με λεία τις αναθέσεις έργων και προμηθειών του.

Η ανάγκη για έναν ΟΤΕ δημόσιο, σύγχρονο, ανταγωνιστικό, που θα διοικείται με διαφάνεια και κοινωνικό έλεγχο παραμένει πάντα επίκαιρη.

Οι πολιτικές ευθύνες του πρωθυπουργού κ. Σημίτη, του οποίου ο παραιτηθείς Διευθύνων Σύμβουλος ήταν προσωπικός σύμβουλος, και τον οποίο ο ίδιος επέλεξε ανέχτηκε και στήριξε επί τόσο διάστημα, με αποτέλεσμα να είναι σήμερα αντιμέτωπος των συνεπειών των επιλογών του, είναι προσωπικές και παρούσες και κάποια στιγμή θα πρέπει επιτέλους να του καταλογιστούν.

Σχετικά με το εξώδικο, που μου έστειλε ο επιχειρηματίας Σωκράτης Κόκκαλης, με το οποίο με απειλεί με μηνύσεις, εάν συνεχίσω να ασκώ δημόσια κριτική για τις πολιτικές που ασκούνται στον τομέα των τηλεπικοινωνιών στη χώρα μας και στο εξωτερικό, θα πρέπει να επισημανθούν τα εξής:

1. Το ότι ο επικεφαλής της ισχυρότερης ομάδας των ιδιωτικών οικονομικών συμφερόντων στη χώρα μας στέλνει απειλητικό εξώδικο σε ενεργό συνδικαλιστή, μέλος της Διοίκησης της ΓΣΕΕ και ταυτόχρονα πολιτικό πρόσωπο (μέλος της ΚΠΕ του Συνασπισμού), την ίδια ώρα που η εισαγγελία διενεργεί επείγουσα προανάκριση για δραστηριότητες του ΟΤΕ με ευθύνη του πρώην Διευθύνοντα Συμβούλου του στα Βαλκάνια και αλλού, είναι κίνηση αντιπερισπασμού και ένδειξη αδυναμίας και όχι δύναμης.

2. Καθόσον με αφορά, παρά τις όποιες απειλές του κ. Κόκκαλη, θα συνεχίσω με τη συνδικαλιστική και πολιτική μου ιδιότητα αλλά και ως απλός πολίτης να αγωνίζομαι για διαφάνεια και κοινωνικό έλεγχο στον ΟΤΕ και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα με αποκλειστικό κριτήριο την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των εργαζομένων, των πολιτών και του καλώς νοούμενου δημοσίου συμφέροντος.

3. Αντί απάντησης στα ερωτήματά μου για τις σχέσεις διαπλοκής της Διοίκησης του ΟΤΕ με αμερικανικές εταιρείες και με την INTRAKOM, τα οποία εξάλλου έθεσα στην κυβέρνηση και στη Διοίκηση του ΟΤΕ, εισέπραξα εξώδικες απειλές για υποβολή μηνύσεων από τον κ. Κόκκαλη. Εγώ, όμως, επιμένω να περιμένω δημόσιες απαντήσεις και όχι εξώδικα από όσους έχουν τις πολιτικές ευθύνες.

Η δική μου άποψη ήταν και παραμένει, ότι βεβαίως ο ΟΤΕ θα πρέπει να κάνει επενδύσεις στα Βαλκάνια και αλλού, αρκεί αυτές να προκύπτουν από μελέτες σκοπιμότητας, να προεγκρίνονται από τα συλλογικά όργανα Διοίκησής του και να γίνονται με κριτήριο τα συμφέροντα του ΟΤΕ και της χώρας και όχι με κριτήριο την εξυπηρέτηση ιδιωτικών οικονομικών συμφερόντων αμερικανικών ή εγχώριων και μάλιστα με την αξιοποίηση του δημόσιου και κοινωνικού πλούτου και σε βάρος της παρουσίας του ΟΤΕ.

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Μικ Τζάκσον

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΗ

Πηγή έμπνευσης του συγγραφέα η ζωή του Ε' Δούκα του Πόρτλαντ. Ο Δούκας ζει απομονωμένος στις τεράστιες εκτάσεις του, όπου καλλιεργεί μήλα και εμμένει στις υπόγειες διαδρομές και τις υπόγειες σήραγγες που έχει κάτω από τη γη.

Οι πραγματικές υπόγειες διαδρομές συνοδεύονται και συμπληρώνονται από υπόγειες διαδρομές που ακολουθεί το μυαλό του. Απίστευτες σκέψεις και ιδέες παρατίθενται στο βιβλίο, σκέψεις παρανοϊκές που συχνά τις ζηλεύει η λογική.

Ένα βιβλίο συναρπαστικό

ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ BOOKER 1997

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
... η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - Fax: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

Ε, οι άλλοι είναι **χειρότεροι** από εμάς

του Τάσου Παππά

Όπως οι καλόγεροι τον Μεσαίωνα σε περιόδους νηστείας βάφτιζαν το κρέας ψάρι και έτρωγαν ασυστόλως χωρίς ενοχές, έτσι και οι υψηλόβαθμοι παράγοντες του ΠΑΣΟΚ ψάχνουν και βρίσκουν από τις κατάφωρα αρνητικές δημοσκοπήσεις εκείνα τα στοιχεία τα οποία με την κατάλληλη ερμηνεία και προσαρμογή τους επιτρέπουν να αισιοδοξούν για το μέλλον του κόμματος και της παράταξης. Μέσα από τον ορυμαγδό των αρνητικών εντυπώσεων και των δυσοίωνων ευρημάτων των σφυγμομετρήσεων εντοπίζουν και αναδεικνύουν το μοναδικό μέγεθος που ακόμη τους ευνοεί. Πρόκειται για την υπεροχή που φαίνεται να έχουν ως προς την τρέχουσα διαχείριση έναντι των συναδέλφων τους της Νέας Δημοκρατίας.

Είναι προφανές ότι η κοινή γνώμη για ποικίλους λόγους εμπιστεύεται προς το παρόν περισσότερο τα κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ απ' αυτά της Νέας Δημοκρατίας. Ίσως είναι το τελευταίο ατού του κυβερνώντος κόμματος. Ουδείς, όμως, μπορεί να ισχυριστεί ότι αυτό αρκεί για να δώσει ξανά τη νίκη στο ΠΑΣΟΚ. Θα μπορούσε κάποιος να επικαλεστεί το πρόσφατο παρελθόν για να ανατρέψει την οϊηματική στάση των πρωτοκλασάτων του ΠΑΣΟΚ. Το 1981, το ΠΑΣΟΚ σάρωσε στις εκλογές όχι γιατί η «κυβερνητική ομάδα» του ήταν πιο αξιόπιστη και πιο αποτελεσματική απ' αυτήν της Νέας Δημοκρατίας, αλλά γιατί το «ρεύμα» της αλλαγής είχε πλημμυρίσει όλους τους αρμούς του πολιτικού συστήματος και τίποτε δεν μπορούσε να το σταματήσει. Ούτε κι αυτός ο «εθνάρχης» Καραμανλής, ο οποίος εγκαίρως δραπέτευσε από την πρωθυπουργία. Έτσι και τώρα. Αν η Ν.Δ. συνεχίσει να κρατά σταθερά ένα προβάδισμα της τάξεως των έξι ποσοστιαίων μονάδων και εδραιωθεί η πεποίθηση ότι **κερδίζει τις εκλογές**, τότε είναι μικρής σημασίας το γεγονός ότι ο **Θ. Πάγκαλος**, για παράδειγμα, είναι αποδεδειγμένα επαρκέστερος του **Σ. Τσιτουρίδη** και ο **Α. Παπαδόπουλος** του **Δ. Σιούφα**. Το κλίμα δεν πρόκειται να αναστραφεί ακόμη κι αν την τελευταία στιγμή ο **Κ. Σημίτης** αρχίσει να μοιράζει απλόχερα παροχές, ακολουθώντας το παράδειγμα του **Γ. Ράλλη** το 1981. Επιπλέον, οι ειδικοί (εκλογολόγοι) δηλώνουν ότι τέτοιες διαφορές είναι σχεδόν αδύνατον να καλυφθούν. Εκτός κι αν...

Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ

- Ξεκινήσει από σήμερα η επιχείρηση αναστήλωσης του κύρους του πρωθυπουργού και της κυβέρνησης με κινήσεις που θα πείθουν ότι δεν εντάσσονται σε μια στενά εκλογική στρατηγική.

- Περάσει αβρόχους ποσά ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ το «χαντάκι» του συνεδρίου. Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να κυριαρχήσει απολύτως με ποσοστά που θα θυμίζουν εκλογικά αποτελέσματα στα καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού.

- Συσπειρωθούν όλα τα ηγετικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ γύρω από τον πρωθυπουργό και αφήσουν για αργότερα τα σχέδια για την ικανοποίηση των προσωπικών φιλοδοξιών τους.

Είναι όλα αυτά δυνατά; Δύσκολο αλλά όχι απίθανο. Και εξηγούμε:

- Η πρώτη αναγκαία συνθήκη για ν' αρχίσει να μεταβάλλεται το

τοπίο είναι η αλλαγή της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η κυβέρνηση έχασε μια μεγάλη ευκαιρία να αποδείξει το φιλολαϊκό της χαρακτήρα επειδή πρυτάνευσαν λογιστικά και όχι πολιτικά κριτήρια. Είναι κάτι παρά πάνω από βέβαιο ότι το κύμα της κοινωνικής δυσαρέσκειας θα υποχωρούσε σημαντικά αν το οικονομικό επιτελείο άκουγε τις εισηγήσεις πολλών υπουργών και «έδινε» στους εργαζομένους αυτά που ζητούν μετ' επιτάσεως επί μακρόν και επί ματαίω τα συνδικάτα, δηλαδή την τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας και την αύξηση του αφορολογήτου ορίου. Στις πιέσεις που ασκούσαν οι κλειδοκράτορες των ταμείων απαντούσαν στερεότυπα ότι δεν μπορούσαν να εξοικονομήσουν τους πόρους που θα απαιτούσαν για να ικανοποιηθούν αυτά τα αιτήματα και παρέπεμπαν στο σωτήριο έτος 2000. Είναι όμως εξαιρετικά αμφίβολο αν τότε, ακόμη κι αν η κυβέρνηση φανεί πιο διαλλακτική, θα είναι εφικτή η αλλαγή της ατμόσφαιρας στην κοινωνία.

Το τέχνασμα που εκτόξευσε ο πρωθυπουργός προς τους εργαζομένους, και αφορούσε στην έναρξη του κοινωνικού διαλόγου τους πρώτους μήνες του 1999 περί αυτά τα ζητήματα, είναι μειωμένης εμβέλειας, αν αναλογισθεί κανείς την τύχη που είχαν στο παρελθόν ανάλογες απόπειρες κοινωνικής συνεννόησης. Τα συνδικάτα είναι επιφυλακτικά γιατί έχουν «καεί» και τώρα είναι υποχρεωμένα να φυσάνε και το γιαούρτι. Αν μάλιστα έχει μεσολαβήσει και η ήττα στις ευρωεκλογές τότε τα πράγματα θα γίνουν εξαιρετικά δύσκολα. Οποιαδήποτε παραχώρηση εκ μέρους της κυβέρνησης θα εισπράττεται από τους ενδιαφερομένους ως ενέργεια που θα έχει την αιτία της στον αχαλίνωτο πανικό. Το μόνο παρήγορο για την κυβέρνηση στοιχείο προκύπτει από την αδυναμία της Ν.Δ. να κερδίσει τη μερίδα του λέοντος της δυσφορίας που προκαλεί η οικονομική πολιτική.

Πράγματι, η αξιωματική αντιπολίτευση φαίνεται να έχει αγγίξει τα όριά της στο θέμα της συσπείρωσης των οπαδών της. Ποσοστά της τάξεως του 91% ούτε το ΚΚΕ στις ηρωικές μέρες του δεν έχει πετύχει. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το ΠΑΣΟΚ μπορεί να «κάθεται» νωχελικά στο διηνεκές πάνω σ' αυτή την πραγματικότητα και να προσδοκά ότι το μεγαλύτερο μέρος των αναποφάσιστων θα γυρίσει την κρίσιμη στιγμή στην κοίτη του. Αυτοί οι επαμφοτερίζοντες ψηφοφόροι, αν διαπιστώσουν ότι η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να τους εγγυηθεί εμπράκτως μια πιο ευπρόσωπη ζωή με λι-

γότερους φόρους και καλύτερες αμοιβές, θα προμοδοτήσουν τη Ν.Δ., θα της δώσουν την εξουσία και θα σπρώξουν το ΠΑΣΟΚ στη δίνη της εσωτερικής αντιπαράθεσης. Γι' αυτό και πυκνώνουν οι τάξεις εκείνων που απαιτούν από τον πρωθυπουργό να προωθήσει εδώ και τώρα, πριν δηλαδή η κατάσταση γίνει μη ανατάξιμη, όλα τα μέτρα προοδευτικού περιεχομένου.

- Η εσωκομματική γαλήνη στο ΠΑΣΟΚ είναι ζητούμενη. Όλοι βεβαίως γνωρίζουν ότι στο συνέδριο δεν θα απειληθεί σοβαρά ο Κώστας Σημίτης. Αυτό όμως στη σημερινή συγκυρία δεν είναι αρκετό. Οι εκλογές δεν κερδίζονται με το μισό κόμμα δυσανεσθημένο, απογοητευμένο και χωρίς ελπίδα εξέλιξης. Παρά τα όσα λέει δημοσίως ο Κ. Σημίτης για ένα συνέδριο θέσεων, χωρίς χαρακώματα και μηχανισμούς, ορισμένοι εκσυγχρονιστές έχουν επιδοθεί σ' έναν λυσσαλέο αγώνα επικράτησης ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της χώρας. Αυτή η τακτική γεννά αντιδράσεις και αντισυσπειρώσεις. Αν ο πρωθυπουργός δεν πραγματοποιήσει γενναία ανοίγματα προς τους εσωκομματικούς αντιπάλους του, τότε το πιθανότερο αποτέλεσμα στο συνέδριο θα είναι μια νίκη με πολλά θύματα.

Ο Κώστας Σημίτης διστάζει ή εμποδίζεται να κάνει και το πιο μικρό βήμα προς την κατεύθυνση της συμφιλίωσης. Η περιβόητη συμφωνία με τον Άκη Τσοχατζόπουλο όλο εξαγγέλλεται και όλο αναβάλλεται, επειδή είναι πολλοί αυτοί μέσα στο εκσυγχρονιστικό στρατόπεδο που δεν την βλέπουν με καλό μάτι. Φοβούνται ότι θα περιοριστεί δραστικά ο δικός τους ρόλος. Έτσι την υπονομεύουν, χρησιμοποιώντας σαθρά επιχειρήματα του τύπου «τα κόμματα δεν προχωρούν με υπόγειες συναλλαγές». Λες και υπάρχει έστω και μια περίπτωση στην ιστορία των κομμάτων που να μην προηγήθηκε παρασκηνιακή μεθόδευση όταν προέκυψαν μείζονος σημασίας πολιτικές συμφωνίες. Το δυστύχημα είναι ότι η δράση αυτών των παραγόντων ακυρώνει κάθε προσπάθεια επικοινωνίας και υποδαυλίζει τις εντάσεις. Είναι πλέον διάχυτη η εντύπωση ότι ο πρωθυπουργός είναι ανεπίστροφα **αιχμάλωτος** των διαθέσεων κάποιων στενών συνεργατών του.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΦΙΛΟΔΟΞΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

- Αυτό που στις μετρήσεις της κοινής γνώμης εμφανίζεται ως πλεονέκτημα του ΠΑΣΟΚ (η ηγεμονία σε επίπεδο στελεχών) τείνει να γίνει μπούμερανγκ. Στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση έχουν μαζευτεί πολλοί φιλόδοξοι πολιτικοί. Έχοντας ως βασικό άξονα στη σκέψη τους την άποψη «αφού έγινε ο Σημίτης πρωθυπουργός γιατί όχι και εμείς», έχουν αρχίσει από καιρό να δουλεύουν για λογαριασμό τους, περιμένοντας τη χρυσή ευκαιρία. Δεν είναι μόνο ο Άκης Τσοχατζόπουλος που λογικώς προσδοκά να κληρονομήσει το όλον στην περίπτωση που το ΠΑΣΟΚ ηττηθεί συντριπτικά στις ευρωεκλογές: υπάρχουν και άλλοι που θεωρούν τους εαυτούς τους ομοιόβαθμους του υπουργού Άμυνας. Σ' αυτή την κατηγορία ανήκουν οι **Θ. Πάγκαλος, Β. Παπανδρέου, Κ. Λαλιώτης, Ε. Βενιζέλος** αλλά και οι **Γ. Παπαντωνίου, Α. Παπαδόπουλος**. Μέχρι τώρα κινούνται διακριτικά και συμπληρωματικά του Κώστα Σημίτη. Αν όμως βεβαιωθούν ότι με τον Σημίτη δεν υπάρχει προοπτική νίκης τότε δεν θα επιτρέψουν στον κ. Τσοχατζόπουλο να κερδίσει την αρχηγία χωρίς μάχη.

Θα δηλώσουν «παρών» και θα διεκδικήσουν ό,τι νομίζουν πως τους αξίζει. Δύο μάλιστα εξ αυτών (Λαλιώτης, Βενιζέλος) φλερτάρουν με την ιδέα του διδύμου (ο ένας πρωθυπουργός και ο άλλος πρόεδρος) και, αν πιστέψουμε το ρεπορτάζ, έχουν αποφασίσει να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να πετύχουν το ποθητό αποτέλεσμα.

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Τόνι Μόρισον ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

Η διαπάλη παλιού και καινούριου, η γυναικεία ταυτότητα και η γυναικεία μοίρα στον ανδροκρατούμενο κόσμο, η διαδικασία μέσα από την οποία κατακτάται η ιστορική μνήμη και η φυλετική συνείδηση είναι τα θέματα του νέου και πολυσυζητημένου μυθιστορήματος της Τόνι Μόρισον *Παράδεισος*.

Το πιο γοητευτικό και παράξενο έργο της συγγραφέως, που έγινε Best Seller στην Αμερική από την πρώτη κιόλας μέρα της έκδοσής του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
... η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

Η «ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών»

Η παραμορφωμένη προβολή της στην Ελλάδα - Η ανάγκη διασφάλισης της ελληνικής συνεισφοράς στη διαμόρφωσή της

του Πέτρου Ν. Στάγκου

Με πομφολυγώδη την παρουσίασή του από τα δελτία ειδήσεων των κρατικών τηλεοπτικών σταθμών, πριν από ένα μήνα περίπου, η κυβέρνηση, διά του πρωθυπουργού της, έδωσε ένα σαφές δείγμα γραφής της «ευρωπαϊκής ιδεολογίας» της. Πρόκειται για το «μνημόνιο» με τίτλο «Το Μέλλον της Ευρώπης. Η Ανάγκη για ένα Νέο Όραμα, μια Νέα Προοπτική», το οποίο η κυβέρνηση κατέθεσε στο άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Πόρτσαχ της Αυστρίας, στα τέλη Οκτωβρίου, και του οποίου το περιεχόμενο ανέπτυξε ο κ. Σημίτης, στη συνέχεια, προφορικά στους ομολόγους του.

Το ελληνικό «μνημόνιο», εκτός της υπογραφής του κ. Σημίτη φέρει ανεξίτηλη τη σφραγίδα μιας εξωραϊσμένης ευρωπαϊκής πραγματικότητας· ακόμη δε χειρότερα, ως συνέπεια αυτού του παραμορφωτικού πρίσματος μέσα από το οποίο θεώνονται τα πράγματα, συμπληρώνεται από τη «σιωπή» του συντάκτη του όσον αφορά την έλλειψη ετοιμότητας και διαθεσιμότητας της ελληνικής Πολιτείας να παρακολουθήσει και να συμμετάσχει «έργα» –και όχι μόνον «λόγω»– στο ευρωπαϊκό πολιτικό γίγνεσθαι.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Κ. ΣΗΜΙΤΗ

Διατρέχοντας τις σελίδες του πρωθυπουργικού κειμένου, ο αναγνώστης του θα εντυπωσιαστεί από τη μεγάλη ευαισθησία που επιδεικνύει ο συντάκτης του για τα ζοφερά κοινωνικά φαινόμενα που σοβούν, σήμερα, στην Ευρώπη: τα «απαράδεκτα και επίμονα» υψηλά επίπεδα της ανεργίας, την κοινωνική στέρηση, την περιθωριοποίηση, τον αποκλεισμό, την άνοδο της εγκληματικότητας, τη διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής. Ο αναγνώστης αμέσως θα εξακριβώσει ότι ο κ. πρωθυπουργός υποδεικνύει τη λύση: οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα πρέπει, τονίζει, να επιτρέψουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση να είναι εκείνη που θα θεραπεύσει τα φαινόμενα αυτά, διαμορφώνοντας «συντονισμένη επίθεση εναντίον της ανεργίας», «συνεκτικές πολιτικές» για την καταπολέμηση του εγκλήματος, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, γενικά εκπονώντας και εφαρμόζοντας «πολιτικές για τους πολίτες». Ο ίδιος όμως αναγνώστης με έκπληξη θα διαπιστώσει ότι ένα **πρόταγμα** διατυπώνεται από τον κ. Σημίτη σε σχέση με όλα αυτά τα κοινωνικά, αλλά και τα θεσμικά μέτρα (κατά βάση, τους μηχανισμούς «δημοκρατικής νομιμοποίησης» των κοινοτικών οργάνων) που προτείνει να υιοθετηθούν στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών υπερεθνικών οργάνων: προτάσσει, πράγματι, την υποχρέωση των ευρωπαίων ηγετών να **«αναγνωρίσουν την ανάγκη να διαμορφωθεί μία γνήσια ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών»**, και μάλιστα **«με έντονη την αίσθηση της δικής της ταυτότητας και**

συλλογική συνείδηση». Ο αναγνώστης του πρωθυπουργικού λόγου, έπειτα από όλα αυτά εύλογα θα διερωτηθεί: αν η «Ένωση» κατορθώσει τόσο εύκολα κι απλά να ικανοποιήσει, μέσω νέων «κοινών πολιτικών» και νέων θεσμικών διευθετήσεων, τις «πραγματικές ανάγκες» των ανθρώπων, τότε γιατί άραγε να «δημιουργήσουμε» νέους «ευρωπαϊκούς θεσμούς κοινωνίας των πολιτών»; Για να κείτονται μακάριοι σε μία γη της επαγγελίας;

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ, Η ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΙΓΟΥΣ, ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ «ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Εδώ και αρκετά χρόνια, ιδιαίτερα δε από την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ μέχρι σήμερα, αποτελεί κοινό τόπο στα τραπέζια των διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων, της πολιτικής ζύμωσης και της επιστημονικής ανάλυσης το ότι ο πληθυσμός των ευρωπαϊκών κρατών πληρώνει βαρύ τίμημα για την οικονομική ευημερία, την οποία υποτίθεται ότι άοκνα απεργάζονται, επί μισό περίπου αιώνα, οι μηχανισμοί της οικονομικής ενοποίησης.

Τα ευρωπαϊκά κράτη, όπως και όλες οι κρατικές υποστάσεις του «Βορρά» του διεθνούς συστήματος, βιώνουν σήμερα, ως συνέπεια της απεριόριστης συνδρομής και προσέφεραν εδώ και δεκαετίες στην παγκοσμιοποίηση των οικονομιών και των κοινωνιών τους, την ανάδειξή τους σε **εστίες ενός σπειροειδούς αποκλεισμού**. Το άγχος και η αγωνία που εκδηλώνουν τα άτομα μπροστά στα φαινόμενα του ιδεολογικού αποπροσανατολισμού, της περιπλοκότητας των κοινωνικών ζητημάτων και του επισφαλούς χαρακτήρα κάθε «κεκτημένου», τα οποία επάγει σ' αυτά ένας κόσμος τον οποίο ουδόλως ελέγχουν, τα κατευθύνουν σ' ένα κράτος ολοένα περισσότερο ανίσχυρο, που με τη σειρά του επιδιώκει να εξωτερικεύσει την αιτία της αδυναμίας του με την ανάδειξη **αντικειμένων αποστροφής**, επιδιώκοντας μάλιστα, μέσω των πολιτικών διαχειριστών του, τη λαϊκή και εκλογική στήριξη αυτής της επιλογής του. Παντού στο «Βορρά» του παγκόσμιου συστήματος, η κρατική κυριαρχία –στη δε οικονομικά ενοποιούμενη Ευρώπη ό,τι έχει απομείνει από αυτήν– επιδίδεται σε **πολιτικές ταυτότητες** (politiques identitaires), με τις ποικίλες εκδοχές του όρου (πολιτειακή ταυτότητα, πολιτισμική, πολιτιστική, και σε ορισμένες περιπτώσεις θρη-

σκευτική και εθνική): με πρόσχημα την προτεραιότητα και την προώθηση των συμφερόντων του «πολίτη», αναδεικνύει σε συστατικό στοιχείο αυτών των πολιτικών την ταυτοποίηση του όποιου «Άλλου» (του ανέργου, του εργαζόμενου μετανάστη, του αλλοδαπού, του ανήκοντος σε οποιαδήποτε πολιτιστική, πολιτισμική, θρησκευτική ή άλλη μειονότητα), καθιερώνοντας συνεκτικά συστήματα εξοστρακισμού του, παράγοντας εντέλει περιβάλλον βίας, αποκλεισμού και ρατσισμού.

Με αυτή την πραγματικότητα συστοχεύονται οι ευρωπαϊκοί υπερεθνικοί οργανισμοί και τα οικονομικά επιτεύγματά τους. Η οικονομική πρόοδος και ευημερία που προκάλεσαν, δεν αφορά παρά ένα απειροελάχιστο ποσοστό του πληθυσμού των κρατών μελών τους: αυτούς που επιλέγουν, λόγω της θέσης τους στην παραγωγική διαδικασία, να κινούνται, παλιότερα στο πλαίσιο της «κοινής αγοράς», σήμερα σ' εκείνο της «εσωτερικής αγοράς», αύριο στο πλαίσιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης αυτού, που ο γάλλος επικοινωνιολόγος **Dominique Wolton** (στο άρθρο του στη *Le Monde Diplomatique*, του Φεβρουαρίου 1998, με τίτλο «**Mille chantiers à ouvrir**»), έχει υπολογίσει ότι ανέρχονται στους «320.000 ανθρώπους που φτιάχνουν την Ευρώπη», δηλαδή στο ένα τοις χιλίοις (!) του συνόλου του ευρωπαϊκού πληθυσμού.

Όσον αφορά την «ταυτότητα» των ίδιων των υπερεθνικών οργανισμών, αυτή δεν είναι άλλη από εκείνη των κοινωνικά ανεξέλεγκτων γραφειοκρατικών μηχανισμών, των απόλυτα απόμακρων από τους πολίτες, των στερημένων από ιδιότητες τέτοιες που να αναδεικνύουν έναν ανεξάρτητο –από τα κράτη μέλη– **ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο**: ένα πλαίσιο νέων συμβόλων και συμβολισμών, νέων διαλογικών και αναστοχαστικών διαδικασιών, με τη βοήθεια των οποίων θα οριοθετείται το τι αποτελεί κάθε φορά «ευρωπαϊκό δημόσιο πρόβλημα» και θα προσδιορίζονται οι πολιτικές διαδικασίες και δεσμεύσεις, ώστε να ελέγχονται άμεσα ή έμμεσα από τους ανθρώπους που διαβιούν στο ευρωπαϊκό έδαφος κατά πόσον οι υπερεθνικοί μηχανισμοί μπορούν να εγγυώνται τους όρους της κοινωνικής αναπαραγωγής και να εξασφαλίζουν τις κοινωνικές σχέσεις. Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, θεσμοί που ανήκουν στο εποικοδόμημα των κοινωνικών σχηματισμών (κόμματα, συνδικάτα, σωματεία, μη κυβερνητικές οργανώσεις, σχολεία, εκκλησιαστικοί θεσμοί, αθλητικοί σύλλογοι, κ.λπ.) θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τους ανθρώπους για να αποκτήσουν, σε υπερεθνική πλέον (αλλά γιατί όχι και σε παγκόσμια) κλίμακα, χειραφετητικό περιεχόμενο: να κατοχυρώσουν την αυτονομία του ανθρώπου τόσο απέναντι στις πρακτικές της κρατικής και της υπερεθνικής γραφειοκρατίας και των «κομμάτων εξουσίας» που την καλύπτουν, όσο και έναντι της ηγεμόνευσης της λογικής της αγοράς στις κοινωνικές και πολιτιστικές σχέσεις: να άρουν την έντεχνη διάσπαση σε «δημόσιο» και «ιδιωτικό» χώρο μέσα από την οποία εκτυλίσσεται η κοινωνική αναπαραγωγή: να οδηγήσουν, εντέλει, σ' αυτή την ίδια την «ευρωπαϊκή κοινωνία πολιτών».

ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΗΣ ΥΠΕΡΕΘΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ Η «ΕΥΝΟΙΑ» ΣΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ»

Η έλλειψη «καθολικής αρμοδιότητας» των ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατ' εικόνα και ομοίωση δηλαδή των αρμοδιοτήτων ενός κράτους, είναι το κύριο εμπόδιο στην προσθήκη, στο σημερινό «ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο», ενός «ευρωπαϊκού δημόσιου χώρου». Ίσης αξίας εμπόδιο είναι, όμως, και το βάθος χρόνου και η συστηματική εργασία που απαιτούνται, ώστε να αναδυθεί το «υπόστρωμα» αυτού του χώρου, που θα **συνενώσει** τα άτομα: οι κοι-

νές αξίες, τα σύμβολα, οι συμβολισμούς, οι ιστορικές μνήμες, οι ουτοπίες...

Το βέβαιο είναι ότι εκείνοι που συναισθάνονται ως ιδιαίτερα απειλητική για την ενοποιητική οικονομική διαδικασία τόσο την ανεξέλεγκτη «παραγωγή» βίας και αποκλεισμού από τις κρατικές κυριαρχίες, όσο και το έλλειμμα «δημόσιου χώρου» που χαρακτηρίζει τη λειτουργία των υπερεθνικών οργανισμών είναι η υπερεθνική διοίκηση, για την ακρίβεια δε οι πιο πολιτικοποιημένες συνιστώσες της: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως συλλογικό όργανο και μερικά από τα υψηλόβαθμα στελέχη της διοικητικής ιεραρχίας. Το δέος που τους διακατέχει για τα φαινόμενα αυτά, αναθερμαίνεται κάθε φορά που εκλογικές διαδικασίες σε κράτη-μέλη αποκαλύπτουν την άνοδο της δύναμης ακροδεξιών κομμάτων με «αντι-ευρωπαϊκό» προσανατολισμό (Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία). Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ανατρέχουν οι προτάσεις και οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής για την εξομοίωση της μεταχείρισης των εργαζόμενων μεταναστών από τρίτες χώρες μ' εκείνη που το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει στους κοινοτικούς μετανάστες εργαζόμενους. Επίσης, στα όρια μιας «συνεκτικής κοινοτικής πολιτικής» κινούνταν οι προτάσεις που το ίδιο κοινοτικό θεσμικό όργανο διατύπωσε στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας: μιας πολιτικής, που ας σημειωθεί αναδείκνυε σε πρωταγωνιστές της υλοποίησής της θεσμούς που κατεξοχήν προσφέρονται για τη διαμόρφωση μιας «ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών» (σχολεία, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, συνδικάτα).

Ακόμη και συμβολικό χαρακτήρα αν είχε μία θετική ανταπόκριση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στις προτάσεις της Επιτροπής για τη μεταχείριση των μεταναστών τρίτων χωρών, θα αρκούσε για να μετριάσει την υστερία των περιοριστικών μεταναστευτικών πολιτικών που συντονίζουν τα κράτη-μέλη, από το 1993, στο πλαίσιο των αρμόδιων θεσμικών μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσο για την ανταπόκριση των κυβερνήσεων στις προτάσεις της Επιτροπής για την καταπολέμηση των διακρίσεων, αυτή περιορίστηκε στην ανακήρυξη, από το Συμβούλιο, της περσινής χρονιάς ως «έτος κατά του ρατσισμού», στη δέσμευση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να αυξήσει τους πόρους του κοινοτικού προϋπολογισμού για την ενίσχυση των «ορθών πρακτικών» καταπολέμησης των διακρίσεων, στην ίδρυση από το Συμβούλιο ενός απονευρωμένου από ελεγκτικές αρμοδιότητες «Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας».

Απομένει να διαπιστώσουμε, ίσως και σ' ένα ορατό μέλλον, ποια τύχη θα επιφυλαχθεί από τις κυβερνήσεις σε μία άλλη πρωτοβουλία που φαίνεται, τελευταία, να αναπτύσσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή: την προετοιμασία των «πνευμάτων» για ένα –μακρόπνοο– σχέδιο διάχυσης, στο κοινωνικό σώμα των κρατών-μελών, νέων αστικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, που θα διαμορφώσουν ένα κοινό αξιακό υπόβαθρο «δημόσιου χώρου», πρόσφορο για την ανάδυση «ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών». Μόλις πριν από λίγους μήνες ολοκληρώθηκε και δημοσιοποιήθηκε η πρόταση την οποία, κατά παραγγελία της Επιτροπής, εκπόνησε μία «Επιτροπή Σοφών» αποτελούμενη από τις κυρίες **C. Lalumière** (ευρωβουλευτής και πρ. γεν. Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης) και **M. Robinson** (πρ. πρόεδρος της Ιρλανδίας και σήμερα Υπάτος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα), τον διεθνή δικαστή **A. Cassese** και τον καθηγητή **P. Leuprecht**, με τίτλο «**Leading by Example: A Human Rights Agenda for the European Union for the Year 2000**». Η

πρόταση της «Επιτροπής Σοφών» αναφέρεται στη διαμόρφωση μιας «πολιτικής ανθρωπίνων δικαιωμάτων» της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα από τα συστατικά στοιχεία της οποίας προσβλέπεται να είναι, σε αρμονία με τη σχετική εμπειρία που έχει συσσωρευθεί σε όλα –σχεδόν– τα κράτη-μέλη, η δημιουργία, στο υπερεθνικό πλαίσιο της Ένωσης, «επίσημων μηχανισμών», που θα διατυπώνουν πολιτικά υπεύθυνες και αξιόπιστες απαντήσεις σε ζητήματα προστασίας δικαιωμάτων που θέτει η «κοινωνία των πολιτών».

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ» ΚΑΙ Η ΔΥΣΚΟΛΗ ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δεν θα περίμενε κανείς από τον πρωθυπουργό κ. Σημίτη να αντιληφθεί ούτε την προαγωγή της βίας και του ρατσισμού από τις εθνικές κυριαρχίες ούτε το απόμακρο από τους «ευρωπαϊούς πολίτες» κάθε κοινοτικής πολιτικής που ασκείται στο πλαίσιο της οικονομικής ενοποίησης. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις προτάσεις του για τις «συνεκτικές πολιτικές για τους πολίτες», δεν θα μπορούσε κανείς να περιμένει από τους άλλους ευρωπαϊούς ηγέτες, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, να μην τις αντιμετωπίσουν... διά της σιωπής τους (όπως μας πληροφόρησε ότι έτσι συνέβη ο ανώνυμος συντάκτης των παραπολιτικών σελίδων του *Βήματος* της 1ης Νοεμβρίου). Οι προτάσεις αυτές τους ήταν τόσο γνώριμες! Έχουν διατυπωθεί εδώ και πολύ καιρό, συμμερίζονται απόλυτα τη λογική της συγκατάβασης των υπερεθνικών οργανισμών στις προσταγές της αγοράς και αργά ή γρήγορα θα δρομολογηθεί, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, η εφαρμογή τους.

Από την άλλη μεριά, ας μην εκληφθούν ως πανάκεια για την ανάδυση της «Ευρώπης των πολιτών» οι θεσμικές αναδιαρθρώσεις που προτείνονται –και ίσως σύντομα αρχίσουν να υλοποιούνται–, στο υπερεθνικό πλαίσιο, με περιεχόμενο και σκοπό την άμεση συμμετοχή και την ουσιαστική επιρροή των ανθρώπων σε αποφάσεις που τους αφορούν. Μεγαλύτερη σημασία έχει εάν όλοι όσοι ζουν στο ευρωπαϊκό έδαφος αρχίσουν να **αμφισβητούν** το υποκατάστατο «οικειότητας» και «δεσμών» που αφειδώς τους παρέχουν οι ιδιωτικοί και δημόσιοι μηχανισμοί μαζικής επικοινωνίας και πληροφόρησης, και, αντίθετα, να **εισακούν** τις διάχυτες προς το παρόν –αλλά επιδεκτικές συστηματοποίησης– «φωνές» και κινήσεις υπέρ της κοινής αξιακής κληρονομιάς που τους ενώνει. Μόνον υπ' αυτή την προϋπόθεση θα καταφέρουν να προσδώσουν χειραφετητικό περιεχόμενο στα όποια θεμελιώδη δικαιώματα αναγνωριστούν στο υπερεθνικό επίπεδο· μόνον υπ' αυτή την προϋπόθεση θα προσαποκτήσει ουσιαστική διάσταση η άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

Θα ήταν προτιμότερο ο έλληνας πρωθυπουργός, αντί να εκπονεί και να εκφωνεί προτάσεις στα διεθνή fora προορισμένες για... εσωτερική κατανάλωση, να στραφεί απ' ευθείας στην ελληνική κοινωνία και να αξιοποιήσει μία πρωτίστως δική της ανάγκη: να δώσει τη δυνατότητα σε όλους όσοι διαβιούν στην ελληνική επικράτεια, μέσω των κατάλληλων εσωτερικών θεσμών να επηρεάζουν τις εθνικές αποφάσεις των συντεταγμένων κρατικών οργάνων (κυβέρνηση, κοινοβούλιο, δημόσια διοίκηση, ένοπλες δυνάμεις), όταν αυτές αφορούν την άσκηση πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων· η άσκηση μιας τέτοιας δυνατότητας

θα συμβάλει στη διαμόρφωση ενός εγγύριου δημόσιου λόγου, αυτόνομου σε σχέση με τον κρατικό, τον κομματικό ή εκείνον της αγοράς, ο οποίος θα μπορέσει εξάλλου να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος του «ευρωπαϊκού δημόσιου χώρου» όταν αυτός –σύντομα ίσως– αρχίσει να αναδύεται.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΙΔΡΥΣΗΣ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΝΕΩΝ ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ

Εδώ και δύομισι χρόνια έχουν υποβληθεί προτάσεις για την ίδρυση, στη χώρα μας, ενός συμβουλευτικού οργάνου δικαιωμάτων του ανθρώπου, που θα βρίσκεται υπό την αιγίδα του ίδιου του πρωθυπουργού και θα παρέχει στις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τη δυνατότητα από αυτό το «βήμα» να επηρεάζουν, με γνωμοδοτικό έργο, τις πολιτικές αποφάσεις της νομοθετικής εξουσίας, καθώς και της εκτελεστικής εξουσίας με όλες τις παραφυάδες της, που αφορούν τα πεδία της δραστηριότητάς τους. Όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ιδρύσει ανάλογους θεσμούς. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, με το ψήφισμά της 48/134 της 20.12.1993, έχει συστήσει σε όλα τα μέλη του ΟΗΕ να προχωρήσουν στην ίδρυση τέτοιων οργάνων. Η θετική ανταπόκριση στην έκκληση του ΟΗΕ ήταν μεγάλη, αφού σήμερα υπολογίζεται ότι 60 χώρες διαθέτουν ανάλογους συμβουλευτικούς μηχανισμούς που ο συντονισμός τους σε παγκόσμια κλίμακα επιτυγχάνεται μέσω της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Τον Σεπτέμβριο του 1998 δόθηκε στη δημοσιότητα το σχέδιο νόμου για την ίδρυση της «Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου», που ακόμη δεν έχει γίνει νόμος του κράτους. Σε γενικές γραμμές, το νομοσχέδιο υιοθετεί τις «προδιαγραφές» αυτών των οργάνων, τις οποίες έχει συντάξει η Γενική Συνέλευση των Η.Ε. (σε παράρτημα του ψηφίσματος του 1993) «αντιγράφοντας» –στην ουσία– την πρακτική των ευρωπαϊκών χωρών που πρώτες ίδρυσαν, εδώ και δεκαετίες, τέτοιους θεσμούς (Γαλλία, Μ. Βρετανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Δανία).

Όμως, στις διατάξεις του νομοσχεδίου εύκολα θα διαγνώσει κανείς τη δυσπιστία που –επιεικώς– διακατέχει τις κρατικές αρχές και ευρύτερα την «πολιτική κοινωνία» απέναντι

στους θεσμούς της «κοινωνίας των πολιτών», σε τέτοιο, μάλιστα, βαθμό που να αλλοιώνεται η λειτουργία του συμβουλευτικού οργάνου ως «διαύλου» προνομιακής πρόσβασης των μη κυβερνητικών οργανώσεων στις πολιτικές αποφάσεις. Έτσι, τέσσερις μόνον μη κυβερνητικές οργανώσεις θα μετέχουν στην Εθνική Επιτροπή, ενώ άλλες δύο μπορούν να κληθούν από αυτή να συμμετάσχουν: ποια, άραγε, να είναι τα κριτήρια επιλογής των οργάνων, πώς θα γίνει να μην συμμετάσχουν οργανώσεις που το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η προβολή των «στελεχών» τους από τα τηλεοπτικά κανάλια; ποιος θα επιλέξει τις τέσσερις πρώτες οργανώσεις; Επιπρόσθετα, οι εκπρόσωποι των 7 υπουργείων που ορίζεται ότι θα μετέχουν στην Εθνική Επιτροπή, μαζί με τους εκπροσώπους των δύο ανώτατων δικαστηρίων, της Εκκλησίας της Ελλάδος (αλλά όχι της Μουφτείας της Θράκης και των λοιπών μη ορθόδοξων ελλήνων πολιτών) του Συνήγορου του Πολίτη, των δύο

**Τα ευρωπαϊκά κράτη βιώνουν
σήμερα, ως συνέπεια της
απεριόριστης συνδρομής και
προσέφεραν εδώ και δεκαετίες
στην παγκοσμιοποίηση
των οικονομιών και των
κοινωνιών τους, την ανάδειξη
τους σε εστίες ενός
σπειροειδούς αποκλεισμού.**

οφιστάμενων –αλλά γνήσια «ελληνικής εκδοχής»– ανεξάρτητων διοικητικών αρχών (του ΕΣΡ και της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα), καθώς και τους εκπροσώπους όλων των κομμάτων που εκπροσωπούνται στη Βουλή και των κρατικοδίαιτων και κομματοκρατούμενων ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ, θα δίνουν το στίγμα ενός σώματος στο πλαίσιο του οποίου απλώς θα μετέχουν «ισότιμα» οι οργανώσεις της «κοινωνίας των πολιτών». Εξάλλου, το νομοσχέδιο δεν προνοεί τη **μη συμμετοχή** των εκπροσώπων του κράτους και της «πολιτικής κοινωνίας» στην **άσκηση του αποφασιστικού έργου** της Εθνικής Επιτροπής, τη στιγμή που το «υπόδειγμα» των Ηνωμένων Εθνών και η ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία προβλέπουν τη συμμετοχή **μόνο** των μη κυβερνητικών οργανώσεων στη λήψη αποφάσεων από τα συμβουλευτικά όργανα, και τη συμμετοχή όλων των υπόλοιπων στις συζητήσεις χωρίς δικαίωμα ψήφου. Επίσης, παρά τις αντίθετες ρητές προβλέψεις του «υποδείγματος» των Η.Ε. και της ευρωπαϊκής και διεθνούς εμπειρίας, το νομοσχέδιο αγνοεί επιδεικτικά τη συμμετοχή εκπροσώπων των συνδικάτων των εργαζομένων και των επαγγελματιών που κατά τεκμήριο βρίσκονται κοντά στον πολίτη (εκπαιδευτικοί, νομικά επαγγέλματα, δικαστικοί, αστυνομικοί, γιατροί), όπως και αποκλείει τη δυνατότητα μεμονωμένων ανθρώπων να θέτουν ζητήματα παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων ενώπιον της Επιτροπής, ζητώντας την παρέμβασή της (με πρόσχημα, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση στο νομοσχέδιο, τη μη επικάλυψη των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής μ' εκείνες του Συνήγορου του Πολίτη).

Ίσως ο ρόλος ενός «εταίρου» στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, «ισότιμου» μ' εκείνον της... ΓΣΕΕ ή των κομμάτων του ελληνικού Κοινοβουλίου, που επιφυλάσσεται από το νομοσχέδιο στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, να εξηγείται από την πεποίθηση του πρωθυπουργού –που αναδύεται από το «μνημόνιο» του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο– ότι η «κοινωνία πολιτών» μπορεί να διαμορφωθεί στη βάση κρατικών οικονομικών ή άλλων πολιτικών. Ποιος ξέρει; Ίσως να πιστεύει ότι τέτοια πολιτική, που να μπορεί, δηλαδή, να οδηγήσει στη χειραφέτηση των ανθρώπων από το κράτος, ήδη ασκεί το... υπουργείο Δημόσιας Τάξης ή και το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, και γι' αυτό το λόγο οι οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να μετέχουν «ισότιμα» μ' αυτούς τους φορείς στο νέο συμβουλευτικό όργανο.

Πάντως, η ελληνική ολιγωρία για την ίδρυση συμβουλευτικού οργάνου δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως και η παραμορφωμένη εκδοχή αυτού του οργάνου που προτείνεται με το νομοσχέδιο του Σεπτεμβρίου του 1998, δεν συναρμόζονται με την προοπτική που αχνά διαγράφεται για την ίδρυση υπερεθνικών θεσμών, οι οποίοι μπορούν να επιτρέψουν την ανάδυση μιας «ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών». Το ότι ασθμαίνουσα, σήμερα, η ελληνική οικονομία και κοινωνία, παρά τη σχεδόν εικοσάχρονη συμμετοχή της στις ενοποιητικές διαδικασίες, προσπαθεί να ενταχθεί στους μηχανισμούς της ΟΝΕ, έχει μικρή σημασία για τους έλληνες πολίτες· εξάλλου, η ευόδωση αυτής της ένταξης μάλλον θα επιδεινώσει τη θέση τους απέναντι στους δημόσιους και ιδιωτικούς μηχανισμούς που ερήμην τους διαμορφώνουν τις τύχες τους. Θα έχει, όμως, απόλυτα αρνητική σημασία αν από τώρα, εξαιτίας των κυβερνητικών επιλογών που σκιαγραφήσαμε, στερηθούν της δυνατότητας να αυτοπροσδιορίζονται, σε αυτονομία από τον κρατικό αυταρχισμό, τα «κόμματα εξουσίας» και τους ηγεμονικούς μηχανισμούς της οικονομίας της αγοράς, ως μέλη ενός ευρύτερου πολιτικού συνόλου.

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΤΕΥΧΟΣ 12 - ΦΘΙΝΟΠΟΡΟ-ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1998

SYLVIA PLATH: Ποίηματα
(Εισαγωγή-Μετ.: Μαρία Τσόντου)
M. H. ABRAMS: Προσανατολισμός των κριτικών θεαριών
(Μετ.: Άρης Μπαρλός)
ΤΑΚΗΣ ΚΑΓΙΑΛΗΣ: «Έγώ είμαι ποιητής ιστορικός»: Ο Καθέφης και ό μαντεψιμός
TED HUGHES: Κόρακας
(Εισαγωγή-Μετ.: Γιώργος Λαβας)
EZRA POUND: Μιά άνασκήση
(Μετ.: Γιώργος Μυλάνης)
ΟΒΙΔΙΟΣ: Έρωτικά αντίφάρμακα
(Εισαγωγή-Μετ.: Γιώργος Γαργαλιάνης)
GEORGE STEINER: Μιά άρνηση ή άγνωση του Σαίξπηρ
(Εισαγωγή-Μετ.: Βασίλης Μανουσέλης)
THOM GUNN: Δεκαπέντε ποιήματα
(Εισαγωγή-Μετ.: Παναγιώτης Ιωαννίδης)
ABRAHAM SUTZKEVER: Πρόσδιο ενόρετο
(Εισαγωγή: Τσολι G. Blum - Μετ.: Νάντια Σάβρη-Speck)
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΠΙΤΣΩΡΗΣ: Τό μεταρρασελογικό σχέδιο του Antoine Bernan
WALTER PATER: Συμπερασμα
(Εισαγωγή-Μετ.: Βαγγέλης Χατζηφασίλιου)
DURS GRÜNBEIN: Ποίηματα
(Εισαγωγή-Μετ.: Θανάσης Λάμπρου)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΣΗΣ • ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ • ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
ΠΑΤΑΙΝΑ ΠΑΜΠΟΥΔΗ • ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΔΥΜΠΕΡΗ • ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ
ΑΛΟΗ ΣΙΔΕΡΗ • ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΗΣ • ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΙΑΜΗΣ • ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ • ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΥΓΕΛΑΣ • Γ. ΜΙΧΑΚΗΣ • Γ. Κ. ΑΝΥΦΑΝΤΗΣ

12

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 12ο τεύχος

Ανάμεσα στην πάντα πλούσια και προσεγμένη ύλη του ξεχωρίζουν οι μεταφράσεις έργων τριών μεγάλων ποιητών του αιώνα μας, του πρόσφατα χαμένου Ted Hughes, της Sylvia Plath, του Thom Gunn, όπως και των ερωτικών αντιφαρμάκων του Οβιδίου. Επίσης σημαντικά δοκίμια, κλασικά και σύγχρονα, που υπογράφουν ο Ezra Pound, ο M. H. Abrams, ο George Steiner, ο Walter Pater και από ελληνικής πλευράς ο Τάκης Καγιαλής κι ο Βαγγέλης Μπιτσώρης· καθώς και ποιητικές συνθέσεις του Ευγένιου Αρανίτη, της Άντειας Φραντζή, του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, της Παυλίνας Παμπούδη, της Κλεοπάτρας Λυμπέρη, του Πρόδρομου Χ. Μάρκογλου, της Αλόης Σιδέρη, του Γιώργου Βέη κ.ά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ ... η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Διαχρονία και συνέργεια

Μια πολιτική πολιτισμού

Ο πολιτισμός είναι ταυτοχρόνως το πιο ευαίσθητο, το πιο επικίνδυνο και το πιο πρόσφορο πεδίο άσκησης πολιτικής. Γιατί οτιδήποτε γίνεται στο πεδίο αυτό συνδέεται, από την ίδια τη φύση του πράγματος, με την αισθητική και την ιδεολογία, τις νοοτροπίες και τα στερεότυπα, την αυτοσυνειδησία της κοινωνίας: την πολυμορφία και τις αντοχές της, τη σχέση της με την Ιστορία και τις ποικίλες χρήσεις της, τη σχέση της με τους «άλλους».

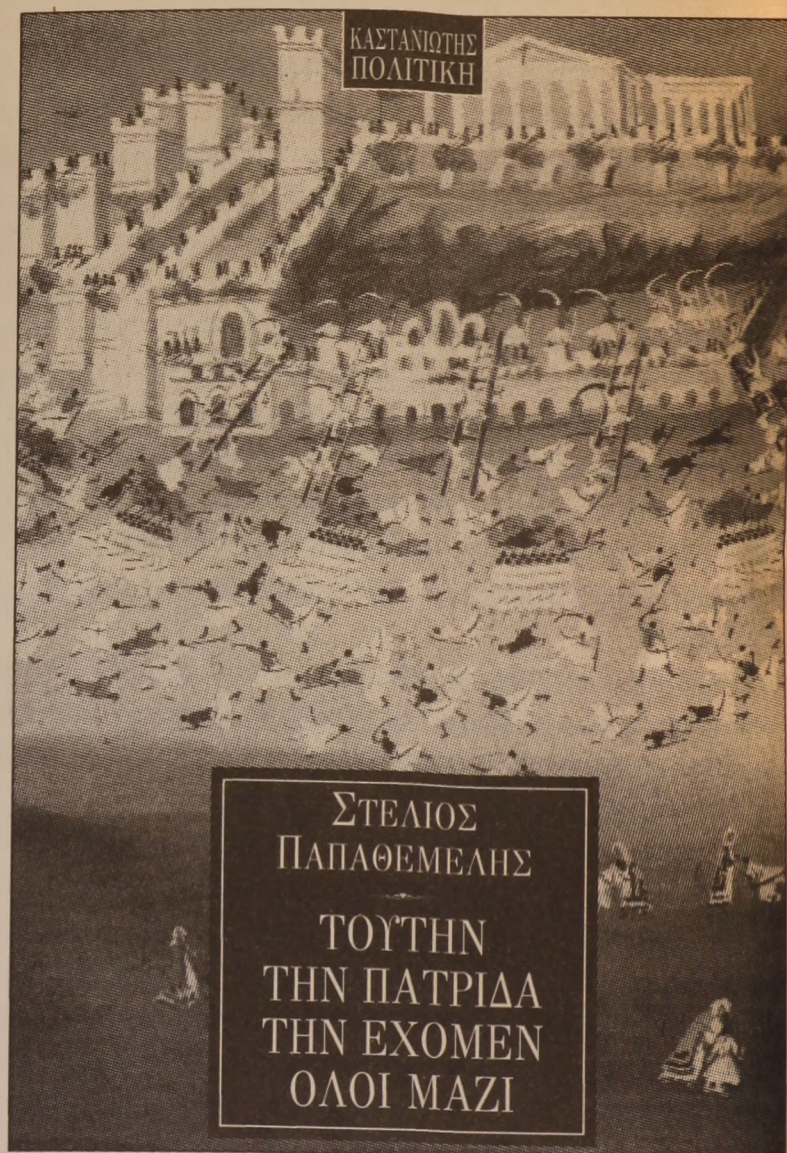
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
ΔΙΑΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ
ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ

Τούτην την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί

Η ασφάλεια του Ελληνισμού είναι υπόθεση του Ελληνισμού. Και μάλιστα αποκλειστική του υπόθεση. Βασίζεται πρωτίστως στην αποτρεπτική εξισορρόπηση ισχύος με τον κύριο εχθρό του. Αλλά ταυτόχρονα παίρνει ενεργές πρωτοβουλίες στη διεθνή σκακιέρα, ανταγωνιζόμενος τον αντίπαλο και προλαμβάνοντάς τον.

Δεδομένου ότι η τουρκική επιθετικότητα είναι ολοκληρωτική και δεν έχει προηγούμενο ή παράλληλο στο διεθνές περιβάλλον, η εξουδετέρωσή της επιβάλλει πολυεπίπεδη στρατηγική, πανελληνική συστράτευση και αδιάκοπη εγρήγορση. Οφείλουμε και μπορούμε έξυπνες κινήσεις που φέρνουν τον εχθρό προ τετελεσμένων.

ΣΤΕΛΙΟΣ
ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ
ΤΟΥΤΗΝ
ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ
ΤΗΝ ΕΧΟΜΕΝ
ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα, τηλ. κέντρο 330.12.08

www.kastaniotis.com

e-mail: info@kastaniotis.com

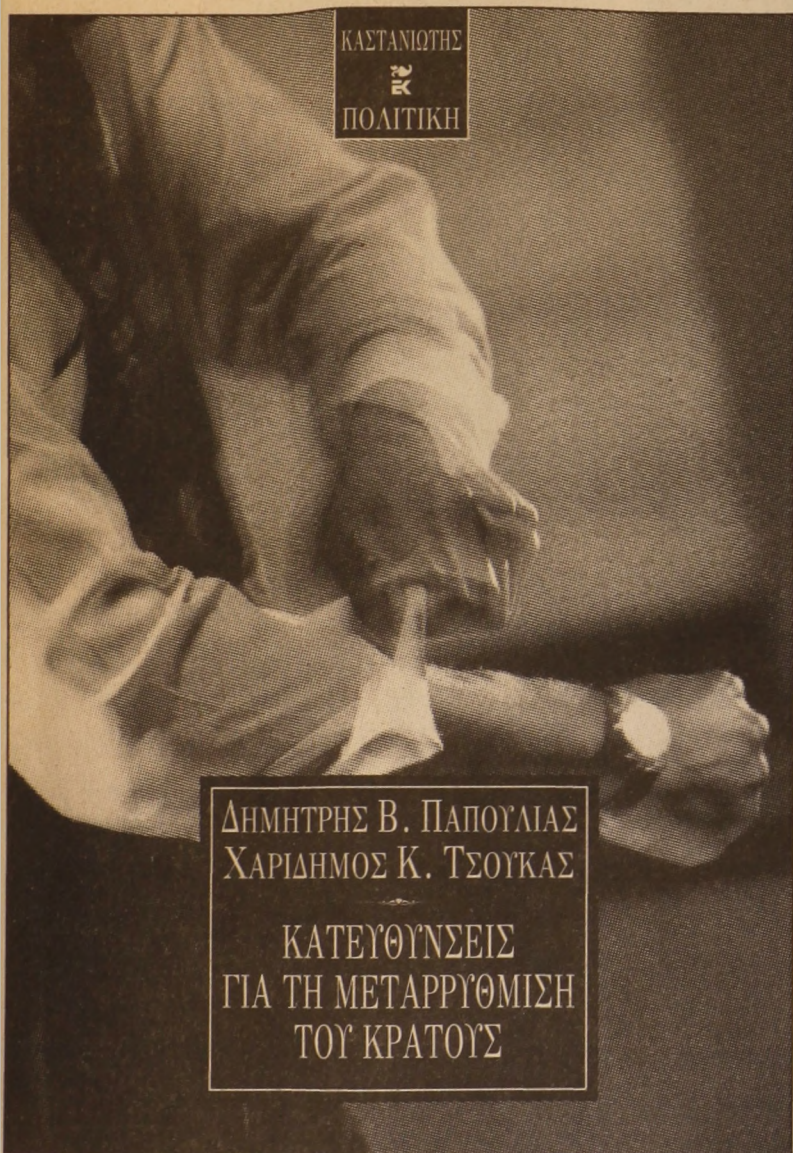

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Το νέο τοπίο της ανάπτυξης

Επίμετρο: Α. Δ. Παπαγιαννίδης

Το βιβλίο περιγράφει μία σειρά από δημόσιες πολιτικές, για την μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους, την απασχόληση, τις ιδιωτικοποιήσεις, τις υποδομές, την παιδεία, την διοίκηση, την τεχνολογία. Οι πολιτικές αυτές προάγουν την ανάπτυξη και την ευημερία στην χώρα μας και της επιτρέπουν να έχει μία ισχυρή παρουσία στο νέο διεθνές περιβάλλον που διαμορφώνεται από την παγκοσμιοποίηση, την αναδυόμενη δυναμική των Βαλκανίων και την νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Β. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ
ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ

Κατευθύνσεις για τη μεταρρύθμιση του κράτους

Οι μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα στους μεγάλους τομείς της δημόσιας ζωής και της κρατικής δραστηριότητας, είναι εδώ και πολύ καιρό ένα μεγάλο ζητούμενο στην ελληνική πραγματικότητα, ιδιαίτερα μετά την πτώση της χούντας το 1974.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα, τηλ. κέντρο 330.12.08

www.kastaniotis.com

e-mail: info@kastaniotis.com

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα να μετέχει ελεύθερα στην πολιτιστική ζωή της κοινωνίας που ζει, να απολαμβάνει τα αγαθά των τεχνών και να συμμετέχει στην επιστημονική πρόοδο και τα αγαθά που προέρχονται από αυτήν.

2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και τα υλικά του συμφέροντα που προέρχονται από έργα επιστημονικά, φιλολογικά και καλλιτεχνικά, που είναι δημιουργός τους.

ΑΡΘΡΟ 27 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΠΕΡΑΣΑΝ πενήντα χρόνια από το 1948 όταν υπεγράφη στο Παρίσι η Οικουμενική Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Τα Πνευματικά Δικαιώματα περιλαμβάνονται διακεκριμένα μεταξύ των εν γένει Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που όλοι δικαιούμαστε να απολαμβάνουμε, σ' όποια γωνιά της γης.

Τα Πνευματικά Δικαιώματα στη χώρα μας, όπως βέβαια και σειρά άλλων δικαιωμάτων, παραβιάζονται με μύριους τρόπους. Δεν βρισκόμαστε βεβαίως στην άγρια μετεμφυλιακή εποχή, αλλά τις ημέρες αυτές έχουν αναπτυχθεί πολύπλοκες και πολυπλόκαμες δυνάμεις που, δρώντας στο παρασκήνιο με εκβιαστικές μεθόδους, μαύρες λίστες και απειλές, επιβάλλουν μια αυταρχική άποψη για το καλλιτεχνικό προϊόν. Εν μέρει οι δυσκογραφικές εταιρείες αλλά κυρίως οι καναλάρχες αποφασίζουν εάν θα ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη νομολογία.

Η χώρα μας έχει στιγματιστεί διεθνώς ότι δεν σέβεται ουδόλως τις διατάξεις που προκύπτουν από την κατο-

χύρωση των Πνευματικών Δικαιωμάτων. Η SISAC και η AIDAA (οι διεθνείς ενώσεις των δημιουργών μουσικών και οπτικοακουστικών έργων) ετοιμάζουν προσφυγές στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αλλά και οι ελληνικοί οργανισμοί βρίσκονται σε ανάλογη πορεία. Όπως μας πληροφόρησε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Δημόπουλος εκκρεμούν ήδη περί τις 2.000 υποθέσεις ενώ τον ερχόμενο χρόνο αναμένεται να υπερδιπλασιαστούν.

Το Αντί φέρνει σήμερα αυτό το πολυδιάστατο θέμα, ελπίζοντας σε κάποια μικρή, έστω, αποσυγκότισή του. Ένα μόνον παράδειγμα: Η ΑΕΠΙ έχει αδιάθετα 5 δις. δραχμές και αναζητεί τους 6.000 μουσικοσυνθέτες και στιχουργούς για να τα... διαθέσει.

Το αφιέρωμα αυτό πραγματοποιήθηκε χάρις στην συμβολή όλων των αρθρογράφων που τους ευχαριστούμε θερμά. Ιδιαίτερη μνεία οφείλουμε στον σκηνοθέτη Θανάση Ρεντζή που είχε την έμπνευση του εγχειρήματος και τον καθηγητή Γεώργιο Κουμάντο για τις πολύτιμες συμβουλές του.

Το Αντί και η Επιτροπή Επικοινωνίας του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών διοργανώνουν την Παρασκευή 29 Ιανουαρίου 1999, στις 7 το απόγευμα, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Δ.Σ.Α. (Ακαδημίας 60) εκδήλωση με θέμα: «Ειδική διαδικασία διαφορών πνευματικής ιδιοκτησίας-μέσων επικοινωνίας: *de legge ferenda*».

Η συμμετοχή είναι ελεύθερη

Το έχειν και το είναι

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

του Χριστόφορου Δ. Αργυρόπουλου

I.

Το ισχύον σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, που θεμελιώνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ της 10.12.1948, εγγυάται την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας όλων των μελών της ανθρωπι-

νης οικογένειας χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς, καθώς και την ουσιαστική συμμετοχή τους στην κοινωνική, πολιτική και οικονομική ζωή της χώρας στην οποία συμβιώνουν. Συνέπεια της βασικής αυτής αρχής, που ολοκληρώνει τις θεμελιώδεις επιλογές της δημοκρατίας και της ελευθερίας, είναι η αναγνώριση του δικαιώματος κάθε προσώπου στα «προϊόντα της διανοίας» του, της ηθικής δηλαδή εξουσίας, αλλά

και της δυνατότητας εκμετάλλευσης των έργων, που συνιστούν το αντικείμενο της «πνευματικής ιδιοκτησίας». Πρόκειται για την απόδοση στον πνευματικό δημιουργό του μέρους της ωφέλειας, που το σύνολο απόκτησε με τη χρήση των έργων του. Είναι απ' αρχής φανερό ότι το πνευματικό έργο εξασφαλίζει, διά μέσου της εμπορευματοποίησής του, μεγαλύτερη αξία σε όσους το εκμεταλλεύονται.

• Ο Χριστόφορος Δ. Αργυρόπουλος είναι δικηγόρος

II.

Πρέπει απ' αρχής επίσης να αποσαφηνιστεί ότι η επιλογή του όρου «ιδιοκτησία» για τα παράγωγα της πνευματικής εργασίας είναι αποτέλεσμα ιδεολογικής προσέγγισης. Η πνευματική ιδιοκτησία είναι το ομόλογο της υλικής ιδιοκτησίας και η κατοχύρωσή της θεμελιώνεται στην κυρίαρχη αντίληψη, ότι η κυριότητα επί των προϊόντων της χειρωνακτικής και της διανοητικής εργασίας εξασφαλίζει την ιδιωτική αυτονομία, οριοθετεί, δηλαδή, τη νησιωτική ελευθερία του ατόμου απέναντι στο κράτος και τους άλλους κοινωνούς. Το σημείο που διαφοροποιεί την πνευματική ιδιοκτησία από την κυριότητα επί πραγμάτων είναι η «ηθική» υπεροχή της πρώτης απέναντι στη δεύτερη. Κάθε ιδιοκτήτης δικαιούται να διαθέτει το αντικείμενο της κυριότητάς του όπως ο ίδιος βούλεται και να αποκλείει κάθε ξένη επέμβαση, κρατική ή ιδιωτική, στη χρησιμοποίησή του. Ο πνευματικός, όμως, δημιουργός έχει πρόσθετα την «ηθική» εξουσία πάνω στο έργο που αυτός δημιούργησε, το δικαίωμα δηλαδή να επεμβαίνει σ' αυτό. Βεβαίως η εξουσία αυτή αναγνωρίζεται και στον ιδιοκτήτη πράγματος. Όμως η ιδιαίτερη αναφορά στην «ηθική» πλευρά της πνευματικής ιδιοκτησίας έχει ως άμεση (και θεμιτή) δικαιολόγηση την κατοχύρωση της ελευθερίας του δημιουργού, αλλά ως απώτερο (ανομολόγητο) κίνητρο τη διαφοροποίηση της πνευματικής από τη χειρωνακτική εργασία, την ανάδειξη δηλαδή της υπεροχής της πρώτης ως «ευγενούς» απέναντι στη δεύτερη «ταπεινή» δραστηριότητα.

III.

Ασφαλώς η πνευματική εργασία είναι δημιουργός του πολιτισμού και της προόδου, αγαθών δηλαδή που είναι εξ ορισμού συλλογικά και διαρκή. Είναι, όμως, εξ ίσου βέβαιο ότι, χωρίς την εργασία που ενυπάρχει στα ενσώματα προϊόντα και η αξία της οποίας επίσης κατά μέρος μόνο αποδίδεται σ' αυτούς που μόχθησαν για την υλικοποίηση των ιδεών, ο πολιτισμός και η πρόοδος δεν θα είχαν πραγματωθεί. Ο καταμερισμός της εργασίας είναι κυρίως αποτέλεσμα της διαδικασίας κοινωνικής διαφοροποίησης και η διαφορετική αποτίμηση της εργασίας είναι κατά βάση συνέπεια της άνισης θέσης, που εξασφαλίζει ο ανταγωνισμός με βάση τα κριτήρια επιλογής της αγοράς. Η αναγωγή της πνευματικής εργασίας στην υπερβατική λειτουργία της «θείας δωρεάς» και του «ταλάντου» παραγνωρίζει (ή αποσιωπά), ότι οι άνθρωποι και οι ικανότητές τους

πλάθονται «εν κοινωνία βίου» και το τυχαίο, που χαρακτηρίζει την παραγωγική διαδικασία σε συνθήκες οικονομικής ελευθερίας, καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρισμάτων.

IV.

Στον Όμηρο (ή τους Ομήρους) οφείλεται η ποιότητα (ακριβέστερα η ποιητικότητα) στην περιγραφή των ανθρώπινων αρετών, παθών, κατορθωμάτων και παθημάτων. Η μετάβαση από το ζειν στο ευ ζειν. Στον πολιτισμό, όμως, που τροφοδότησε το έργο των ποιητών, στη συλλογική δηλαδή μνήμη και συνείδηση, χρωστούμε τη διάρκεια και την εξέλιξη της κοινωνίας και της επικοινωνίας. Ο σεβασμός στους πνευματικούς δημιουργούς είναι η τιμή

που οφείλεται στην έννοια και στην πράξη της αλληλεγγύης, στην προσφορά δηλαδή όλων και καθενός μας προς όλους και στον καθένα μας. Το «προϊόν της διανοίας», που ο καλλιτέχνης παραχωρεί στη δικτικότητα και την ευαισθησία των κοινωνιών, βελτιώνει τις συνθήκες της ζωής τους και παρηγορεί την πικρία, τη μοναξιά και τον απελπισμό των βροτών. Αυτός είναι ο πράγματι «ηθικός» τίτλος αξίας

για τους πνευματικούς δημιουργούς, η αναγνώριση ότι η προσφορά τους κάνει καλύτερη και βιώσιμη τη διαδρομή μας από τον ένα στον άλλο πόλο της ανυπαρξίας. Από την πρακτική πλευρά, η εξασφάλιση στους συγγραφείς και καλλιτέχνες των μέσων βιοπορισμού, αλλά και η προστασία των έργων τους από τον προφανή κίνδυνο της απεριόριστης εκμετάλλευσης από μέρους των μεσαζόντων στη διαδικασία παραγωγής και χρήσης των πολιτιστικών αγαθών, είναι αναγκαίος όρος για την εξασφάλιση της πολύτιμης συνεισφοράς τους στο σύνολο. Ένας κόσμος ελευθερίας και δικαιοσύνης, όπως το όραμά του θεμελιώνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη, έχει ανάγκη τους ποιητές και τους ζωγράφους, τους παραμυθάδες και τους τραγωδοποιούς, τους στοχαστές και τους ερμηνευτές των ονείρων μας. Χωρίς στοχασμό και δίχως οράματα ο κόσμος δεν μπορεί να γίνει ελεύθερος και δίκαιος.

V.

Κρίσιμο, όμως, παραμένει πάντοτε το γεγονός της εμπορευματοποίησης του Λόγου και της Τέχνης, η πλαστότητα πολλών από τα προϊόντα που προωθούνται προς πώληση με την ένδειξη «πνευματικό προϊόν», η λειτουργία μηχανισμών ανάδειξης και εκμετάλλευσης «αστέρων» που καλούνται να εισπράξουν το περίσσειμα της ανθρώπινης κρίσης, εκείνο που επενδύεται σε άκριτες επιλογές, μέσα στις αγοραίες συνθήκες του σύγχρονου μαζικού, κατευθυνόμενου και εξαρτημένου πολιτισμού. Πρόκειται για την πλήρη οικονομοποίηση των έργων της διανοίας, για το θρίαμβο της επιχείρησης του θεάματος. Οι συνέπειες της μεταλλαγής της αγοράς του Δήμου σε οίκο Εμπορίου είναι συνολικά ζημιογόνες, εκτός εκείνης του ταμείου. Ο αναγνώστης, θεατής, ακροατής αντί να κληθεί στην διαδικασία της πνευματικής δημιουργίας ως ο αναγκαίος συνεργός της, ο αποδέκτης του μηνύματος, αντιμετωπίζεται ως καταναλωτής προϊόντος που παράγεται για να πωληθεί. Η αφερέγγυότητα της αγοράς εκτείνεται και στην περιοχή της πνευματικής ιδιοκτησίας. Οποιοσδήποτε ιδεαλιστικός εξωραϊσμός του φαινομένου δεν προάγει ούτε την κατανόηση ούτε τη (μερική έστω) αναμόρφωση της σχέσης, ώστε το έργο της διανοίας να έχει ως κίνητρο της παραγωγής του τη ριζική ανάγκη της επικοινωνίας, την προσέγγιση των ανθρώπων, την ανταλλαγή της εμπειρίας από τη συμμετοχή τους στο παιχνίδι της Δημιουργίας.

Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

της Διονυσίας Καλλινίκου

I.

Αν κάνουμε μία ιστορική αναδρομή, θα διαπιστώσουμε ότι η πορεία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων συνοψίζεται σε μία σειρά προσαρμογών του εκάστοτε νομικού πλαισίου στις τεχνολογικές εξελίξεις.

Η πνευματική ιδιοκτησία γεννήθηκε με την τυπογραφία και αναπτύχθηκε παράλληλα με την εξέλιξη της τεχνικής. Στην πραγματικότητα η τεχνολογία ήταν εκείνη που οδήγησε στη θέσπιση του δικαιού αυτού και συνέβαλε στη διαμόρφωση και προσαρμογή της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας. Η φωτογραφία, ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο, οι μαγνητοταινίες, οι δίσκοι, οι κασέτες, τα CD, η φωτοτυπία, οι βιντεοταινίες, η δορυφορική και καλωδιακή τηλεόραση, τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών αλλά και οι βάσεις δεδομένων εντάχθηκαν στο σύστημα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Το ίδιο ισχύει και για την ηλεκτρονική ή ψηφιακή τεχνολογία στην οποία ανήκουν τα πολυμέσα.

Πρόδρομος της προστασίας με την πνευματική ιδιοκτησία υπήρξαν τα *προνόμια* που απονεμήθηκαν από το κράτος αρχικά στους τυπογράφους και εκδότες. Τα

προνόμια εξασφάλιζαν τη μονοπωλιακή χρησιμοποίηση της τυπογραφίας για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα και αποτελούσαν αρχικά ένα μηχανισμό προστασίας των επαγγελματιών συμφερόντων των εκδοτών και ένα μέσο λογοκρισίας. Η παραχώρηση των προνομίων άρχισε αργότερα να εξαρτάται από τη συναίνεση του δημιουργού.

Ο πρώτος νόμος για την πνευματική ιδιοκτησία θεωρείται το βρετανικό Copyright Act του 1709 που αναγνωρίζει στο συγγραφέα το αποκλειστικό δικαίωμα να τυπώνει τα έργα του ορισμένα χρόνια, ενώ η πρώτη πλήρης νομοθεσία είναι έργο της Γαλλικής Επανάστασης. Τότε θεσπίστηκε ο νόμος του 1791 (LE CHAPELIER) για το δικαίωμα δημόσιας εκτέλεσης και ο νόμος του 1793 (LAKANAL) για το δικαίωμα αναπαραγωγής.

Ο 19ος αιώνας γνώρισε μια ενίσχυση της νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία παράλληλα με την πειρατεία. Άρχισε η υπογραφή διμερών συμβάσεων για την προστασία των έργων με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, ενώ πρώτη η Γαλλία θεώρησε παράνομη την πειρατεία μέσα στα εθνικά της όρια ανεξάρτητα από τον τόπο δημοσίευσης του έργου, την ιθαγένεια του δημιουργού ή την αμοιβαιότητα. Έτσι τέθηκαν τα θεμέλια για τη διεθνή προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας που καθιερώθηκε το 1886 με την

Ο πρώτος
νόμος
για την
πνευματική
ιδιοκτησία
θεωρείται
το βρετανικό
Copyright Act
του 1709.

υπογραφή της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης η οποία στηρίζεται στη γνωστή αρχή της εξομίσωσης των ξένων δημιουργών ή έργων που προστατεύονται από τη Σύμβαση προς τους υπηκόους της χώρας, όπου ζητείται η προστασία.

Στις αρχές του 20ού αιώνα η νεότερη τεχνική πρόοδος δημιούργησε την ανάγκη προστασίας των ηθοποιών, των τραγουδιστών και των μουσικών. Οι ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες έβλεπαν τη δουλειά τους να γίνεται αντικείμενο επαναλήψεων με όλους τους τρόπους της τότε τεχνολογίας (κινηματογράφηση, ηχογράφηση, ραδιοφωνική μετάδοση) χωρίς να εισπράττουν καμμία αμοιβή ενώ οι άπειρες και ανεξέλεγκτες αναπαραγωγές έκαναν πολλές φορές περιττή την ζωντανή παρουσία τους. Οι προσπάθειες των προσώπων αυτών μετά από διαπραγματεύσεις 30 περίπου ετών οδήγησαν στην υπογραφή της Διεθνούς Σύμβασης Ρώμης το 1961, η οποία όπως είναι γνωστό αναγνώρισε τα λεγόμενα συγγενικά δικαιώματα. Στον κύκλο των δικαιούχων μπήκαν βέβαια οι παραγωγοί φωνογραφημάτων και ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί. Η στέγαση στο χώρο των συγγενικών δικαιωμάτων καλλιτεχνών και προσώπων που έχουν επιχειρηματική δραστηριότητα είναι πλέον δεδομένη και αποδεκτή στο ηπειρωτικό σύστημα προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.

• Η Διονυσία Καλλινίκου
είναι Διευθύντρια του Οργανισμού
Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

II.

Στην Ελλάδα ως πρώτη νομοθετική ρύθμιση θεωρούνται τα άρθρα 432, 433, 471 του Παλαιού Ποινικού Νόμου (1834). Το άρθρο 432 τιμωρούσε τη «μετατύπωση» όταν γινόταν χωρίς άδεια του δημιουργού και χωρίς «επεξεργασία ή ανάπλαση». Το άρθρο 433 επέτρεπε την επέκταση της προστασίας αυτής σε αλλοδαπούς με τον όρο της αμοιβαιότητας, ενώ το άρθρο 471 συμπεριέλαβε ρητά στο αδίκημα της «κλοπής» και τα έργα του «ανθρωπίνου νοός».

Στη συνέχεια ψηφίστηκε ο Ν.ΓΥΠΓ'/1909 για τα θεατρικά έργα και ο Ν.2387/1920 που αποτέλούσε με αποσπασματικές τροποποιήσεις τη βασική νομοθεσία για την πνευματική ιδιοκτησία μέχρι το έτος 1993, οπότε ψηφίστηκε ο ισχύων σήμερα νόμος 2121/1993.

Η πνευματική ιδιοκτησία αναγνωρίζει στο δημιουργό δύο επιμέρους δικαιώματα, το ηθικό και το περιουσιακό δικαίωμα (άρθρο 1 Ν.2121/1993). Από τα δικαιώματα αυτά, το μεν ηθικό έχει προσωπικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην προστασία του προσωπικού θεσμού του δημιουργού με το έργο του, ενώ το περιουσιακό δικαίωμα έχει οικονομική αξία και είναι δεκτικό εκμετάλλευσης. Τα δικαιώματα αυτά χαρακτηρίζονται ως αποκλειστικά και απόλυτα και περιλαμβάνουν τις εξουσίες που απαριθμούνται ενδεικτικά στα άρθρα 3 και 4 Ν.2121/1993. Ως απόλυτο δικαίωμα, η πνευματική ιδιοκτησία έχει ισχύ έναντι όλων και δίνει στο δημιουργό εξουσία να στραφεί και να αποκρούσει κάθε προσβολή τρίτων, ενώ ο όρος αποκλειστικό δικαίωμα υποδηλώνει ότι ο δημιουργός έχει την άμεση και αποκλειστική εξουσία πάνω στο έργο του και ότι μόνο αυτός μπορεί να επιτρέψει ή να απαγορεύσει την εκμετάλλευσή του, διαπραγματευόμενος τους όρους της εκμετάλλευσης αυτής, σε αντίθεση με το σύστημα των νομίμων ή αναγκαστικών αδειών που μετατρέπει το δικαίωμα του δικαιούχου σε μία ενόχικη αξίωση εύλογης αμοιβής. Η προστασία αυτή σύμφωνα με το άρθρο 29 Ν.2121/1993 διαρκεί όλη

τη ζωή του δημιουργού και εβδομήντα χρόνια μετά το θάνατό του. Το περιουσιακό δικαίωμα υπόκειται από το νόμο σε ορισμένους περιορισμούς που αφορούν το περιεχόμενο και την έκτασή του και δικαιολογούνται για λόγους κοινωνικής πολιτικής και αποβλέπουν κυρίως στην προστασία της ολότητας.

Επισημαίνεται ακόμη ότι η Ελλάδα έχει κυρώσει σχεδόν όλες τις Διεθνείς Συμβάσεις που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα συμπεριλαμβανομένης και της Τελικής Πράξης του Γύρου της Ουρουγουάης που υπεγράφη στο Μαράκας το 1994 και περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη Συμφωνία για τα Δικαιώματα Διανοητικής Ιδιοκτη-

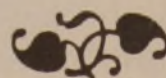
Η
πνευματική
ιδιοκτησία
αναγνωρίζει
στο δημιουργό
δύο επιμέρους
δικαιώματα,
το ηθικό
και το
περιουσιακό.

σίας στον Τομέα Εμπορίου (TRIPS). Εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η διεθνής εξασφάλιση των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων στο τέλος του 20ού αιώνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο εμπορικών συμφωνιών που εμπίπτουν στο πεδίο δράσης του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου σε συνεργασία βέβαια με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Διανοητικής Ιδιοκτησίας (OMPI).

Η φιλοσοφία πάντως των TRIPS είναι διαφορετική από εκείνη της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης: επίκεντρο δεν είναι ο δημιουργός και το έργο του, αλλά η προστασία της ελευθερίας του διεθνούς εμπορίου. Στο προοίμιο ρητά αναφέρεται ότι σκοπός των TRIPS είναι ο περιορισμός των στρεβλώσεων και των εμποδίων για το διεθνές εμπόριο, παράλληλα με την ανάγκη προώθησης αποτελεσματικής και επαρκούς προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Πολλές από τις διατάξεις των TRIPS αντιστοιχούν στις ρυθμίσεις της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης καθώς και της Διεθνούς Σύμβασης Ρώμης. Ο κανόνας όμως της προστασίας του ηθικού δικαιώματος (άρθρο 6 δις ΔΣΒ) δεν προβλέπεται ούτε επιβάλλεται. Προβλέπεται πάντως η προστασία των προγραμμάτων Η/Υ και των βάσεων δεδομένων, καθώς και η αναγνώριση του δικαιώματος εκμίσθωσης για τα κινηματογραφικά έργα και τα προγράμματα Η/Υ. Θεσπίζονται επίσης διατάξεις για την επιβολή των δικαιωμάτων.

Η Συμφωνία TRIPS χρησιμοποιεί δύο βασικές μεθόδους προστασίας: την εθνική μεταχείριση (άρθρο 3) και την μεταχείριση του μάλλον ευνοούμενου κράτους (άρθρο 4) με πρόβλεψη ορισμένων εξαιρέσεων (π.χ. συγγενικά δικαιώματα που δεν προβλέπονται από τη Συμφωνία TRIPS, διεθνείς συμφωνίες προγενέστερες των TRIPS, εφόσον γνωστοποιηθούν στο Συμβούλιο κ.λπ.).

III.

Ιστορικό γεγονός για τη διεθνή προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων ήταν η Διπλωματική Διάσκεψη Γενεύης που πραγματοποιήθηκε 2-20 Δεκεμβρίου 1996 στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) και οδήγησε στην ψήφιση δύο νέων Διεθνών Συνθηκών. Πρόκειται για τη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία και τη Συνθήκη WIPO για τις ερμηνείες-εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα.

Οι δύο αυτές Συνθήκες βελτιώνουν τις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης και Διεθνούς Σύμβασης Ρώμης, προχωρούν πέρα από τη Συμφωνία TRIPS και δίνουν λύσεις σε ορισμένα από τα προβλήματα που δημιουργούνται από την ψηφιακή τεχνολογία.

Ειδικότερα στη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία αναγνωρίζεται ρητά η προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών και των βάσεων δεδομένων, θεσπίζεται το δικαίωμα εκμίσθωσης, προβλέπεται το δικαίωμα διανομής με δυνατότητα των συμβαλλομένων μερών να ρυθμίσουν τις προϋποθέσεις και τους όρους εξάντλησης του δικαιώματος, προβλέπεται ένα διευρυμένο δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό έτσι ώστε να καλύπτεται η κατ' αίτηση μετάδοση, επιβάλλοντας υποχρεώσεις όσον αφορά τα τεχνικά συστήματα προστασίας και την παροχή πληροφοριών για την ταυτότητα του έργου και των δικαιωμάτων, προβλέπεται η θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταστολής σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων, ενώ αποκλείεται η τήρηση επιφυλάξεων ως προς όλες τις διατάξεις της Συνθήκης. Επιτρέπεται πάντως η πρόβλεψη περιορισμών και εξαιρέσεων στα δικαιώματα που αναγνωρίζονται με τη Συνθήκη, εφόσον δεν βλάπτεται η κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν προκαλείται αδικαιολόγητη βλάβη στα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού. Η Συνθήκη δεν περιέλαβε

ρύθμιση για το δικαίωμα αναπαραγωγής και τις εξαιρέσεις του, έγινε όμως δήλωση που επιβεβαιώνει την εφαρμογή του άρθρου 9 της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης όσον αφορά την ψηφιακή χρήση των έργων. Στη Συνθήκη γενικά διαφαίνεται η τάση προσαρμογής των υπάρχουσών νομοθετικών ρυθμίσεων στα νέα προβλήματα που δημιουργούνται από τις σύγχρονες τεχνολογίες και σε πολλές από τις ρυθμίσεις υιοθετήθηκαν αρχές και απόψεις που έχουν διεθνώς επικρατήσει.

Η Συνθήκη WIPO για τις ερμηνείες-εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα αναγνωρίζει παράλληλα δικαιώματα με εκείνα που προβλέπονται στη Συνθήκη για την Πνευματική Ιδιοκτησία. Ιδιαίτερη σημασία έχει η προστασία του ηθικού δικαιώματος των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών και οι διατάξεις που προβλέπουν ένα νέο αποκλειστικό δικαίωμα για την κατ' αίτηση μετάδοση καλλιτεχνικών εισφορών εγγεγραμμένων σε φωνογραφήματα.

IV.

Σε κοινοτικό επίπεδο έχει εκδοθεί μία σειρά οδηγιών με εξαιρετική σημασία:

Η Οδηγία 91/250 εναρμονίζει τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών, τα οποία προστατεύονται ως λογοτεχνικά έργα σύμφωνα με τις διατάξεις της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η Οδηγία 92/100 θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού και εναρμονίζει τα συγγενικά δικαιώματα σε ομοιόμορφη βάση, η οποία υπερβαίνει σε πολλά σημεία τη Διεθνή Σύμβαση Ρώμης.

Η Οδηγία 93/83 έχει σκοπό τη δημιουργία ενός ομοιόμορφου νομικού πλαισίου στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων δορυφορικής ραδιοτηλεοπτικής και καλωδιακής μετάδοσης στην Ευρώπη.

Με την Οδηγία 93/98 πραγματοποιείται εναρμόνιση της διάρκει-

Σε διεθνές
επίπεδο, η
πνευματική
ιδιοκτησία και
τα συγγενικά
δικαιώματα,
όπως ήδη
αναφέρθηκε,
διέπονται από
τη Διεθνή
Σύμβαση
Βέρνης, τη
Διεθνή
Σύμβαση
Ρώμης και τη
Συμφωνία
TRIPS.

ας προστασίας όλων των έργων και συνεισφορών που προστατεύονται με τα συγγενικά δικαιώματα. Η διάρκεια εναρμονίζεται στα 70 έτη μετά το θάνατο του δημιουργού και 50 έτη για τα συγγενικά δικαιώματα.

Η Οδηγία 96/9 για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων έχει εξαιρετική σπουδαιότητα για την κοινωνία των πληροφοριών, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η πλειονότητα των νέων προϊόντων και υπηρεσιών παρέχονται μέσω των βάσεων δεδομένων. Αντικείμενο της προστασίας είναι οι βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα. Σημαντικό στοιχείο της οδηγίας είναι ότι προβλέπει ένα ειδικό (sui generis) δικαίωμα που προστατεύει τη σημαντική επένδυση του κατασκευαστή μιας βάσης δεδομένων. Η προβλεπόμενη διάρκεια προστασίας είναι 15 έτη.

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σε συνέχεια του Πράσινου Βιβλίου για τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία των πληροφοριών, εξέδωσε το Δεκέμβριο 1997 Πρόταση Οδηγίας σχετικά με την εναρμόνιση ορισμένων θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία των πληροφοριών.

Οι ρυθμίσεις της Πρότασης Οδηγίας αντιστοιχούν κατά ένα μεγάλο μέρος με τις ρυθμίσεις των δύο νέων Συνθηκών WIPO. Έτσι η Πρόταση Οδηγίας δίνει τη δυνατότητα μεταφοράς των νέων διεθνών υποχρεώσεων σε κοινοτικό επίπεδο με βάση το κοινοτικό κεκτημένο και τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς.

Οι τομείς που ρυθμίζονται είναι οι εξής: το δικαίωμα αναπαραγωγής, το δικαίωμα παρουσίασης στο κοινό συμπεριλαμβανομένης και της κατ' αίτηση μετάδοσης, το δικαίωμα διανομής, οι εξαιρέσεις από το δικαίωμα αναπαραγωγής και παρουσίασης στο κοινό, οι υποχρεώσεις σχετικά με τα τεχνολογικά μέτρα και τις πληροφορίες

για την (ηλεκτρονική) διαχείριση των δικαιωμάτων, καθώς και οι κυρώσεις και τα μέσα προστασίας έναντι της προσβολής των δικαιωμάτων.

V.

Το κείμενο για το οποίο τελευταία ασκήθηκε έντονη κριτική είναι το Σχέδιο Πολυμερούς Συμφωνίας Επενδύσεων το οποίο συζητείται στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ. Η προσπάθεια ένταξης της πνευματικής ιδιοκτησίας στην έννοια των επενδύσεων βρήκε την αντίδραση πολλών ευρωπαϊκών κρατών που ζήτησαν επίμονα την εξαίρεση. Οι βασικοί λόγοι των αντιρρήσεων επικεντρώνονται στα εξής σημεία:

Σε διεθνές επίπεδο η πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, όπως ήδη αναφέρθηκε, διέπονται από τη Διεθνή Σύμβαση Βέρνης, τη Διεθνή Σύμβαση Ρώμης και τη Συμφωνία TRIPS. Στα κείμενα αυτά προστέθηκαν και οι δύο νέες Συνθήκες WIPO που ψηφίστηκαν το Δεκέμβριο 1996 στη Γενεύη. Τα διεθνή αυτά κείμενα δημιουργούν ένα πλέγμα προστασίας των δημιουργών και ορισμένων δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων με βάση την αρχή της εθνικής μεταχείρισης. Αν η πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα περιληφθούν στην έννοια των επενδύσεων ενδέχεται να υπάρχουν διατάξεις αντίθετες με τις ρυθμίσεις που ήδη ισχύουν διεθνώς.

Η αρχή της εθνικής μεταχείρισης στο χώρο της πνευματικής ιδιοκτησίας συνήθως συνδυάζεται με δικαιώματα που παρέχουν ένα ελάχιστο όριο προστασίας στους δικαιούχους. Παρόμοια δικαιώματα δεν προβλέπονται στην Πολυμερή Συμφωνία Επενδύσεων. Περαιτέρω θα δημιουργηθούν πρόσθετα προβλήματα για θέματα αμφισβητούμενα, όπως το δικαίωμα εύλογης αμοιβής για την ιδιωτική αναπαραγωγή, ενώ θα περιπλακεί και το ζήτημα επίλυσης των διαφορών, γιατί θα προστεθεί ένα νέο όργανο στο ήδη υπάρχον στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και σε εκείνο που πρόκειται να λειτουργήσει στη WIPO.

Αντιμετωπίζεται επίσης το ενδεχόμενο να περιληφθούν οι νομοθετικοί περιορισμοί του περιουσιακού δικαιώματος στην έννοια της απαλλοτρίωσης (expropriation) που προβλέπεται στο Σχέδιο Πολυμερούς Συμφωνίας Επενδύσεων, ενώ ζητήματα θα προκύψουν και με τη συλλογική διαχείριση των δικαιωμάτων από τους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης.

Παραδοσιακά την πρωτοβουλία Διεθνών Συμβάσεων στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων έχει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Η αρμοδιότητα αυτή θα πρέπει να διατηρηθεί για να μην υπάρξουν άλλοι διεθνείς οργανισμοί, πέρα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, που να εμπλέκονται στο χώρο, γιατί αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε ανασφάλεια δικαίου εξαιτίας των πολλαπλών ρυθμίσεων στο ίδιο αντικείμενο.

Οι συζητήσεις για το Σχέδιο Πολυμερούς Συμφωνίας Επενδύσεων έληξαν τον Οκτώβριο του 1998. Η συμφωνία αυτή, εάν είχε συναφθεί, θα ήταν ο εχθρός των δημιουργών και των καλλιτεχνών που ζητούν επίμονα τη διατήρηση των παραδοσιακών αρχών του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας.

VI.

Η αναγνώριση των αποκλειστικών και απολύτων δικαιωμάτων εξασφαλίζει στον δημιουργό τα αναγκαία οικονομικά οφέλη, τα οποία θα του επιτρέψουν να ζήσει και να συνεχίσει τη δημιουργία. Ιστορικά αποδεικνύεται ότι η πνευματική ιδιοκτησία αποτελεί το πιο παραδεκτό σύστημα χρηματοδότησης της πνευματικής δημιουργίας, γιατί παρέχει στον δημιουργό τις βασικές προϋποθέσεις κάλυψης των βιοτικών του αναγκών, δίνοντάς του τη δυνατότητα παραγωγής έργων μακριά από εξωτερικούς αναγκασμούς και παρεμβάσεις.

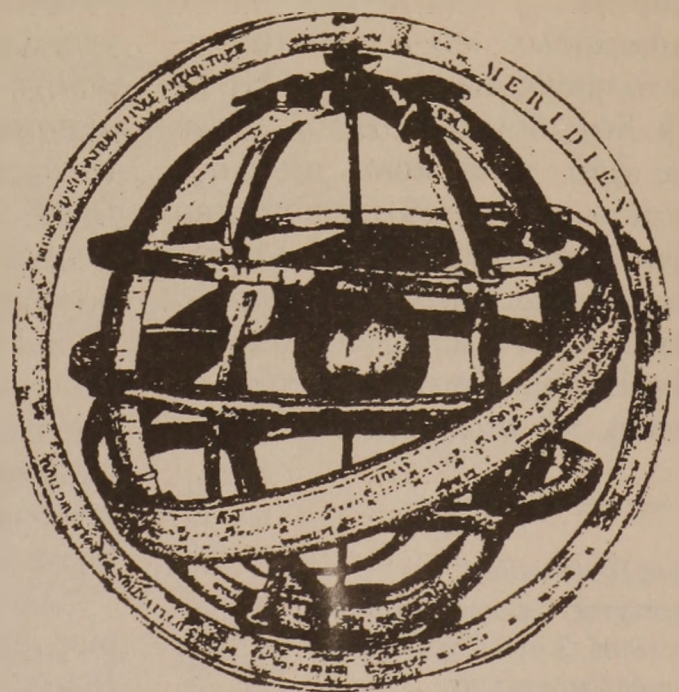
Η πνευματική ιδιοκτησία εντάσσεται έτσι στο σύνολο της πολιτιστικής πολιτικής ενός Κράτους. Αν δεν υπάρχει προστασία, ο δη-

μιουργός δεν έχει το κίνητρο για περαιτέρω δημιουργία, σε βάρος του συμφέροντος της ολότητας και της πολιτιστικής ανάπτυξης.

Οι λεγόμενες πολιτιστικές επιχειρήσεις –όπως εκδοτικοί οίκοι, παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων, παραγωγοί φωνογραφημάτων, οργανισμοί ραδιοτηλεόρασης, θεατρικές επιχειρήσεις, αίθουσες κινηματογράφων και θεάτρων, αίθουσες εκθέσεων και δημοπρασιών, επιχειρήσεις παραγωγής λογισμικού και πολυμέσων– με επίκεντρο πάντοτε τον δημιουργό και το έργο του, έχει υπολογισθεί ότι συμβάλλουν στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν περίπου στο 3%.

Η πνευματική ιδιοκτησία επιτρέπει τη συνέχιση της δημιουργίας, τη διάδοση των έργων πολιτισμού και την ενίσχυση της πολιτιστικής παραγωγής. Ο πολιτισμός εμφανίζεται, όχι μόνο ηθική αλλά και οικονομική αξία. Έχει γίνει πλέον συνείδηση όλων ότι η πνευματική ιδιοκτησία εντάσσεται στο σύνολο της πολιτιστικής πολιτικής των Κρατών και αποτελεί ένα βασικό μέσο για την υλοποίηση της πολιτιστικής αυτής πολιτικής, γιατί εξασφαλίζει τη χρηματοδότηση του δημιουργού με την άσκηση του περιουσιακού και εν μέρει του ηθικού δικαιώματος. Η πολιτιστική κληρονομιά προστατεύεται με ταξύ άλλων με την πνευματική ιδιοκτησία, της οποίας κινητήριο μοχλός είναι και θα πρέπει πάντοτε να παραμένει ο δημιουργός και ο καλλιτέχνης.

Η αρχή
της εθνικής
μεταχείρισης
στο χώρο
της
πνευματικής
ιδιοκτησίας
συνήθως
συνδυάζεται
με δικαιώματα
που παρέχουν
ένα ελάχιστο
όριο
προστασίας
στους
δικαιούχους.

Ἀνάποδες σκέψεις γιὰ τὰ «πνευματικὰ δικαιώματα»

τοῦ Σπύρου Πλασκοβίτη

Δὲν θὰ εἶναι ὑπερβολὴ ἂν σᾶς πῶ, ὅτι, μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια, ὕστερα ἀπὸ μισὸν αἰῶνα συγγραφῆς, πληροφορήθηκα μὲ κάπως πιὸ συγκεκριμένο τρόπο ὅτι τυγχάνω... ἰδιοκτῆτης ἄντων ἀγαθῶν –ἰδιοκτῆτης πνεύματος! Εἶχα μιὰν ἐντύπωση ὅπως-δήποτε ὅτι πνεῦμα ὑπάρχει, κι ὅτι ἓνα ἐλάχιστο ποσοστὸ αὐτοῦ τοῦ περιϋπτάμενου στὸν κόσμον καὶ στὴν Ἑλλάδα πνεύματος ἴσως ἀγγίζει καὶ τὰ ἐγκεφαλικά μου κύτταρα. Ποῦ νὰ βρεῖς ὅμως ἄκρῃ τί σοῦ ἀναλογεῖ;

Γιατί, ἂς σημειωθεῖ πῶς ἡ ἴδια ἡ ἰδέα δὲν προστατεύεται ἀπὸ κανένα νόμο –οὔτε ἐλληνικό οὔτε διεθνῇ· προστατεύεται μόνο ἡ «ἐκφραση» τῆς ἰδέας. Κι ἀλήθεια, πῶς νὰ προστατέψεις τὴν Ἰδέα «Ζωή, Ταξίδι, Θάνατος» τοῦ Ὀμήρου, τὴν «πλατωνικὴ θεωρία» πρὶν καὶ πίσω ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, τὴν Ἰδέα «Πόλεμος» πρὶν καὶ πίσω ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη; Προστατεύεται λοιπὸν νομοθετικά ἡ «ἐκφραση» τοῦ καθενὸς μόνο, γιὰ τὶς αἰώνιες, ἀμετακίνητες καὶ ἐλεύθερες σὲ ὅποια μεταχείριση Ἰδέες. Καὶ ὑποτίθεται ὅτι ὁ καθένας ἔχει τὴν «ἐκφρασὴ» του καὶ δὲν κλέβει, λίγο-πολύ, ἀπὸ τὶς ὑπάρχουσες «ἐκφράσεις» τῶν Ἑλλήνων...

Πολὺ ἀμφίβολο! «Ὁ ἀτάλαντος μιμεῖται, ὁ ἀληθινὸς δημιουργὸς «κλέβει» –ἔλεγε ὁ Χατζιδάκις, ἂν δὲν λαθεύω. Ὑστερα ἀπὸ τοὺς πολὺ μεγάλους «ἐκφραστὲς» αὐτοῦ τοῦ κόσμου, πού δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς γιὰ μᾶς «εκφράστηκαν» ἤδη πρὶν ἐμφανιστοῦμε ὡς συγγραφεῖς, ποιητές κ.λπ., κ.λπ. θὰ πρέπει οἱ ὑπόλοιποι, σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴ διαπίστωση, νὰ θεωρούμαστε «καλοὶ

κλέφτες» ὅταν δὲν εἴμαστε ἀπλοὶ μιμητές. Ἀλλὰ τότε, ποῖα δικαιώματα νὰ διεκδικήσεις, ποῖα νομιμότητα;

Περισσότερο σὰν ἓνα «πρίμ» τῆς κοινωνίας πρὸς ὅσους πῆραν ἐπάνω τους τὸν κόπο νὰ τῆς ξαναθυμίζουν ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τραπεζῖτες, ἐμπόρους, χρηματιστές, νοικοκυραίους ὑπάρχουν ἀνάμεσά της καὶ μερικοί... ἄβλαβεις «κλέφτες» θεώρησα πάντα στὸ ὑποσυνείδητό μου τὰ... περὶ δικαιωμάτων μου γιὰ τὰ γραφόμενά μου. Γι' αὐτὸ καὶ ἔκρινα πολὺ λογικὸ στὰ νιάτα μου, ὅχι μόνο νὰ μὴν ἀπαιτῶ πληρωμὴ, ἀλλὰ καὶ νὰ πληρώνω ἐν μέρει τὴ ζημιὰ ἐπειδὴ εἶχα τὸ κουσούρι νὰ δημοσιεύω...

Τὴν πρώτη φορὰ, θυμᾶμαι, ἦταν μὲ κάποιον πολὺ σοβαρό, αὐστηρὸ καὶ «καθὼς πρέπει» κύριο, ὁ ὁποῖος πῆρε τὴν εὐθύνη νὰ τυπώσει τὸ βιβλίο μου. Τοῦ χρωστῶ εἰλικρινὰ εὐγνωμοσύνη: Πῶς μπορούσε νὰ μαντέψει ὁ ἄνθρωπος ἂν μέσα στὸ πακέτο τὰ χειρόγραφα τοῦ νεαροῦ ὑπῆρχαν καὶ μερικά καλά... «κλέφτικα» (μὲ τὴ σημασία τοῦ ὅρου πού ἀναφέρουμε) ἢ ἂν, ἀπλά, τοῦ ζητοῦσαν νὰ πουλήσει ἐκεῖνος κάτι πού δὲν μπορούσα ἢ δὲν σκεφτόμουν κἂν νὰ πουλήσω ἐγώ;

Ἀργότερα, στὸ τρίτο ἢ τέταρτο βιβλίο –νομίζω– δὲν μοῦ ξαναζητήθηκε συμμετοχὴ στὴ δαπάνη τῆς ἐκδοσης. Ὁ ἀξέχαστος δάσκαλος καὶ φίλος Γ. Θεοτοκάς μὲ εἶχε συμβουλέψει νὰ προτείνω τὸ βιβλίο μου ἐκεῖ ὅπου καὶ ὁ ἴδιος εἶχε παραδώσει κάποιο δικό του. Τὸ θεώρησα τύχη τὴν ἐκδόσή του. Δὲν φαντάστηκα καὶ πάλι ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένω εἰσπραξὴ «δικαιωμάτων». Μὰ οὔτε πρόβλεπα ὅτι, λίγους μῆνες ἔπειτα, θὰ τὸ ἀντίκρυζα σὲ κάποια σκονισμένη ἀποθήκη, ἀπ' ὅπου, σίγουρα, ἢ πούληση θὰ γινόταν... μὲ τὸ ζῦγι!

Ἄλλοι καιροί, ἄλλες παλιές νομοθεσίες, ξεχασμένες, τὸ '50, τὸ '60... Γιὰ ἑβδομήντα χρόνια μετὰ τὴν ἀναχώρησή

μας ἀπ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον, ὅταν... κατὰ τὸ «συνήθως συμβαῖνον», καὶ ἡ τελευταία σελίδα ἀπὸ τὰ βιβλία μας θὰ ἔχει διαλυθεῖ, οἱ καινούργιοι νόμοι σήμερα (ἀπὸ Βρυξελλῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγή) θὰ προστατεύουν τὴν «ἐκφρασὴ» μας ἀπὸ τὶς «κλοπές» ἢ τὶς ἀπομιμήσεις τῶν νεωτέρων! Καί, βέβαια, τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει «πυρί», κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο σπρώχνει δικαίους καὶ ἀδίκους στὴν Ἑλλάδα νὰ γράφουν καὶ νὰ δημοσιεύουν ἀνελλιπῶς. Μερικοὶ «φιλοπρόοδοι» ἐκλαμβάνουν αὐτὸ πού τοὺς συμβαίνει ὡς «ἐπάγγελμα», διεκδικοῦν καὶ ἴσως εἰσπράττουν. Ἄλλοι ἀρκοῦνται στὴ δόξα μόνο –«τὴν ἄδοξη» τῶν ποιητῶν. Ὡστόσο στίς Βρυξέλλες καὶ στὴ Γενεύη ἓνα σωρὸ εἰδικοί κατασκευάζουν κανόνες καὶ καγκελλόφρακτα προστασίας, ὁλοένα σφικτότερα γιὰ πολὺ πιὸ ὑλικά ἀπὸ τὰ «ἄνυλα» δικαιώματα, γιὰ τὰ συμφέροντα κυρίως τῆς «πατέντας» στὴ βιομηχανικὴ καὶ τὴν ἐμπορικὴ ἀγορά. Ἡ ἄνυλη «ἰδιοκτησία» τοῦ συγγραφέα, πού ἦταν ἓνα κοινωνικὸ «πρίμ» –ἄδολο, φιλικό, συγκαταβατικὸ ἂν θέλετε– πάει τώρα νὰ γίνῃ κέρδος ἢ, καλύτερα, κερδοσκοπία, μαζί καὶ πλάι στ' ἄλλα προϊόντα – προϊόν λοιπὸν προστατευόμενο δικαστικά ἢ ἐνασχόληση μὲ τὶς Ἰδέες σύμφωνα μὲ δοκιμασμένες συνταγές...

Θὰ μπορούσε νὰ τὸ συλλάβει αὐτὸ ὁ κυρ-Ἀλέξανδρος ἢ ὁ κόμης Διονύσιος Σολωμός;

• Ο Σπύρος Πλασκοβίτης
εἶναι Λογοτέχνης, τ. Ευρωβουλευτὴς
καὶ μέλος τοῦ Δ. Σ. τοῦ Οργανισμοῦ
Πνευματικῆς Ἰδιοκτησίας.

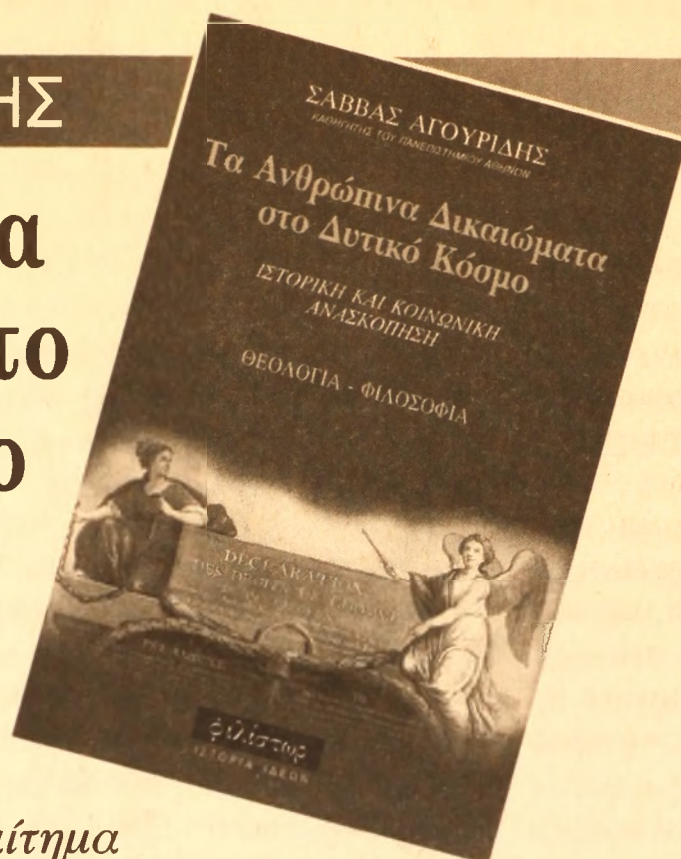
ΟΛΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΕ ΟΛΟΥΣ

*Η περιπέτεια του ανθρώπου
ανά τους αιώνες για την αναγνώριση
της ατομικής του αξιοπρέπειας*

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Δυτικό κόσμο

*Μια ενδιαφέρουσα, όσο και
πρωτότυπη έρευνα στις πηγές
των θρησκευτικών,
φιλοσοφικών και κοινωνικών
κινήματων που έφεραν στο
προσκήνιο το πανανθρώπινο αίτημα
για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του
ανθρώπου.*

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Δυτικό κόσμο

*Μια θεολογική, φιλοσοφική και ιστορική προσέγγιση από τον
διακεκριμένο καθηγητή της θεολογίας και συγγραφέα*

Σάββα Αγουρίδη

*Από τον Αρχαίο Κόσμο και το Χριστιανισμό, τη
Θρησκευτική Μεταρρύθμιση και την Ανεξιθρησκεία, από
την Γαλλική Επανάσταση και τον Φιλοσοφικό Ιδεαλισμό,
ως τους αγώνες που οδήγησαν στην Οικουμενική
Διακήρυξη του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.*

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 106 77, ΤΗΛ. 3818457, FAX: 3819167

...Τελευταία Δικαιώματα

[αφιερώνεται στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων, κ. Απόστολο Κακλαμάνη]

του Θανάση Ρεντζή

Εν ελευθερία και νόμοις
ἐξ ἴσου πολιτεύεσθαι
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Το πρώτιστο στοιχείο, που από κάθε άποψη αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της ανθρωπίνης κοινωνίας και του πολιτισμού, είναι το πρωταρχικό δικαίωμα στη ζωή. Συνεπώς η αφαίρεσή της αποτελεί αδίκημα και ως τέτοιο επισύρει ποινή ανάλογη. Οι ανθρωπολόγοι αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός και το ενδιαφέρον τους εντοπίζεται κυρίως στην απαγόρευση (του φόνου), δηλαδή σε μια μορφή αποτρεπτικής αγωγής. Κατ' αυτήν την έννοια και η θεμελίωση του δικαίου εκπηγάζει απ' αυτή την πρωταρχική αγωγή, που είναι υποχρεωτική για κάθε μέλος της κοινωνίας.

Η απαγόρευση συνεπώς (του φόνου) δεν είναι κάποια μορφή αποστέρησης της ελευθερίας, αλλά η δυνατότητα να ζει κι ο άλλος όπως και συ, ή ο καθένας, που είναι μέλος μιας κοινωνίας στην οποία η συλλογική βούληση μπορεί να επιβληθεί με διατεταγμένο τρόπο. Αλλά το δικαίωμα στη ζωή συνεπάγεται και την δυνατότητα κατοχής και χρήσης των αναγκαίων μέσων επιβίωσης, καθώς και των απαραίτητων αγαθών. Έτσι, όπως απαγορεύεται ο φόνος, απαγορεύεται κατ' ακολουθίαν και η κλοπή. Η κτήση, λοιπόν, των μέσων επιβίωσης προστατεύεται επίσης, όπως και η ίδια η ζωή.

• Ο Θανάσης Ρεντζής
είναι Σκηνοθέτης.

Οι Κώδικες Δικαίου, δηλαδή τα γραπτά μνημεία, που μας κληροδότησαν οι αρχαίοι πολιτισμοί της Ασίας, της Μεσοποταμίας, της Αιγύπτου και της Ελλάδος, αφορούν πρωτίστως στα «φονικά», δηλαδή στην παράβαση της απαγόρευσης (του φόνου) και τις ποινές που αυτή επισύρει. Ο Δράκων (7ος αιώνας π. Χ.), απ' τον οποίον έχουμε στη δική μας παράδοση τα πρώτα γραπτά τεκμήρια και τον οποίο μνημονεύουμε έκτοτε ακαταπαύστως, με τη φράση *δρακόντεια μέτρα*, εκτός των πολιτικών ζητημάτων που αναθέσμιζε, προς δημοκρατικότερη κατεύθυνση, καθόρισε πολύ αυστηρές ποινές για τα «φονικά», δηλαδή για τα κατ' εξοχήν ποινικά αδικήματα και ιδιαίτερος για τις κλοπές. Οι νόμοι του Δράκοντος εκαλούντο θεσμοί (δεσμοί) αλλά κατά την αναγραφή τους εχρησιμοποιείτο ο όρος *άξων* (αρχαϊστί ΑΧΣΟΝ), δηλαδή κάτι το οποίον *άγει, στηρίζει και συγκρατεί*.

Η αποθηριοποίηση του ανθρώπου, η αγωγή αυτοεξημερώσεώς του, που δεν μπορούμε να ξέρουμε, πότε και πού, ή πώς, πρωτοεπιχειρήθηκε, έλαβε κατά την εποχή του Δράκοντος την επιβλητική μορφή που έχει και σήμερα (ως προς την κωδικοποιητική της διάσταση – κατά την ρωμαϊκή ονοματολογία), ο δε Αριστοτέλης επεσήμανε το γεγονός, θεωρώντας το, ως τον σπουδαιότερο πολιτικό σταθμό από την εποχή του Θησέως στην εξέλιξη της αθηναϊκής πολιτείας. Πράγματι, η καταγραφή και κωδικοποίηση των νόμων σημαίνει και επιτείνει την εμπέδωση

της νομιμότητος, διασφαλίζοντας δικαιώματα, άτινα συνεπάγονται και αναλόγους υποχρεώσεις, για τα μέλη της πολιτείας, τους πολίτες.

Οι διάδοχες κοινωνικές εξελίξεις και μεταμορφώσεις διεύρυναν, εξειδίκευσαν, αναδιατύπωσαν, ή αναπροσάρμοσαν, τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου επί της ζωής και των υπαρχόντων του, όποια κι αν ήτο η πολιτειακή μορφή (κοινοβιακή, ιδιόρρυθμος, ή μεικτή – είτε σε νομαδικούς είτε σε αστικούς πληθυσμούς – ολιγαρχική, δημοκρατική, ή μεικτή). Η

παράδοση του Δικαίου υπέστη βέβαια και κλονισμούς, αλλά ο εμπλουτισμός του υπήρξε διαρκής και σωρευτικός.

Το ρωμαϊκό, το βυζαντινό, το αγγλοσαξωνικό και το σύγχρονο

Ευρωπαϊκό Δίκαιο διατηρούν με μικροπαράλλαγές, ακέραια όχι μόνο τη ζώσα παράδοση

των αρχαίων Ελλήνων νομοθετών και φιλοσόφων, Δράκοντα, Σόλωνα, Δημοσθένη, Αριστοτέλη κ.λπ., αλλά και των Ασσυρίων, των Αιγυπτίων και των Εβραίων που δεν ήταν επαρκώς γνωστές (ο κώδικας του Χαμουραμπί ανακαλύφθηκε πριν από έναν αιώνα και τα έγγραφα της Νεκρής Θάλασσας όλως προσφάτως).

Βεβαίως είναι αυτονόητο πως οποιαδήποτε οπισθοδρόμηση στο ζήτημα των δικαιωμάτων επί της ζωής και των μέσων πορισμού της θα είχε τραγικές συνέπειες όχι μόνο στην ιστορία κι εξέλιξη του πολιτισμού, αλλά και στην ίδια την υπόσταση του ανθρώπινου όντος. Ωστόσο υπήρξαν και τέτοιες στιγμές, όπου μαζικές αλληλοσφαγές μεταξύ εμπολέμων, απ' τον β' πελοποννησιακό πόλεμο, έως τον β' παγκόσμιο πόλεμο – αλλά η διάρκειά τους, παρ' ότι επέφερε μείζονες καταστροφές, δεν ήταν τέτοια ώστε ν' αχθούμε μέχρι τον πλήρη ξεκληρισμό. έπειτα δε από τέτοιας εκτάσεως καταστροφές, ο σεβασμός για τη ζωή και το αίσθημα δικαίου ενισχύονται σημαντικά και δημιουργούν περαιτέρω προϋποθέσεις για την πρόοδο των θεσμών της δικαιοσύνης.

Τα δικαιώματα που εκπορεύονται απ' το πρωταρχικό δικαίωμα επί της ζωής διευρύνονται διαρκώς και ταξινομούνται σε κατηγορίες και υποκατηγορίες που αφορούν είτε στο σύνολο της κοινωνίας είτε σε ομάδες ειδικών καταστάσεων, ως οι αιχμάλωτοι πολέμου, ή οι πρόσφυγες. Ακόμη εσχάτως, μια σειρά ειδικών δικαιωμάτων, έχουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο κατοχυρωθεί, όπως τα δικαιώματα του παιδιού, του καταναλωτή, του ταξιδιώτη, των μειονοτήτων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των μνημείων πολιτιστικής, ή άλλης, κληρονομιάς, των καλλιτεχνικών έργων κ.λπ., και διαρκώς επεκτείνονται ακόμη και πέραν της ανθρώπινης κοινωνίας, όπως τα δικαιώματα των ζώων, της άγριας φύσης κ. τ. π.

Οι εξειδικεύσεις αυτές δείχνουν υψηλή στάθμη αισθήματος δικαίου και ο βαθμός πληρότητας ως προς την εμπέδωση και την εφαρ-

μογή τους καταδείχνει το επίπεδο πολιτειακής και πολιτιστικής αγωγής κάθε κοινωνίας και ιδίως το στίγμα του πολιτικού και δικανικού συστήματος.

II

Το καθόλου, ή εν γένει Δίκαιον, ως σύνολον κανόνων που διέπουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, τέμνεται σε κατηγορίες και υποκατηγορίες και χαρακτηρίζεται, ως Δίκαιον εξ αντικειμένου (γραφτό, ή άγραφο), διακρινόμενο σε Γενικό, Εξαιρετικό, Ατομικό, Επιτρεπτικό, Επικουρικό, Αναγκαστικό, (κοινό ή τοπικό). Εν αυτώ, εμπεριέχονται κατ' έκτασιν, το Δημόσιο και Ιδιωτικό Δίκαιο, όπου το Δημόσιο, διακρίνεται σε Συνταγματικό, Διοικητικό και Διεθνές, το οποίο με τη σειρά του τέμνεται σε Διεθνές Δημόσιο Δίκαιο εν καιρώ ειρήνης και εν καιρώ πολέμου και περιλαμβάνει, για τις αφορώσες σε διεθνές πλαίσιο υποθέσεις, το Αστικό, Εμπορικό, Ναυτικό, Αεροπορικό, Διαστημικό, Βιομηχανικό, Ασφαλιστικό, κ. τ. π., καθώς και το Δίκαιον Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Ωσαύτως εις το Δημόσιο Δίκαιο περιλαμβάνονται επίσης το Ποινικό Δίκαιο και η Ποινική Δικονομία, το Στρατιωτικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο, η Πολιτική Δικονομία και το Συνταγματικό Δίκαιο.

Το Ιδιωτικό Δίκαιο διακρίνεται στο κυρίως Αστικό και μια σειρά αυτοτελών κατηγοριών ως το Εμπράγματο, το Ενοχικό, το Οικογενειακό καθώς και σε μια σειρά ημιαυτοτελών τομέων του Περιουσιακού Δικαίου, όπου περιέχονται το Εμπορικό και τα συναφή, Ναυτικό, Τραπεζιτικό, Ασφαλιστικό, Χρηματιστηριακό, Βιομηχανικό, Μεταλλευτικό, Οικονομικό, Επαγγελματικό, Εργατικό, Συνδικαλιστικό, Οικονομικό, Φορολογικό, η Αγροτική και Γεωργική Νομοθεσία και τέλος το Δίκαιο Ευρεσιτεχνίας και Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Στην άλλη πλευρά, στο Δίκαιον εξ υποκειμένου, βρίσκονται τα Δικαιώματα (ή Δίκαια), της προσωπικότητας, (άλλως και Προσωπώδη καλούμενα), όπως τα Περιου-

Τα
δικαιώματα
λοιπόν που
εκπηγάζουν
από το
αναφαίρετο
επί της ζωής
δικαίωμα,
ιεραρχούνται
ως προς τη
σημασία τους
αναλόγως
με τις
γενικότερον
επικρατούσες
συνθήκες και
αντιλήψεις
κάθε εποχής,
αλλά και
την δικανική
πρακτική, που
αντιμετωπίζει
διαφοροτρό-
πως, επί
παραδείγματι,
ένα
μεμονωμένο
απ' ένα
ενδημικό
φαινόμενο.

σιακά Δικαιώματα, (που περιλαμβάνουν τα Εμπράγματα, Ενοχικά, Κληρονομικά και τα εξ Αύλων Αγαθών), τα Οικογενειακά Δίκαια, τα Πολιτικά Δικαιώματα και τα Δημόσια, ή Ατομικά, ή Θεμελιώδη Δικαιώματα, τα οποία εκηρύχθησαν, ως φυσικά, απαράγραπτα και ιερά, διά της Διακήρυξεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτου, κατά την Γαλλική Επανάσταση (1791) και στην οποία, υπό την έννοια των ατομικών δικαιωμάτων περιλαμβάνονται: η προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, το άσυλον της κατοικίας, η ελευθερία της σκέψεως και εκφράσεως, το απόρρητο των επικοινωνιών, το απαράβατον της ιδιοκτησίας, το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι, το δικαίωμα της εξεγέρσεως, καθώς κι οι ελευθερίες της συνειδήσεως, τα δικαιώματα στην παιδεία, την ανεξιθρησκία κ.λπ. Τα ανωτέρω δικαιώματα που καλούνται και συνταγματικά, ήγουν μη αναθεωρήσιμα, αποτελούν τη βάση όλων των σύγχρονων αντιπροσωπευτικών δημοκρατιών, καθώς κατοχυρώνονται στους πολιτειακούς καταστατικούς χάρτες τους και τα οποία αναδιατύπωσε και διεύρυνε σημαντικά, η Παγκόσμια Διακήρυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το 1948.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, από την πρωταρχική απαγόρευση (του φόνου), έως το προσφάτως θεσμισθέν Διαστημικό (ή Διαπλανητικό) Δίκαιο, να στοιχειώνεται μια βούληση και μια μέριμνα που κατά την διατύπωση του Bill of Rights (1689) σκοπεύει στην απόλαυση της ζωής μεθ' απάντων των μέσων αποκτήσεως και διατηρήσεως της ιδιοκτησίας και την επιδίωξη της ασφάλειας και της ευτυχίας.

Τα δικαιώματα λοιπόν που εκπηγάζουν από το αναφαίρετο επί της ζωής δικαίωμα ιεραρχούνται ως προς τη σημασία τους αναλόγως με τις γενικότερον (επι)κρατούσες συνθήκες και αντιλήψεις κάθε εποχής, αλλά και την δικανική πρακτική, που αντιμετωπίζει διαφοροτρόπως, επί παραδείγματι, ένα μεμονωμένο απ' ένα ενδημικό φαινόμενο. Η αξιολόγηση

ωστόσο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παρά τις επί μέρους αντι-μεταθέσεις που μπορούν να γίνουν στο εσωτερικό μιας μη παγιωμένης κλίμακας, εμφανίζει σταθερά σημεία σε δύο περιπτώσεις:

α. στην περίπτωση του φόνου (ως εγκλήματος κατά της ζωής), που τοποθετείται ορθότατα πρώτο στην κλίμακα αξιολόγησης, θεωρούμενο ως το μέγιστο των εγκλημάτων και,

β. στην περίπτωση κλοπής πνευματικής ιδιοκτησίας, που θεωρείται, ειδικά στη χώρα μας –(αν και κατά νόμον, έως και κακούργημα), στην πράξη όμως ως πλημμέλημα και μάλιστα αμφιβόλου υποστάσεως, ως προς την εγκληματική του διάσταση, θέτοντας έτσι αυτού του είδους τα αδικήματα στην τελευταία θέση της κλίμακος.

Τελευταία Δικαιώματα λοιπόν, τα Πνευματικά Δικαιώματα και ανάλογη είναι φυσικά η μεταχείριση των δικαιούχων τους, παρ' ότι ως ιδιοκτησία δεν είναι ούτε προϊόν καταπάτησης, ούτε κληρονομίας, ούτε ιδιοποίησης μόχθου κάποιου άλλου, αλλά καθαρώς προϊόν αυτοτελούς μόχθου και επινοητικότητας του δημιουργού της. Καμιά άλλη μορφή ιδιοκτησίας δεν είναι τόσο αδιαμφισβήτητη, αλλά και τόσο ευχερώς και ανενδοιάστως ιδιοποιήσιμη.

III

Η όλη επισκόπηση της γενεαλογίας και ταξινόμιας του Δικαίου που προηγήθηκε σκοπούσε στο να καταδείξει στη φασματική διάσταση του καθ' όλου Δικαίου, την θέση ην υπέχουν (στην κλίμακα αξιολόγησης, από πλευράς εγκληματικότητας), τα αδικήματα επί των Πνευματικών Δικαιωμάτων (ειδικά στη χώρα μας επαναλαμβάνω – παρά την όποια νομορρυθμιστική επάρκεια). Τα αίτια αυτής της ομολογουμένως ανώμα-

λης κατάστασης έχουν εντοπισθεί και διακριβωθεί με σχετική επάρκεια και γενική αποδοχή, αλλά δεν τυγχάνουν εισέτι ευχερούς δημόσιας κοινοποιήσεως, καθ' όσον οι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ είναι οι κυριότεροι καταπατητές αυτών των δικαιωμάτων και φορείς των πιο υπανάπτυκτων στοιχείων της χώρας μας, που όπως λέει και ο Ν. Βαλαωρίτης βρίσκονται πίσω από τα γαϊδούρια. Εσχάτως δε επιδίδονται συστηματικώς σ' εκβιασμούς, κατατρομοκρατώντας τους πάντες με μαύρες λίστες ενός νεόκοπου μακαρθισμού.

Κατά τινες διακεκριμένους νομικούς (όπως ο Φ. Βεγλερής), τα αίτια εντοπίζονται κυρίως στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και την επιστημονική κατάρτιση που παρείχε, επί ένα και πλέον αιώνα (εν πολλοίς και σήμερα υφίσταται), διαμορφώνοντας το πνεύμα και τις αντιλήψεις του πολιτικού και δικαστικού κόσμου, εντελώς ανάρμοστα, με ολοσχερώς ανεπαρκή κριτήρια για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και ιδία για τα Πνευματικά Δικαιώματα.

Η Νομική Σχολή της Αθήνας (που συχνότατα εκαλείτο *καφενείο* ή, επί το αβρύτερον, *εντευκτήριον*), όπως κι η Πάντειος αργότερον, ήταν επίσης οι εστίες όπου γαλουχήθηκαν με τα ίδια στενόθωρα πρότυπα και τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης, διαρθρώνοντας έτσι, μαζί με την Πολιτική και τη Δικαιοσύνη, ένα συμπαγές συστημα-μέτωπο κρατούσας ιδεολογικο-καθεστωτικής πρακτικής (αστυνομοκρατίας / δικαστικοκρατίας και δικηγοροκρατίας, ωσαύτως δε και νομενκλατούρας), με στόχο την υποβάθμιση και τον περιορισμό των δικαιωμάτων του πολίτη και ιδία του ελεύθερου πνευματικού δημιουργού, που εκ προοιμίου εθεωρείτο, αν όχι εχθρός, τουλάχιστον, μη υποστηρικτής της καθεστηκυίας (παρα)τάξεως.

Άλλες απόψεις, ιστορικο-πολιτικής κυρίως προελεύσεως (Κ. Τσουκαλάς), αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στα παρεπόμενα του εμφυλίου πολέμου θέσμια, όπου κυριαρχούσε μαζί με την ανελέητη

λογοκρισία, η διακεκριμένη στήριξη των «φίλων πνευματικών δυνάμεων» με την αθέμιτη οικονομική συνδρομή τους – δάνεια προς εκδότες εφημερίδων (που ουδέποτε εξοφλήθησαν), το Λαχείο Συντακτών που επιζεί με τη μορφή του Αγγελιόσημου, ή την εκλεκτική παροχέτευση κονδυλίων (ενίοτε μυστικών) για ποικίλα ενεργήματα. Μάλλον μπορούμε να θεωρήσουμε τις προαναφερθείσες απόψεις αρκούντως συμπληρωματικές και να επιπροσθέσουμε ότι, η γενικότερα αυταρχική πολιτεία, που δεν μπορούσε ν' ανεχθεί ούτε καν την ελευθερία εκφράσεως, δεν μπορούσε φυσικά να μεριμνήσει για τα δικαιώματα αυτών που έκαναν χρήση αυτής της ελευθερίας. Θα 'ταν σαν μια νομιμοποίηση των εχθρών και των συνοδοιπόρων τους.

Κατά τους εκδότες (βιβλίων) τα αίτια εντοπίζονται στα όρια μιας μικρής αγοράς, που πολύ λίγα είχε να προσπορίσει στους δικαιούχους συγγραφείς, δεδομένου ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, η μέγιστη κυκλοφορία κάθε τίτλου σπανίως ξεπερνούσε τα έξοδα έκδοσης, αλλά υπήρχαν και περιπτώσεις, ουκ ολίγες (ενδεικτική είναι η περίπτωση Μυριβήλη, αλλά και πλείστων άλλων), όπου συγγραφείς που στην κυριοξέξια πεινούσαν, ανεκάλυπταν εκατοντάδες κλεψίτυπα, που ενίοτε προέρχονταν από τον ίδιο τους τον εκδότη. Έτσι οι συγγραφείς «συμμεριζόμενοι» την κατάσταση, δεν προέβαλαν τις δέουσες απαιτήσεις, ώστε να πιέσουν για την καθιέρωση των δικαιωμάτων τους, αφού απ' αυτά εθεωρείτο ότι θα απολάμβαναν, από ελάχιστα έως τίποτα και ως παράδειγμα αναφέρουν το χώρο της μουσικής και της δισκογραφίας, όπου υπήρχε αντικείμενο απολαβής, αλλά αυτό συνέβαινε κυρίως λόγω της μεγάλης συντεχνιακής παράδοσης των μουσικών και συνεπώς της δυνατότητας λειτουργίας οργάνου, για την είσπραξη των δικαιωμάτων τους (Α. Ε. Π. Ι. και Ε.Μ.Σ.Ε). Σ' όσες όμως περιπτώσεις υπήρχε

Τελευταία
Δικαιώματα
λοιπόν,
τα
Πνευματικά
Δικαιώματα
και ανάλογη
είναι φυσικά
η μεταχείριση
των
δικαιούχων
τους.

Ο Θανάσης Ρεντζής, σε παλαιότερη φωτογραφία με τον τότε πρότανη του Πανεπιστημίου Αθηνών και νυν Πρόεδρο του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας Μιχάλη Σταθόπουλο.

αντικείμενο απολαβής, οι συγγραφείς αυτοκατοχυρώνονταν με ειδικές συμφωνίες, που προέβλεπαν τον έλεγχό τους επί του tirage και των πωλήσεων, προσυπογράφοντας τα αντίτυπα κάτω από την ένδειξη: Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέως.

Ωστόσο άλλες προσεγγίσεις, κατά βάση κοινωνικοπολιτικού χαρακτήρα (Ν. Αλιβιζάτος), εντοπίζουν τα αίτια στη μορφή της εξουσίας, στη μεγάλη επιρροή του στρατού στην πολιτική και σε οθωμανικά κατάλοιπα (κρατικός δεσποτισμός) που επενεργούν ακόμη στη σχέση κρατούντων και πολιτών (Ν. Μουζέλης). Η μεταπολίτευση αντικατέστησε τους στρατιωτικούς με τους δημοσιογράφους οι οποίοι και αποτελούν πλέον τη νέα ιθύνουσα τάξη και διαπρέπουν κυρίως εκεί που χώλαιναν οι στρατιωτικοί, στον ευαίσθητο τομέα της λογοκρισίας. Γι' αυτό άλλωστε και το θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων ήταν κι ακόμη είναι γι' αυτούς ανύπαρκτο. Κατ' αυτήν την άποψη και εν όσω η ελληνική κοινωνία βρισκό-

ταν γενικώς υπό καθεστώς περιορισμένων ελευθεριών (κι εφ' όσον οι πνευματικοί δημιουργοί ήταν, εκ θέσεως, οι κύριοι φορείς που έθεταν το ζήτημα της διεύρυνσης των ελευθεριών), δεν ήτο δυνατόν να νομιμοποιηθούν οι αμφισβητίες μιας εξουσίας που εν πολλοίς αναπαράγονταν (και εξακολουθεί ν' αναπαράγεται, με οθωμανικές και όχι δημοκρατικές διεργασίες (Π. Κονδύλης). Η άποψη αυτή, αν και δεν υπηρετείται ειδικά στα πνευματικά δικαιώματα και θεωρεί ότι το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών ποδηγετούνταν και ασκούνταν υπό περιοριστικές προϋποθέσεις (Θ. Κουρουσόπουλος), αποκρίνεται πληρέστερα προς τα πράγματα και συμπίπτει με την (αν και με διαφορετικό τρόπο διατυπωμένη) άποψη των ίδιων των δικαιούχων δημιουργών, κυρίως της μεταπολεμικής γενιάς, αλλά και νεώτερων.

Κατά την άποψη και μαρτυρία των πνευματικών ανθρώπων της μετεμφυλιακής περιόδου, τα πνευματικά δικαιώματα ήταν μέ-

Κατά
την άποψη
και
μαρτυρία των
πνευματικών
ανθρώπων της
μετεμφυλια-
κής περιόδου,
τα
πνευματικά
δικαιώματα
ήταν μέρος
ενός συνόλου
καταπατού-
μενων
δικαιωμάτων.

νων δικαιωμάτων και πρώτευσαν φυσικά η απελευθέρωση του Ρίτσου από την εξορία, έναντι της οποίας διεκδίκησης, για τις μηδαμινές άλλωστε αμοιβές, που μπορούσαν να προέλθουν απ' τα πνευματικά δικαιώματα του (και μόνον ο Ελύτης είχε μιλήσει το 1975 για «επαγγελματικά δικαιώματα», καθώς ήδη γνώριζε ότι η εκκαθάριση που του είχε κάνει ο εκδότης του, το 1968, για 27 μέχρι τότε, πωληθέντα αντίτυπα του *Άξιον Εστί*, ήταν απολύτως ανακριβής). Πράγματι, όταν το πρόσωπο βρίσκεται φυλακισμένο, πώς να διεκδικήσει οποιοδήποτε άλλο δικαίωμά του, εφ' όσον εκ των πραγμάτων ακυρούται όχι μόνο η όποια απολαβή του, αλλά και η ίδια δυνατότητα δημιουργίας και κυκλοφορίας των έργων του;

Είναι φανερό ότι ένα καθεστώς ανηλεών διωγμών κατά της διανοήσης και των ακαδημαϊκών ελευθεριών είναι εκ προοιμίου ασυμβίβαστο με μια δίκαιη διεύθυνση που θ' απέδιδε τους αναλογούντας καρπούς, σ' ένα, κατ' εξοχήν ανεπιθύμητο για την εξουσία, έργο (Σπ. Παπασπηλιόπουλος).

Το συμπέρασμα ότι η εξουσία ήτο καταχρηστική και ανέντιμος, είναι λίγο πολύ προφανές και πανταχόθεν εξαγόμενο. Νοητό είναι επίσης, πως μια τέτοια εξουσία, που από πολλούς χαρακτηρίστηκε ως συγκεκαλυμμένη πολιτική δικτατορία (Η. Ηλιού) και κορυφώθηκε με μια επταετία στρατιωτικής (που και τυπικά κατέλυσε τη συνταγματική τάξη), ήταν ιδιαίτερα εξασκημένη στο να βαπτίζει το κρέας ψάρι και να επιδίδεται ασυστόλως σε πολύμορφες πλαστοποιήσεις και λογοκρισίες, ανάγοντας την ενάσκηση των θεμελιωδών δημοσίων και ατομικών δικαιωμάτων σε μέγιστο κίνδυνο για το έθνος και κυρίως την ασφάλεια του καθεστώτος (Ρ. Κούνδουρος). Αυτός είναι ο λόγος άλλωστε και η προσπάθεια της πλειονότητας των διανοουμένων και των καλλιτεχνών εστρέφεται σχεδόν αποκλειστικά στην ομαλοποίηση της πολιτικής ζωής, σ' αυτό που ελέγγοτο εκδημοκρατισμός,

τουτέστιν, την πλήρη καθιέρωση των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων (Σ. Δημητρίου).

IV

Μετά την μεταπολίτευση του 1974, εθεωρήθη πως μαζί με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και την θεσμική ομαλοποίηση της πολιτικής ζωής (που συμβόλιζε η νομιμοποίηση του ΚΚΕ), ότι απεκατεστάθησαν και τα επί δεκαετίες δοκιμαζόμενα δικαιώματα (συμπεριλαμβανομένων των ακαδημαϊκών ελευθεριών) –και πράγματι μέχρι κάποιο βαθμό έτσι ήταν– εκτός από τις συνδικαλιστικές ελευθερίες, τα πνευματικά δικαιώματα και τη λογοκρισία. Οι συνδικαλιστικές ελευθερίες κατόρθωσαν ωστόσο ν' αναπτυχθούν μέσα σ' ένα κλίμα γενικότερα ευνοϊκό και το 1981 (με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία), ο Συνδικαλισμός αναγνωρίστηκε, μαζί με το Κοινοβούλιο και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως ένα από τα τρία βάρη της Δημοκρατίας. Τα Πνευματικά Δικαιώματα όμως παρέμειναν εκτός νυμφώνος, αν και η πρώτη πράξη του ΠΑΣΟΚ ως κυβερνήσεως ήταν η κατάργηση της λογοκρισίας. Βέβαια το θέμα δεν είχε προηγουμένως τεθεί δημοσίως, ούτε επαρκώς, αλλά ούτε και με την προσήκουσα διάκριση ώστε να γίνει κατανοητό από τη νέα εξουσία, η οποία δεν ήταν καθόλου αντίθετη για μια τέτοια ρύθμιση – αλλά όντως έλειψε η αναγκαία προεργασία και τα πάντα χάθηκαν στο αυτονόητο.

Η Ελλάδα ωστόσο, ποτέ δεν έπασχε από γενικό νομοθετικό πλαίσιο, καθώς είχε υπογράψει και επικυρώσει τη Συμφωνία της Βέρνης ήδη από το 1920, όμως πάντα έλειπαν οι κανονιστικές και ρυθμιστικές διατάξεις για την εφαρμογή της και κυρίως το αποτελεσματικό ποινολόγιο που σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητο για τις αστικές και ποινικές ευθύνες των παραβατών.

Έτσι λοιπόν τα Πνευματικά Δικαιώματα ξέμειναν τελευταία προς αποκατάσταση με σοβαρότατες επιπτώσεις τόσο στη γενικό-

τερη ανάπτυξη και ολοκλήρωση της κοινωνίας μας, όσο και στη διεθνή εικόνα της χώρας μας που έχει αμαυρωθεί ανεξίτηλα λόγω εγκληματικής αδιαφορίας και της δόλιας αμέλειας των εκάστοτε κρατούντων παραγόντων και υποπαραγόντων.

V

Μετά την ψήφιση του Ν. 2121, δημιουργήθηκε μεν, κάποιο πλαίσιο ικανοποιητικό, αλλά ο θησαυρός αποκαλύπτεται, αλλά και καθίσταται, ολονέν και περισσότερο, άνθραξ. Άνθραξ, διότι ένας νόμος πέραν του ότι δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως πρέπει και να εφαρμόζεται. Άνθραξ διότι ο υπεύθυνος φορέας, ο εντεταλμένος με τα της εφαρμογής του νόμου, ο Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας έχει μέχρι στιγμής ανάλογες επιδόσεις προς ένα άλλο βαρύγδουπο όργανο, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, καθώς και τα δύο βρίσκονται υπό απόλυτη κυβερνητική εξάρτηση και σε μια διαδικασία αέναης σύστασης-ανασύστασης, αλλά εν τέλει χωρίς καμιά υπόσταση, έργο και αποτέλεσμα. Έτσι, για πέντε ολόκληρα χρόνια ο Ο.Π.Ι. δεν έχει προβεί σε καμιά απολύτως ενέργεια με την οποία θα δικαίωνε την ύπαρξή του, ενώ ο ομόλογός του Ο.Β.Ι. (Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας), λειτουργεί απρόσκοπτα και αποτελεσματικά. Τουτέστιν, η σημερινή κατάσταση είναι απείρως χειρότερη αυτής που υφίστατο προ δεκαπενταετίας, καθ' ότι δεν υπήρχε όλος αυτός ο εσμός της ραδιοτηλεοπτικής πειρατείας, του επαρχιωτισμού, του ερασιτεχνισμού, της παραπολιτικής, της παραοικονομίας και το ζήτημα της κασετοπειρατείας στη μουσική και το βίντεο είχε αντιμετωπισθεί, αν και προχείρως, με σχετική επάρκεια διά του χαρακτηρισμού των πειρατικών αντιτύπων ως πλαστόγραφων (που σε συνδυασμό με τον επιχαρακτηρισμό του αδικήματος, ως αυτόφωρου), υπήρχαν βαρύτατες και όλως αποτρεπτικές ποινές, καθώς και ταχύτατη απόδοση της δικαιοσύνης.

Μετά την
ψήφιση του
Ν. 2121,
δημιουργή-
θηκε μεν,
κάποιο
πλαίσιο
ικανοποιητικό
αλλά
ο θησαυρός
αποκαλύπτε-
ται, αλλά και
καθίσταται,
ολονέν και
περισσότερον,
άνθραξ.

Σήμερα, το να καταφύγει κανείς στη δικαιοσύνη είναι όντως εφιαλτικό, καθώς περιέρχεται σε μια ιδιαίτερα επώδυνη κατάσταση μακροχρόνιας ταλαιπωρίας και αβέβαιης έκβασης, υπερβολικά δαπανηρή, ώστε ακόμα και η θετική έκβαση να καθίσταται πολλαπλώς επιζήμια. Οι έλληνες δικαστές αντιλαμβάνονται πλήρως ότι η κλοπή μίας συσκευής τηλεοράσεως αποτελεί αδίκημα που υπέχει ανάλογο ποινή, την οποία και επιβάλλουν πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις (ποινική και αστική), αλλά περιέρχονται σε αμηχανία όταν αντιμετωπίζουν ζητήματα κλοπής των πνευματικών δικαιωμάτων των έργων που παρουσιάζει η εν λόγω τηλεοπτική συσκευή –τα οποία είναι σαφώς πολλαπλάσιας αξίας και σημασίας απ' το μέσο–, τον τηλεοπτικό δέκτη. Η αμηχανία τους εκφράζεται με μια τάση εξωφρενικής αναβλητικότητας, που πρακτικά σημαίνει ασυλία για τους καταχραστές και κλέφτες της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εκατοντάδες βρίσκονται στις φυλακές για κλοπές τηλεοπτικών δεκτών, κανείς όμως για κλοπές του περιεχομένου, που αυτοί οι δέκτες παρέχουν αδιάλειπτα στο κοινό. Έτσι, η καταλήστευση της πνευματικής ιδιοκτησίας λαμβάνει ολονέν και μεγαλύτερες διαστάσεις κι έχει προσλάβει ήδη χαρακτηριστικά επιδημικού φαινομένου. Τούτο συμβαίνει διότι οι μεν μικροκλοπές αντικειμένων (π.χ. των τηλεοπτικών συσκευών) αντιμετωπίζονται ως εγκλήματα, ενώ οι μείζονες κλοπές των πνευματικών έργων θεωρούνται, κατ' ανεξήγητο τρόπο, κάποιο είδος αστικών διαφορών, αδιευκρινίστου υπευθυνότητας.

Η όλη εικόνα, ζοφερή και τρισάθλια καθώς είναι, επιτρέπει την σε βάρος της χώρας μας άκρως επιζήμια αμερικανική παρέμβαση, με την βαρύτατη κατηγορία της πειρατείας. Αν και τα πράγματα δεν είναι καθόλου έτσι, όπως οι Αμερικανοί τα παρουσιάζουν (στην πραγματικότητα διεκδικούν ενοίκια ταινιών και όχι πνευματικά δικαιώματα), η χώρα

μας έχει διασυρθεί διεθνώς και το κύρος της, ως ευνομούμενης πολιτείας, που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα, έχει τρωθεί ανεπανόρθωτα μ' ανυπολόγιστες συνέπειες, καθώς έτσι συγκαταλέγεται με χώρες σαν την Ταϊλάνδη ή τη Μαλαισία. Την όλη εικόνα συμπληρώνουν μια αδοκήτως ολιγορούσα δικαιοσύνη και μια υπνώτουσα πολιτεία που δεν αντιλαμβάνεται ούτε τη φύση ούτε την έκταση του ζητήματος, επιτρέποντας έτσι στους Αμερικανούς ν' αμαυρώνουν εξακολουθητικά την εικόνα της χώρας, λαμβάνοντας αφορμή από το γεγονός ότι στην Ελλάδα η δικαιοσύνη δεν απονέμεται ισότιμα, για κλοπές τηλεοπτικών συσκευών και τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Το θλιβερότερο βέβαια όλων είναι ότι το καθεστώς εκτεταμένης ασυλίας που παρέχεται στους καλούμενους καναλάρχες, ή ιδιοκτήτες ΜΜΕ, έχει εμπεδώσει την πεποίθηση πως αυτοί είναι η πραγματική αρχή (κάποιο είδος υπερκράτους – καθώς η διάκριση των εξουσιών έχει πλήρως διασα-

Εν
κατακλείδι
η εκκρεμότητα
ως προς
την δίκαιη
και
αποτελεσμα-
τική
αντιμετώπιση
των
Πνευματικών
Δικαιωμάτων
θέτει
εν κινδύνω
το σύνολο
των
Ανθρωπίνων
Δικαιωμάτων.

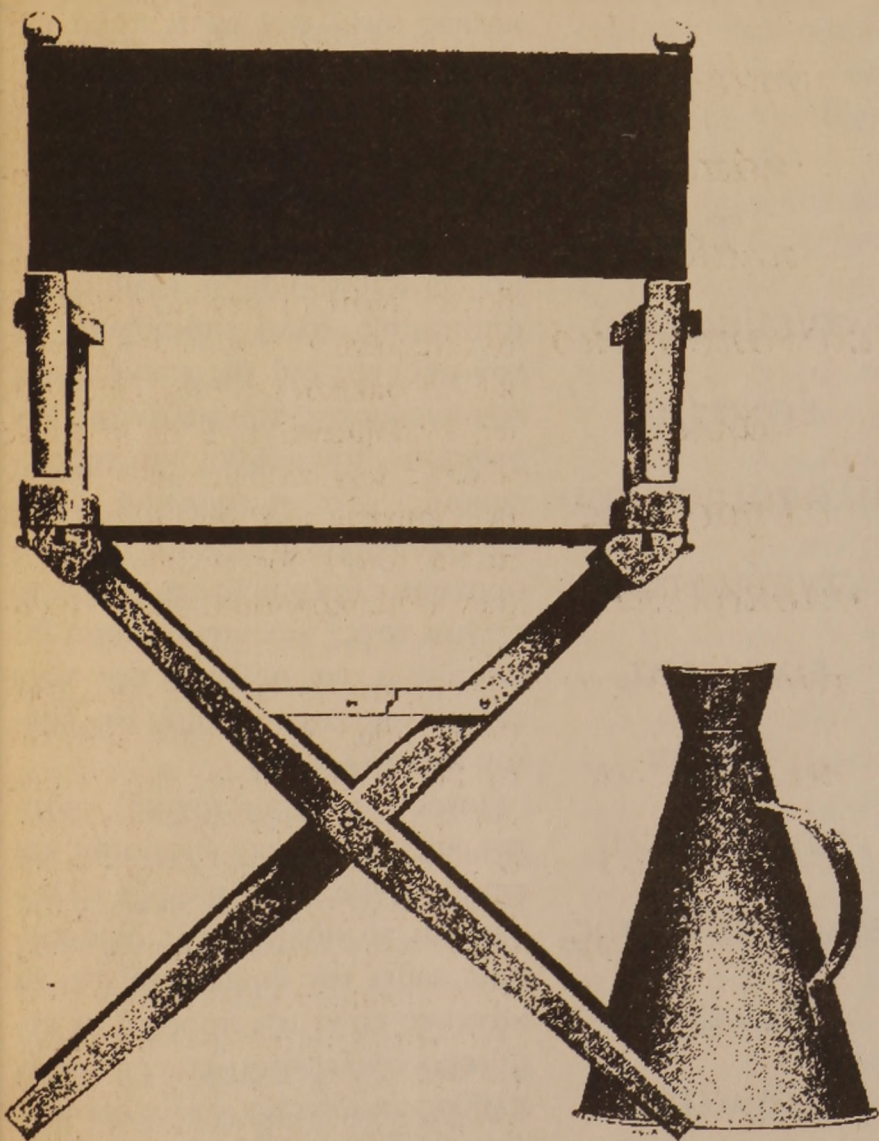
λευθεί), με συνέπεια να θίγονται εκτός των πνευματικών δικαιωμάτων και άλλα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα αναφοράς στις αρχές, ή το δικαίωμα της γνώμης και της έκφρασης – και εμμέσως βέβαια, όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η άποψη, πως το ίδιο το κράτος προάγει εκλεκτικώς και συστηματικώς την πειρατεία και τη φοροδιαφυγή, δεν είναι αβάσιμη και η νόθα αυτή κατάσταση αντιπροσωπεύει μια εν εξάρσει χρόνια ασθένεια που είναι η κατάχρηση εξουσίας και η προαγωγή μιας νέου τύπου παρακρατικής νοοτροπίας που έχει μετατρέψει τη χώρα σ' ένα απέραντο πορνοστάσιο. Η όλη κατάσταση έχει εκτραχυνθεί επικίνδυνα και το συμμάζεμά της καθίσταται ολονέν και περισσότερον δυσχερές καθώς οι βαρώνοι, ή νονοί, των μέσων ενημέρωσης και παγίδευσης της κοινής γνώμης, έχουν υποκαταστήσει όλα τα βάθρα της δημοκρατίας, καθώς έχουμε αχθεί από τον σκοταδισμό στον κοσκιτισμό (Σπ. Πασαλάρης, Μ. Πλωρίτης). Θεωρούν δε, όχι αδικαιολόγητα, πως οι πολιτικοί είναι απολύτως του χεριού τους (τηλελιγούρηδες) και ότι κανείς δεν τολμά να τους κουνήσει, να τους θίξει στο παραμικρό, ή έστω να ψελλίσει Κακλαμάνικα, μ' αποτέλεσμα ν' αναρωτιέται κανείς για το αν έχουμε κυβέρνηση εκλεγμένη από έναν λαό, ή διορισμένη από πειρατο-εκδότες, τρακαδόρους και φοροφυγάδες. Η ασυδοσία τους, που εδράζεται στην πολιτική υποτέλεια, τούς δίνει τη βεβαιότητα πως αυτοί είναι το καθεστώς και συνεπώς οι νόμοι είναι για τους άλλους (τους χαμέλληνες, όπως χαρακτηριστικά τους αποκαλούν) και ιδίως για τους μεταξοσκώληκες, που 'λεγε κι ο Μαρξ. Συνέπεια όλων τούτων και καθώς δεν διαφαίνεται καμιά διέξοδος, οι έλληνες δημιουργοί μπορούν να περισθώσουν, τόσο οι ίδιοι όσον και τα έργα τους, μόνον αν αφελληνισθούν, δηλαδή κατοχυρώσουν τη δραστηριότητά τους κάτω από αλλοεθνείς σημαίες, ώστε ν' αποφύγουν την υπέρ καναλαρχών και εργολαβο-εκδοτών

απαλλοτρίωση, που δολιοτρόπως επεργάζονται κάποιοι παράγοντες, αποκλειστικά σε βάρος των ελλήνων πνευματικών δημιουργών, αλλά και της χώρας ολάκερης.

Εν κατακλείδι, η εκκρεμότητα ως προς την δίκαιη κι αποτελεσματική αντιμετώπιση των Πνευματικών Δικαιωμάτων θέτει εν κινδύνω το σύνολο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς η κοινωνία άγεται βαθμηδόν σε μια νέου τύπου ποδηγέτηση με τη δημοκρατία να υπονομεύεται σταθερά και τη συνταγματική τάξη να διακυβεύεται από μια ύπουλη διαδικασία αποδημοκρατικοποίησης που αγνοεί προκλητικά θεμελιώδεις αξίες και υπέρτατους άξονες.

Τα Πνευματικά Δικαιώματα, ως ...τελευταία δικαιώματα, στην ιεραρχία μιας medio-κρατούμενης πολιτείας (όπου υπάρχει σχεδόν απόλυτη σύμπλεξη/ταύτιση 1ης και 4ης εξουσίας - Ν. Κακαουνάκης), αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο των δικαιωμάτων μιας κοινωνίας, που νιώθει την συναλληλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων να διακυβεύεται από λαθροχειρίες (ερμηνείες και παρερμηνείες συνταγματικών επιταγών – διότι σε τι συνίσταται ο έλεγχος του κράτους;) που συρρικνώνουν και πλαγιοκοπούν μάλλον, παρά διευρύνουν (και κατοχυρώνουν) τ' ανθρώπινα δικαιώματα. Η αίσθηση μιας ανάγωσης (και εν πολλοίς ιδιοτελούς πολιτείας) είναι πανταχόθεν παρούσα, καθώς αυτή εκλαμβάνει τα πνευματικά δικαιώματα των πολιτών, ως κοινό κτήμα (public domain), ή ακόμη χειρότερα ως δική της – και εν συνεχεία τα χαρίζει σ' αυτούς που θέλει να προσεταιρισθεί, εξαγοράσει, ή εξευμενίσει – καλλιεργώντας έτσι μια πληγή για τη δημοκρατική νομιμότητα, καθώς η καταπάτηση και καταλήστευση των πνευματικών δικαιωμάτων, άγει ευθέως στην καταδολίευση του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δημοκρατικού πολιτεύματος, που δεν μπορεί πλέον να είναι αντιπροσωπευτικό μιας κοινωνίας κι ενός λαού κατ' ουσίαν, αλλά μόνον κατ' ονομασίαν.

Το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού και η νομική προστασία του

της Χριστίνας Πηγάκη

Η άμεση πηγή προέλευσης του πνευματικού έργου είναι η ανθρώπινη ικανότητα της ευαισθησίας και της σκέψης κάθε ξεχωριστού δημιουργού. Το άυλο πνεύμα μορφώνει την αδρανή ύλη και, υλοποιούμενο, ενσωματώνεται σ' έναν υλικό φορέα στον οποίο περιέχεται ως έγγραμμα.

Αίσθηση και νόημα υλοποιούνται, μεταφερόμενα απ' τον εσωτερικό κόσμο του δημιουργού στο εξωτερικό περιβάλλον. Έγγραμμα και υλικός φορέας (ή υπόστρωμα) αποτελούν πλέον μια ενιαία αντικειμενο-σκευή που συνιστά το πνευματικό έργο (καλλιτεχνικό ή επιστημονικό).

Μεταξύ του πνευματικού δημιουργού και του έργου του ενυπάρχει πρωτογενώς αμεσώτατος και ακατάλυτος δεσμός, καθώς αυτό φέρει όλα τα στοιχεία του χαρακτήρα του κι αποτελεί το μέσο έκφρασης της προσωπικότητάς του. Επιπροσθέτως δε, μέσω αυτού, μετουσιώνει και εξωτερικεύει τα συναισθήματα και τις ιδέες του, διατυπώνει την κοσμοαντίληψή του, κοινοποιεί τα «πιστεύω» του και καλλιεργεί την αισθητική αγωγή, ικανοποιώντας έτσι τις βαθύτερες ψυχοπνευματικές και υπαρξιακές του ανάγκες.

Ο αδιάρρηκτος δεσμός (Δημιουργού/Έργου) που εγγενώς και εμφανώς υφίσταται, δεν δύναται ωστόσο να οριοθετηθεί και τούτο διότι: αφενός μεταξύ του δημιουργού και του έργου του δεν ενυπάρχει κάποια οριοθετική γραμμή και απ' ετέρου διότι, το πνευματικό έργο (ως υλοποίηση του πνεύματος) είναι κατ' εξοχήν προσωπική εκφορά ήθους, ύφους και νοήματος καθώς και αντικείμενο απόλυτης και αποκλειστικής εξουσίας του δημιουργού του, σ' όλα τα στάδια – από τη σύλληψη της ιδέας και την εκτέλεση έως την κοινοποίηση ή την ανάκληση/απόσυρση – και αυτό ισχύει καθ' όλο το χρονικό διάστημα (που ορίζεται συμβατικά και νομικά, ως όριο αυτής της δικαιοδοσίας – 70 χρόνια μετά το θάνατο του δημιουργού του), ενώ

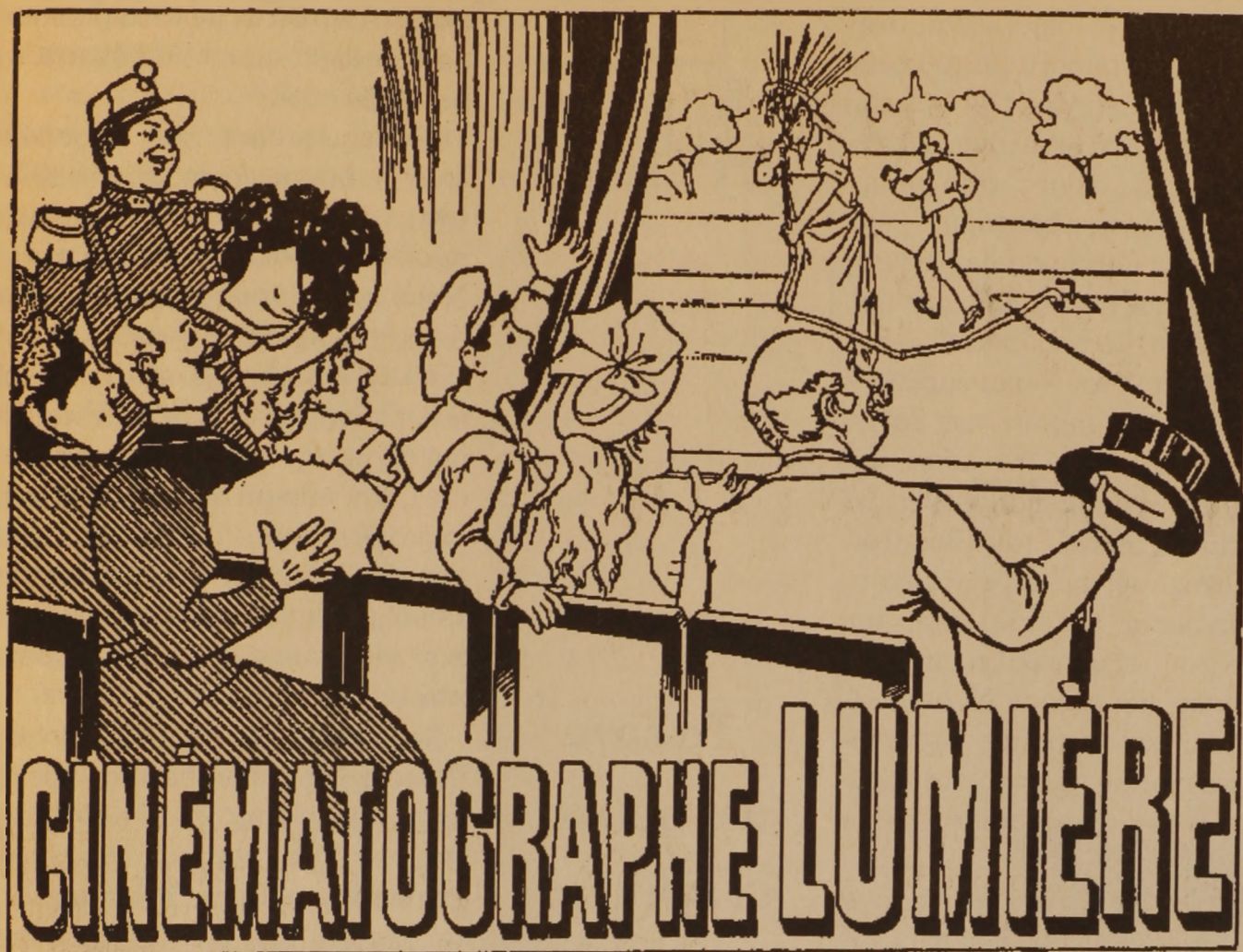
Το
πνευματικό
έργο (ως
υλοποίηση του
πνεύματος)
είναι κατ'
εξοχήν
προσωπική
εκφορά ήθους,
ύφους και
νοήματος.

στη συνέχεια το έργο καθίσταται πλέον (στο διηνεκές) κοινό κτήμα της ανθρωπότητας (public domain) ή, άλλως, στοιχείο και μνημείο της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Αυτή η σχέση Δημιουργού και Έργου, όντας αξεδιάλυτα συνυφασμένη (σε επίπεδο πλήρους ταύτισης), θεμελιώνει το υπέρτατο Ηθικό Δικαίωμα του Δημιουργού επί των δημιουργημάτων του, καθώς αυτά δεν είναι παρά έκφανση της ίδιας του της υπόστασης, πεμπτουσία και προϊόν τού ίδιου τού εαυτού του και με κανένα τρόπο δεν αποτελούν κτήμα προερχόμενο από οποιαδήποτε μορφή ιδιοποίησης ή συμβατικής απόκτησης, αλλά εποιήθησαν εκ του μηδενός διά της επενέργειας του πνεύματος, του ταλάντου, των γνώσεων, του μόχθου και της μαστοριάς. Τα πνευματικά έργα υπάρχουν, γιατί κάποιοι τα δημιούργησαν (φέρουν καταφανώς το στίγμα τους) και μόνον αυτοί δικαιούνται να ορίζουν την τύχη τους, όπως και του ίδιου του εαυτού τους άλλωστε.

Ωστόσο η πρωταρχική ψυχοπνευματική ανάγκη έκφρασης και επικοινωνίας, που υπήρξε άλλωστε και το κίνητρο της δημιουργίας, ωθεί τον δημιουργό στο να κάνει το έργο του προσιτά σε ευρύτερο κύκλο προσώπων ή και σε πλήθος αποδεκτών, στους οποίους απευθύνεται αμέσως ή εμμέσως

• Η Χριστίνα Πηγάκη
είναι δικηγόρος ειδικευμένη
σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

παρέχοντάς τους τη δυνατότητα, να τα γνωρίσουν, να τ' απολαύσουν, ακόμη και να τ' αγοράσουν. Έτσι, οι τρεις βασικοί άξονες γύρω από τους οποίους στρέφεται η Πνευματική Ιδιοκτησία (δηλαδή η νομοκανική δικαιοδοσία επί των έργων του πνεύματος) είναι προδήλως ο Πνευματικός Δημιουργός, το Έργο και το Κοινό.

Το πνευματικό έργο δύναται να καταστεί αντικείμενο οικονομικής εκμεταλλεύσεως, του οποίου η αξία λόγω της μοναδικότητάς του, είναι αυθαίρετη (υπό την έννοια ότι δεν δύναται διά συμβατικών μεθόδων να εκτιμηθεί, διατιμηθεί, ή και αποτιμηθεί) και ως εκ τούτου είναι διαπραγματεύσιμη για κάθε χρονική στιγμή και για κάθε κοινωνικό περιβάλλον. Τα Έργα Τέχνης δεν αποτιμώνται με βάση το κόστος παραγωγής των κοινών προϊόντων, ούτε με την αξία των υλικών παρασκευής τους, ή του υλικού υποστρώματος στο οποίο είναι εγγεγραμμένα, αλλά κυρίως με βάση την αισθητική και νοηματική τους απήχηση σε μια κοινωνία (ή αγορά) που μπορεί (ανάλογα με το μορφωτικό της επίπεδο και την πολιτισμική της παράδο-

ση) να τα κατανοήσει και να τ' αξιολογήσει δεόντως.

Το ερώτημα που γεννάται είναι: κατά πόσο το πνευματικό έργο από την στιγμή που καθίσταται οικονομικό αγαθό αποξενώνεται από τον δημιουργό του, αποκτά αυτονομία και ανεξαρτησία και ακολουθεί την τύχη του, όποια κι αν είναι αυτή;

Η απάντηση που δίνεται στις διατάξεις του Ν. 2121/93 είναι ότι: ο νόμος, αφενός μεν αναγνωρίζει και προστατεύει τον προσωπικό δεσμό του πνευματικού δημιουργού με το έργο του, με την άσκηση του ηθικού δικαιώματός του, αφετέρου δε, αναγνωρίζει την οικονομική αξία του πνευματικού έργου, ως προϊόντος εκμετάλλευσής για τον δημιουργό, με την άσκηση του περιουσιακού δικαιώματός του.

Ο πνευματικός δημιουργός, με την σύντονη άσκηση του ηθικού και περιουσιακού δικαιώματός του, έχει τη δυνατότητα να προστατεύει το έργο του από κάθε προσβολή καθώς επίσης ν' αποφασίζει ο ίδιος για την οικονομική του εκμετάλλευση.

Οι εξουσίες του ηθικού δικαιώματος του πνευματικού δημιουρ-

Έτσι, οι τρεις
βασικοί
άξονες γύρω
από τους
οποίους
στρέφεται
η Πνευματική
Ιδιοκτησία
είναι
προδήλως ο
Πνευματικός
Δημιουργός,
το Έργο
και το Κοινό.

γού που ενδεικτικά απαριθμούνται στο Νόμο είναι:

α) Η εξουσία της δημοσίευσης, η οποία δίνει στον δημιουργό το δικαίωμα ν' αποφασίσει το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο παρουσίας του έργου του στο κοινό.

β) Η εξουσία αναγνώρισης της πατρότητας, της αναγραφής, δηλαδή, του ονόματος του δημιουργού σε κάθε αντίτυπο του έργου και σε κάθε δημόσια παρουσίασή του, ή της μη αναγραφής του ονόματός του εφ' όσον αυτό επιθυμεί ο ίδιος.

γ) Η εξουσία της απαγόρευσης κάθε παραμόρφωσης, περικοπής, ή άλλης τροποποίησης του έργου, καθώς και κάθε προσβολής του δημιουργού, οφειλόμενης στις συνθήκες παρουσίας του έργου στο κοινό.

δ) Η εξουσία προσπέλασης στο έργο, η οποία δίνει στον δημιουργό το δικαίωμα να επικοινωνεί με το έργο του, και,

ε) Η εξουσία υπαναχώρησης (μόνο για τα έργα του λόγου και της επιστήμης), το δικαίωμα, δηλαδή, του δημιουργού να υπαναχωρεί από συμβάσεις μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος, ή εκμετάλλευσής του, ή άδειας εκμετάλλευσής του, εφ' όσον αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία της προσωπικότητάς του, εξαιτίας μεταβολών στις πεποιθήσεις του και αναθεώρησης των απόψεών του, ή στις περιστάσεις που οι εξελίξεις υπερκέρασαν τις θέσεις και τις εκφερόμενες διά του έργου του αντιλήψεις, με υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης στον αντισυμβαλλόμενο, στην περίπτωση ενδεχόμενης ζημίας.

Το ηθικό δικαίωμα συνδέεται ωσαύτως με το περιουσιακό, με την άσκηση της εξουσίας δημοσίευσης από τον πνευματικό δημιουργό, που μ' αυτό τον τρόπο εντάσσει το έργο του στους νόμους της αγοράς κι αποτελεί πλέον ένα προϊόν εμπορικά αξιοποιήσιμο. Και αντίθετα, ή συμπληρω-

ματικά, η άσκηση του περιουσιακού δικαιώματος ικανοποιεί το ηθικό δικαίωμά του.

Με την άσκηση της εξουσίας δημιουργίας, από τον πνευματικό δημιουργό, εξουσίες του περιουσιακού δικαιώματός του, οι οποίες επιτρέπουν την οικονομική εκμετάλλευση του έργου, εκχωρούνται συχνότατα σε τρίτους, οι οποίοι και καθίστανται πλέον δικαιούχοι των εξουσιών αυτών. Ο Νόμος δίνει την δυνατότητα στον δημιουργό να μεταβιβάσει το σύνολο των εξουσιών που απορρέουν από το περιουσιακό του δικαίωμα, ή μέρος αυτών, με περιορισμούς στον χρόνο, στον τόπο, ή τις συνθήκες, για κάθε μορφή εκμετάλλευσης του έργου ή για ορισμένες μόνο από αυτές.

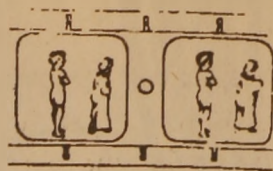
Προκειμένου, ο δικαιούχος (εκδότης, παραγωγός ή διανομέας), ν' ασκήσει τις εξουσίες του περιουσιακού δικαιώματος που του έχει εκχωρήσει ο πνευματικός δημιουργός και να επιτύχει την καλύτερη δυνατή κατά την κρίση του εκμετάλλευση του έργου, καθώς αυτός αναλαμβάνει το οικονομικό ρίσκο και ανάλογα με το σκοπό της μεταβίβασης, απαιτεί από τον δημιουργό τον περιορισμό του ηθικού δικαιώματός του, τουλάχιστον όσον αφορά τη δημοσίευση ή την παρουσίαση του έργου. Έτσι, ο βαθμός περιορισμού των εξουσιών του ηθικού δικαιώματος καθίσταται αντικείμενο διαπραγματεύσεων, οι οποίες εξαρτώνται κυρίως από τους εξής παράγοντες: τις δυνατότητες εκμετάλλευσης του έργου, υπό διάφορες μορφές και από το «όνομα» του δημιουργού ή, συχνάκις, και των συμπρατόντων συνδημιουργών και εκτελεστών που κατά την εμπορική διακίνηση προσμετρώνται ανάλογα με τη φήμη και την εμπορική επιτυχία προηγούμενων έργων τους και γενικώς τον βαθμό θετικής απήχυσής τους στο κοινό, αποτελώντας ενεργό εγγύηση και θέλγητρο που συνδέεται άμεσα με τα οικονομικά οφέλη, τα οποία μέλλουν να προέλθουν από την εκμετάλλευση του έργου.

Παρά το νομοθετικό πλαίσιο και την προστασία που αυτό παρέχει

στον πνευματικό δημιουργό, στην πράξη, η οικονομική αξία του κάθε έργου θέτει πλειστάκις σε δεύτερο επίπεδο το ηθικό δικαίωμα. Τις περισσότερες δε φορές, ο δημιουργός (καλλιτέχνης ή επιστήμων) –μη διαθέτοντας ίδια μέσα διακίνησης και μη δυνάμενος να βρίσκεται σε ισότιμη θέση με τον δικαιούχο του περιουσιακού του δικαιώματος ή των ποικίλων χρηστών των έργων του, που κατέχουν τα μέσα και τους τρόπους διακίνησης– εκχωρεί συμβατικά εξουσίες του ηθικού δικαιώματός του, αφ' ενός μεν διότι, η οικονομική εκμετάλλευση του έργου τού εξασφαλίζει πόρους επιβίωσης, αφ' ετέρου δε διότι είναι και ο μόνος τρόπος να καταστεί το έργο του προσιτό στο ευρύτερο κοινό και να επιτελέσει έτσι το σκοπό για τον οποίο εποιήθη.

Ιδιαίτερα δε σε πνευματικά έργα όπου απαιτείται η επένδυση μεγάλου χρηματικού κεφαλαίου, όπως π.χ. στον Κινηματογράφο και τα Οπτικο-ακουστικά εν γένει έργα, ο δικαιούχος του περιουσιακού δικαιώματος και των εξουσιών που απορρέουν από αυτό απαιτεί από τους αρχικούς δημιουργούς τον μεγαλύτερο δυνατό περιορισμό του ηθικού δικαιώματός τους, προκειμένου να επιτύχει την καλύτερη δυνατή εκμετάλλευση του έργου, που θα του επιτρέψει την απόσβεση του κεφαλαίου και θα του επιφέρει σημαντικά έσοδα. Η στρατηγική που ακολουθεί ο δικαιούχος του περιουσιακού δικαιώματος για την προώθηση και εκμετάλλευση του έργου καθορίζεται από τις εκάστοτε απαιτήσεις αυτών που ελέγχουν τα μέσα που καθιστούν το έργο προσιτό στο κοινό. Έτσι, ο δικαιούχος του περιουσιακού δικαιώματος κρίνει απαραίτητη και για αυτόν συμφέρουσα την αποδέσμευσή του από περιορισμούς οι οποίοι απορρέουν από την άσκηση του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού, στο μέτρο βέβαια που δεν θίγεται τουλάχιστον η πατρότητα του έργου.

Γεννάται δε το ερώτημα, κατά πόσο είναι έγκυρες οι συμφωνίες που περιορίζουν το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού, το οποίο σύμφωνα με το Νόμο είναι αμεταβίβα-

Τα έργα
τέχνης (και
τα έργα του
πνεύματος
γενικότερα)
δεν είναι
ανακυκλώσιμα
υλικά, ούτε
αναλώσιμα
προϊόντα,
αλλά
εκ προοιμίου
μνημεία,
και η
προστασία
τους
επιβάλλεται
παντοιοτρό-
πως.

στο, εν αντιθέσει με το περιουσιακό δικαίωμα, το οποίο δύναται να μεταβιβασθεί.

Οι περιορισμοί που προσβάλλουν το δικαίωμα της προσωπικότητας καθιστούν την συμφωνία προδήλως άκυρη, ως αντίθετη στο Νόμο και τα χρηστά ήθη. Τα όρια όμως της κρίσης ως άκυρης μιας τέτοιας συμφωνίας είναι ασαφή και η ακυρότητα, ή μη, κρίνεται σε σχέση με την εξουσία, ή τις εξουσίες, του ηθικού δικαιώματος που περιορίστηκαν συμβατικά και προσβάλλουν την προσωπικότητα του δημιουργού πέρα από τα όρια που γίνονται ανεκτά και αποδεκτά.

Δεδομένου ότι ο πνευματικός δημιουργός δεν διαθέτει ο ίδιος τα μέσα προώθησης και εκμετάλλευσης του έργου του, αυτό ξεφεύγει εκ των πραγμάτων από τον απόλυτο έλεγχό του και περνάει στη σφαίρα επιρροής του εμπορικού κυκλώματος, αλλοτριώνοντας έτσι, κατά κάποιον τρόπο, τον προσωπικό δεσμό του μ' αυτό κι ο ρόλος του εξαντλείται, για το εμπορικό κύκλωμα, στο στάδιο αυτό, καθώς πλέον το πνευματικό αγαθό καθίσταται οικονομικό αγαθό.

Η παρουσίαση του πνευματικού έργου σε τρίτους από τον ίδιο τον δημιουργό, προκειμένου να καταστήσει το έργο του προσιτό στο κοινό, η μετέπειτα διακίνησή του από τον δικαιούχο του περιουσιακού δικαιώματος, ή από περαιτέρω δικαιούχους, που αντλούν παράγωγα δικαιώματα, καθώς και η εξέλιξη της τεχνολογίας, παρά την προστασία που παρέχεται από τον Νόμο στον πνευματικό δημιουργό, εν τοις πράγμασι, καθιστούν εξαιρετικά δυσχερή και πολλές φορές αδύνατο τον έλεγχο, ως προς τη μη προσβολή του ηθικού δικαιώματός του.

Ωστόσο υπάρχουν αρκετές χαρακτηριστικές περιπτώσεις επιτυχούς άσκησης του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού σε ποικίλα πεδία καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αξίζει ν' αναφερθούν. Ο Νίκος Κούνδουρος, το 1959, εστράφη κατά του Φιλοποίμενος Φίνου για το final cut της

ταινίας *Το ποτάμι*, μ' αποτέλεσμα ν' απαγορευθεί το μοντάζ του Φίλνου και να δικαιωθεί ο δημιουργός, αν και στη συνέχεια άσκησε το δικαίωμά του σε περιορισμένη έκταση. Ο **Οδυσσέας Ελύτης**, το 1988, εστράφη κατά του Φεσιβάλ Αθηνών, απαγορεύοντας την παρουσίαση του *Άξιον Εστί* που προετοιμάζετο χωρίς την συναίνεσή του στο Ηρώδειο από τον **Μ. Θεοδωράκη** και μόνο μετά τη μεσολάβηση της τότε υπουργού Πολιτισμού κ. **Μελίνας Μερκούρη**, επέτρεψε τελικά την παρουσίαση κι εφ' όσον είχε γίνει απολύτως σεβαστό το δικαίωμά του. Όπως δε προσφάτως ο **Θόδωρος Αγγελόπουλος** αρνήθηκε να ενδώσει σε μια άλλη φαεινή ιδέα του ΥΠΠΟ που ήθελε την παρουσίαση αποσπασμάτων της ταινίας του *Μια αιωνιότητα και μια μέρα* στην συναυλία των Rolling Stones στην Αθήνα. Πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι στις προαναφερθείσες περιπτώσεις υπήρχε δυνατότητα ελέγχου των πνευματικών δημιουργών για την έγκαιρη και αποτελεσματική άσκηση του ηθικού δικαιώματός τους. Μία ακραία περίπτωση προσβολής του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού που απασχόλησε πρόσφατα τα Ελληνικά Δικαστήρια (υπόθεση **Π. Σκρουμπέλου** κατά της εταιρείας Free Productions) ήταν η αυθαίρετη ενέργεια του παραγωγού να προβεί στην οριστική μορφή του έργου χωρίς την έγκριση του σκηνοθέτη, ο οποίος σε κάθε περίπτωση πρέπει να εγκρίνει το πρότυπο παραγωγής αντιτύπων ώστε το έργο να θεωρηθεί περατωμένο, ενώ καμία μεταγενέστερη τροποποίηση της οριστικής αυτής μορφής δεν μπορεί να γίνει χωρίς την άδειά του. Ο παραγωγός επικαλέστηκε τα στενά χρονικά περιθώρια που είχε προκειμένου να προλάβει την οικονομική εκμετάλλευση του έργου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό,

στην αρχή της σχολικής περιόδου, λόγω του εκπαιδευτικού χαρακτήρα του έργου και προέβη σε αυθαιρεσίες για τις οποίες είναι τώρα υπόλογος και υπόδικος.

Η άσκηση του ηθικού δικαιώματος του πνευματικού δημιουργού έρχεται πολλές φορές σε σύγκρουση με την άσκηση του περιουσιακού δικαιώματος του δικαιούχου και τα οικονομικά συμφέροντα που αντλεί από αυτό, καθώς ο πρώτος έχει πρωτίστως ηθικό, πνευματικό και συναισθηματικό δεσμό με το έργο του και δευτερευόντως επιθυμεί (αν και δεν απεκδύεται) το όποιο οικονομικό όφελος, ενώ ο δικαιούχος ασκεί το παράγωγο περιουσιακό του δικαίωμα, σύμφωνα με τις συνθήκες της αγοράς και τους νόμους του εμπορίου, στερούμενος κάθε προσωπικού δεσμού με το έργο το οποίο εμπορεύεται.

Τα εν πολλοίς αντικρουόμενα αυτά συμφέροντα επιθυμεί και προσπαθεί να εξισορροπήσει η υφιστάμενη νομοθεσία, με την προστασία που παρέχεται τόσο στις διατάξεις του Ελληνικού περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας Νόμου, όσο και στις Διεθνείς Συμβάσεις, στις οποίες όμως δεν μπορούν να προβλεφθούν όλες οι πιθανές ή απίθανες προσβολές του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού, ούτε υφίσταται πάντοτε πρακτική δυνατότητα ελέγχου απ' τον ίδιο του τρόπον, της μη περικοπής, ή άλλης τροποποίησης του έργου, καθώς και των μέσων εμπορικής εκμετάλλευσής του. Ωστόσο, η ενάσκηση του εν λόγω δικαιώματος αποτελεί για τον ίδιο τον δημιουργό μια υπέρτατη υποχρέωση, που πρέπει απαρεγκλίτως να επιμελείται, γιατί διαφορετικά αναιρεί στην πράξη την ίδια του την υπόσταση, αφήνοντας, ή κι εγκαταλείποντας, το έργο του στο έλεος των ποικιλώνυμων εκμεταλλευτών και πειρατών, ή εξ αγνοίας ασεβών παραποιητών, αυτοπεριοριζόμενος σ' ένα ρόλο παραγωγού κοινών προϊόντων και καθιστάμενος έτσι απλούς κτήτωρ, όπως τόσοι και τόσοι άλλοι κτήτορες κοινών αντικειμένων, προϊόντων ή υλικών. Τα έργα τέχνης (και τα έργα του

πνεύματος γενικότερα) δεν είναι ανακυκλώσιμα υλικά, ούτε αναλώσιμα προϊόντα, αλλά εκ προοιμίου μνημεία, και η προστασία τους επιβάλλεται παντοιοτρόπως, τόσο κατά το χρονικό διάστημα που η δικαιοδοσία αυτή βρίσκεται στα χέρια του ίδιου του δημιουργού (ή των φυσικών κληρονόμων του), όσο και μετά, όταν το έργο γίνεται κοινό κτήμα και την προστασία του αναλαμβάνει η πολιτεία.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

το νέο του βιβλίο

ΜΥΘΟΣ ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

**Μια άλλη
ματιά**

στους αρχαίους
και σύγχρονους
Ολυμπιακούς Αγώνες

Εκδόσεις
ΣΤΑΧΥ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΡΟΟΔΟΣ ΑΕΕΕ

Μεσολογίου 5 - 106 81 Αθήνα

Τηλ.: 38.30.889-38.21.001 • Fax: 38.29.207

Homo Piraticus:

Ολίγα τινά περί της πειρατείας, των θυμάτων της και της εφαρμογής των νόμων στην Ελλάδα

του Άγι Μεταξόπουλου

Ως τις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι περιπτώσεις πειρατικής αναπαραγωγής και εκμετάλλευσης κινηματογραφικών ταινιών ήταν ελάχιστες. Το μεγάλο κόστος των αντιτύπων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι άλλος τρόπος προσοδοφόρας εκμετάλλευσής τους δεν υπήρχε εκτός από τη φανερή -και, συνεπώς, εκτεθειμένη σε κινδύνους διώξεων, κατασχέσεων κ.λπ.- προβολή τους σε κινηματογραφικές αίθουσες, καθιστούσε ασύμφορη κάθε πειρατική δραστηριότητα αυτής της μορφής. Το 1981, όμως, εισβάλλει στην ελληνική αγορά η βιντεοκασέτα. Και τα πράγματα μεταβάλλονται ριζικά. Γιατί το κόστος αναπαραγωγής πλαστών βιντεοκασετών είναι μηδαμινό, η διακίνησή τους ευχερέστατη και ο κίνδυνος εντοπισμού και κατάσχεσής τους ουσιαστικά ανύπαρκτος.

Φυσικό, λοιπόν, ήταν οι κυνηγοί του εύκολου κέρδους να αναλαμβάνουν αδίστακτα αυτούς τους κινδύνους και να προχωρούν ακάθεκτοι στην παραγωγή δεκάδων χιλιάδων πλαστών βιντεοκασετών.

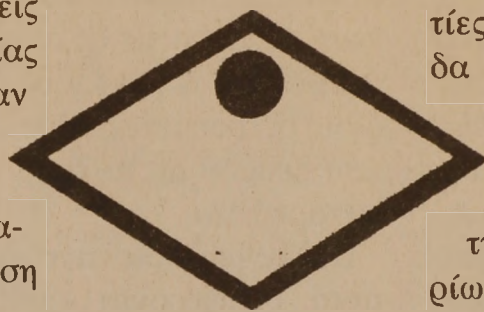
Συγχρόνως, όμως, άρχισαν, δειλά-δειλά στην αρχή, με περισσότερη ορμή και αποφασιστικότητα λίγο αργότερα, να δημιουργούνται στη

χώρα μας μεγάλες επιχειρήσεις νόμιμης παραγωγής και εμπορίας βιντεοκασετών, που κατέβαλλαν σημαντικότερα ποσά στους ημεδαπούς και αλλοδαπούς δικαιούχους (παραγωγούς, διανομείς κ.λπ.) για την απόκτηση των σχετικών δικαιωμάτων.

Το 1984 οι νόμιμες αυτές επιχειρήσεις, βλέποντας ότι η ασύδοτη πειρατική δραστηριότητα έθετε σε κίνδυνο την ίδια την υπόστασή τους, αποφάσισαν να αντιδράσουν. Και ίδρυσαν την Εταιρεία Προστασίας Πνευματικής Ιδιοκτησίας Βιντεοπαραγωγών Ελλάδος (ΕΠΠΙΒΕ), η οποία, αμέσως μετά την ίδρυσή της, άρχισε τον αγώνα της κατά της πειρατείας με τη διενέργεια συνεχών ελέγχων, την υποβολή μηνύσεων και την κατάσχεση βιντεοκασετών και μηχανημάτων.

Από το 1984 ως το 1987 η ΕΠΠΙΒΕ διενήργησε 450 περίπου ελέγχους, με αποτέλεσμα την υποβολή 177 μηνύσεων και την κατάσχεση 37.053 βιντεοκασετών και 215 μηχανημάτων αναπαραγωγής τους.

Περιορίστηκε έτσι το ποσοστό των πλαστών βιντεοκασετών από 80% που ήταν το 1984, σε 45% περίπου το 1987, η πειρατεία, όμως, εξακολούθησε να ανθεί -υπό βελτιωμένες μάλιστα μορφές (τέλεια απομίμηση των εξωτερικών χαρακτηριστικών, καλύτερη εικόνα κ.λπ.)- και να προκαλεί τεράστιες ζημιές σε όλους τους επαγγελμα-

Η
πειρατεία
προκαλεί
τεράστιες
ζημιές
σε όλους τους
επαγγελματίες
του κλάδου
αλλά και
στα έσοδα
του κρατικού
προϋπολο-
γισμού.

τίες του κλάδου αλλά και στα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού.

Από το 1987 και μετά άρχισαν να φθάνουν στα ακροατήρια των ποινικών δικαστηρίων οι υποβληθείσες από την ΕΠΠΙΒΕ μηνύσεις. Επακολούθησε σωρεία δικών κατά τη διάρκεια των οποίων ακούστηκαν πολλές εξαιρετικώς πρωτότυπες απόψεις, όπως, π.χ., ότι η πειρατική εκμετάλλευση ξένων ταινιών είναι μεν θεωρητικώς επιλήψιμη, συμβάλλει όμως, στην εξοικονόμηση συναλλάγματος, ότι αυτός που αγοράζει το αντίτυπο κινηματογραφικής ταινίας αποκτά και το δικαίωμα εκμετάλλευσης του ενσωματωμένου σε αυτό έργου (πράγμα το οποίο σημαίνει ότι ο θεατρικός επιχειρηματίας που αγοράζει από υπαίθριο πωλητή βιβλίο περιέχον θεατρικό έργο αποκτά το δικαίωμα να ανεβάσει το έργο αυτό στο θέατρό του), ότι οι κινηματογραφικές ταινίες γενικώς και ειδικώς οι αμερικανικές είναι χυδαία κατασκευάσματα, διαφθείροντα τα ήθη και, συνεπώς, δεν χρειάζεται να τους παρέχουμε ειδική προστασία, και, κυρίως, ότι οι πειρατές δεν παραπλανούν το κοινό γιατί, απλούστατα, το κοινό δεν ενδιαφέρεται να μάθει αν είναι γνήσιες ή πλαστές οι βιντεοκασέτες που αγοράζει...

Η τελευταία αυτή άποψη, αν γινό-

• Ο Άγις Μεταξόπουλος είναι νομικός σύμβουλος της Εταιρείας Προστασίας Οπτικοακουστικών Έργων.

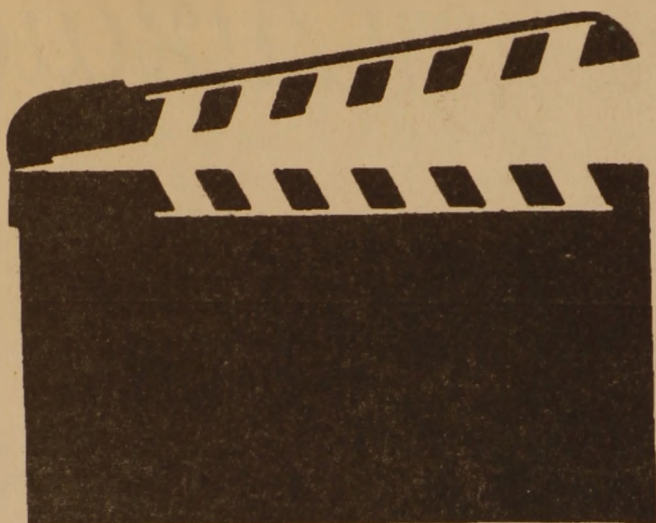
αν δεκτή, θα μετέτρεπε το τελούμενο από τους πειρατές και τιμωρούμενο με κάθειρξη μέχρι 10 ετών κακούργημα της πλαστογραφίας μετά χρήσεως για τον πορισμό περιουσιακού οφέλους, σε απλή κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας η οποία, σύμφωνα με τον τότε ισχύοντα Ν. 2387/1920, ετιμωρείτο με φυλάκιση τριών μηνών κατ' ανώτατο όριο, δηλαδή με ποινή εξαγοραζόμενη με την πληρωμή χρηματικού ποσού πολύ μικρότερου απ' αυτό που κάθε σεβόμενος εαυτόν βιντεοπειρατής δαπανούσε κατά τη σαββατιάτικη νυκτερινή διασκέδασή του.

Επί έξι συνεχή χρόνια, από το 1987 ως το 1992, οι δικηγόροι της ΕΠΠΙΒΕ και της ΕΠΟΕ, που τη διαδέχθηκε, κινούμενοι από δικαστήριο σε δικαστήριο σε ολόκληρη τη χώρα, προσπαθούσαν να πείσουν όλους όσους, υπό οιαδήποτε ιδιότητα, ασχολούνταν με την αντιμετώπιση της πειρατείας, για τη νομική και ουσιαστική βασιμότητα των ισχυρισμών της ΕΠΠΙΒΕ και της ΕΠΟΕ, χωρίς πάντοτε να το επιτυγχάνουν.

Τελικώς, η έκδοση κάποιων εμπεριστατωμένων Αρεοπαγιτικών αποφάσεων στις αρχές του 1992 έθεσε οριστικό τέρμα στις αμφισβητήσεις και έκλεισε όλους τους δρόμους διαφυγής των πειρατών. Ήρθαν, όμως πολύ αργά αυτές οι αποφάσεις.

Γιατί, εν τω μεταξύ, η λειτουργία των ιδιωτικών τηλεοπτικών καναλιών είχε καταφέρει βαρύτατο πλήγμα τόσο στις νόμιμες όσο και στις παράνομες επιχειρήσεις αναπαραγωγής βιντεοκασετών. Και είχε δημιουργήσει ένα καινούργιο πρόβλημα πολύ σοβαρότερο από τη βιντεοπειρατεία: την τηλεοπτική πειρατεία. Η οποία:

α) ασκείται ευκολότατα με τη χρη-

σιμοποίηση μίας βιντεοκασέτας μισθωμένης από το γειτονικό «βιντεοκλάμπ»,

β) εκμηδενίζει κυριολεκτικώς κάθε δυνατότητα άλλης εκμετάλλευσης της μεταδοθείσης κινηματογραφικής ταινίας σε ολόκληρη την περιοχή την οποία καλύπτει η εμβέλεια του τηλεοπτικού σταθμού που τη μεταδίδει,

γ) είναι σχεδόν αδύνατος ο προληπτικός έλεγχός της, γιατί λειτουργούν στη χώρα περισσότεροι από 200 τηλεοπτικοί σταθμοί, οι οποίοι για να αποφύγουν πιθανές έγκαιρες επεμβάσεις γράφουν απλώς στα προγράμματά τους ότι την τάδε ώρα θα προβληθεί ελληνική ή ξένη ταινία, χωρίς να αναφέρουν ποτέ το όνομά της,

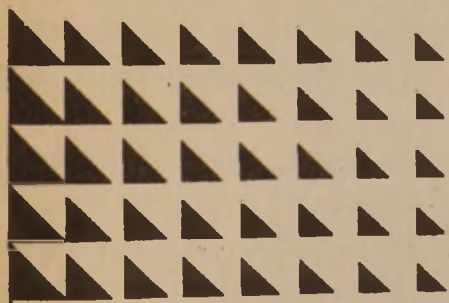
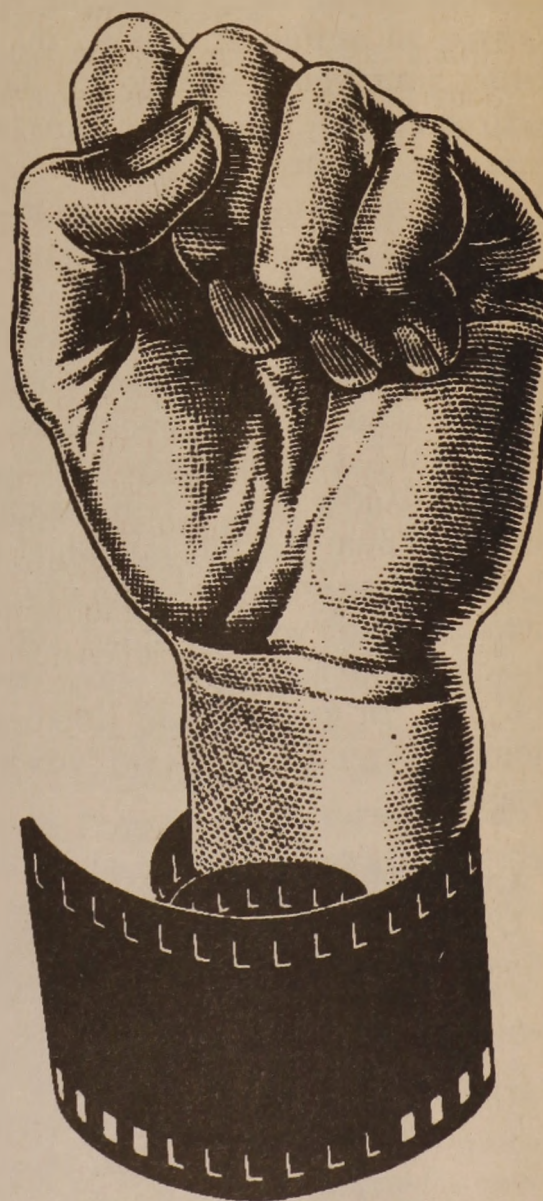
δ) είναι δυσχερέστατη η καταστολή της γιατί το κόστος παρακολούθησης 200 τηλεοπτικών σταθμών είναι απαγορευτικό (μόνο το Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο θα μπορούσε και θα έπρεπε να το έχει κάνει ήδη) και γιατί η τηλεοπτική πειρατεία ασκείται από ανθρώπους που διαθέτουν σημαντική δύναμη και επιρροή σε τοπικό επίπεδο. (Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η καταστολή αυτή θα ήταν τελείως αδύνατη –δεδομένου ότι στην περίπτωση των τηλεοπτικών μεταδόσεων δεν είναι δυνατόν να γίνει λόγος περί πλαστογραφίας– αν δεν υπήρχε ο Νόμος 2121 του 1993, που τιμωρεί με αρκετή αυστηρότητα και το αδίκημα της κλοπής πνευματικής ιδιοκτησίας).

Υπό τα δεδομένα αυτά οι πειρατές θα είχαν πλήρως κυριαρχήσει

στην ελληνική αγορά, αν στις πειρατικές δραστηριότητες μετείχαν και τα μεγάλα πανελλήνια εμβέλειας κανάλια. Ευτυχώς, τα κανάλια αυτά έχουν –φαίνεται– καταλήξει στο συμπέρασμα ότι καλόν είναι να μην προχωρεί κανείς στην προβολή μίας ταινίας, αν δεν έχει προηγουμένως αποκτήσει το δικαίωμα προβολής της, γιατί αλλιώς κινδυνεύει να χάσει τη δυνατότητα μελλοντικών προμηθειών – πράγμα που θα επέφερε δυσμενέστερες συνέπειες στα έσοδά τους. Απομένουν, όμως, άλλα 200 περίπου κανάλια, τα οποία εξακολουθούν να πιστεύουν –όπως άλλωστε και αρκετοί αξιοσέβαστοι συμπολίτες μας– ότι οι διατάξεις περί προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελούν κάτι που μπορεί να χαρακτηριστεί περίπου ως περιττή πολυτέλεια.

Τι πρέπει, λοιπόν, να γίνει για να λυθεί το πρόβλημα; Δυστυχώς, πρέπει να γίνει κάτι σχεδόν ακατόρθωτο: να εφαρμοσθούν οι νόμοι!

Τι πρέπει,
λοιπόν,
να γίνει
για να λυθεί
το πρόβλημα;
Δυστυχώς,
πρέπει
να γίνει κάτι
σχεδόν
ακατόρθωτο:
να
εφαρμοσθούν
οι νόμοι!

Οἱ Δικαιοῦχοι τῶν Δικαιωμάτων

Μιά Προσωπική Κατάθεση γύρω στὴ Φωτοτύπηση
(μὲ ἓνα Ὑστερόγραφο περὶ τὴν Κλοπή)

τοῦ Δημήτρη Ἀρμάου

Η σχέση μου μὲ τὸ ἀντικείμενο, μολονότι γιὰ μιὰν ἑπταετία περίπου κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπῆρξε καὶ ἰδιαίτερα στενὴ, οὐδέποτε ἀπέκτησε τὸ βάθος εἰδίκευσης ἢ τὴ γοητεία ἐρασιτεχνικῆς ἐνασχόλησης. Ὦντας ὅμως δίδουλος, ἀκόμα καὶ σ' ἐκείνη τὴν περίοδο τῶν πυκνῶν ἐπαφῶν, καὶ σὲ διαρκὴ ἀπορία, κοιτάζοντας τὸ ποτάμι καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ τοῦ ὄχθους ταυτόχρονα, διατήρησα μιὰ περιέργεια γιὰ τὸ ζήτημα, ποὺ ἂν δὲ μὲ κατατρώγει, τοῦτο συμβαίνει ἀπλῶς ἐπειδὴ ἐνωρίτερα κατέληξα ὅτι πρόκειται γιὰ ἓνα ἀκόμη ἀπὸ τὰ (ἀρκετὰ) προβλήματα ποὺ (πρῶτον) δὲ θὰ τὰ λύσω ἐγώ, (δεύτερο) δὲ θὰ προλάβω νὰ τὰ δῶ λυμένα μέσα στὸ διάστημα ζωῆς ποὺ φυσιολογικά μου προορίστηκε, καὶ (τρίτο) δὲ βλέπω τὴ δυνατότητα κὰν ριζικῆς ἐπίλυσής τους στὸ συγκεκριμένο σύστημα βίου ποὺ μᾶς ἐτάχθη. Ἐστιάζοντας μὲ τρόπο προσωπικὸ σὲ μιὰ λεπτομέρεια τοῦ νομικοῦ, ἢ καὶ παρανομικοῦ, προβληματισμοῦ –στὴν ἀναπαράγωγη, τὴ φωτοτύπηση εἰδικότερα–, ἰδοὺ πῶς ἔχει τὸ πράγμα γιὰ ἓναν παρατηρητή.

Ἀπὸ τὴ Μιά Ὅχθη

Οἱ ἐπισκέψεις μου μὲ ἐρευνητικὲς προθέσεις σὲ ἐκτὸς Ἑλλάδος βιβλιοθήκες

ἦταν σύντομες –κι ὡς ἐκτούτου φορτισμένες μὲ περίσσεια ἔνταση. Κι ἐκεῖ ἡ ἀγωνία τοῦ συναλλάγματος, τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν σὲ ξένο νόμισμα, ἢ διστακτικότητα στὶς ἐπαφὲς μὲ ξένες τράπεζες ἢ στὴ χρήση πιστωτικῶν καρτῶν (κάποιοι καταλαβαίνουν –οἱ πρὶν πολλοί, σκέφτομαι μελαγχολικά) ἐπέβαλλε αὐστηρὲς προτεραιότητες στὴν προμήθεια βιβλίων. Συνεπῶς, βρέθηκα πολλὰς φορὲς ἀπέναντι στὸ ἀδιέξοδο τοῦ 10%: ἀπὸ κάθε ἔργο μὲ δικαιώματα (κάθε νεότερο ἔργο –ιδίως τῶν δύο-τριῶν τελευταίων δεκαετιῶν) μόνο τὸ δέκατο τῆς ἑκτασῆς του ἦταν φωτοτυπικὰ ἀναπαραγώγιμο. Ἀφήνω τὶς ἀδόκητες ἐκπλήξεις μὲ τὰ βιβλία (λ.χ. νὰ θῆς ἓνα ἀπὸ τὰ ὀχτὼ ἴσης ἑκτασῆς κεφάλαια ἢ μελετήματα ἑνὸς τόμου) –στὰ περιοδικὰ ὑπάρχει ἐλαστικότητα–, γιὰ τὸ ἄληθινὸς αἰφνιδιασμός ἦταν μὲ τὰ ποιήματα.

Στὸν τόπο μου δὲν εἶχα ποτὲ ἀντιμετώπισαι δῖλημμα: ὅποιο ποῖημα μ' ἐνδιέφερε μποροῦσα νὰ τὸ βρῶ· σκάλιζα μιὰν ἀνθολογία, τὸ ἐπεσήμαινα σὲ κἀνα ἔντυπο παρεμφεροῦς θεματολογίας, προμηθεύομαι ἐπιτέλους τὸ βιβλίο, ἢ ἔσπευδα μιὰ-καὶ-δυὸ νὰ τὸ δανειστῶ ἀπὸ κάποιον ποὺ ἤξερα ὅτι τὸ εἶχε στὴν κατοχὴ του (τέτοιοι φίλοι, εὐτυχῶς, δὲ μου λείψανε). Μὰ ὅταν μιὰ παραπομπὴ σὲ στέλνει, ἀρχικὰ μὲ φουντωμένη ἀδημονία, ν' ἀναζητήσεις ἓνα ἄγνωστό σου μέχρι τότε ποιητικὸ κείμενο σὲ βιβλιοθήκη τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ κατόπιν, μὲ ζωερὴ ἐκπληξὴ γιὰ τὴν ἀπρόβλεπτη

«χρησιμότητά» του, τὸ ἐντοπίσεις παρ' ἐλπίδα σὲ κάποια βιβλιοφιλικὴ παμφλέτα κυκλοφορημένη πρὶν πέντ-ἕξι χρόνια, μαζί μὲ κανένα δεύτερο ἢ τρίτο ἀκόμα (τὸ πολὺ), τότε τί κάνεις;

Ἄλφα: ἂν ἔχεις πρόχειρα τὰ στοιχεῖα (κι ἂν ὑπάρχουν), προσπαθεῖς νὰ πείσεις τὸ βιβλιοθηκάριο ὅτι πρόκειται γι' ἀναδημοσίευση μετὰ ἀπὸ πενήντα χρόνια. Βῆτα: λὲς ψέματα, καταγίνεσαι δηλαδή νὰ μπερδέψεις τὸν ὑπεύθυνο, ἢ προσπαθεῖς νὰ ἐπωφεληθεῖς τῶν σχέσεων ἀμοιβαίας συμπάθειας ποὺ ἔχουν, ὅσο ἔχουν, μεταξύ σας ἀναπτυχθεῖ. Γάμμα: τὸ ἀπομνημονεύεις, ἐφόσον εἶναι ἀρκετὰ σύντομο, καὶ ἂν ἐμπιστευεσαι βεβαίως τὴ μνήμη σου, στὸ μέτρο ποὺ ἡ νευρικὴ ὑπερένταση δὲ σοῦ ἐπιτρέπει νὰ καταφύγεις σὲ ἄλλη πιὸ ἀξιόπιστη λύση. Δέλτα: παίρνεις μιὰ βαθιὰ ἀνάσα, καὶ ἔπειτα στρώνεις καὶ τὸ ἀντιγράφεις –μερικὰ (πράγμα ποὺ δὲ συστήνεται) ἢ ἐν συνόλῳ.

Τὸ «ἀπόλυτο» ἀδιέξοδο ἐπῆλθε καὶ αὐτό, χάρις σὲ μιὰν ...ὀλιγοσέλιδη σύνθεση, ὅποτε πιά, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ μὲ σηκωμένες τρίχες, ἀναγκάστηκα νὰ ρωτήσω:

– Δηλαδή καὶ ἐδῶ μόνο τὸ 10% τοῦ ἐντύπου μπορῶ νὰ φωτοτυπῶ; Τὰ ρέστα τῶν σελίδων θὰ τὰ σκεπάσετε μὲ χαρτὶ ἢ θὰ τὰ μουντζουρώσετε μὲ μαρκαδόρο;

Χαμογέλεσαν χωρὶς νὰ μοῦ ἀπαντήσουν, ἀλλ' ἄφησαν νὰ ἐννοηθεῖ πῶς, ἂν ἐπέμενα, σὲ κάτι τέτοιο ἐξάπαντος θὰ προέβαιναν. Οἱ λιγοστὲς ὅπωςδὴποτε

• Ο Δημήτρης Ἀρμάος
εἶναι φιλόλογος
καὶ ἐπιμελητὴς ἐκδόσεων.

περιπτώσεις όπου σκόνταψα σέ παρόμοια αδιέξοδα μου ἄφησαν ζωηρή ἐντύπωση, πού δὲν ἀτόνησε μὲ τὰ χρόνια.

Ἡ «ὑπερβολικὴ» εὐαισθησία τῶν καθ' ὕλην ἀρμοδίων στὶς ξένες βιβλιοθήκες (ὅπου δὲν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν σελίδων ἀποκλειστικὰ τὸ κίνητρο τῆς ἄρνησης) ἀπέναντι στὴ φωτοαναπαραγωγή σύγχρονων ποιημάτων (ποιητῶν πού γιὰ τὸ κύρος τους ἰδέα δὲν εἶχαν) μὲ ξίπαζε. Στὴ χώρα μου ὅλ' αὐτὰ ἡ ὑγίης κοινωνία, τῶν ἐργαζομένων καὶ μὴ, τὰ θεωροῦσε σκουπίδια. Ἐτρεφαν οἱ πάντες, ἢ σχεδόν, ἓνα εἶδος μεταφυσικοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὴν ἐνασχόληση μὲ τὸ λόγο, γι' αὐτὸ καὶ δὲ λησμόναγαν νὰ σκαρῶσουν καὶ ἓνα-δυὸ βιβλία πού προωθοῦσαν σὲ ὅποιον ἐκδότη τοὺς ἦταν βολικότερος, μὲ τὴν ἴδια πάνω-κάτω λογικὴ πού καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀμφίβολος ἢ μηδαμινῆς πίστεως ἀνάβει ἓνα κερὶ τῷ ἀγνώστῳ θεῷ, προπάντων ὅσο τὰ χρονάκια σώνονται· ἀλλὰ ὁ σεβασμὸς γιὰ τὸν «ἐπαγγελματία» τῆς γραφῆς καὶ τῆς μελέτης ἦταν ἀνύπαρκτος, καὶ αὐτὴ τὴ στάση σπάνια τὴ μετέβαλλε καὶ ἡ πιθανὴ «ἀναγνώρισή» του. Οἱ σοβαρότεροι γράφοντες πού εἶχα γνωρίσει ἦταν ἔτοιμοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ν' ἀρνηθοῦν κατ' ἐξακολούθησιν ἐνώπιον ἀγνώστων ὁποιαδήποτε σχέσιν μὲ τοὺς καρπούς τῶν πνευματικῶν τους ἀθλήσεων (καὶ τὴ συνεπαγόμενη δική τους ἐπομένως ταυτότητα), σὲ σημεῖο πού μὲ τὰ σωστά σου ἀναρωτιόσουν γιατί τοὺς ἔδωσαν (τοὺς «καρπούς») πρὸς δημοσίευση, ἢ ἔφτανες στὸ σημεῖο νὰ πιστεύεις ὅτι εὐχόνταν νὰ πεθάνουν, προκειμένου νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ κάθε «ἐνοχλή» συνάρτησιν μὲ δαύτους.

Ἀγαποῦσα ὥστόσο τὴν ποίηση καὶ τὰ τῆς ποιήσεως, καὶ μ' ὅλη μου τὴ φούρκα, ἐξαιτίας ἀκριβῶς τοῦ κατάφωρου παραλογισμοῦ καὶ τῆς τυποκρατίας πού δέσποζαν στὶς βιβλιοθήκες ἀναφορικὰ μὲ τὴν πρόσφατη ποιητικὴ παραγωγή, δοκίμαζα κατὰ βάθος μιὰν ἱκανοποίηση ἀπὸ αἶσθημα δικαιοσύνης: ἦταν, σίγουρα, δικαίωμα κολακευτικὸ γιὰ τὸν δικαιούχον τῶν δικαιωμάτων –ποιὸς ξέρει ποιὸν ψωριάρη, ποιὸν λοξό, ποιὸν φτωχοδιάβολο, μὲ σιδερένια ὑγεία ἢ καρβοσπασμένον ἀπὸ ἀνέχεια καὶ κακὴ διατροφή, ἄφιλον ἴσως καὶ μοναχικό, καλόκαρδο τῶν καπηλειῶν θαμώννα ἢ τζαναμπέτη, ἄτεκνο ἢ μὲ πολλὰ παιδιά, καὶ μὲ καμιά ὑστερόβουλη, ὑποταχτικὴ «τοῦ κόσμου τούτου» πάγκοινη γυναίκα, πού θὰ τότε κωλόσουρε στὶς πιὸ με-

γάλες ταπεινώσεις, ἢ μὲ καμιά συντροφισσα θερμὴ καὶ εὐγενική, πού θὰ μοιράστηκε μαζί του σταθερὴ καὶ ἀφοσιωμένη τὴν τρομαχτικὴ διαδρομὴ, ὥσπου ὁ τὰ δεῖνα μεγαλοεκδότης νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ μέρος τῶν «πρὸς τὸ ζῆν», ἀρχίζοντας μὲ τὴν πολυτελὴ τούτη παμφλέτα, ἀπ' ὅπου θὰ ἔπρεπε, ἀποτυγχάνοντας στὶς σθεναρὲς προσπάθειές του, ὁ βιαστικὸς τῶν βιβλιοθηκῶν ἐπισκέπτης, ἂν ἐνδιαφερόταν τελικὰ διακαῶς, γιὰ κάμποσες δεκαετίες τοῦ λοιποῦ ν' ἀντιγράφει σὰν καλόγερος τοῦ Μεσαίωνα, παίρνοντας βαθιὲς ἀνάσες γιὰ νὰ καταστείλῃ τὴν ἔνταση, ἄλλοτε παρασυρόμενος ἀπ' τὸ κείμενο καὶ ἄλλοτε βλαστημώντας...

Ἀπὸ τὴν Ἄλλη Ὀχθὴ

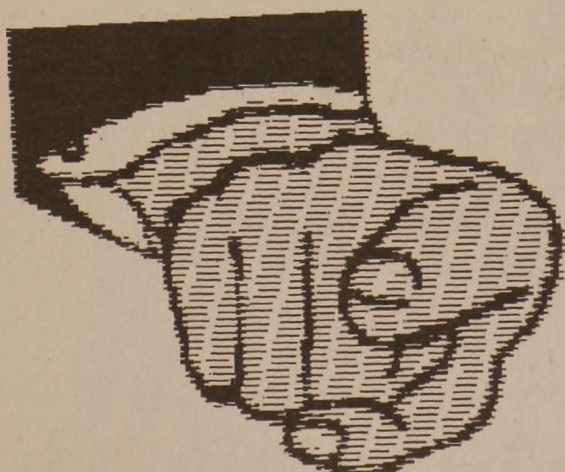
Ὁ ἴδιος τάχα ὁ ἀντιγραφέας ὥστόσο –προπάντων στὶς στιγμὲς πού παρασύρονταν, ἂν ὄχι ἐξίσου καὶ σὲ κεῖνες ὅπου βλαστημοῦσε– δὲν ἦταν ἐπίσης ἓνας δικαιούχος τοῦ ἔργου; Δὲν εἶχε περισσότερα ἔναντί του δικαιώματα ἀπ' ὅσα ὁ οἰοσδήποτε «ἔχων καὶ κατέχων» τῆς περιστασης; τουλάχιστον τὸ δικαίωμα τῆς ὑλικῆς κατοχῆς καὶ τῆς πνευματικῆς νομῆς (πού ἡ μιὰ εἶν' ἀλίμονο, προϋπόθεση τῆς ἄλλης– μὰ ὄχι τὸ ἀντίστροφο); Προσωπικὰ ἐνίωσα πάμπολλες φορὲς τὸ φιλόδοξο καὶ δραστηκότητα διανοητικὸ αἶσθημα ἐξουσίας ἀπέναντι σὲ ἔργα πού διάβαζα– κυρίως ἅμα τὰ τέλειωνα. Παρότι ἡ σκέψη αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ ξεστρατίσῃ σὲ θεωρίες κοινωνιολογικῆς, καὶ δὴ κοινωνιστικῆς, δὲν πρέπει νὰ προσπεραστεῖ.

Μοῦ ἔτυχε νὰ δῶ ἐκδότες πού ἐν ἀγνοίᾳ τους φωτοτυπῆθηκαν, μερικὰ ἢ ὀλίκα, βιβλία τῶν οἰκων τους, καὶ ξέρω τὴν πνιγερὴ ἀγανάκτηση πού τοὺς καταλαμβάνει –διόλου ἀδικαιολόγητα βεβαίως– ἔναντι τῶν μαζικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τυχαίων, τῶν ἐκτακτῶν καὶ σποραδικῶν, ἀναπαραγωγῶν. Ὑπάρχει κλι-

μάκωση: τμηματικὴ ἐκτακτὴ φωτοτύπηση (ἰδίως «ἀνοικοκύρευτη») δὲ συζητιέται τμηματικὴ μαζικὴ ὁμως (π.χ. γιὰ τὶς διδακτικὲς ἀνάγκες κάποιας σχολῆς) ἐνοχλεῖ (συνήθως δίκαια)· καὶ φυσικὰ ἐνοχλεῖ ἡ ὀλική, ἀπλῶς ἐπειδὴ γεννᾷ ἓνα αἶσθημα ἀκύρωσης, ματαιώσης, περιφρόνησης –πολὺ περισσότερο ἂν εἶναι μαζικὴ, ὅποτε ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἀδίκημα πολὺ «χοντρό», καθότι πλήττεται στὰ οἰκονομικὰ συμφέροντά του ὁ δικαιούχος. Καὶ νὰ πού ἡ λογαριαστικὴ καὶ ἡ ψυχολογία μπερδεύονται ἀξεδιάλυτα· μὰ τὰ βιβλία (καὶ προπαντὸς τὰ σοβαρὰ ἢ σοβαροφανῆ ἐξ αὐτῶν) εἶναι ὅ,τι λιγότερο ἀπασχολεῖ τοὺς Ἕλληνες ἐξειδικευμένους σὲ πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ δικαιώματα νομικούς, γιατί ὅπου περισσεύει ἡ ψυχολογία ζημιώνεται ἡ λογαριαστικὴ –κι ἐδῶ συνήθως ὁ ἓνας, ἐφόσον δὲν εἶναι περιστάσιακὸς τσαντάκις ἢ κλεφτοκοτάς, πατάει τὸ ζωνάρι τοῦ ἀλλουνοῦ.

Στὴν περίπτωσή μας: Ὅ,τι τρελαίνει τὸν οἰκονομικὸ διαχειριστὴ καὶ διακινητὴ τοῦ πνευματικοῦ προϊόντος εἶναι ἡ φροντισμένη βιβλιοδεσία τῆς φωτοτυπίας· γιατί αὐτὴ ἀπαλείφει τὰ σημάδια τῆς ἀντιγραφῆς μαζί μὲ τὰ οὐσιαστικότερα σημάδια τῆς συμβολῆς του, παρακάμπτει κυριολεκτικὰ τὸν κύκλο τῆς διακίνησης, ἐμφανίζει ἓνα ἐπιπλέον ἐκτὸς ὑπολογισμοῦ τέκνο στὴν οἰκογένεια (μιλώντας γιὰ τραβήγματα τῶν 500 καὶ τῶν 1000 ἀντιτύπων, δὲν πρόκειται γιὰ κάτι ἀμελητέο), ἐνολίγοις συνιστᾷ πραγματικὴ ταπείνωση, ἀντίστοιχη τῆς συστηματικῆς καὶ δημόσια ὑποστηριγμένης ἐκτὸς ἐμπορίου ἐκδοτικῆς δραστηριότητος ἐνὸς μείζονος δημιουργοῦ. Ἐπειδὴ ὁ χρήστης ἐνὸς τέτοιου παρανομοῦ «ἀντιτύπου» διατηρεῖ στὸ ἀκέραιο τὸν αὐτοσεβασμὸ του χωρὶς νὰ ἔχει καταβάλλῃ τὸ ἀντίτιμο.

Ἐντούτοις, ἡ πρακτικὴ αὐτὴ στρέφει τὸ νόμισμα ἀπ' τὴν ἄλλην ὄψη. Ποὶς φωτοτυπεῖ καὶ βιβλιοδετεῖ, γιὰ χρῆσιν δική του καὶ γιὰ δυὸ, τριῶν, τεσσάρων, πέντε (καὶ παραπάνω) ἀκόμα φίλων, μὲ φροντίδα περισσὴ ἓνα κείμενο; Κάποιος ἀπατεώνας; κάποιος ὑποπτος ἔναντι τοῦ νόμου καὶ τῆς κοινωνίας; Συλλέκτης; –ὄχι βέβαια! Μήπως, καλύτερα, ἓνας ὄχι στερημένος καλαισθησίας χρήστης τοῦ κειμένου; – ἀσφαλῶς! (Παραμερίζω τὸ ἄλλο εἰδικὸ «μοδέλο» χρήστη, τὸν βίαιο ἀκόμα καὶ πρὸς τὰ γνήσια ἀντίτυπα πού προμηθεύεται ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του, ἐκεῖνον πού βαναυσου-

γεῖ παντοιοτρόπως κι ἀδιακρίτως πάνω καὶ σὲ ὅ,τι οἱ μακετίστες, οἱ σελιδοθέτες καὶ οἱ σχεδιαστὲς τυπογραφικῶν στοιχείων κοπίασαν νὰ συνθέσουν, πού ἀπολαμβάνει τὴ φωτοτυπία κάποτε περισσότερο ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, πού γενικά μοχθεῖ γιὰ ν' ἀποκτήσει, ἀλλὰ δὲ σέβεται: ἡ παρουσίασὶς του, ἄκρως ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀπὸ κλινικῆς πλευρᾶς, ἐκφεύγει τῶν χρεώσεων τοῦ παρόντος).

Ἐὰν τὸ ἔργο ἀπουσιάζει ἐπίμονα ἀπ' τὴν ἀγορά, ὁ κατοχυρωμένος διὰ τοῦ νόμου δικαιούχος τῶν δικαιωμάτων (ὁ ἐκδότης) ἐνδέχεται ν' ἀντιδράσει μὲ κατανόηση –ἐνδέχεται, λέμε. Ἄν ὄχι;

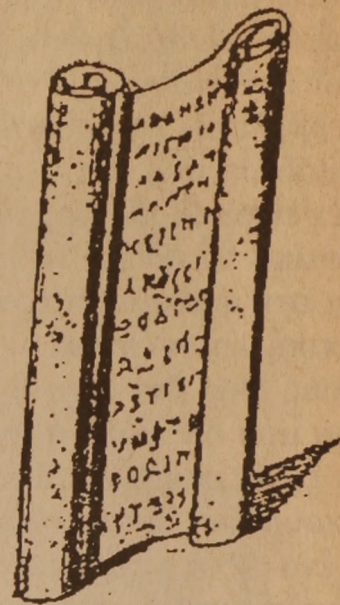
Καὶ τότε «ὄχι»; Μοῦ ἔτυχε νὰ φωτοτυπήσω βιβλίο πού μόλις εἶχε κυκλοφορήσει, ἐπειδὴ μὲ 70 σελίδες σκάρτες κείμενο, κόστιζε –τότε– 3000- τόσες δραχμές! Τόσο ἀπαγορευτικὸ φάνταζε, ὥστε δυσκολεύτηκα πολὺ νὰ βρῶ μεταξὺ τῶν γνωστῶν μου, ἐκείνων πού σαφῶς ἐνδιαφέρονταν, κάποιον πού νὰ τὸ ἔχει προμηθευτεῖ... Ἐξυπακούεται ὅτι ἀνευθρίαστα –ἀκόμα παραπάνω: μὲ χαιρεκακία– ἔσπευσα, μόλις βρέθηκε στὴ διάθεσή μου ἀντίτυπό του, νὰ ἐνημερώσω προκαταβολικὰ τοὺς ἐνδιαφερόμενους, ὥστε, ἀντὶ ἐνὸς φωτοαντιγράφου, παρήγαγα ἑφτά –καὶ πάλι δὲν ἐνιωθα εὐχαριστημένος ἀπ' τὴ ζήτηση.

Καί, σὲ τέτοιες περιπτώσεις –πού, ὅταν δὲν πρόκειται γι' ἀπλὲς δυσλειτουργίες (μηχανεύματα τῶν συλλεκτῶν, ἀνθρώπων δηλαδή πού κάνουν τὰ πιὸ ἄγωνα διαβάσματα, ἢ δὲ διαβάζουν), πρόκειται γιὰ παραδρομὲς ἀπὸ ἀμετροέπεια–, κατὰ μέρος βάζοντας τὸν γράψαντα, ποιὸς εἶναι περισσότερο δικαιούχος τῶν δικαιωμάτων: ὁ οἰκονομικὸς καὶ τεχνικὸς παραγωγὸς τοῦ πνευματικοῦ προϊόντος; ἢ ὁ «φαναιτικὸς γιὰ γράμματα» πού παραβιάζει ἀτύπτως τὰ «χρηστὰ συναλλακτικὰ ἥθη»; Πόσο μᾶλλον, πού εἶμαι πεισμένος ὅτι κι ὁ συγγραφέας, ἂν

ἀντιλαμβανόταν τὸν καημὸ τοῦ παραβιαστῆ, θὰ τασσόταν μὲ τὸ μέρος του, θὰ γινόταν συνένοχος, «Φά' το κι αὐτό, παιδί μου» θὰ τοῦ ἔλεγε, κρατώντας τσίλιες. Δὲ χρειάζονται εἰδικὲς γνωριμίες προκειμένου νὰ βεβαιωθοῦμε ὅτι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γραφῆς (τοὺς πιὸ ἀξιόλογους καὶ φίνους) ἡ ἰδέα καὶ μόνο πὼς κάποιοι τους δημοσίευμα θὰ περιερχόταν στὴν κατοχὴ ἐνὸς παθιασμένου ἀναγνώστη μὲ παρανομία, μὲ ὁποιοδήποτε ἀθέμιτο μέσο, θὰ μπορούσε νὰ τοὺς φέρει σὲ ὄνειρωξη, ἀκόμα καὶ σὲ περιόδους πλησμονῆς, βαργιεστημάρας κι ἐπανάπαυσης ἀπὸ τὴν παρατεταμένη καὶ πλατιά ἀναγνώριση. (Ὅπως καὶ τὸ ἀντίστροφο –σὲ τσαρλατάνους, λωποδύτες καὶ ἀλεξιπτωτιστὲς τῆς διανόησης). Εἶναι ἓνα σημεῖο πλήρους διάστασης λοιπὸν μεταξὺ τῶν (δύο κατὰ τεκμήριο) πραγματικῶν δικαιούχων; Ἡ ὑπαρξὴ φωτισμένων, γενναιόδωρων, φιλολαϊκῶν ἐκδοτῶν πρέπει νὰ μᾶς κάνει ἐπιφυλακτικὸς στὴν ἀπάντηση. Ἐχω μολαταῦτα τὴν ἐδραία πεποίθησις ὅτι, ἀπὸ τὸν προστάτη (;) τῆς οἰκονομικῆς του εὐημερίας, ὁ δημιουργὸς νιώθει πιὸ οἰκεῖο καὶ σύμμαχο τὸν παραβάτη τοῦ νόμου ἀπὸ λαχτάρα, αὐθεντικὸ ἐνδιαφέρον ἢ ἀνεξέλεγκτο πάθος.

Υ.Γ.: Μέσα στὸ Ποτάμι

Σὲ σχέση μὲ τὴ φωτοτύπηση ἢ κλοπὴ ἀντιτύπου, παρότι κινεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια ἐλατήρια, ἐμφανίζεται ὡς πράξη μὴ-διαπραγματεύσιμη καὶ πιὸ διανυγής: Ἄν ὁ ἐνδιαφερόμενος ὑπεξαίρῃ τὸ βιβλίο χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτός, τὴν ἐπόμενη κιόλας στιγμὴ περνᾷ στὴ νομιμότητα, γιατί τίποτα δὲ μπορεῖ ν' ἀποδειχτεῖ σὲ βάρος του: εἶν' ἓνας ἀκόμη καθὼς πρέπει κάτοχος τοῦ «ἀγαθοῦ» (γιὰ ὅσους θεωροῦν τὸ βιβλίο κάτι τέτοιο), ἐνῶ ἡ φωτοτυπία παραμένει ἀδιάψευστο τεκμήριο τῆς παρανομίας στὴν κατοχὴ τοῦ παράνομου. Ἄν κάποιος συλληφθεῖ κλέβοντας βιβλία, ἀτύχησε· συνήθως ὅμως ἐπιχειρεῖται ἐπιτόπιος συμβιβασμός, καὶ ἡ πιὸ βαριά (βαριά ὄντως) ποινὴ εἶναι μᾶλλον ἢ ἀπαγόρευση εἰσόδου στὸ μέλλον. Ὁ φωτοαντιγραφέας εἶναι ἴσως λίγο πιὸ ἐργατικὸς ἀπὸ τὸν κλέφτη βιβλίων, ἀλλὰ σίγουρα καὶ πιὸ δειλός. Ἡ κλοπὴ βιβλίων ὅπωςδήποτε ἀσκεῖται συστηματικὰ ἀπὸ ἀγνώστους καὶ «ἀνώνymους», ὥστε νὰ εἶναι ἀδιά-

φορο ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἂν ἀποκαλυφθοῦν (τί θὰ χάσουνε; τὴν τσόχα ἢ τὰ ραφτικά;): πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς κλεπτομανὴς γιὰ νὰ καταγίνεται μὲ κάτι τέτοιο σὲ χώρους ὅπου συμβαίνει νὰ τὸν γνωρίζουν καὶ νὰ χαίρει πιθανὸν κάποιας ὑπόληψης. Ὅθεν κι ὅσοι βιβλιολήσταρχοι ξεκόμισαν ἀπὸ τὴν ἀφάνεια (καὶ δὲν ἦταν λίγοι αὐτοί), στράφηκαν πρὸς ἄλλες μεθόδους, περισσότερο κοινωνικὰ ἀποδεκτές, γιὰ τὴν οἰκονομικότερη ἐξασφάλισις βιβλίων.

Ἄν ἡ παραβίαση τοῦ νόμου μὲ κλοπὴ ἢ φωτοτύπηση ἀποτελεῖ διακριτικὸ ἐπιτήδευμα τῶν νεότερων κυρίως ἡλικιῶν (τὸ ρίσκο καὶ ἡ ἀπώλεια χρόνου γιὰ «ταχτοποίηση» τὸ ἀπαιτοῦν), στὸ «ξουράφιασμα» ἀρχαιολογικῶν ὑλικῶν σὲ βιβλιοθήκες καὶ σπουδαστήρια –ἐγκλημα καθοσίωσης κι ἀπίστευτο «τεντιμποῖσμό»– φαίνεται νὰ καταφεύγουν κατὰ πλειοψηφία πρόσωπα ἡλικιωμένα, καὶ δὲν ἔχει νόημα ν' ἀναζητήσουμε τοὺς λόγους στὰ ἥθη καὶ τὸ ἔλλειμμα ἀγωγῆς ἄλλων ἐποχῶν. Ὁ νόμος, ἄραγε, πὼς ἐπιλαμβάνεται τοῦ πράγματος;

Φωτοτυπίες, κλοπές, «ξουραφιάσματα»... Ἀρχαῖες συνήθειες. Οἱ νέες τεχνολογίες ἀλωνίζουν ἤδη καὶ στὰ μέρη μας ἀνεξέλεγκτες κι ἀχαλίνωτες. Ποιὸς νοιάζεται πιά γιὰ τὰ «βαποράκια», τοὺς πελταστὲς τῆς παρανομίας, τοὺς ἀληθινούς εὐπατρίδες τῆς διανόησης, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἱστορία τοῦ βιβλίου, ἂν ὄχι παραπέρα, ἴσαμε τὴν ἐφεύρεση τῶν κινητῶν στοιχείων; Μήπως ἡ σχετικὴ νομολογία καιρὸς εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερό της μέρος νὰ πεταχτεῖ στὸν κάλαθο τῶν ἀχρήστων;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δύναμη στη γνώση

IAN CRAIB

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ
Από τον Πάρσονς στον Χάμπερμας

Επιμέλεια:
ΠΑΝΤΕΛΗΣ Ε. ΔΕΚΚΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

M. SCOTT PECK, M.D.

ΚΑΘΕ ΠΕΤΡΑ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΕΛΙΚΑ ΚΟΥΜΠΑΡΕΛΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

mollat du
jourdin

Η ΕΥΡΩΠΗ
ΚΑΙ
Η ΘΑΛΑΣΣΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ακαδημίας 88, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3302415, 3820612 - fax: 3836658

• Βιβλιοπωλεία:

- Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826, 3806661 - fax: 3836658
- Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου Πεσμαζόγλου 5, 105 59 Αθήνα. Τηλ.: 3211246
- Θεσσαλονίκη: Κ. Μελενίκου 30, 546 35. Τηλ.: 245222, 245950

Η λογοκλοπή και το απνευμάτιστο δικαίωμα

του Ηρακλή Δ. Λογοθέτη

*Η φιλονικία του
Αριστοφάνη με τον Εύπολι
για τον αριθμό των
ποιητικών αλόγων που
πρόσφερε ο καθένας τους
στο θεατρικό όχημα των
Ιππέων πρέπει να ήταν
πολύ διασκεδαστική, μια
που οι δύο ποιητές, φίλοι
και συνεργάτες πρώτα,
δεινοί αντίπαλοι ύστερα,
κόντεψαν να σκάσουν απ’
το τρέξιμο για την πρωτιά
τόσο στα Αθήναια όσο και
στα Μεγάλα Διονύσια.*

Οι κατηγορίες που εκτοξεύτηκαν κι από τις δυο μεριές για παραποιήσεις και μαγειρέματα, μεταμφιέσεις και καταχρήσεις πρωτόπλαστων ιδεών δείχνουν ότι το δρομαίο διάβημα της γραφής χάραξε από νωρίς και το παραδρομί της αντιγραφής, οι αθλητές κινήθηκαν στα ίχνη των προγραφών του ανταγωνιστή και η παραγραφή του αδικήματος της λογοκλοπής ήταν ήδη προβληματική στην κλασική εποχή. Δεν ξέρουμε βέβαια αν όντως ο Εύπολις έκοψε τρία μικρότερα φορέματα από τον μανδύα του Αριστοφάνη ή αν ο τελευταίος έντυσε τους Ιππείς του με την θερ-

μότητα των στίχων του πρώτου, όμως είτε για κλεμμένους χιτωνίσκους επρόκειτο είτε για απλόχωρη στιχοπροβιά, ο ανθός του πνευματικού δικαιώματος έχει αναφανεί – έπεται άρα και το κορφολόγημά του. Αυτά σε μια εποχή που αν και εμφορείτο πια από την ζέση της ανακάλυψης του πρώτου «ευρέτη» κάθε πράγματος, οι ποιητές της έπιναν τον ανθοσμία οίνο των μύθων από τον κοινό συμποσιακό κρατήρα και η έννοια της μετάφρασης, αποκρυσταλλωμένη στο νομοκανονικό οικοδόμημα της ρωμαϊκής περιόδου δεν είχε ακόμα προβάλει στην επιφάνεια του κόσμου παρά την αντιγραφική και ταξινομική φρενίτιδα των αλεξανδρινών χρόνων. Ώς τότε άλλοι δημιουργοί έβρισκαν θεμιτή την επανοικειοποίηση του κραταιού προτύπου, φωτίζοντας μάλιστα περήφανα την πηγή του, όπως ο Αισχύλος που, με περίσσεια αυτεπίγνωσης δήλωνε ότι τα έργα του είναι ψίχουλα από το πλούσιο τραπέζι του Ομήρου, κι άλλοι, γιγαντώνοντας την ένδειά τους σε μεγαλαυχία, φούρνιζαν λαθραία παρόμοια ψίχουλα, ελπίζοντας

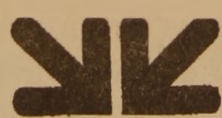

πως με το φούσκωμα της θαυματουργής τους μαγιάς και μόνο θα βγάλουν αχνιστά καρβέλια.

Σε ακόμα παλιότερες εποχές η κρυπτομνησία, ύφασμα από τον αργαλειό των μυριόλογων και μυριόχρονων αφηγήσεων, σκεπάζει για τα καλά τον συλλογικό τύμβο μιας περίτεχνα ασκημένης και εξόχως ερασιτεχνικής μνήμης συνδυαστικών επιλογών. Ο κόσμος μοιάζει να βρίσκεται σε κατάσταση ενδομήτριας εγαστριμυθίας. Η συμπλοκή των ατομικών φωνών που ακούγονται από παντού διαιωνίζεται στην ομαδική τους αντήχηση και το κυμαινόμενο

• Ο Ηρακλής Δ. Λογοθέτης
είναι συγγραφέας
και κριτικός θεάτρου.

Κι
ο συγγραφέας
που ενέμετο
αφρόντιστα
τις διηγήσεις,
τους μύθους
και
τα τραγούδια
όλων
των εποχών
που πέρασαν,
πρέπει
να δίνει λόγο
τώρα
για τις
πηγές του.

έτρο της σύγκρασης τόσων συγκρουόμενων ιδιοσυγκρασιών το προτείνει πάντα ο δημιουργός με την ισχυρότερη ποιητική κράση. Η μοιβή του εξαντλείται στην πληθύν των μεταγραφών, είτε του αποέμεται το σκήπτρο της πρωτότης κατάθεσης είτε αποσιωπάται η προέλευση της αρχικής έμπνευσης. Ως αίγλη του προκύπτει η ευρεσιτεχνία των μετασκευών και ως δικαίωμά του (μηδέποτε απαράγραπτο) η απαγγελία των εύποχων μεταποιήσεων. Έκτοτε οι όροι και οι δράσεις της νομαδικής διανόησης αποτιμώνονται ως σημεία κρίσιμης συγκομιδής στην προοπτική καμπή ενός ασίγαστου εκκρεμούς. Το σημασιολογικό ημικύκλιο που διαγράφει αυτό το αφηγηματικό εκκρεμές από την ερμηνευτική ως την λογοκλοπία ορίζει μια άκρως διαμφισβητούμενη περιοχή. Και οι διαδρομές του μπορεί ν' ακολουθήσει κανείς, ποικίλες. Όλες μαζί σχηματίζουν τον χάρτη ενός αμύθητου πορτοκαλεώνα, στις παρυφές του οποίου και ο εγκρατέστερος διαβάτης δράττεται της ευκαιρίας να γευτεί τον καρπό. Ο ερασιτέχνης εμφανίζει μια ακανόνιστη περιοδικότητα διαρπαγής αλλά ο επαγγελματίας (έχει αναφανεί πια και αυτό το τρωτικό) μοχθεί να δοκιμάσει όσο μπορεί περισσότερες από τις πάλλουσες ζωηρόχρωμες πλέβες του μυθικού πορτοκαλιού, ακόμα κι όταν ξέρει ότι πολλές απ' αυτές θα μετατραπούν στο στόμα του σε σκληρό ορυκτό. Το φαινόμενο της αποκρυστάλλωσης μιας ρέτας ζουμερού πορτοκαλιού σε ταγερή γραφή αιματίτη λίθου, που προκύπτει ως αποτέλεσμα των αλληπάλληλων διώξεων της λογοτεχνικής λωποδυσίας, είχε την οδυνηρή της συνέχεια στην άνιση μάχη ορυκτών και οδόντων. Σύγκρουση που απέληξε βεβαίως τανηγυρικά υπέρ των πρώτων και στοιχειοθέτησε με τη σειρά της μια νέα κολάσιμη σελίδα στη λυσίτελή αντιστοιχία συγγραφέως-κειμένου-λογοκλόπου. Οι επιζήσαντες από τους βέβηλους έπρεπε να έχουν δόντια κανονικές μυλόπετρες κι έτσι εκτός από μερικά μαπόδοντα που εξακολουθούν ν'

αλωνίζουν τον κόσμο, έχοντας τα κλοπιμαία σφηνωμένα στο στόμα τους σε παράξενα σχήματα, εν είδει πυκνών θραυσμάτων αιματίτη, τα υπόλοιπα μέλη της συγγραφικής πανίδας υποχρεώθηκαν να παραιτηθούν από τη συλλογή απαγορευμένων καρπών.

Συλλέκτης πριν από την εποχή της περισυλλογής, ο λογοκλόπος έχει πλέον περάσει ανεπαισθήτως στην εποχή της ατομικής ιδιοκτησίας. Από παντού αγγέλλεται η εξωφρενική ιδέα του εθνικού κτηματολογίου της γραφής. Έτσι όλα τα κείμενα, δυνάμει, πρέπει ν' αποδοθούν σε κάποιον – μαζί με και οι προφορικές τους πηγές. Περιόχες χέρσες και γόνιμες ονομάζονται κτήματα του ενός ή του άλλου ληστή. Κειμενικά εδάφη, μακρινά κι ασύνορα, εντάσσονται σε γεωγραφικές επικράτειες φυλετικών επιρροών, αφού χαρτογραφηθούν ανηλεώς. Αμφισβητούμενα πεδία λογοτεχνικών εμπνεύσεων γίνονται θέατρα πολεμικών περιπετειών. Με τη διάδοση αυτής της φρενίτιδας κατατίθενται και οι πρώτες ενστάσεις προτεραιότητας απέναντι σε εφευρέσεις, ανακαλύψεις και θεωρητικές επινοήσεις ακόμα. Εξασφαλίζονται ειδικές δωσιδικίες, απονέμονται διπλώματα και διασφαλίζονται τίτλοι. Κι ο συγγραφέας που ενέμετο αφρόντιστα τις διηγήσεις, τους μύθους και τα τραγούδια όλων των εποχών που πέρασαν, πρέπει να δίνει λόγο τώρα για τις πηγές του. Όχι μόνο για ν' αποδίδει τα νενομισμένα στα νάματα των εμπνεύσεών του, αλλά και για χάρη ενός καινούργιου ζυγίου, που δεν έχει εξάλλου πάρει ακόμα την οριστική του μορφή. Είναι κάτι μεταξύ καταστιχογράφου και υπομνηματιστή, βιβλιοθηκάρου και επαγγελματία αντιγραφέα. Θέλει να ξέρει πότε, πώς κι από πού ακριβώς: για να βάλει σε τάξη αυτόν τον αδέσποτο τρύγο, την εσπευσμένη συγκομιδή και τη ράθυμη ανάλωσή της μαζί. Κι όποιος θέλει, δυστυχώς, μαθαίνει, έστω και επί πτωμάτων.

Οι ονομαστικές αξίες, που κόβονται και ράβονται πια στο εργαστήρι της παθολογικής ανατομίας,

προκαλούν αντιδράσεις. Και, παράλληλα με την επικράτησή τους, εδραιώνεται η στρατηγική των λαθραίων επινοήσεων και το ψευδεπίγραφο βιβλίο προβάλλει ως τέχνημα, μία ακόμα έκφραση του δολομήτιδος συγγραφέα. Παράλληλα, η τέχνη των υπομνηματιστών και των βιβλιογραφικών σημειώσεων, που φτάνει στο αποκορύφωμά της τον περασμένο αιώνα, μεταστρέφεται αργά σε τέχνη βιβλιογραφικών επινοήσεων. Από τα χαμένα έργα, για τα οποία δεν έχουμε παρά μαρτυρία των τίτλων τους –πραγματικών ή απλώς αποδιδόμενων σ' αυτά– αναδύεται μια λεξιποιία του αφανούς. «Το να γράφεις βιβλία», λέει ο Μπόρχες, «είναι μια κοπιαστική και πολυέξοδη τρέλα. Δεν είναι προτιμότερο να τα περιγράψεις σε λίγες γραμμές, να προσποιείσαι πως έχουν ήδη γραφτεί και ν' αναφέρεσαι σ' αυτά σαν να επρόκειτο για πραγματικά;». Από δω και πέρα το πεδίο είναι ορθάνοιχτο προς την κατεύθυνση της λογοτεχνικής μαγείας αλλά και της κατάπτυστης απάτης. Η παράθεση ανύπαρκτων βιβλίων σηκώνει την αυλαία μιας εποχής γοητείας και βιβλιακής ανομίας: ανύπαρκτοι συγγραφείς επενδύουν σε πραγματικούς τίτλους και πραγματικοί συγγραφείς σε ανύπαρκτους τίτλους. Η ψευδωνυμία που αποτελεί πανάρχαιο λογοτεχνικό προνόμιο, παίρνει τη μορφή προσωπίδος με την κάλυψη της οποίας μπορεί κανείς να διεξάγει ανενόχλητος μικρολωποδυσίες. Η αναφορά σε αποσπάσματα άλλων συγγραφέων εξελίσσεται σε λαθροχειρία. Οι αντεκδικήσεις ανάμεσα στα μέλη της συγγραφικής κοινότητας συχνά επιχειρούνται σ' όνομα των πεθαμένων που δεν μπορούν να διαμαρτυρηθούν για τις κακοποιήσεις που υφίστανται από τους ερμηνευτές τους. Ό,τι ήταν άσχημα καταχωνιασμένο ξεπετιέται στην επιφάνεια και αποκαλύπτεται πόσο κακόβουλο πράγμα είναι το να χώνουμε τις αδυσώπητα μεγαλωμένες ενοχές μας στο τσουβάλι με τις αγριότητες και να το πετάμε στο σκοτεινό δωμάτιο.

Η αισθητική της παραβίασης είναι βέβαια παιχνίδι με πολλές εκδοχές. Μία απ' αυτές καταλήγει στη νεκράνσταση των κειμένων. Η τυμβωρυχία εξελίσσεται σε επιχείρηση κρυψίβουλής σωτηρίας κι ό,τι ανασύρθηκε στην επιφάνεια μόνο και μόνο για να συλληφθεί καλύτερα ξαναζει με τους χτύπους ενός χρόνου δανεικού, με την ολέθρια σιωπή ενός χώρου που μονάχα η έκπτωσή του τον κάνει αληθινό. Το νεκροφιλικό παίγνιο έχει -βλέπετε- τα δικά του σημαίνοντα. Οι λαθραίες αγάπες φανερώνουν τα αυθεντικά τους υποκείμενα, και τα κλοπιμαία αφού καθαριστούν από τις σκωρίες των καταγραφών, τους ερμηνευτικούς ρύπους των επιγόνων και την αμετροέπεια του δημοσιογραφικού θαυμασμού, είναι και πάλι έτοιμα για έκθεση. Οι ληστές τους μεταβάλλονται σε χρεώστες, γιατί τώρα είναι εύκολο στον καθένα να ξεχωρίσει τ' ανομολόγητα δάνεια, τις αναφομοίωτες επιδράσεις, τις βδελυρές παραχαράξεις. Το σκηνικό της αδέξιας αρπαγής καταρρέει μες στην ντροπή. Και η πρακτική των τυμβωρύχων είναι πάντοτε αδέξια, μια που όλα γίνονται βιαστικά, χωρίς λεπτότητα και χωρίς τη συνδρομή του ελαχίστου φωτός - φιλολογικού ή μη. Γιατί θα ξέρετε ότι το σώμα ενός κειμένου που λεηλατείται απηνώς έχει πάντα μια πιθανότητα να ξυπνήσει από τον ερεβώδη του ύπνο.

Συχνά, πολύ συχνά, οι λογοκλόποι διαμαρτύρονται ζωντανά για την ανεμπόδιστη κυκλοφορία κλεψίτυπων έργων τους που σημειώνουν κάποια επιτυχία. Ζημειώνονται οι άνθρωποι, κι έτσι ξεχνούν ότι μεταξύ κατεργαρέων πρέπει να υπάρχει συνεννόηση. Λες και θα μπορούσε η μηχανή να σταματήσει στα όρια των θιγομένων συμφερόντων μιας ομάδας, όταν για τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ είναι γνωστό ότι στην ύφανση του δικτύου της συνεισφοράς εμπλέκονται όλες οι επαγγελματικές ομάδες που ασχολούνται με το βιβλίο. Ο λογοκλόπος μάλιστα συχνά μασάει τις δάφνες του σε πετυχημένες τηλεοπτικές παραγωγές, τυλίγεται σε τηβέννους

ευαγών ιδρυμάτων, ανεβαίνει τα σκαλιά των ακαδημιών πατώντας πάνω σε κόκκινους τάπητες. Η λαθραία εκδοτική δραστηριότητα, από την άλλη πλευρά, όχι μόνο δεν αμείβεται, αλλά τιμωρείται, έστω και παραπειστικά. Τα κλεψίτυπα αντίτυπα κυνηγούνται ακόμα και στους πάγκους των πανηγυριών, ενώ οι εκδότες που υποβάλλουν τις μηνύσεις δεν διστάζουν την άλλη στιγμή να κατακλέψουν τον συγγραφέα, τυπώνοντας εν αγνοία του μερικές ακόμα χιλιάδες αντίτυπα κάποιου έργου του. Ο συγγραφέας βρίσκεται έτσι χτυπημένος από δύο ωστικά κύματα. Αν είναι και ο ίδιος λογοκλόπος, απλώς αναδιανέμει, θέλοντας και μη, τα παράνομα κέρδη του προς όφελος των υπολοίπων παρανομούντων. Ο πλατύς διανεμητικός μηχανισμός θολώνει την έννοια του ανήκειν. Η επιτυχία εξαργυρώνεται με την διύλιση των γραφομένων σε αναρίθμητες, αν και τυποποιημένες, παραπλήσιες εγγραφές. Η συγκέντρωση της φήμης στο πρόσωπο του συγγραφέα δημιουργεί ως ανακλαστική κίνηση εκτεταμένες απομιμήσεις του ύφους του που όχι μόνο δεν διώκονται αλλά συμβάλλουν στην καθιέρωσή του, έστω κι αν είναι απότοκες εκτεταμένων παρανοήσεων της ουσίας του. Πρέπει, καθώς φαίνεται, να συνηθίσουμε στην ιδέα ότι ένα κείμενο εκτεθειμένο πολλαπλώς βάλλεται πολλαχώς.

Καθώς κατά τη διάρκεια της δεκαετίας μας ο κόσμος ολόκληρος εκτινάχτηκε στη στρατόσφαιρα της πληροφορικής, το πρόβλημα των πνευματικών δικαιωμάτων προσέλαβε πλανητικές διαστάσεις και οι πειρατείες του κυβερνοδιαστήματος όξυναν μια συζήτηση που κινδυνεύει να εξαερωθεί σε μεταφυσική ατμόσφαιρα την ίδια στιγμή που γίνεται φανερό ότι τα παλιά όρια θρυμματίζονται, οι ισχύουσες συνθήκες δυναμιτίζονται από τις καλπάζουσες

Γιατί
δεν είναι
αλήθεια
βέβαια,
όσο κι αν
προσπαθούν
να μας
πείσουν
γι' αυτό,
ότι ανέκαθεν
το πρώτο
μέλημα
των
συγγραφέων
ήταν
να
εξασφαλίσουν
το ψωμάκι
τους.
Μερικοί
σκέφτονταν
πώς να
εξασφαλίσουν
το ίδιο το έργο.

τεχνολογικές εξελίξεις και η διαθρυλούμενη προστασία εξασφαλίζεται περισσότερο επίμοχθπαρά ποτέ μόνο μέσω μιας αφύσικα διευρυνόμενης χωροφυλακής νέας εκμετάλλευσης. Ίσως μάλιστα η απάντηση σ' αυτόν τον εντεινόμενο πανικό να μην έρχεται από το μέλλον αλλά από μια αιρετική φωνή του παρελθόντος. Γιατί δεν είναι αλήθεια βέβαια, όσο κι αν προσπαθούν να μας πείσουν γι' αυτό, ότι ανέκαθεν το πρώτο μέλημα των συγγραφέων ήταν να εξασφαλίσουν το ψωμάκι τους. Μερικοί σκέφτονταν πώς να εξασφαλίσουν το ίδιο το έργο. Και είχαν συνειδητοποιήσει ότι η επικίνδυνη και συναρπαστική δραστηριότητα της παράνομης γραφής απειλείται μόνο με την ανάπαυλα κάποιας εσπευσμένης όσο και ύποπτης δημοσιότητας. Ενώ ο Μπόρις Πάστερνακ, διάσημος νομπελίστας πια, θεωρούσε τιμή του να τον «κλέβουν» οι νεαροί του θαυμαστές τυπώνοντας, δίχως δικαιώματα φυσικά, τα έργα του σε samizdat, οι καινούργιοι έχουν άλλα προβλήματα. Μιλώ για συγγραφείς που μεγάλωσαν σε υπόγεια, θάβοντας τη νύχτα στον κήπο τους γυάλινα μπουκάλια με μυστηριώδη χειρόγραφα γεμάτα ορνιθοσκαλισματα, και βγαίνουν ξαφνικά όχι για να κλειστούν σε κάποιο από τα Σπίτια των Πεθαμένων, αλλά για να δώσουν διαλέξεις και να διαπραγματευτούν την νόμιμη έκδοση των έργων τους. Και στα τελωνεία, όπου κατά τον Αντρέι Σινιάφσκι το κύρος της ρωσικής λογοτεχνίας αποτιμώνταν ανάλογα με την μανία για την ανεύρεση λαθραίων χειρογράφων, δεν ψάχνουν πια γι' απαγορευμένα βιβλία αλλά για συνάλλαγμα. Οι συγγραφείς δεν στερούνται τη βότκα αλλά το δικαίωμα να διηγούνται πώς τους πυροβολούν στο σβέρκο. Υπάρχουν, βέβαια, ακόμα οι ερπύστριες των τανκ, αλλά πόσα χειρόγραφα να ξεπηδήσουν απ' αυτές όταν κινούνται τόσο σπάνια εναντίον του πλήθους των διαδηλωτών; Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην πραγματικότητα η χρυσή περίοδος κατά

ην οποία κάθε λογοτεχνική δρα-
τηριότητα ήταν επίμεμπτη αντα-
κλούσε απλώς, με αδρούς
ρους, την υπόγεια εδραιωμένη
αϊκίζουσα πεποίθηση ότι ένα τέ-
ριο επάγγελμα είναι έτσι κι αλ-
ώς παρεκκλίνον κι επομένως τι-
ωρητέο. Είτε σαν διαστροφή λο-
ιστεί είτε σαν δολιοφθορά, η λο-
οτεχνική γραφή έχει ανάγκη την
ργανωμένη αποδοκιμασία για να
ήσει με εξεγεγμένο μάτι κι άπλη-
το αυτί. Λογοτέχνες με μακριά
μειρία διωγμών και φυλακίσε-
ν, όπως ο Σινιάφσκι, αφού διατυ-
ώνουν την υπόθεση ότι το να χρη-
μοποιείς τη λογοτεχνική γλώσσα
ημαίνει έξοδο από την ίδια τη
λώσσα, αποδέχονται σαρκαστικά
ην κατάστασή τους: «Όσο για το
υγγραφέα με όνομα δεν πρέπει
α τον μαστιγώνουμε, αλλά μια
οινωνία που σέβεται τον εαυτό
ης οφείλει να τον διώχνει. Γι' αυτό
οκιάζω έκπληξη που κάποιες
οινωνίες υπομένουν ακόμα, ανα-
ωρίζουν και μάλιστα εξαίρουν
ο λογοτέχνη. Είναι ένας άνθρω-

πος που έκανε ένα σταυρό πάνω
στον εαυτό του. Κι ωστόσο τον
γορτάζουν, τον συγχαίρουν που
έφερε εις πέρας το τελευταίο του
μυθιστόρημα, του δίνουν λεφτά.
Σας δίνω το λόγο μου ότι, κάθε φο-
ρά που παίρνω λεφτά, και παίρνω
ταχτικά για τα λογοτεχνικά μου
έργα, εκπλήσσομαι, έπειτα τα
παίρνω βιαστικά, ακουμπώντας το
χέρι πάνω στην τσέπη μου, ελαφρά
σκυφτός, σαν κλέφτης που σηκώ-
νει τ' ασημικά...». Αλλά στη Ρωσία,
που μέχρι πρότινος δεν πλήρωναν
τίποτα βέβαια, ωστόσο τιμωρού-
νταν καλά, τα πάντα αλλάζουν. Οι
συγγραφείς που τρίβοντας τα χέ-
ρια είχαν το θέμα στην τσέπη -φυ-
λακή, εξορία ή στρατόπεδο εργα-
σίας- τώρα τα βρίσκουν μπαστού-
νια. Πώς να γράψει κανείς με ψυ-
χή και με καρδιά σε μια χώρα
όπου υπάρχει ο κίνδυνος να επι-
τραπούν όλα; Όσο γι' αυτούς που
θα συγκατανεύσουν ανενδοίαστα
σ' αυτή την προκλητική ελευθερία
εργασίας, να δούμε πώς θα τα
βγάλουν πέρα με την οργή του

Μάντελσταμ: «Για μένα όλα τα έρ-
γα της παγκόσμιας λογοτεχνίας δι-
αιρούνται σε έργα που επιτρέπο-
νται και σε έργα που γράφτηκαν
χωρίς άδεια. Τα πρώτα είναι σκου-
πίδια και τα δεύτερα, κλεμμένος
αέρας. Τους συγγραφείς, που γρά-
φουν έργα για τα οποία εκ των
προτέρων έχουν πάρει άδεια, θέλω
να τους φτύσω κατά πρόσωπο, να
τους δώσω ξυλιές στο κεφάλι και
να τους καθίσω όλους γύρω από
ένα τραπέζι στο Σπίτι του Χέρ-
τσεν, τοποθετώντας μπροστά στον
καθένα απ' αυτούς ένα ποτήρι με
αστυνομικό τσάι και επιδίδοντας
στον καθένα μια ανάλυση ούρων
του Χόρνφελντ».

Όσο για τον κλεμμένο αέρα, αυ-
τός δεν χρειάζεται προστασία από
τους κλέφτες αλλά από τους εμπό-
ρους - τους επιχειρηματίες, δηλα-
δή, της εγκληματικής νομιμότητας
που μας ανακαλούν στην στυγερή
τάξη του δικαιώματός τους να
συνθλίβουν ανεμπόδια κάθε δη-
μιουργό που αρνείται να μπει στο
αγοραίο παιχνίδι.

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας αποτελεί πολύτιμο απόκτημα
για το βιβλιόφιλο και για κάθε βιβλιοθήκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ. Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318

Η πνευματική ιδιοκτησία στην Ελλάδα Χθες, σήμερα και αύριο

του Γεωργανδρέα Ζάννου

Είναι ίσως εντυπωσιακό ότι ήδη στα πρώτα βήματα οργάνωσης του νεότερου ελληνικού κράτους θεσπίστηκαν κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας.

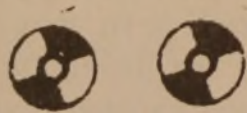
Συγκεκριμένα, ο Ποινικός Νόμος του 1834 περιείχε διατάξεις που προέβλεπαν κυρώσεις για τη «μετατύπωση» έργων όταν αυτό γινόταν χωρίς τη συναίνεση του δημιουργού. Η ρύθμιση αυτή βέβαια, αποσπασματική κι ανεπαρκής καθώς ήταν, είχε σαν αποτέλεσμα να εμφανίζονται και πολλές περιπτώσεις «νόμιμης» κλοπής πνευματικής ιδιοκτησίας. Όμως, περί τα τέλη του 19ου αιώνα, συνειδητοποιήθηκε πλέον η ανάγκη συνολικής ρύθμισης της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εν συνεχεία, το έτος 1909 γίνεται ο νόμος για την προστασία των θεατρικών έργων και το 1920 ψηφίζεται ο πρώτος πλήρης νόμος πνευματικής ιδιοκτησίας (Ν. 2387/1920).

Ο νόμος 2387/1920 παρείχε ένα γενικό νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο, μάλιστα, επέτρεψε στη χώρα μας να προσχωρήσει στη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που προβλέπει τα θεμελιώδη δικαιώματα των δημιουργών για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και έχει άμεση ισχύ στις χώρες που την έχουν κυρώσει). Η

προστασία που παρείχε ο εν λόγω νόμος ήταν ενδεχομένως επαρκής για τις ανάγκες της εποχής, αλλά στη συνέχεια ξεπεράστηκε από τις αλλαγές των γενικότερων συνθηκών.

Χαρακτηριστικό φαινόμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ότι αναπτύσσεται παράλληλα με τις τεχνολογικές εξελίξεις κάθε εποχής. Και η εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα ήταν ταχύτατη, π.χ., η διάδοση του κινηματογράφου, η ανάπτυξη κάθε είδους ραδιοφωνίας και τηλεόρασης (ασύρματη, ενσύρματη, δορυφορική κ.λπ.), οι νέες τεχνικές δυνατότητες αναπαραγωγής και πολλαπλασιασμού αντιγράφων των έργων (βλέπε φωτοτυπικές συσκευές, κασετόφωνα κ.λπ.), η εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών που δημιούργησαν νέες χρήσεις των πνευματικών έργων, π.χ. ενσωμάτωση σε σκευές πολυμέσων, δυνατότητα προσπέλασης και χρήσης μέσω ηλεκτρονικών διαδικτύων (Internet). Οι παραπάνω τεχνολογικές εξελίξεις, με τη σχεδόν αστραπιαία διάδοσή τους, έφθασαν όπως παντού αλλού και στη χώρα μας και, όπως ήταν φυσικό, όχι μόνο ανέδειξαν τις αδυναμίες και τις ελλείψεις του Ν. 2387/1920, αλλά απαιτούσαν και εντελώς νέες ρυθμίσεις.

Στην Ελλάδα, αντίθετα από τις εξελίξεις του δικαίου της πνευμα-

Χαρακτηριστικό
φαινόμενο της
πνευματικής
ιδιοκτησίας
είναι ότι
αναπτύσσεται
παράλληλα
με τις
τεχνολογικές
εξελίξεις κάθε
εποχής.

τικής ιδιοκτησίας και των εφαρμογών του στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, η πνευματική ιδιοκτησία πέρασε ένα ιδιαίτερα μεγάλο στάδιο ακινησίας, 70 και πλέον χρόνων, αφού ο νεότερος νόμος για την πνευματική ιδιοκτησία καταρτίστηκε, ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ πολύ πρόσφατα (1993).

Ο Ασπρογέρακας Γρίβας, ένας από τους ελάχιστους νομικούς που ασχολήθηκε συστηματικά με την πνευματική ιδιοκτησία αναφέρει (σε σχετικό σύγγραμμά του το 1972) δύο από τις σοβαρότερες αιτίες αυτής της καθυστέρησης:

α) την έλλειψη ισχυρών οργανώσεων πνευματικών δημιουργών που να επαγρυπνούν και ν' αντιδρούν με δικαστικές ενέργειες σε οποιαδήποτε, έστω και ασήμαντη προσβολή των δικαιωμάτων τους, αλλά και να πρωτοστατούν στην εξέλιξη του δικαίου, διεκδικώντας νομοθετικές ρυθμίσεις που να προστατεύουν τους δημιουργούς από τις προσβολές που διευκολύνονται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Παραδοσιακά οι ισχυρότερες οργανώσεις προέρχονταν από το χώρο της μουσικής, καθώς οι μουσικοί δρουν ως επαγγελματίες εκ των πραγμάτων ομαδικά και ποτέ δεν χαρίζονται σε κανέναν, εφαρμόζοντας από αιώνες απαρέγκλιτα το «εν τη παλάμη και ούτω βοήσωμεν». Στην Ελλάδα, όμως, η διαχείριση της πνευματι-

• Ο Γεωργανδρέας Ζάννος είναι δικηγόρος.

κής ιδιοκτησίας, ελλείπει συλλογικών οργανώσεων, αφέθηκε και κακοπάθησε τα μέγιστα στα χέρια ιδιωτών επιχειρηματιών και κερδοσκοπών.

β) το γενικότερο επίπεδο σπουδών της πνευματικής ιδιοκτησίας ήταν πάντα ιδιαίτερα χαμηλό. Στις δύο πανεπιστημιακές νομικές σχολές δεν εδιδάσκετο η πνευματική ιδιοκτησία, η υπάρχουσα βιβλιογραφία ήταν πενιχρή (για δεκαετίες υπήρχε ένα μόνο σχετικό σύγγραμμα, αυτό του Γ. Κουμάντου) και γενικότερα ο νομικός κόσμος αγνοούσε αυτόν τον κλάδο του δικαίου (χαρακτηριστικά ο Ασπρογέρακας Γρίβας αναφέρει ότι από τους 6.000 περίπου δικηγόρους και 900 δικαστές, που ήταν ενεργεία στην Ελλάδα το 1972, μόνο 30 είχαν ασχοληθεί κάπως με την πνευματική ιδιοκτησία).

Άλλωστε ο χώρος των τεχνών στην Ελλάδα εθεωρείτο για πολλές δεκαετίες μικρής οικονομικής και εμπορικής σημασίας, αλλά στην πραγματικότητα, όταν μόνο ο κινηματογράφος απέδιδε στον κρατικό προϋπολογισμό ποσά ίσα, ή κι ενίοτε περισσότερα, από τα έσοδα που προέρχονταν απ' την μεγαλύτερη πηγή εσόδων, το φόρο καπνού, αντιλαμβάνεται κανείς πως μάλλον διαφορετικά είχαν τα πράγματα. Ωστόσο, οι επαγγελματίες δημιουργοί-καλλιτέχνες ήταν σχετικά λιγοστοί και λιγοστά τα συνολικά έσοδα από την εκμετάλλευση των έργων τους.

Μερικά από τα προβλήματα που γρήγορα προέκυψαν ήταν τα εξής: Κατ' αρχάς οι ποινές που προέβλεπε ο Ν. 2387/1920 σε περίπτωση παραβιάσεων των δικαιωμάτων των δημιουργών ήταν μηδαμινές και δεν επιτελούσαν τον κύριο σκοπό τους, δηλαδή την αποτροπή νέων προσβολών. Η έλλειψη προστασίας των ερμηνευτών-εκτελεστών και παραγωγών φωνογραφημάτων, ή κινηματογραφικών ταινιών, άφηνε ακάλυπτους ολόκληρους επαγγελματικούς κλάδους. Η υποτυπώδης ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ δημιουργών και όσων εκμεταλλεύονται τα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας είχε ως

αποτέλεσμα δημιουργοί να έχουν ξεπουλήσει τα δικαιώματά τους, πολλές φορές μάλιστα εν αγνοία τους, για ελάχιστη, ή χωρίς καθόλου, αμοιβή και να μην έχουν πλέον κανένα δικαίωμα στα έσοδα από την εκμετάλλευση των ιδίων τους των έργων. Η έλλειψη επαρκούς και κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων επέτρεψε την παντελώς ανεξέλεγκτη δράση της Α.Ε.Π.Ι., που λειτουργεί ως κερδοσκοπική επιχείρηση (η μόνη στην Ευρώπη, όλοι οι άλλοι αντίστοιχοι οργανισμοί είναι αυτοδιαχειριζόμενοι και μη κερδοσκοπικοί), να επιβάλλει σκανδαλωδώς δυσμενείς όρους στις συμβάσεις της με τους πελάτες της δημιουργούς. Χαρακτηριστικό είναι ότι η προμήθεια που καθορίζει η Α.Ε.Π.Ι. (από μόνη της και ερήμην των υποτιθέμενων «μελών» της μουσικοσυνθετών και στιχουργών) ανέρχεται στα εξωφρενικά ποσοστά των 37,5% για τη δημόσια εκτέλεση και 25% για τα δικαιώματα από τη δισκογραφική εκμετάλλευση, όταν όλοι οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί έχουν από κοινού καθορίσει την προμήθειά τους σε ποσοστό 6,90%.

Κάποια από τα παραπάνω προβλήματα αντιμετωπίστηκαν κατά καιρούς με την ανάπτυξη αντίστοιχων θεωρητικών κατασκευών, κυρίως από τους ελαχιστότατους νομομαθείς που ασχολήθηκαν με την πνευματική ιδιοκτησία. Η συμβολή ιδιαίτερα του εγχειριδίου του καθηγητή **Γεωργίου Κουμάντου**, ήταν πολύ σημαντική, αν όχι καθοριστική, για όλα τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες.

Όμως μερικά προβλήματα ήταν αξεπέραστα, π.χ. τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η κινηματογραφική και μουσική βιομηχανία. Λόγω της έλλειψης αναγνώρισης ιδίων δικαιωμάτων στους παραγωγούς, σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων τους, έπρεπε να αποδείξουν ότι τους έχουν εκχωρηθεί τα δικαιώματα από τους δημιουργούς. Δηλαδή, να προσκομίσουν όλες τις συμβάσεις που είχαν

Η πίεση τόσο
από την
πλευρά των
ελλήνων
δημιουργών,
αλλά
περισσότερο
από την
Ευρωπαϊκή
Ένωση
και την
αμερικανική
κυβέρνηση
οδήγησε
την ελληνική
κυβέρνηση,
ύστερα
από πολλά
χρόνια,
να προβεί
στην ψήφιση
νέου νόμου.

συνάψει μεταξύ τους. Για τους αλλοδαπούς (κυρίως αμερικανούς) παραγωγούς και τους Έλληνες αντιπροσώπους-διανομείς αυτό πρακτικά ήταν πάρα πολύ δύσκολο. Αλλά και στην περίπτωση που αποδείκνυαν τη νομιμοποίησή τους, οι ποινές που επιβάλλονταν ήταν ελάχιστες και σε κάθε περίπτωση μη αποτρεπτικές. Η εξέλιξη της αγοράς στο χώρο του βίντεο καθώς και η ελεύθερη ραδιοφωνία και τηλεόραση πολλαπλασίασαν τα φαινόμενα πειρατείας, αφού κανένας από τους νεοϊδρυθέντες τηλεοπτικούς σταθμούς, ιδίως της επαρχίας, δεν πλήρωνε κι εξακολουθεί να μην πληρώνει, ούτε ενοίκιο για τις προβολές ούτε -φυσικά- και τα πνευματικά δικαιώματα των δικαιούχων δημιουργών.

Η πίεση τόσο από την πλευρά των ελλήνων δημιουργών, αλλά περισσότερο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την αμερικανική κυβέρνηση, που πάντα ενδιαφέρεται για τη μεγαλύτερη εξαγωγική της βιομηχανία (τα έσοδα από την οπτικοακουστική βιομηχανία είναι μεγαλύτερα από την αεροπορική και αμυντική) οδήγησε την ελληνική κυβέρνηση, ύστερα από πολλά χρόνια, να προβεί στην ψήφιση νέου νόμου που συντάχθηκε από νομοπαρασκευαστική επιτροπή δικαστικών και καθηγητών με πρόεδρο τον Γεώργιο Κουμάντο και απετέλεσε ένα ουσιαστικό βήμα εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας μας. Το αρχικό σχέδιο, ωστόσο, συγκέντρωσε τα δικαιολογημένα πυρά των εκπροσώπων των δημιουργών γιατί δεν προέβλεπε επαρκείς διατάξεις προστασίας των κατά κανόνα διαπραγματευτικά αδύναμων δημιουργών έναντι των όσων εκμεταλλεύονται τα έργα τους (εκδοτών, παραγωγών κ.λπ.), αλλά επίσης και διότι δεν προέβλεπε ένα πλαίσιο λειτουργίας των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης που να εξασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία των συμφερόντων των δικαιούχων. Τελικά και κατά το στάδιο της ψηφοφορίας του νόμου έγιναν πολλές διορθωτικές αλλαγές (με συναινετική διαδικα-

σία που υποστήριξαν, τόσο η κ. **Μπακογιάννη**, τότε υπουργός Πολιτισμού, όσο και ο κ. **Σταύρος Μπένος**, εισηγητής τότε της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ, οι οποίες αν και ενίοτε άτεχνα διατυπωμένες συνέβαλαν στη θέσπιση σύγχρονου κι επαρκούς πλαισίου προστατευτικών διατάξεων ως προς τους δημιουργούς, με αρκετές καινοτομίες, όπως:

α) Αναγνώριση για πρώτη φορά του δικαιώματος παρακολούθησης των δημιουργών των εικαστικών τεχνών, δικαίωμα, δηλαδή, αμοιβής 5% επί της τιμής πώλησης ενός έργου εφόσον αυτή γίνεται από έμπορο τέχνης ή σε δημόσιο πλειστηριασμό.

β) Ενόψει των συγχρόνων μεθόδων αναπαραγωγής και της αδυναμίας ελέγχου αυτών, ο νομοθέτης επέλεξε να νομιμοποιήσει την αναπαραγωγή για ιδιωτική χρήση (δηλαδή τη φωτοτύπηση ενός έργου του λόγου, την αντιγραφή σε κασέτα ήχου, βίντεο, ή δίσκο, ενός μουσικού, ή οπτικοακουστικού έργου κ. λπ.) και θέσπισε σε αντιστάθμισμα αυτής, της από το νόμο αναγκαστικής άδειας που αποτελεί περιορισμό του δικαιώματος αναπαραγωγής του δημιουργού, μία εύλογη αμοιβή η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 2-6% επί της αξίας των τεχνικών μέσων και των υλικών αναπαραγωγής. Ήδη στο χώρο μόνο των ακουστικών και οπτικοακουστικών μέσων, η αμοιβή που ετησίως καταβάλλεται ξεπερνά πια κατά πολύ το ποσό των 500.000.000 δρχ. και στο άμεσο μέλλον προβλέπεται ν' αυξηθεί σημαντικά.

γ) Προβλέπονται μέτρα και κυρώσεις σε περίπτωση προσβολής πνευματικών δικαιωμάτων που είναι και αποτρεπτικές (αυστηρότατες ποινές) αλλά και διευκολύνουν τον υπολογισμό και την αποκατάσταση της ζημίας των δικαιούχων. Χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι οι δικαιούχοι έχουν τη δυνατότητα, σε περίπτωση πιθανολόγησης προσβολής των δικαιωμάτων τους, να επιτύχουν κατάσχεση, ή απογραφή των αποδεικτικών μέσων προσβολής, με δια-

δικασία κατά την οποία υποχρεωτικά δεν ενημερώνεται ο πιθανολογούμενος προσβολέας.

δ) Επεκτάθηκε η διάρκεια προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας σε 70 χρόνια από το θάνατο του δημιουργού.

ε) Καθιερώθηκε ως γενικός κανόνας σε κάθε είδους σύμβαση εκμετάλλευσης έργων πνευματικής ιδιοκτησίας η ποσοστιαία αμοιβή, η υποχρέωση, δηλαδή, καθορισμού ποσοστιαίας αμοιβής των δημιουργών επί των συνολικών εσόδων (και όχι μόνο των κερδών) από την εκμετάλλευση των έργων, ώστε να εξασφαλίζεται η αναλογική συμμετοχή τους στους καρπούς των έργων τους.

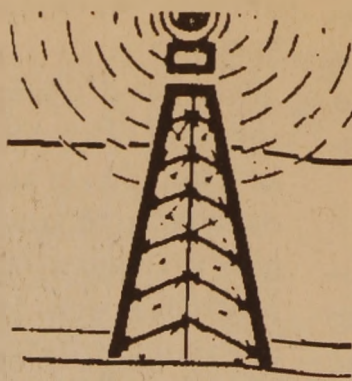
στ) αναγνωρίστηκε και επεκτάθηκε η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων με αναδρομική ισχύ, ώστε να προστατεύονται εφεξής και ερμηνείες που έγιναν στον παρελθόν.

Οι ευεργετικές συνέπειες του νέου νομοθετικού πλαισίου έχουν γίνει ορατές σε όλους όσοι ασχολούνται με την πνευματική ιδιοκτησία. Χαρακτηριστικές εξελίξεις που οφείλονται στον νέο νόμο είναι οι ακόλουθες:

α) Τα έσοδα της Α.Ε.Π.Ι. (που πολέμησε λυσσώδως τον νέο νόμο) έχουν ανέλθει κατακόρυφα καθώς οι χρήστες, φοβούμενοι τις ποινές, αναγκάζονται να ζητούν άδεια δημόσιας εκτέλεσης και να καταβάλουν την αντίστοιχη αμοιβή.

β) Οι ηθοποιοί, στηριζόμενοι στο νέο νομοθετικό πλαίσιο έχουν ήδη επιτύχει την είσπραξη σημαντικών ποσών από τηλεοπτικούς σταθμούς ως αμοιβή για τη μετάδοση παλιών ταινιών στις οποίες συμμετείχαν.

γ) Μετά την ισχύ του νέου νόμου έχουν ιδρυθεί, κατά κανόνα με πρωτοβουλία των αντίστοιχων επαγγελματικών σωματείων, πλήθος οργανισμών συλλογικής διαχείρισης (συγγραφέων, σκηνοθετών, σεναριογράφων, εικαστικών, φωτογράφων, ή ερμηνευτών-εκτελεστών, καθώς και εκδοτών και παραγωγών), που διαχειρίζονται, τόσο τα κατά παράδοση όσο και τα νέα δικαιώματα που αναγνώρισε ο νόμος.

Μετά
την ισχύ του
νέου νόμου
έχουν ιδρυθεί,
κατά κανόνα
με
πρωτοβουλία
των
αντίστοιχων
επαγγελματικών
σωματείων,
πλήθος
οργανισμών
συλλογικής
διαχείρισης.

δ) Η υποχρεωτική εφαρμογή προστατευτικών διατάξεων στις συμβάσεις των δημιουργών αποτρέπει πλέον λεόντειες σχέσεις και έχει οδηγήσει σε κάποια, έστω μικρή, επίτευξη απολαβής αμοιβών από την εκμετάλλευση των έργων τους. Η επέκταση της εφαρμογής των διατάξεων αυτών και σε συμβάσεις που έχουν γίνει πριν από την ψήφιση του νόμου έδωσε τη δυνατότητα σε πλήθος δημιουργών να διαπραγματευτούν εκ νέου τις συμβατικές τους σχέσεις ή και να απεμπλακούν από υπέρμετρα ετεροβαρείς σχέσεις, π.χ. συγγραφείς έχουν καταφέρει να απεμπλακούν από εκδότες στους οποίους είχαν εκχωρήσει προφορικά και έναντι ελάχιστης αμοιβής τα δικαιώματά τους.

Θα αναρωτιέται βέβαια κανείς πώς, παρά τις παραπάνω θετικές εξελίξεις, η αμερικανική κυβέρνηση συνεχίζει να διαμαρτύρεται και να απειλεί με οικονομικές κυρώσεις εναντίον της χώρας μας, ισχυριζόμενη ότι η τηλεπειρατεία στην Ελλάδα βρίσκεται σε έξαρση, ενώ η κυβέρνηση ολιγωρεί και δεν λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα.

Ο ελληνικός νόμος είναι πλέον πληρέστερος από τον αμερικανικό στο θέμα της προστασίας των οπτικοακουστικών έργων και είναι θέμα των ίδιων των δικαιούχων (αμερικανικών παραγωγών και των αντιπροσώπων τους στην Ελλάδα) να ασκήσουν τα δικαιώματά τους. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότερες καταδίκες στο χώρο της τηλεόρασης έχουν προέλθει έπειτα από προσφυγές ελλήνων παραγωγών. Οι Αμερικανοί θα έπρεπε να κάνουν περισσότερα δικαστήρια από διαμαρτυρίες.

Ο ελληνικός νόμος δεν είναι βέβαια τέλειος, το αντίθετο. Υπάρχουν ορισμένα κεφάλαια τα οποία είναι, νομοτεχνικά τουλάχιστον, άστοχα (όπως το κεφάλαιο των συμβατικών ρυθμίσεων) το οποίο, προς το παρόν τουλάχιστον, δημιουργεί περισσότερο θεωρητικά προβλήματα και λιγότερο πρακτικά. Περισσότερο πρακτικά προβλήματα παρουσιάζει το θέμα των σχέσεων των δημιουργών με τους Οργανισμούς Συλλογικής Διαχεί-

ισης. Το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των Ο.Σ.Δ. εξακολουθεί να είναι ανεπαρκές, τόσο στη ρύθμιση των σχέσεων με τους δικαιούσους όσο και με τους χρήστες. Οι ελληνες μουσικοσυνθέτες και στιουργοί παραμένουν όμηροι της μονοπωλιακής Α.Ε.Π.Ι., η οποία εξακολουθεί να λειτουργεί με το παλαιό καθεστώς (όπως και η εταιρεία Θεατρικών Συγγραφέων άλλωστε) και δεν έχει εισέτι ξαναγκασθεί να βελτιώσει στο ελάχιστο τους όρους λειτουργίας της και να συμμορφωθεί ουσιαστικά με το νέο νομικό καθεστώς.

Προβληματική, ωστόσο, είναι και η σχέση μεταξύ δικαιούχων και χρηστών, ιδιαίτερα δε, όπου υπάρχουν πολλοί συνδικαιούχοι αμοιβής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αμοιβή για την ιδιωτική αναπαραγωγή, στην οποία συμμετέχουν σκηνοθέτες, σεναριογράφοι, μουσικοσυνθέτες, συγγραφείς, φωτογράφοι, εικαστικοί, οπερατέρ, ηχολήπτες, σκηνογράφοι κ.λπ. Τα ποσοστά του αναλογούν στην κάθε κατηγορία είναι αδύνατο να συμφωνηθούν μεταξύ των ενδιαφερομένων, καθώς η Α.Ε.Π.Ι. σαμποτάρει συστηματικά όλες τις μέχρι τώρα συνεννοήσεις και δεν υπάρχει μηχανισμός επίλυσης τέτοιων διαφορών. Αποτέλεσμα είναι η αμοιβή αυτή, που ανέρχεται ήδη στο ποσόν των 2.000.000.000 δρχ., να μην και προσφέρεται από τους ενδιαγωγείς τεχνικών μέσων και υλικών αναπαραγωγής, να μην έχει εισπραχθεί ακόμα από τους δημιουργούς και να παραμένει αδιάθετη επί μία τριετία. Νομοθετικές παρεμβάσεις στο χώρο αυτό είναι πλέον αναγκαίες και επείγουσες.

Όμως ένας νόμος, όσο καλός να είναι (καθώς παρά τις όποιες ελλείψεις και νομοτεχνικές ατέλειες, παραμένει ένας από τους πλέον σύγχρονους, πρωτοποριακούς και ολοκληρωμένους διεθνώς), δεν αρκεί από μόνος του για να διορθωθεί το χαμηλό επίπεδο προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στη χώρας μας. Άλλοι παράγοντες που απαιτούνται είναι η εξοικείωση-εκπαίδευση των δικατωτών σε θέματα πνευματικής ιδιο-

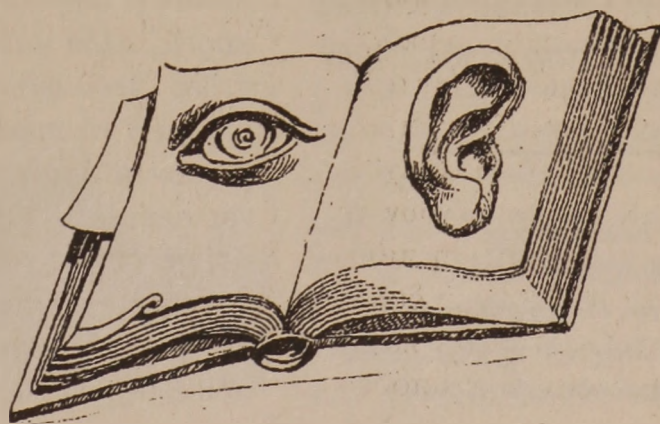
κτησίας, η πολιτική βούληση της κυβέρνησης που σ' αυτόν τον τομέα εμφανίζεται να μη δίνει καμιά προτεραιότητα και ιδιαίτερα η προσπάθεια να συνειδητοποιήσουμε ως κοινωνία τη σημασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο ως έναν παράγοντα γενικότερης πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης (η βαριά βιομηχανία της Γερμανίας δεν είναι η χαλυβουργία, ούτε η αυτοκινητοβιομηχανία, αλλά η Deutsche Gramophon), όσο και στήριξης και προαγωγής των τεχνών, καθώς επίσης, ως το πλέον ενδεικνυόμενο μέσο αμοιβής μιας διακεκριμένης κατηγορίας επαγγελματιών, όπως είναι οι καλλιτέχνες, αλλά και οι επιστήμονες. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότεροι δημιουργοί-καλλιτέχνες που ζουν κι εργάζονται στη χώρα μας κερδίζουν τα προς το ζην όχι από την τέχνη τους, αλλά συνήθως από άσχετα επαγγέλματα που αναγκάζονται να ασκούν παράλληλα. Και η έλλειψη συνειδησης οφείλεται κατ' αρχάς στο ίδιο το Κράτος, το οποίο όχι μόνο ελάχιστα έχει κάνει μέχρι σήμερα για την ενημέρωση-διαφώτιση του κοινού, αλλά και το ίδιο σε πάμπολλες περιπτώσεις όχι μόνο δεν εφαρμόζει αλλά και παραβιάζει ως κοινός πειρατής το νόμο. Για παράδειγμα, η κρατική ΕΡΤ (μιμούμενη τα ιδιωτικά κανάλια), παίζει τα τελευταία 3 χρόνια από όλους τους ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς τα μουσικά έργα χωρίς την απαιτούμενη άδεια των δημιουργών και χωρίς την καταβολή αμοιβής, το ίδιο δε κάνει και με τα έργα των σκηνοθετών και των σεναριογράφων στα δορυφορικά προγράμματά της. Στα Πανεπιστήμια και σε όλη τη δημόσια εκπαίδευση φωτοτυπούνται κατά χιλιάδες προστατευόμενα έργα, χωρίς την απαιτούμενη άδεια, το ίδιο συμβαίνει και σε πολλές άλλες δημόσιες υπηρεσίες, ενώ παράλληλα πολλά δισεκατομμύρια από φόρους χάνονται για το ίδιο το κράτος, καθώς το 80% περίπου των πνευματικών δικαιωμάτων παραμένει ανείσπρακτο.

Όμως και οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι δημιουργοί δεν προβαίνουν

Δεν είναι
τυχαίο ότι οι
περισσότεροι
δημιουργοί-
καλλιτέχνες
που ζουν κι
εργάζονται
στη χώρα μας
κερδίζουν τα
προς το ζην
όχι από την
τέχνη τους,
αλλά συνήθως
από άσχετα
επαγγέλματα
που
αναγκάζονται
να ασκούν
παράλληλα.

σε ενέργειες (ενώ στο εξωτερικό γίνονται συστηματικά) για την ενημέρωση του κοινού. Πολλές φορές μάλιστα δεν γνωρίζουν, ή δεν ασκούν (από φόβο μην μπουν στις υφιστάμενες μαύρες λίστες), τα ίδια τους τα δικαιώματα κι έτσι μέχρι στιγμής τα αποτελέσματα είναι εξαιρετικά πενιχρά, καθώς είναι ζήτημα αν εισπράττουν έστω το 20% των δικαιωμάτων τους.

Το συμπέρασμα λοιπόν είναι ότι, μετά την ισχύ του νέου νόμου 2121/1993, η κατάσταση της πνευματικής ιδιοκτησίας στη χώρα μας εξαρτάται πλέον σε μεγάλο βαθμό κι από τους ίδιους τους ενδιαφερομένους. Διότι αν οι ίδιοι δεν ασκούν τα δικαιώματά τους και δεν διαμαρτύρονται για την καταλήστευση των έργων τους, παραμένοντας αδρανείς κι εγκλωβισμένοι σ' ένα καθεστώς εκβιασμών και δουλοπαροικίας, μάλλον δεν είναι δυνατόν να περιμένουν κάποιον άλλον να τους αφυπνίσει. Οι νεοσύστατοι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης οφείλουν εν πολλοίς να επανεξετάσουν τη βάση προέλευσής τους και ν' απεξηγηθούν από ενδεχόμενες δεσμεύσεις και συνδικαλιστικές λογικές, καθώς επίσης να προσανατολισθούν σε μια συγκλίνουσα κοινή πορεία και συνεργασία, τόσο για λόγους μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας, όσο και για λόγους που επιβάλλονται από τις νεοδιαμορφούμενες συνθήκες, έννοια της εκρηκτικής ανάπτυξης και διάδοσης των νέων τεχνολογιών. Τα μέσα προστασίας που παρέχονται, τόσο από τον ελληνικό νόμο όσο και από την κοινοτική νομοθεσία, είναι επαρκή και δεν απομένει παρά να τα χρησιμοποιήσουν και να τα αξιοποιήσουν πιο εντατικά και συστηματικά από ό,τι έχουν κάνει μέχρι σήμερα.

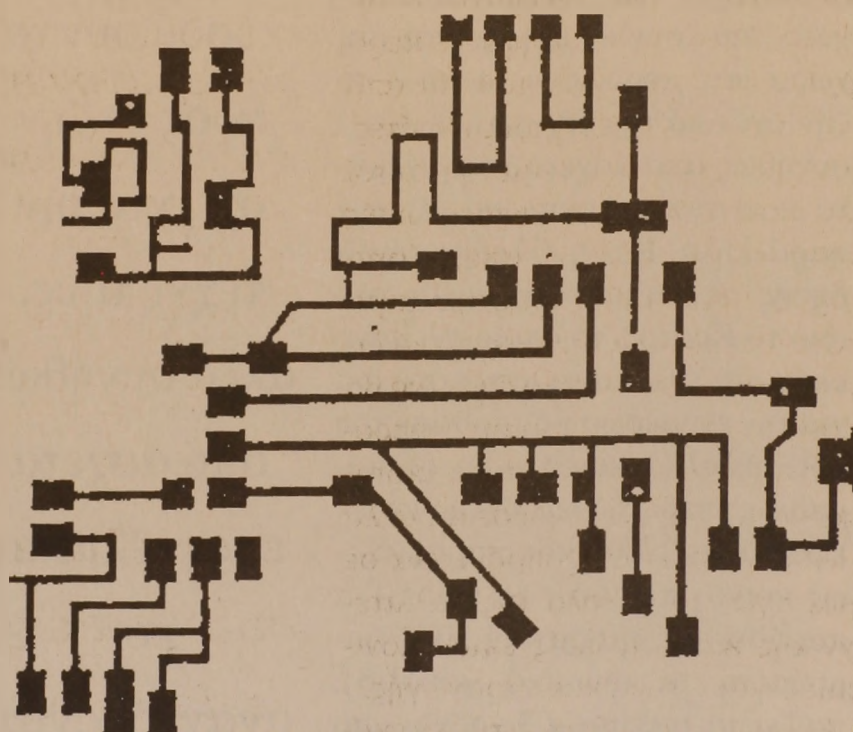
Συλλογική διαχείριση πνευματικών δικαιωμάτων και νέα τεχνολογία

Νέες Τεχνολογίες: νέες πραγματικότητες και νέες προοπτικές

του Στέλιου Κοκολινάκη

Οι συνεχώς εξελισσόμενες εφαρμογές της Νέας Τεχνολογίας σηματοδοτούν νέες προκλήσεις στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας συνεπάγεται τον περαιτέρω παραγκωνισμό του, κατά παράδοση, κάθετου διαχωρισμού των πνευματικών έργων, όπως έργα του λόγου, εικαστικά, μουσικά, κ.λπ. και δημιουργεί νέες δυνατότητες και συνθήκες καθώς, ως προς αυτόν τον τομέα, συντελείται μια καινοτόμος εξέλιξη από τα μέχρι τούδε υφιστάμενα αναλογικά πολυκωδικά συστήματα, όπως ο Κινηματογράφος και τα παράγωγα Οπτικοακουστικά Μέσα γενικότερα.

• Ο Στέλιος Κοκολινάκης είναι δικηγόρος και νομικός σύμβουλος του Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης Θεατρικών και Οπτικοακουστικών Έργων.

Οι εν λόγω εξελίξεις που περιγράφονται εναργέστατα στο κείμενο του Θανάση Ρεντζή, «**ΣΥΜΠΑΓΕΙΣ ΔΙΣΚΟΙ και ανασύνταξη του γνωστικού πεδίου**» (Αντί τχ. 566/94), αναδυνκνύνουν τα βασικά στοιχεία και δεδομένα της νεότευκτης πραγματικότητας. «Η τεχνολογία των πολυκωδικών ψηφιακών εγγραμμάτων, όπως οι Συμπαγείς Δίσκοι (Compact Disks), ως υλικοί φορείς, αλλά και οι ποικίλες Τράπεζες Δεδομένων (Data Banks), μπορούν να περιέχουν και να παρέχουν σε διαρκώς αναμορφούμενες σκευές, ή μετασκευές (πακέτα) σχεδόν τα πάντα. Έτσι έχουμε δίσκους που περιέχουν αλφαριθμητικούς κώδικες, δηλαδή κείμενα που ενδεχομένως συμπληρώνονται

από εικονογράφηση και σ' αυτή την περίπτωση μπορεί να γίνει λόγος για Ηλεκτρονικό Βιβλίο. Έχουμε δίσκους που περιέχουν μουσικά ή ηχητικά εγγράμματα και τότε φυσικά μιλούμε περί μουσικών δίσκων και ηχογραμμάτων. Μπορούμε επίσης να 'χουμε δίσκους με πάσης φύσεως εικόνες, ή/και φωτογραφίες, στατικές ή κινούμενες (μέ ήχο) και σ' αυτή την περίπτωση ομιλούμε για φωτογράμματα, ή φωτοδίσκους, για βιντεοδίσκους ή ψηφιακό κινηματογράφο. Μπορούμε όμως να 'χουμε και πολυσύνθετα εγγράμματα που περιλαμβάνουν όλους τους προαναφερθέντες κώδικες, αλλά κι άλλους (εντελώς ειδικούς: όπως της μουσικής σημειογραφίας, της χημείας, ή ακόμα συμβολικούς και κρυπτογραφικούς), φτάνει όλα αυτά να γίνονται αντιληπτά από τις βασικές μας αισθήσεις, όραση και ακοή, δηλαδή να 'χουν οπτικοακουστική διατύπωση και μορφή. Στην περίπτωση αυτή, έχουμε να κάνουμε με τα αποκαλούμενα Multimedia (ή Πολυμέσα) και ειδικότερα: CD-Rom, CD-i και DVD-Rom, που επιπλέον προσφέρονται για δικτυακή εκμετάλλευση μέσω Internet, ή άλλων ηλεκτρονικών δικτύων και διαδικτύων προσπέλασης (λεωφόροι των πληροφοριών), συντελώντας έτσι στη δημιουργία εντελώς νέων συνθηκών διάθεσης των έργων του πνεύματος, καθώς

ποκύπτουν καινοφανείς επικοινωνιακές πρακτικές που αποτελούν ήδη μία εν όψει και διαρκώς ευρυνδόμενη νέα πραγματικότητα».

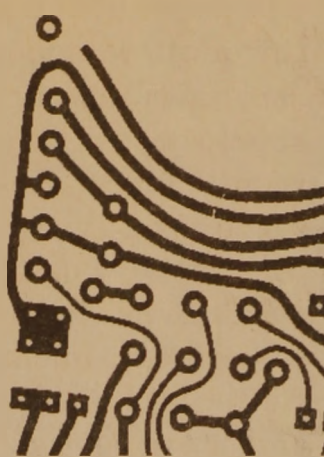
Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται με την έκρηξη της ψηφιακής τεχνολογίας έχει, ταυτόχρονα, συνεπιφέρει μία εντυπωσιακή αύξηση της ζήτησης των πνευματικών δικαιωμάτων επί των εκείνων των έργων που περιλαμβάνονται στα διακινούμενα, παγκόσμιο επίπεδο, πακέτα νέων τεχνολογικών προϊόντων. Ο παραγωγός, ή διανομέας, ενός προϊόντος πολυμέσων είναι έτσι υποχρεωμένος, ανεξάρτητα από εάν για την παραγωγή χρησιμοποιεί προϋφιστάμενα έργα, ή έργα που έχουν δημιουργηθεί για το συγκεκριμένο αυτό σκοπό, να αποζητήσει όλα τα σχετικά πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα των χρησιμοποιούμενων έργων, απευθυνόμενος κατ' ανάγκην, σ' ένα πακέτο των δικαιούχων, ή στους εκπροσωπούντες τα δικαιώματά τους οργανισμούς.

Το πρόβλημα της διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον έχει ήδη προκαλέσει σε ευρωπαϊκό επίπεδο την αντίδραση συγκεκριμένων οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων, τα οποία αντιμετωπίζουν το δικαϊκό σύστημα προέλευσής της πνευματικής ιδιοκτησίας ως ανασταλτικό παράγοντα για μία ταχεία και απρόσκοπτη ανάπτυξη της ψηφιακής αγοράς. Εν λόγω κύκλοι, επικαλούμενοι επίσημα το δικαίωμα του κοινού να έχει πρόσβαση σ' όλα τα έργα του πνεύματος, διά μέσου και των νέων μορφών επικοινωνίας, προκλούν ισχυρότατες πιέσεις προκειμένου να επιτύχουν τη μετακύλιση του απολύτου δικαιώματος του δημιουργού να επιτρέπει, ή να απαγορεύει, κάθε χρήση του έργου του, σε μία ενοχική αξίωση της εύλογης αμοιβής, ως αντάλλαγμα για τις χρήσεις αυτές.

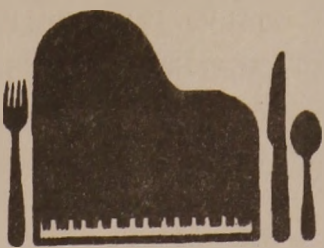
Τις θέσεις αυτές έχει ήδη απορρύνει, με ιδιαίτερα κατηγορηματικό τρόπο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο τόσο του Πρά-

σινου Βιβλίου για την Πνευματική Ιδιοκτησία και τα Συγγενικά Δικαιώματα στην Κοινωνία των Πληροφοριών, όσο και της Πρότασης Οδηγίας για την εναρμόνιση ορισμένων θεμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων. Στο Πράσινο Βιβλίο επισημαίνεται χαρακτηριστικά πως η εκτίμηση ότι τα Πνευματικά και τα Συγγενικά Δικαιώματα συνιστούν εμπόδιο στο νεότευκτο περιβάλλον παραγωγής και διακίνησης προϊόντων πολυμέσων και συναφών υπηρεσιών είναι απολύτως εσφαλμένη. Δεν μπορεί, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να γίνει σε καμία περίπτωση αποδεκτό ότι οι ενδεχόμενες δυσχέρειες στην διαχείριση και κυκλοφορία των πνευματικών δικαιωμάτων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον να χρησιμοποιούνται από τους παραγωγούς, ή τους εκδότες, ως πρόσχημα προκειμένου αυτοί να υπεκφεύγουν της υποχρέωσής τους να αποκτούν τα απαραίτητα για την εμπορική δραστηριότητα τους πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα. Κάτι τέτοιο όχι μόνο θα έθετε, κατά την άποψη της Επιτροπής, σε κίνδυνο την αποδοτικότητα των εν λόγω επενδύσεων, αλλά θα οδηγούσε μακροπρόθεσμα σε μαρasmus το σύνολο της καλλιτεχνικής κι εν πολλοίς επιστημονικής δημιουργίας και παραγωγής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φαίνεται για την ώρα διατεθειμένη να αναλάβει ίδιες πρωτοβουλίες ως προς τη λήψη μέτρων που θα διευκολύνουν τις διαδικασίες εκμετάλλευσης των πνευματικών δικαιωμάτων στο ψηφιακό περιβάλλον. Οι προσπάθειές της, μέχρι σήμερα, περιορίζονται μάλλον στο να υποδειχθεί στους ενδιαφερόμενους δικαιούχους η αναγκαιότητα της προσαρμογής τους στις νέες πραγματικότητες που διαμορφώνονται από την προϊούσα εξέλιξη της πληροφορικής. Έτσι, οι δικαιούχοι της πνευματικής ιδιοκτησίας καλούνται, εν όψει των καινούργιων δεδομένων που διαμορφώνονται, να αναζητήσουν από την πλευρά τους, τους πλέον κατάλληλους τρόπους και μηχανισμούς, που θα επιτρέπουν ευχε-

Το πρόβλημα
της
διαχείρισης
των
πνευματικών
δικαιωμάτων
στο νέο
ψηφιακό
περιβάλλον
έχει ήδη
προκαλέσει
σε ευρωπαϊκό
επίπεδο την
αντίδραση
συγκεκριμένων
οικονομικών
και
πολιτικών
συμφερόντων.

ρώς την παραχώρηση των δικαιωμάτων τους, στους ενδιαφερόμενους χρήστες, με τρόπο αξιόπιστο και χωρίς προ παντός καθυστέρηση, ώστε να διευκολύνονται ταυτόχρονα οι διαδικασίες παραγωγής, αναπαραγωγής και εκμετάλλευσης των νέων προϊόντων, και οι ίδιοι να είναι σε θέση να αντλήσουν τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη από τις προκύπτουσες τεχνολογικές εξελίξεις. Το ερώτημα, που εν προκειμένω τίθεται, είναι: ανταποκρίνεται η ατομική διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων στα σύγχρονα τεχνολογικά δεδομένα; ή, μήπως, η συλλογική διαχείριση προβάλλει κατά κανόνα ως ο μόνος αξιόπιστος και αποτελεσματικός τρόπος προώσπισης των συμφερόντων των δημιουργών απέναντι στους οικονομικά ισχυρότερους χρήστες;

Σύμφωνα με την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο αντικειμενικός στόχος, όπως έχει ήδη επισημανθεί, είναι η διευκόλυνση των διαδικασιών εκμετάλλευσης των νέων προϊόντων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από τις συμπράξεις των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης με αντικείμενο τη δημιουργία και ανάπτυξη κοινών κεντρικών διαχειριστικών μηχανισμών, οι οποίοι, εφοδιασμένοι με το σύνολο των στοιχείων και των πληροφοριών που διαθέτουν οι επιμέρους οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, θα είναι σε θέση να παρέχουν άμεσα οποιαδήποτε πληροφορία για οποιοδήποτε έργο του συνολικού ρεπερτορίου των συνεργαζόμενων οργανισμών σε κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη, ως προς τις αμοιβές πνευματικών δικαιωμάτων που προβλέπονται για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εκμετάλλευσης κ.λπ.

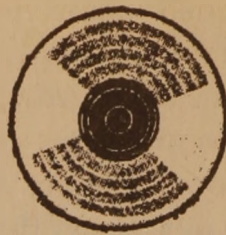
Από την πλευρά των ευρωπαϊκών οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, είναι κοινή η πεποίθηση ότι η προσπάθεια ανταπόκρισης των οργανισμών στις νέες προκλήσεις που συνεπιφέρει η εξέλιξη της πληροφορικής πρέπει να εστιαστεί στον από κοινού σχεδιασμό και την οργάνωση κεντρικών διαχειριστικών μηχανισμών

που σε πρώτο στάδιο θα συγκεντρώνουν, διά της δημιουργίας διεθνών βάσεων δεδομένων, όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες και τα στοιχεία των συνεργαζόμενων οργανισμών, αναφορικά με τους δικαιούχους, τα έργα και την εκμετάλλευσή τους. Σ' ένα δεύτερο δε στάδιο, θα είναι σε θέση να διαχειρίζονται όλα τα δικαιώματα (που καταρχήν διαχειρίζονται οι συνεργαζόμενοι οργανισμοί), έτσι ώστε να είναι πλέον τα ίδια τα «κέντρα» (τα καλούμενα onestop-shops) σε θέση να χορηγούν στους ενδιαφερόμενους χρήστες (ώστε να μην χρειάζεται ν' απευθυνθούν στους επί μέρους οργανισμούς), τις απαιτούμενες άδειες εκμετάλλευσης αναφορικά με όλες τις κατηγορίες έργων που περιλαμβάνονται σε κάθε συγκεκριμένη χρήση.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων κεντρικών διαχειριστικών μηχανισμών, που ήδη έχουν φθάσει σε σημείο να προβαίνουν -πέρα από την παροχή πληροφοριών και στοιχείων αναφορικά με τις εκμεταλλεύσεις των έργων- στην χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης σε ενδιαφερόμενους χρήστες, αποτελούν η γαλλική S.E.S.A.M., η οποία ιδρύθηκε το 1995 από πρωτοβουλία των γαλλικών οργανισμών και η γερμανική CCMV GmbH (Clearing - Stelle Multimedia), αποτέλεσμα ανάλογων πρωτοβουλιών των γερμανικών οργανισμών συλλογικής διαχείρισης. Μόνο η αποτελεσματικότητα αυτών των νέων μηχανισμών θα μπορέσει να πείσει και εκείνους τους δικαιούχους, όπως λ.χ. τους παραγωγούς και εκδότες

πολυμέσων, που σήμερα περιορίζονται στο να παρατηρούν με αρκετή επιφύλαξη τις εξελίξεις, να προχωρήσουν και αυτοί στην κοινή προσπάθεια. Πολλοί, άλλωστε, εκπρόσωποι ευρωπαϊκών οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, ή και διεθνών, όπως η A.I.D.A.A. (Association Internationale des Auteurs de l' Audio-visuel) δεν διαστάζουν να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου, επισημαίνοντας ότι στην περίπτωση που οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στο ευρωπαϊκό σύστημα της συλλογικής διαχείρισης, στις οποίες πρέπει να προχωρήσουν οι οργανισμοί, δεν θα έχουν σύντομα τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, η Επιτροπή ίσως κάποια στιγμή καμφθεί από τις έντονες πιέσεις που ασκούν τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα και αναγκασθεί να προχωρήσει στην καθιέρωση συστήματος υποχρεωτικών αδειών αναφορικά με τους νέους τρόπους μαζικής εκμετάλλευσης των πνευματικών δικαιωμάτων.

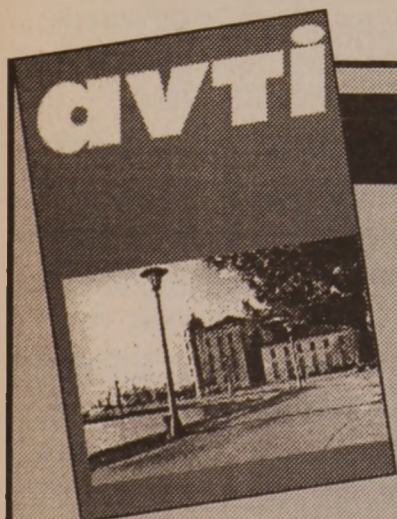
Η μέχρι σήμερα διαδρομή των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης έχει δείξει ότι η ύπαρξη ενός οργανισμού είναι αναγκαία κυρίως σ' εκείνες τις περιπτώσεις, όπου η ατομική διαχείριση δεν είναι εφικτή, ή δεν είναι σε θέση να προασπίσει με τρόπο αποτελεσματικό τα συμφέροντα των δικαιούχων της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ραγδαία εξέλιξη της πληροφορικής και οι δυσκολίες που ανακύπτουν δημιουργούν νέες προκλήσεις και προοπτικές για τους υφιστάμενους οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης, ακόμη και για εκείνους που μέχρι σήμε-

Το
αίτημα
των καιρών
αντιθέτως
επικεντρώνεται
στη στενή
συνεργασία
και τον
συντονισμό,
σε εθνικό,
ευρωπαϊκό
και διεθνές
επίπεδο,
όλων των
οργανισμών
συλλογικής
διαχείρισης.

ρα έχουν διαχειριστεί αποκλειστικά δικαιώματα από δευτερεύουσες χρήσεις. Το γεγονός ότι μέχρι σήμερα κάθε οργανισμός συλλογικής διαχείρισης καλύπτει κατά κανόνα ορισμένους μόνο τομείς εκμετάλλευσης (όπως τον οπτικο-ακουστικό, τον λογοτεχνικό, τον μουσικό, κ.λπ.), δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση την ανάγκη ίδρυσης διαχειριστικών φορέων που θα καλύπτουν το σύνολο των κατηγοριών των πνευματικών δημιουργών προκειμένου να αντιμετωπισθεί έτσι το ζήτημα. Το αίτημα των καιρών αντιθέτως επικεντρώνεται στη στενή συνεργασία και τον συντονισμό σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, όλων των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης, για την δημιουργία και την ανάπτυξη εκείνων των κεντρικών διαχειριστικών μηχανισμών που θα διασφαλίζουν την γρήγορη, αξιόπιστη και με εύλογους οικονομικούς όρους παραχώρηση των απαιτούμενων πακέτων πνευματικών δικαιωμάτων στους παραγωγούς και διανομείς των νέων προϊόντων και υπηρεσιών, που προκύπτουν από την διαρκή ανάπτυξη και διάδοση των νέων τεχνολογιών.

Η προοπτική συνεπώς της σύγκλισης είναι εκ των πραγμάτων επιβεβλημένη και προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να συντείνουν όλες οι προσπάθειες, ώστε να καταστεί, τόσο σύννομη όσο και απρόσκοπτη, η κυκλοφορία και η χρήση των έργων του πνεύματος (καλλιτεχνικών, ή/και, επιστημονικών), στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον.

Α' εξάμηνο 1995

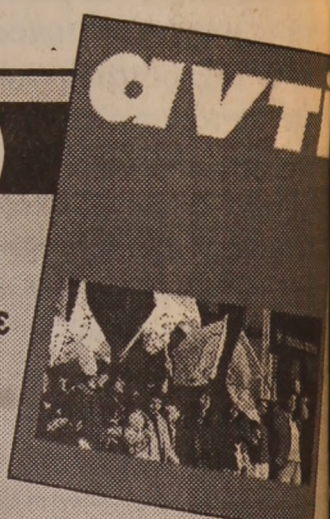
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (1995)

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΓ' (Β' εξάμηνο 1995, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 594).

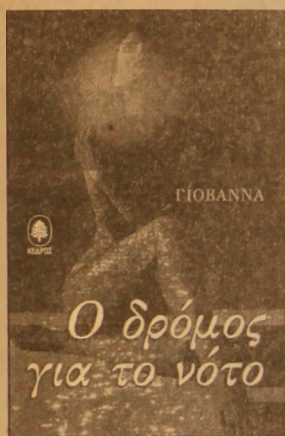
Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1995

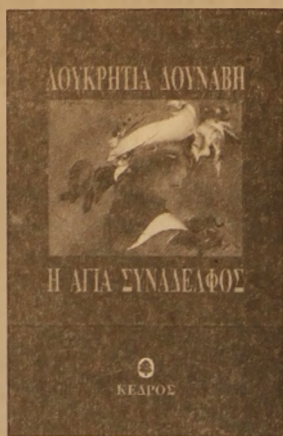
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

**Ο ΔΡΟΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΤΟ**
Γιοβάννα

«Είναι μεγάλη ιστορία, Μυρσίνη... Είναι κι οι λέξεις που δεν την αντέχουν. Δεν τη χωράνε. Και πως να

χωρέσουν τόση απελπισία, τόσο πόνο. Πως να χωρέσουν τη μέσα ερημιά, το φόβο. Κι εκείνον τον έρωτα... την ώρα ακριβώς που... άρχιζε ανύποπτα ο νόστος, ο δικός μου απελπισμένος και λυτρωτικός δρόμος για το Νότο.»

**Η ΑΓΙΑ
ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΣ**
Λουκρητία Δούναβη

Η Αγία Συναδελφος... αυτοπροστατεύεται απολογούμενη, αυτοσαρκάζεται επιδιώκοντας ή

αποστρεφόμενη μια κάποια εξάρτηση των βιωμάτων της, όπου ενίοτε μυθοπλάθονται, με μια γραφή συνοπτική και αυθόρμητη, εξιλέωση θαρρείς, μπροστά στο τείχος που αναγείρεται εντός της...

ΡΑΜΟΝ
Θανάσης
Χειμωνάς

Μονάχος τριγυρνάει ο νεαρός ήρωας του βιβλίου, ανάμεσα σε μανιο-καταθλιπτικούς

γιάπηδες, παράξενες γυναίκες, επιτυχημένους συγγραφείς αλλά και σε πρεζόνια, ταξιτζήδες και ζητιάνους... ώσπου...

**ΔΕΚΑ ΒΗΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΑΜΜΟ**
Βασίλης
Χατζηβασιλείου

Η αναπάντεχη αυτοκτονία ενός ιδιόμορφου οικονομικού-πολιτικού

παράγοντα της Θεσσαλονίκης και η αποτρόπαιη δολοφονία γνωστής ιερόδουλης της πόλης φέρνουν στο προσκήνιο την αλλόκοτη σχέση τριών ανθρώπων που γεύονται τα κατακάθια της ζωής μέσα σε μια υποβαθμισμένη γειτονιά.

**ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
ΜΕΛΙ ΠΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ**
Φαίδων
Πατρικαλάκης

Μεγάλωσε μέσα στην απόγνωση και στο μίσος εξαιτίας της οικογενειακής καταπίεσης.

Το μίσος, που πολλές φορές δυναμώνει την περηφάνια και στηρίζει την αξιοπρέπεια, γίνεται όπλο της για να κερδίσει χρήμα, σιγουριά, αναγνώριση.

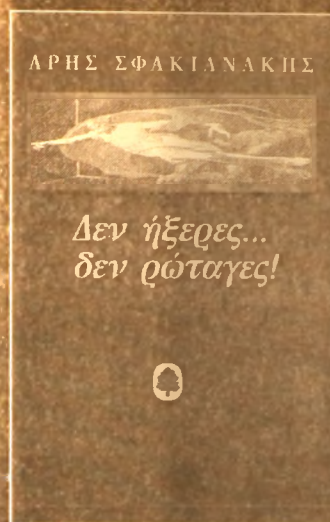
Το μίσος που την ανέστησε δεν είναι σαν το μέλι που τελειώνει...

**ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ**
Μαρία Κέντρου-
Αγαθοπούλου

Η γειτονιά των τρένων, τα ανθρώπινα πάθη, το ξήλωμα της ομορφιάς και

άλλα μαρτύρια, αποτελούν ένα πλαίσιο ζωής και συνθέτουν μια συμφωνία ύπαρξης, ενώ από την άλλη μεριά εκφράζουν μια συγκλονιστική αλήθεια: την ευγνωμοσύνη απέναντι στην ανεπανάληπτη εμπειρία της συναναστροφής που εξανθρωπίζει.

**ΔΕΝ ΉΞΕΡΕΣ...
ΔΕΝ ΡΩΤΑΓΕΣ!**
Άρης
Σφακιανάκης

Ένας ορκισμένος εργένης βρίσκεται παντρεμένος με μια τριαντάρα

φεμινίστρια. Εκείνος χάνει τον ύπνο του κι εκείνη συλλαμβάνει παιδί. Ο ήρωας δοκιμάζει κάθε είδους θεραπεία για τις αϋπνίες του, όμως χωρίς αποτέλεσμα. Ένα βράδυ που περιφέρεται καπνίζοντας μες στο σπίτι, συναντάει το Διάβολο. Ο τελευταίος υπόσχεται να τον βοηθήσει, μονάχα που θέλει κάποιο αντάλλαγμα...

Ο ΔΗΜΙΟΣ
Νίκος Φαρούπος

1900, Αθήνα-Ναύπλιο. Μια ιστορία έρωτα, απάτης και εκδίκησης που παρασύρει τους πρωταγωνιστές της ως το

Μπούρτζι, για να τους φέρει αντιμέτωπους με το σκοτεινό του κάτοικο, έναν ιδιόρρυθμο δήμιο, που κρατάει στα χέρια του την απρόβλεπτη μοίρα τους.

**Ο ΧΑΜΕΝΟΣ
ΚΡΙΚΟΣ**
Βασίλης
Κεσίσογλου

Ένας δεκα-εννιάχρονος νεαρός πηγαίνει σινεμά, κι όταν βγαίνει από την αίθουσα

έχουν περάσει είκοσι δύο ολόκληρα χρόνια. Χαμένος μέσα στην Αθήνα του 2021 αναζητεί τα κομμάτια μιας ζωής που έχει περάσει κυριολεκτικά χωρίς να το καταλάβει. Έτσι, έρχεται σ' επαφή με τους παλιούς του φίλους, που θέλουν να τον σκοτώσουν για λόγους που δεν... θυμάται.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ 106 78

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΗΛ: 38.09.712 FAX: 33.02.655

Εκτός από το δίκαιο της ουσίας, είναι και θέμα διαδικασίας

Δικονομικές ανάγκες κατοχύρωσης πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων

του Γιώργου Α. Κόκκα

Πριν από τη νομοθέτηση του Νόμου 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα, κοινή ήταν η αντίληψη όλων σχεδόν των πνευματικών δημιουργών και των εκτελεστών των έργων τους ότι η αιτία της κακοδαιμονίας τους που οφειλόταν στη δυσχέρεια και σχεδόν αδυναμία για διεκδίκηση και ικανοποίηση των δικαιωμάτων που προέκυπταν από την εργασία τους, ήταν η ανυπαρξία εκσυγχρονισμένης και κωδικοποιημένης σχετικής νομοθεσίας! Κοινή ακόμη ήταν η πεποίθηση ότι όταν η Πολιτεία θα αποφάσιζε να θεσπίσει ένα σύγχρονο για τα θέματα αυτά νομοθέτημα, θα λύνονταν σχεδόν αυτόματα τα περισσότερα προβλήματα και θα εξελίπαν ή θα περιορίζονταν αισθητά τα αίτια της κακοδαιμονίας των εργατών αυτών του πνεύματος.

Όμως, παρά τη θεσμοθέτηση του νόμου αυτού και την πενταετή μέχρι σήμερα εφαρμογή του, το ποθητό αποτέλεσμα δεν επήλθε. Αυτό συμβαίνει επειδή και τώρα, όπως και πριν, οι πνευματικοί δημιουργοί και οι εκτελεστές των έργων τους δυσκολεύονται και σχεδόν αδυνατούν να διεκδικήσουν

και να ικανοποιήσουν με επιτυχία και σύντομα τα δικαιώματά τους και πολλοί εξακολουθούν για το λόγο αυτό να πένονται, επιπλέον δε να γεύονται και πρόσθετη πικρία εξαιτίας του γεγονότος ότι, όταν, παρακάμπτοντας τους βάσιμους φόβους τους ότι θα καταχωρισθούν στις «μαύρες λίστες» των εργοδοτών τους, τολμούν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους αυτά (που με επάρκεια προβλέπονται και προσδιορίζονται από το καινούργιο αυτό νομοθέτημα) διαπιστώνουν, ύστερα από μακρά και δαπανηρή δικαστική διαδικασία, το ατελέσφορο της προσπάθειάς τους. Και αυτό διότι η επί της ουσίας πληρότητα του εκσυγχρονισμένου αυτού νομοθετήματος δεν είναι αρκετή για να ευδοκιμήσουν οι ελπίδες που στηρίχθηκαν σ' αυτό για γρήγορη και ορθή απονομή δικαιοσύνης στους πνευματικούς δημιουργούς και στους εκτελεστές των έργων τους.

Κύρια και βασική αιτία του γεγονότος αυτού θεωρούμε ότι είναι η ανεπάρκεια των υφιστάμενων δικονομικών διαδικασιών για την εφαρμογή του νόμου αυτού, όπως και η μη εξοικείωση των εφαρμοστών του δικαίου στα ανακύπτοντα ειδικά θέματα των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων, η ιδιοσυστασία των οποίων απαιτεί ειδική εμπειρία και άμεση και ταχύτατη — τις περισσότερες φορές — λύση.

Η γνωστή και σε πολλούς λόγους

Η γνωστή και σε πολλούς λόγους οφειλόμενη βραδεία απονομή της δικαιοσύνης στη χώρα μας, επηρεάζει, όπως είναι φυσικό και τα δικαιώματα των πνευματικών δημιουργών και των εκτελεστών των έργων τους.

οφειλόμενη βραδεία απονομή της δικαιοσύνης στη χώρα μας, με τα υφιστάμενες δικονομικές διαδικασίες για την τακτική διαδικασία που καθιστά μακρόχρονη και αναγκαστικά πολυδάπανη τη δικαστική διεκδίκηση των δικαιωμάτων των πολιτών, επηρεάζει, όπως είναι φυσικό, και τα δικαιώματα των πνευματικών δημιουργών και των εκτελεστών των έργων τους επειδή για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων αυτών εφαρμόζεται — λόγω έλλειψης θεσπισμένης ειδικής διαδικασίας — η ίδια τακτική διαδικασία, με τα μειονεκτήματά της, που αναφέρθηκαν.

Ο δυσμενής επηρεασμός των δικαιωμάτων αυτών λόγω αυτής της αιτίας υφίσταται, παρά το γεγονός ότι η διαδικασία για τη διεκδίκηση τους, λόγω της ιδιοσυστασίας τους, απαιτεί, όπως συμβαίνει και για άλλα ιδιότυπα δικαιώματα (π.χ. εργατικά, μισθωτικά), σύντομη, με ειδικές διατάξεις, επίλυση και ικανοποίησή τους, η οποία δεν επιτυγχάνεται με την υφιστάμενη και εφαρμοζόμενη συνηθέστατη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, λόγω της προχειρότητας και της προσωρινής ισχύος των αποφάσεων της διαδικασίας αυτής.

Επομένως, επιβάλλεται, για σύντομη και ορθή απονομή δικαιοσύνης σε διαφορές πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, ενόψει και των συνεχώς αυξανόμενων μεγεθών των συμφερόντων που διακυβεύονται, η

• Ο Γιώργος Α. Κόκκας είναι δικηγόρος της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. και ασχολείται συστηματικά με το Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Μέσων Επικοινωνίας.

12.11.93

3
255
20000

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 26

4 Μαρτίου 1993

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2121

Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδει τον ακόλουθο Νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣΆρθρο 1
Πνευματική ιδιοκτησία

1. Οι πνευματικοί δημιουργοί με τη δημιουργία έργων αποκτούν πάνω σ' αυτά πνευματικά που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και σπέρματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσής (πνευματικό δικαίωμα) και το δικαίωμα του προσωπικού τους όνομα.

αντιμετωπισθεί από την αρχή η διαδικασία απονομής του Δικαίου της Πνευματικής Ιδιοκτησίας, που πρέπει να αναζητήσει σύντομα πρακτικού περιεχομένου λύσεις, στε με αξιόπιστες και γρήγορες οικονομικές διαδικασίες να αποέμεται άμεσα ουσιαστική και όχι προσωρινής μορφής Δικαιοσύνη, όσο στα ζητήματα που άπτονται της πνευματικής ιδιοκτησίας, όσο και γενικότερα στα αλληλένδετα με αυτά ζητήματα των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή ορθότερα των Μέσων Ευρείας Επικοινωνίας. Είναι συνεπώς αναγκαίο να τολμήσει και ο έλληνας νομοθέτης να εσπίσει μια ειδική διαδικασία στην Πολιτική Δικονομία για να εδικάζονται οι υποθέσεις πνευ-

ανφέρουν, στη γαλγγραφία, την τοικεγραφία, λιπκτονική ή την επική, 2. Γνωρίζεται επίσης ως έργο ο με δικαστικές, οι προσαρμογές και οι σι έργων ή εκφράσεων της λαϊκής οι συλλογές έργων ή συλλογών παράδοσης ή απλών οι εγκυκλοπαιδείες μένων, εφόσον χρομένου το της παρ των δ με

μα-
τικών

και συγγενικών με αυτά δικαιωμάτων, καθώς και ζητημάτων που άπτονται των Μέσων Ευρείας Επικοινωνίας, ώστε να αντιμετωπισθούν λυσιτελώς οι ανάγκες που δημιουργήσαν οι σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες, οι οποίες σε συνδυασμό με την ευρύτατη ανάπτυξη του καταναλωτισμού, έχουν επιφέρει μια σημαντικότερη χρήση (έως και κατάχρηση εκμεταλλεύσεων) πνευματικών δημιουργημάτων σε δημόσιες εκτελέσεις και παρουσιάσεις τους με χρήση διάφορων μέσων επικοινωνίας.

Μια τέτοια ειδική διαδικασία για τις προαναφερθείσες διαφορές, ανάλογη με τις ήδη υπάρχουσες ειδικές διαδικασίες για τις εργατικές διαφορές, για τις οικογενειακές σχέσεις, για τις μισθωτικές διαφορές, για τους πιστωτικούς τίτλους, για τις διαφορές από αυτοκίνητα και λοιπές ειδικές περιπτώσεις που φέρονται προς επί-

λυση στα Δικαστήρια, μπορεί ίσως να προσδώσει την αναγκαία διαδικαστική και αποδεικτική ευελιξία στην απονομή της ποθητής Δικαιοσύνης, όπως απαιτούν οι ιδιαιτερότητες των ζητημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Με σύντομες δικασίμους, περιοριστικές αναβολές και αδυναμία προβολής στρεψόδικων ενστάσεων και ισχυρισμών, με εύστοχες διατάξεις στα θέματα απόδειξης, που θα

σχετίζονται με αναβαθμισμένη αποδεικτική δυνατότητα κάθε μορφής σύγχρονων αποτυπώσεων των πνευματικών έργων στους διαφορετικούς υλικούς φορείς ήχου και εικόνας, με προβλέψεις για χρήση από το Δικαστήριο προηγμένου τεχνολογικού εξοπλισμού (βίντεο, μόνιτορ, υποδοχές για οδηγούς συμπυκνωμένων δίσκων (CD), DVD, σύνδεση με Internet κ.λπ.), που θα πρέπει να διασφαλισθούν ως υποδομές στους χώρους εκδίκασης των υποθέσεων αυτών σε συνδυασμό με τη σχετική επιμόρφωση των δικαστών, που μπορεί να φθάσει ακόμη και μέχρι την υλοποίηση νομοθετικής ρύθμισης για ειδικευμένα δικαστήρια Πνευματικών Δικαιωμάτων και Μέσων Επικοινωνίας (όπως τα Ναυτοδικεία, δικαστήρια ανηλίκων, δικαστήρια σημάτων κ.ά.) μπορεί, επιτέλους, να λυθούν τα προβλήματα που μόνιμα μέχρι τώρα ταλανίζουν τους πνευματικούς δημιουργούς.

Έτσι δεν θα υπάρχουν τα περιθώρια για μακροχρόνιες δικαστικές διενέξεις μέχρι να εκτιμηθεί ο πραγματικός δικαιούχος του κάθε πνευματικού ή συγγενικού δικαιώματος και θα αποσαφηνίζονται έγκαιρα οι έννομες σχέσεις και ταχύτατα οι συνέπειες αυτών, ενόψει και του περιορισμένου χρονικού διαστήματος που κάθε πνευματικό δημιούργημα θα είναι του συμφέρου ή λαϊκότερα «της

μόδας» και συνεπώς θα υφίσταται οριστική και τελεσίδικη ρύθμιση εντός του χρόνου που αυτό θα επιδέχεται πολλαπλών και μαζικών εκμεταλλεύσεων του. Δηλαδή, αν, για παράδειγμα, ένα σύγχρονο τραγούδι ή ένα σύνθετο οπτικοακουστικό έργο αντιμετωπίζουν ζητήματα προσδιορισμού των πραγματικών δημιουργών τους, εξαιτίας των απομιμήσεων ή των συγκεχυμένων ορίων πολλαπλών συμβολών διαφορετικών δημιουργών, θα είναι εφικτή, στο πλαίσιο της προτεινόμενης ειδικής διαδικασίας εκδίκασης αυτών των διαφορών, η σε συντομότητα χρόνο σε σχέση με την πρώτη εμφάνιση του πνευματικού αυτού δημιουργήματος δικαστική επίλυση τυχόν αμφισβητήσεων, ως προς τους δικαιούχους των ηθικής ή περιουσιακής φύσεως δικαιωμάτων επί του έργου.

Διότι είναι ιδιαίτερα σημαντική, στο πλαίσιο μιας ειδικής διαδικασίας που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των υποθέσεων αυτών, η έγκαιρη αρωγή της Δικαιοσύνης στην ολοκλήρωση της εκμετάλλευσης του διαμφισβητούμενου πνευματικού έργου, δεδομένου ότι τα συναλλακτικά ήθη και έθιμα απαιτούν περιοριστικές χρονικά χρήσεις στις διάφορες εκμεταλλεύσεις του, όπως π.χ. στους δίσκους και κατόπιν στο ραδιόφωνο ή στους κινηματογράφους, έπειτα σε ιδιωτικά βίντεο, CD-ROMs, και μετά στην τηλεόραση, Multi-Media, Internet και σε άλλους φορείς μετάδοσης ήχου και εικόνας. Έτσι, η υφιστάμενη σήμερα χρονοβόρα τακτική διαδικασία στα δικαστήρια, που δεν επιτρέπει την ασφάλεια των συναλλαγών, η οποία απαιτεί αυτές να γίνονται σε σύντομο χρόνο, μπορεί να καμφθεί από τις ιδιαίτερες προβλέψεις της προτεινόμενης ειδικής διαδικασίας για απονομή μιας τέτοιας ταχείας δικαιοσύνης, όχι τυφλής στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν τα πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα.

Με την προτεινόμενη ειδική διαδικασία Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Μέσων Επικοινωνίας μπορούν να υπερκερασθούν οι λόγοι

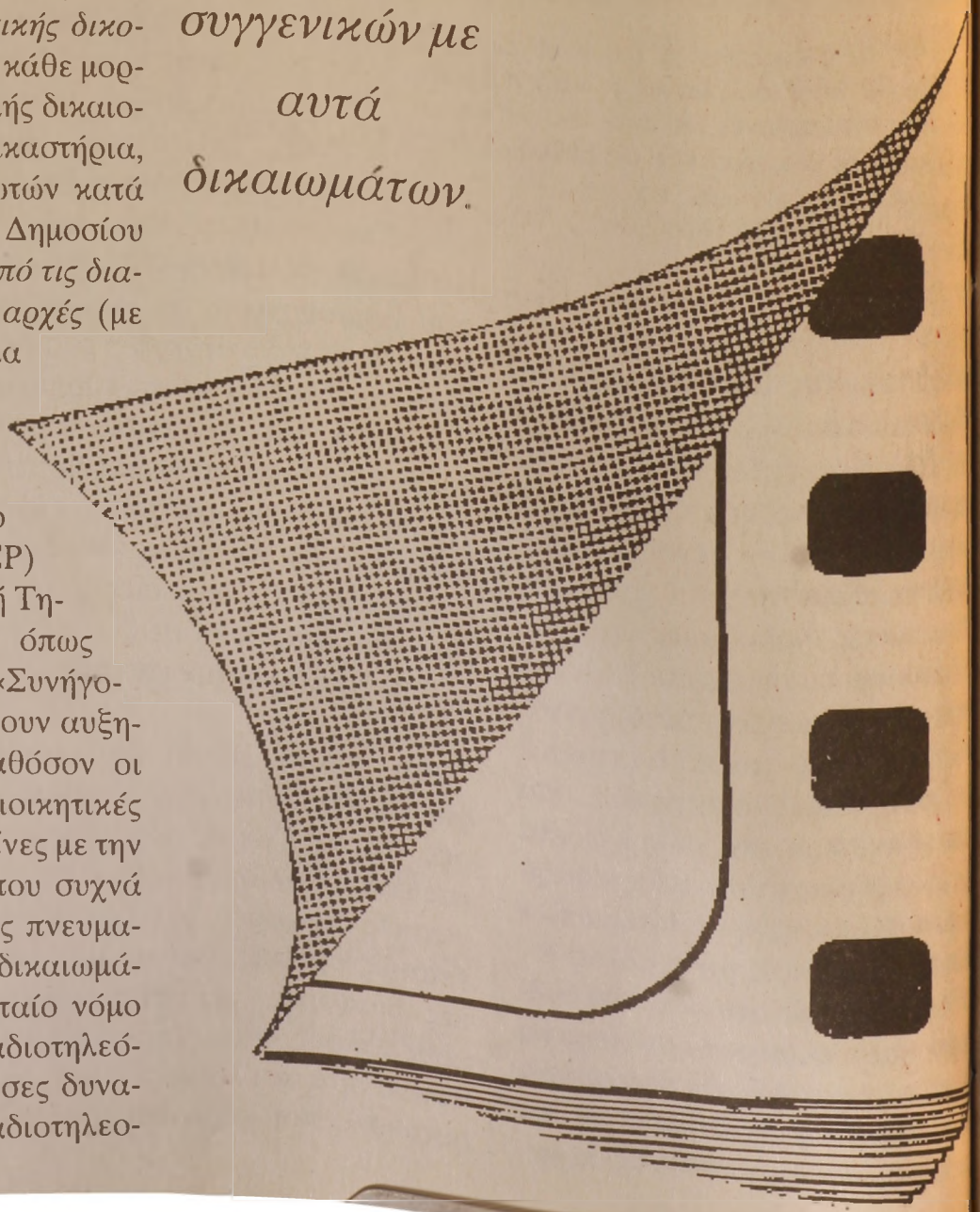
για τους οποίους η προσωρινή ρύθμιση των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων και των συναλλακτικών σχέσεων που απορρέουν από αυτά, επιτυγχάνεται προσωρινά με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και παραμένει συχνά στο επίπεδο αυτό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείεται τελείως και η διαδικασία αυτή των ασφαλιστικών μέτρων για υποθέσεις πραγματικά κατεπείγουσας ανάγκης.

Ως προς την ειδική αυτή διαδικασία, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι θα αφορά τις αστικές μόνο διαφορές και θα ενταχθεί στις διατάξεις της πολιτικής δικονομίας, για να ρυθμίζει τον τρόπο εφαρμογής των διατάξεων του ουσιαστικού δικαίου, που αφορούν αστικής φύσεως διεκδικήσεις ιδιωτών (που προκύπτουν από πνευματικά ή συγγενικά δικαιώματά τους). Έτσι, με τη ρύθμιση αυτή δεν πρόκειται να επηρεαστούν οι διατάξεις της ποινικής δικονομίας, που αναφέρονται στη διαδικασία του ποινικού κολασμού από την Πολιτεία όσων διαπράττουν εγκλήματα ενάντια στα πνευματικά δικαιώματα, ούτε οι διατάξεις της διοικητικής δικονομίας, που αφορούν τις κάθε μορφής διαδικασίες απονομής δικαιοσύνης στα διοικητικά δικαστήρια, δηλαδή προσφυγές ιδιωτών κατά πράξεων οργάνων του Δημοσίου και πολύ περισσότερο από τις διαδικασίες σε διοικητικές αρχές (με προεξάρχουσες τις για σχετικά με Πνευματική Ιδιοκτησία θέματα που ενδιαφέρουν το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) και την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών (ΕΕΤ), όπως ίσως και το νέο θεσμό «Συνήγορος του Πολίτη», που έχουν αυξημένες αρμοδιότητες, καθόσον οι Ανεξάρτητες αυτές Διοικητικές Αρχές είναι επιφορτισμένες με την άσκηση αρμοδιοτήτων που συχνά αφορούν εκμεταλλεύσεις πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων. Ήδη με τον τελευταίο νόμο για τη συνδρομητική ραδιοτηλεόραση προβλέπονται άμεσες δυνατότητες απαγόρευσης ραδιοηλεο-

Είναι
συνεπώς
αναγκαίο να
τολμήσει και
ο έλληνας
νομοθέτης να
θεσπίσει μια
ειδική
διαδικασία
στην Πολιτική
Δικονομία για
να
εκδικάζονται
οι υποθέσεις
πνευματικών
και
συγγενικών με
αυτά
δικαιωμάτων.

πτικής εκπομπής με απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, που θα μπορούσε έπειτα από σχετική προσφυγή ενδιαφερομένου να προστατεύσει και δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Η προτεινόμενη καθιέρωση ειδικής διαδικασίας για την επίλυση των διαφορών σχετικά με πνευματικά και συγγενικά δικαιώματα με τη συνδρομή εξειδικευμένου δικαστικού λειτουργού, κρίνεται αναγκαία για την ορθή και δίκαιη εφαρμογή του νόμου 2121/93 και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των πνευματικών δημιουργών και των εκτελεστών των έργων τους με τον τρόπο που πραγματεύεται η ελάχιστη αυτή συμβολή, που κατατείνει στην αναγκαία συμπλήρωση της πραγματικά αξιέπαινης προσπάθειας του περιοδικού Αντί να αναδείξει το σημαντικό θέμα των Πνευματικών Δικαιωμάτων στον πολιτικό Τύπο, ως εξόχως πολιτικό ζήτημα...

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

κυκλοφορούν

Τσαρλς Λαρμόρ Η ρομαντική κληρονομιά

μετάφραση – επίμετρο: Στέφανος Ροζάνης

πρόλογος: Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου

Ο Τσαρλς Λαρμόρ είναι καθηγητής της πολιτικής φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο του Σικάγου, και θεωρείται ως ένας από τους σημαντικότερους στοχαστές της φιλελεύθερης σχολής. Ο Λαρμόρ ασχολείται με τέσσερα από τα κεντρικά θέματα του ρομαντισμού: τη φαντασία, την κοινότητα, την ειρωνεία και την αυθεντικότητα. Αναζητεί τα στοιχεία που μπορεί να καταστήσουν τις ιδέες αυτές γόνιμες και στην εποχή μας, υπονομεύοντας το κυρίαρχο ερμηνευτικό μοντέλο που θεωρεί τον ρομαντισμό πηγή είτε του φασισμού και του εθνικισμού είτε του αναχωρητισμού και του αισθητισμού, και προσπαθεί αντιθέτως να τον μελετήσει ως μία από τις συνιστώσες που διαμόρφωσαν τη νεωτερική έννοια της ατομικότητας.

Νορμπέρτο Μπόμπιο Γερνώντας

και άλλα

αυτοβιογραφικά κείμενα

μετάφραση: Αθανασία Δρακοπούλου

επιμέλεια: Γιάννα Κατσιαμπούρα

Ο μεγάλος Ιταλός φιλόσοφος (γ. 1909) προς το τέλος της ζωής του νιώθει την ανάγκη του απολογισμού. Σ' ένα αυτοβιογραφικό κείμενο ξεδιπλώνει με συναρπαστικό τρόπο την πνευματική και πολιτική του πορεία, ενώ η συνειδητοποίηση των γηρατειών του προσδίδει στην αφήγηση συγκινητικό και ενίοτε ελεγειακό τόνο.

♦ ♦ ♦

επίσης κυκλοφορούν:

NORMPERTO ΜΠΟΜΠΙΟ: Δεξιά και Αριστερά

NORMPERTO ΜΠΟΜΠΙΟ: Ισότητα και Ελευθερία

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501

e-mail: polis@ath.forthnet.gr

Η πνευματική ιδιοκτησία: εθνικές και διεθνείς διαστάσεις

του Γεωργίου Κουμάντου

Ι. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

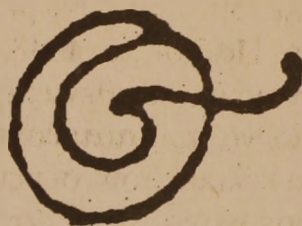
Η πνευματική ιδιοκτησία είναι σήμερα ο μόνος παραδεκτός τρόπος εξασφάλισης μιας πηγής εισοδήματος για τους πνευματικούς δημιουργούς: στον πνευματικό δημιουργό αναγνωρίζεται από την Πολιτεία η εξουσία να διαθέτει – δηλαδή, να εκμεταλλεύεται – το έργο του όπως θέλει, κι από την εκμετάλλευση αυτή να βγάζει όσα οικονομικά ή άλλα ωφελήματα μπορεί. Είναι γνωστό ότι ο τρόπος αυτός χρηματοδότησης της πνευματικής δημιουργίας δεν είναι τέλειος, γιατί καταλήγει να επιβραβεύει την εμπορικότητα του έργου μάλλον παρά την ποιότητα. Είναι, όμως, επίσης γνωστό ότι δεν έχει βρεθεί άλλος, καλύτερος τρόπος γιατί, βέβαια, οι χορηγίες των πλουσίων και οι κρατικές επιχορηγήσεις είναι επικίνδυνες ή καταλυτικές για την πνευματική ελευθερία.

Η πνευματική ιδιοκτησία ήταν ουσιαστικά άγνωστη μέχρις ότου εφευρέθηκε η τυπογραφία – μέχρι τότε ήταν οικονομικά ασύμφορη η αναπαραγωγή του έργου για εμπορική εκμετάλλευση. Αλλά και μετά την τυπογραφία, η πνευματική ιδιοκτησία δεν βγήκε οπλισμένη από το κεφάλι κάποιου θεού. Στην αρχή εμφανίστηκε ως προνόμιο που παραχωρούσε η Πολιτεία στους τυπογράφους για την εξασφάλιση της μηχανολογικής τους επένδυσης. Αργότερα, το προνό-

μιο του τυπογράφου άρχισε να εξαρτάται από την ύπαρξη συναίνεσης – και άρα αμοιβής – του συγγραφέα. Και τέλος, στις αρχές του δέκατου όγδοου αιώνα, αναγνωρίστηκε ως εξουσία που παραχωρείται στους συγγραφείς και τους άλλους πνευματικούς δημιουργούς.

Από τότε, μέσα στα τριακόσια περίπου χρόνια που ακολούθησαν, η πνευματική ιδιοκτησία διατηρεί αναλλοίωτο το λογικό της σχήμα (απόλυτο δικαίωμα του δημιουργού, ένα είδος κυριότητας) και εμπλουτίζει το περιεχόμενό της για να καλύψει τις ανάγκες που δημιουργούνται από την τεχνική πρόοδο, προπάντων τους καινούργιους τρόπους πνευματικής δημιουργίας (φωτογραφία, κινηματογράφος) ή τους καινούργιους τρόπους διάδοσης των έργων (ραδιοφωνία, τηλεόραση, καλώδια, δορυφόροι, ψηφιακή μετάδοση). Παράλληλα, το περιεχόμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας εμπλουτίζεται για να καλύψει και καινούργιες ευαισθησίες στην κοινή συνείδηση, όπως, για παράδειγμα, η αναγνώριση του «ηθικού δικαιώματος» που προστατεύει την προσωπική σχέση του δημιουργού με το δημιούργημά του (π.χ. μνεία του ονόματός του, περιφρούρηση της ακεραιότητας του έργου κ.λπ.).

Έτσι έφτασε η πνευματική ιδιοκτησία έως τα μέσα περίπου του αιώνα μας, καμαρώνοντας για τις πραγματοποιήσεις της. Οπότε άρχισαν να εμφανίζονται οι πρώτες ρωγμές. Η τεχνική εξέλιξη, που γέννησε την πνευματική ιδιοκτη-

σία (με την εφεύρεση της τυπογραφίας), τώρα άρχισε να τη υπονομεύει και απειλούσε να τη θανατώσει. Τα πρώτα προβλήματα φάνηκαν με τις τεχνικές εξελίξεις που διευκολύνουν τόσο την αναπαραγωγή του έργου ώστε έκαναν δύσκολο ή αδύνατο τον έλεγχό τους: φωτοτυπία για τα κείμενα και μαγνητικές ταινίες για τον ήχο και την εικόνα.

Κι αυτή η εξέλιξη συνεχίστηκε και συνεχίζεται: η ευχέρεια αποθήκευσης, εξαγωγής, μετάδοσης και αναπαραγωγής των πληροφοριών και των έργων (με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, την ψηφιακή τεχνολογία και τις οπτικές ίνες) κάνει αδύνατο οποιονδήποτε έλεγχο στη διάδοση των έργων – χωρίς τη χρησιμοποίηση μιας άλλης, αντίδοτης, τεχνολογίας που όμως κανείς δεν ενδιαφέρεται να προωθήσει. Όταν ένα αντίτυπο του έργου, μέσα από κάποιο «δύκτιο» θα μπορεί να καλύψει τη ζήτηση ολόκληρης της ανθρωπότητας, τι νόημα έχει πια η πνευματική ιδιοκτησία; Μερικοί είπαν ότι η τυπογραφία πέθανε και ο θάνατός της επιφέρει το θάνατο και της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι οι τεχνικές εξελίξεις επιβάλλουν κάποια προσαρμογή του δικαίου. Και το κρίσιμο ερώτημα είναι ποια πρέπει να είναι αυτή η αναπροσαρμογή. Γιατί μερικοί μιλώντας για αναπροσαρμογή της πνευματικής ιδιοκτησίας, ευνοούν την άνευ όρων εγκατάλειψη του συστήματος: η πνευματική ιδιοκτησία παύει να είναι ένα απόλυτο δικαίωμα στην εξουσία του πνευματικού δημιουργού για να

Η
πνευματική
ιδιοκτησία
ήταν
ουσιαστικά
άγνωστη
μέχρις ότου
εφευρέθηκε
η τυπογραφία.

• Ο Γεώργιος Κουμάντος
είναι καθηγητής
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

βληθεί σε μίαν «αξίωσή» του σπράξει κάποιαν αμοιβή για ηήση των έργων του. Η χρήση ναί ελεύθερη και η αμοιβή θα εται από κάποιον «δίκαιο» , δηλαδή σε τελευταία ανάλυ- πό το Κράτος. Φθάνουμε έτσι κρατικά αμοιβόμενη –και διευθυνόμενη– πνευματική ουργία.

νέναν δεν ξαφνιάζει το γεγο- ότι αυτή η «αναπροσαρμογή» νευματικής ιδιοκτησίας υπο- ίζεται, φανερά ή κρυφά, από ά και μεγάλα συμφέροντα. τα κανάλια της τηλεόρασης, ακής ή αναλογικής, κι όλα τα δύκτια» είναι σύμφωνα: δώ- κάτι και τους πνευματικούς ουργούς (όσο γίνεται λιγότε- να μας αφήσουν ήσυχους ή να υμε τη δουλειά μας (δηλαδή πραγματοποιούμε τα κέρδη από τα έργα τους).

άρχει όμως και άλλη αναπρο- ιογή, αυτή που περιφρουρεί ρχές της πνευματικής ιδιοκτη- και βρίσκει τρόπους εφαρμο- τους μέσα στα δεδομένα της ρονης τεχνικής. Και πρώτο μένο είναι οι (ανεκμετάλλευ- δυνατότητες που παρέχει η η τεχνική: είναι εύκολο –φθά- α το θελήσουν οι ενδιαφερό- η ή να το επιβάλλουν τα κρά- να επισημαίνεται ηλεκτρονικά ε χρήση έργου και να μην είναι γματοποιήσιμη αν δεν έχει γγουμενώς δοθεί η συναίνεση δημιουργού. Βεβαίως, και η ρχή της συναίνεσης θα πρέπει χει κάποιον αυτοματισμό, να ηλεκτρονικά και, ενδεχομέ- από έναν οργανισμό συλλογι- διαχείρισης – κανείς δεν είπε άθε χρήστης του Internet πρέ- να επισκέπτεται όλους τους ματικούς δημιουργούς για να ει τη συναίνεσή τους.

πρακτικά προβλήματα της συ- εσης του δημιουργού λύνονται η βοήθεια της τεχνικής, φθάνει ελήσουμε τη λύση τους και να προτιμήσουμε τη μεταβολή πνευματικής ιδιοκτησίας σ' ύστημα κρατικών επιχορηγή- . Άλλωστε, προς την κατεύ- η αυτή κινούνται και κάποιες τις προσπάθειες διεθνούς

αντιμετώπισης των προβλημάτων που θέτει στην πνευματική ιδιο- κτησία η σύγχρονη τεχνική.

INTERMETZO:

ΕΝΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ

Έναν αυξημένο σεβασμό προς την πνευματική ιδιοκτησία επι- βάλλει το γεγονός ότι έχει εξοπλι- σθεί με το φωτοστέφανο του «δι- καιώματος του ανθρώπου». Πραγ- ματικά, η «Οικουμενική Διακήρυ- ξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώ- που», που έγινε από τη Γενική Συ- νέλευση των Ηνωμένων Εθνών στο Παρίσι το 1948, καθιέρωσε την αρχή: «Καθένας έχει το δικαί- ωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά του συμφέροντα που προέρχονται από έργα επιστημο- νικά, φιλολογικά και καλλιτεχνι- κά, των οποίων είναι δημιουργός» (άρθρ. 27 παρ. 2). Μπορεί η «Δια- κήρυξη» να μην έχει τις δεσμευτι- κές συνέπειες θετικών κανόνων δικαίου, δίνει πάντως στην πνευ- ματική ιδιοκτησία ιδιαίτερο κύ- ρος.

Από το 1948 έως σήμερα επανει- λημμένα έχει γίνει αναφορά στο χαρακτήρα της πνευματικής ιδιο- κτησίας ως ανθρωπίνου δικαιώμα- τος, που ενισχύεται από το γεγο- νός ότι η πνευματική ιδιοκτησία αποβλέπει και στην προστασία της ανθρωπίνης προσωπικότητας.

II. ΒΕΡΝΗ – ΕΝΑ

ΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

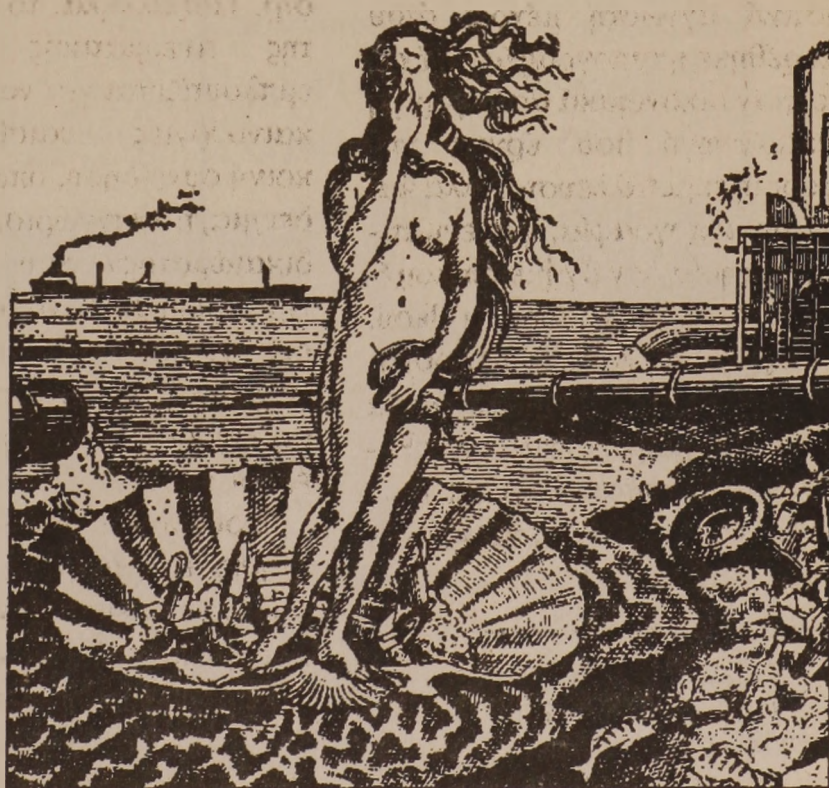
Ενώ η προστασία της πνευματι- κής ιδιοκτησίας σε εθνικό πλαίσιο φαινόταν να έχει φθάσει σε ικανο- ποιητικά –για τα τότε τεχνικά δε- δομένα και για τις τότε αντιλή- ψεις– επίπεδα, πάλι παρέμενε ένα τεράστιο κενό: δεν προστατεύο- νται οι ξένοι δημιουργοί ή τα ξένα έργα και, αντίστοιχα δεν προστα- τεύονται οι ντόπιοι δημιουργοί για τις προσβολές των έργων τους στο εξωτερικό. Παράδειγμα: ο Victor Hugo δεν έπαιρνε τίποτα από τις μεταφράσεις των έργων του στη Γερμανία ή την Αγγλία. Και το πα- ράδειγμα δεν είναι τυχαίο: ίσως αυτό τον οδήγησε να τεθεί επικε- φαλής μιας κίνησης για την κατάρ- τιση διεθνούς σύμβασης που θα κατοχύρωνε την προστασία της

Όλα τα
κανάλια
είναι
σύμφωνα:
δώστε κάτι
στους
πνευματικούς
δημιουργούς
(όσο γίνεται
λιγότερα)
να μας
αφήσουν
ήσυχους
να κάνουμε
τη δουλειά
μας (δηλαδή,
να
πραγματοποι-
ούμε τα κέρδη
μας από τα
έργα τους).

πνευματικής ιδιοκτησίας σε διε- θνές πλαίσιο.

Έτσι γεννήθηκε το 1886 η «Διε- θνής Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των φιλολογικών και καλλιτεχνικών έργων» αρχικά ανάμεσα σε 10 μόνα κράτη. Στα 112 χρόνια που μεσολάβησαν από την αρχική υπογραφή της, τα κρά- τη-μέλη έχουν ξεπεράσει τα 120, ενώ η ίδια η Σύμβαση έχει υπο- βληθεί σε 7 αναθεωρήσεις για να περιλάβει την προστασία του «η- θικού δικαιώματος» και για να καλύψει νεότερες τεχνικές εξελί- ξεις όπως την κινηματογραφία, τη ραδιοφωνία και την τηλεόραση. Πρόσφατα (1996) δύο καινούρ- γιες Συμβάσεις αποβλέπουν κυ- ρίως στην ψηφιακή μετάδοση και τα διαδίκτυα.

Στο μεταξύ, έγιναν κάποιες κρί- σιμες ανακατατάξεις στο παγκό- σμιο σκηνικό με επίκεντρο τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερι- κής. Στην αρχή και μέχρι το 1989, οι ΗΠΑ δεν μετείχαν στη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης. Για την άρ- νηση της συμμετοχής τους γινόταν επίκληση τριών κυρίως λόγων: ότι η αμερικανική νομοθεσία προέ- βλεπε διαφορετικό σύστημα κτή- σης της πνευματικής ιδιοκτησίας, με την καταχώριση σε δημόσιο βι- βλίο ότι για να προστατεύεται ένα έργο έπρεπε τα αντίτυπά του να έχουν κατασκευασθεί στην Αμε-

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ιστορία - Λαογραφία -
Τέχνη - Γράμματα
Αφιέρωμα
του περιοδικού «ΗΩΣ»

Ν Ε Α Ε Κ Δ Ο Σ Η

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Σχήμα 4ο, δεμένο,
σελ. 194,

206 εικόνες, 2 χάρτες,
8 σχέδια, 5 χαλκογραφίες.

Στο αφιέρωμα γράφουν οι:

Γ. Δροσίνης, Α. Ξυγγόπουλος,

Απ. Βακαλόπουλος,

Ι.Κ. Μαζαράκης-Αινιάν,

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος,

Π. Δέλτα, Ν.Κ. Μουτσόπουλος,

Τ. Γριτσόπουλος, Γ. Σιδέρης,

Δ. Γαλάνης, Ι. Δραγούμης,

Κ. Πενταγιώτης κ.ά.

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ρική και ότι δεν προέβλεπε προστασία του «ηθικού δικαιώματος».

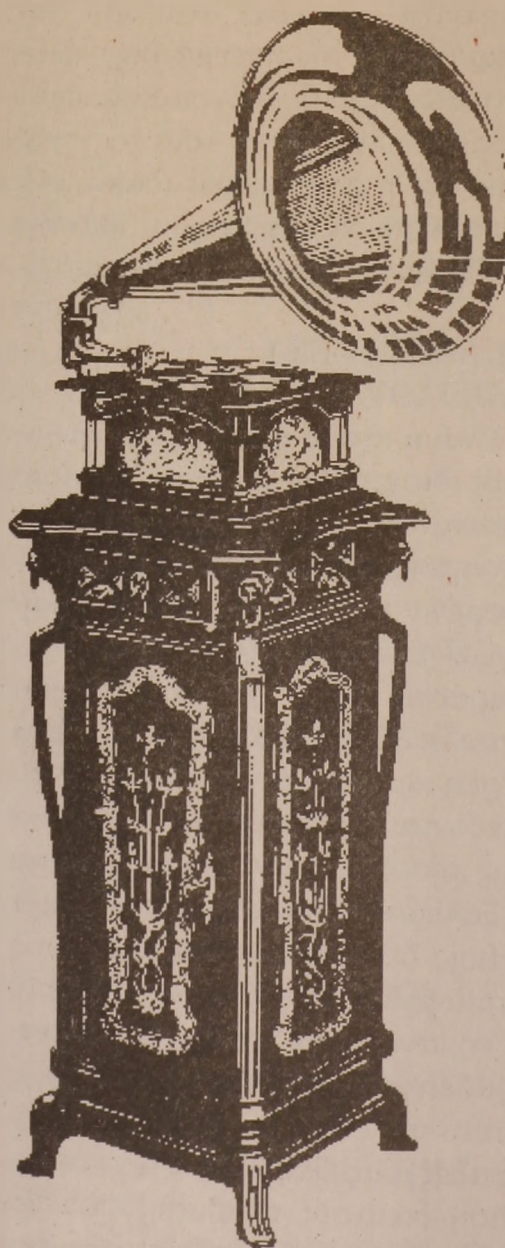
Παρά τους λόγους αυτούς, οι ΗΠΑ προσχωρούν το 1989 στη Διεθνή Σύμβαση Βέρνης. Παράλληλα, όμως, ζητούν και επιβάλλουν την προσθήκη Παραρτήματος στη Γενική Συμφωνία περί εμπορίου και Διατιμήσεων (General Agreement on Trade and Tariffes - GATT) με εκτενείς διατάξεις περί πνευματικής (και βιομηχανικής) ιδιοκτησίας (Trade - Related Aspects of Intellectual Property - TRIPS). Το κείμενο του Παραρτήματος ήταν άκακο – άλλωστε κατά το μεγαλύτερο μέρος επαναλάμβανε τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης. Προέβλεπε, όμως, και τη δημιουργία ενός καινούργιου Διεθνούς Οργανισμού (της «Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου»). Ο καινούργιος Οργανισμός προοριζόταν να αποτελέσει το αντίβαρο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας, που θεωρήθηκε «ευ-

ρωκεντρισμός» και να χειρίζεται θέματα της πνευματικής (και της βιομηχανικής) ιδιοκτησίας κατά τρόπο σύμφωνο με την αμερικανική νομοθεσία και τα αμερικανικά συμφέροντα. Πολλοί θεώρησαν την προσχώρηση των ΗΠΑ στη Διεθνή Σύμβαση Βέρνης προσπάθεια υπονόμευσής της μέσα, ένα είδος Δουρείου Ήππου. Με την «Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου» η υπονομευση της Βέρνης γίνεται και αξιόλογη.

Η αλήθεια είναι ότι η Διεθνή Σύμβαση Βέρνης είχε αρχίσει να πριν από την είσοδο της Αμερικής περίπου από τα μέσα του αιώνα μας, να δείχνει κάποια σημάδια οπισθοδρόμησης – ίσως για να ευκολύνει την αμερικανική προσχώρηση: ενώ πριν από κάθε αναθεώρηση ή από κάθε σκέψη αναθεώρησης απέβλεπε στην καλύτερη προστασία των πνευματικών δημιουργών, τα τελευταία συμπεράσματα έδειχναν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους περιορισμούς των δικαιωμάτων τους.

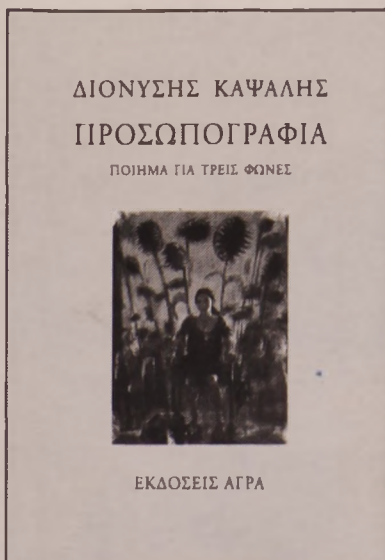
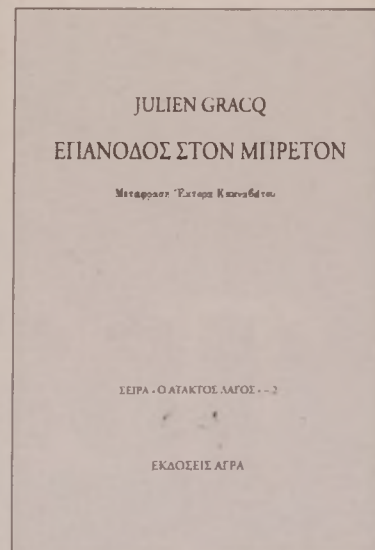
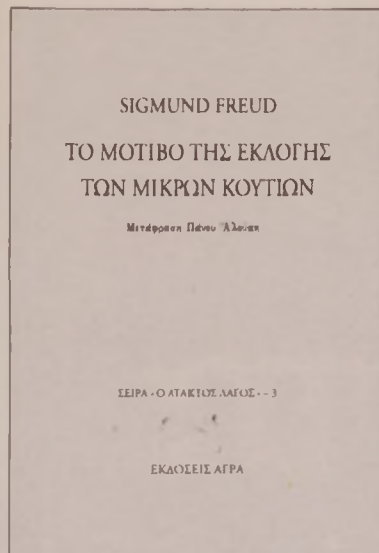
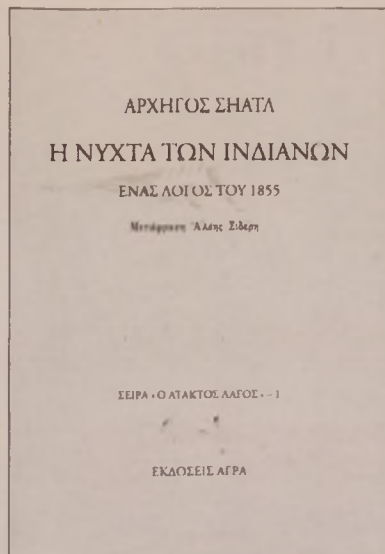
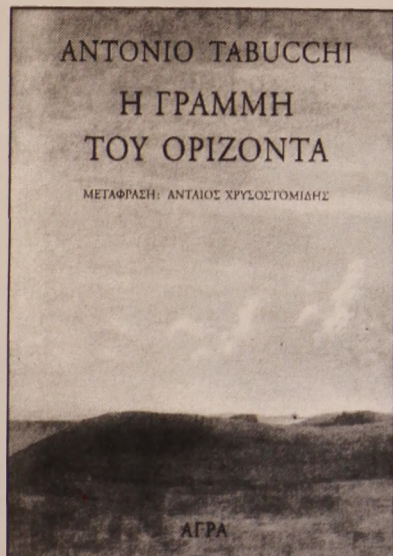
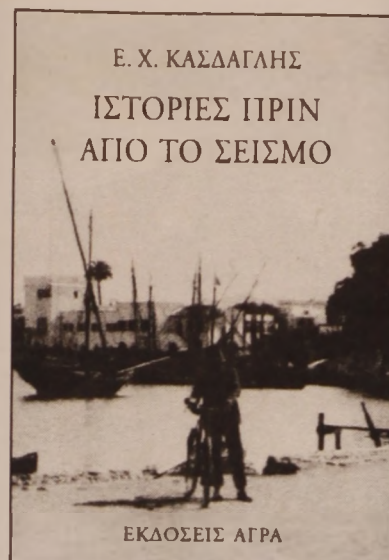
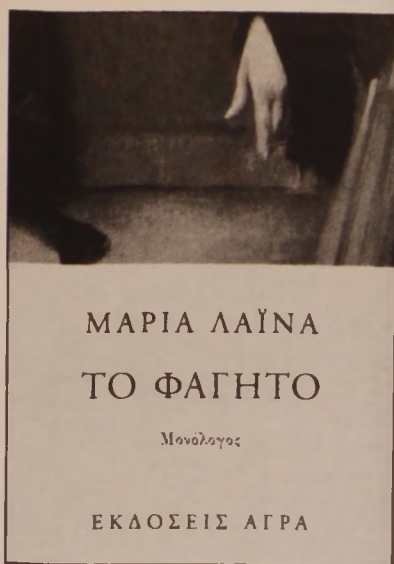
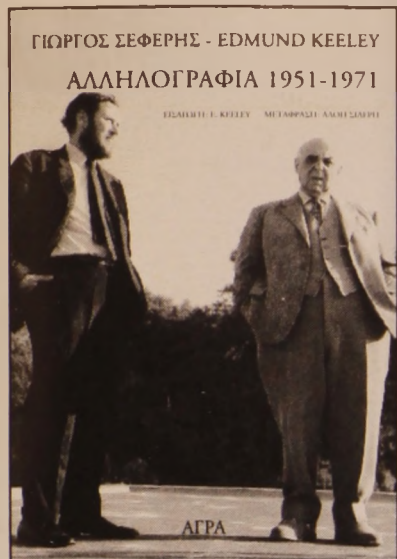
Εκεί βρίσκονταν τα πράγματα όταν, το 1995, ωρίμασε η ανάγκη μιας διπλωματικής διάσκεψης που ουσιαστικά, θα συμπλήρωνε τη Διεθνή Σύμβαση Βέρνης για να την προσαρμόσει στις νεότερες τεχνικές εξελίξεις. Η Συνέλευση συγκλήθηκε από την Π.Ο.Δ.Ι. και είχε σχετική επιτυχία: κατόρθωσε να καταλήξει στην κατάρτιση και υπογραφή δύο συμβάσεων (μιας για την πνευματική ιδιοκτησία και μιας για τα δικαιώματα των ερμηνευτών και ερμηνευτών) που αντιμετώπιζαν μερικά από τα προβλήματα της ψηφιακής τεχνολογίας και των διαδικτύων. Αν και οι συμβάσεις αυτές δεν έχουν ακόμα ρωθεί, η Διπλωματική Διάσκεψη αποτέλεσε μια ανάκαμψη στην παρουσία και την κατεύθυνση της Π.Ο.Δ.Ι.

Η έκβαση της διαμάχης ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Π.Ο.Δ.Ι. είναι αβέβαιη. Αποφασιστικό ρόλο υπέρ της Π.Ο.Δ.Ι. – δηλαδή, τελικά υπέρ των πνευματικών δημιουργών – φαίνεται να παίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, μόνο νοητό αντί-ρο στις αμερικανικές πιέσεις.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Πάντα
φύλλοι.

550 δρχ.

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

Τ Ο Κ Α Π Ν Ι Σ Μ Α Β Λ Α Π Τ Ε Ι
Σ Ο Β Α Ρ Α Τ Η Ν Υ Γ Ε Ι Α